నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

అఙ్గుత్తరనికాయో

పఞ్చకనిపాతపాళి

౧. పఠమపణ్ణాసకం

౧. సేఖబలవగ్గో

౧. సంఖిత్తసుత్తం

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, సేఖబలాని [సేక్ఖబలాని (క.)]. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, హిరీబలం [హిరిబలం (సీ. పీ.)], ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం [విరియబలం (సీ. స్యా. కం. పీ.)], పఞ్ఞాబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సేఖబలాని.

“తస్మాతిహ , భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘సద్ధాబలేన సమన్నాగతా భవిస్సామ సేఖబలేన, హిరీబలేన సమన్నాగతా భవిస్సామ సేఖబలేన, ఓత్తప్పబలేన సమన్నాగతా భవిస్సామ సేఖబలేన, వీరియబలేన సమన్నాగతా భవిస్సామ సేఖబలేన, పఞ్ఞాబలేన సమన్నాగతా భవిస్సామ సేఖబలేనా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. పఠమం.

౨. విత్థతసుత్తం

౨. “పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, సేఖబలాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, హిరీబలం, ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం, పఞ్ఞాబలం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సద్ధాబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో సద్ధో హోతి, సద్దహతి తథాగతస్స బోధిం – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సద్ధాబలం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, హిరీబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో హిరిమా హోతి, హిరీయతి కాయదుచ్చరితేన వచీదుచ్చరితేన మనోదుచ్చరితేన, హిరీయతి పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తియా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, హిరీబలం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఓత్తప్పబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఓత్తప్పీ హోతి, ఓత్తప్పతి కాయదుచ్చరితేన వచీదుచ్చరితేన మనోదుచ్చరితేన, ఓత్తప్పతి పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తియా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఓత్తప్పబలం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, వీరియబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వీరియబలం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాబలం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సేఖబలాని.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘సద్ధాబలేన సమన్నాగతా భవిస్సామ సేఖబలేన, హిరీబలేన... ఓత్తప్పబలేన ... వీరియబలేన... పఞ్ఞాబలేన సమన్నాగతా భవిస్సామ సేఖబలేనా’తి. ఏవఞ్హి ఖో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. దుతియం.

౩. దుక్ఖసుత్తం

౩. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖం విహరతి సవిఘాతం సఉపాయాసం సపరిళాహం, కాయస్స చ భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అస్సద్ధో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి, కుసీతో హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖం విహరతి సవిఘాతం సఉపాయాసం సపరిళాహం, కాయస్స చ భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం విహరతి అవిఘాతం అనుపాయాసం అపరిళాహం, కాయస్స చ భేదా పరం మరణా సుగతి పాటికఙ్ఖా. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, హిరీమా హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం విహరతి అవిఘాతం అనుపాయాసం అపరిళాహం, కాయస్స చ భేదా పరం మరణా సుగతి పాటికఙ్ఖా”తి. తతియం.

౪. యథాభతసుత్తం

౪. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అస్సద్ధో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి , కుసీతో హోతి , దుప్పఞ్ఞో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, హిరీమా హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. చతుత్థం.

౫. సిక్ఖాసుత్తం

౫. "యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి, తస్స దిట్ఠేవ [దిట్ఠే చేవ (సీ.)] ధమ్మే పఞ్చ సహధమ్మికా వాదానుపాతా [వాదానువాదా (అ. ని. ౮.౧౨; అ. ని. ౩.౫౮)] గారయ్హా ఠానా ఆగచ్ఛన్తి. కతమే పఞ్చ? సద్ధాపి నామ తే నాహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీపి నామ తే నాహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు, ఓత్తప్పమ్పి నామ తే నాహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు, వీరియమ్పి నామ తే నాహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు, పఞ్ఞాపి నామ తే నాహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి, తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే ఇమే పఞ్చ సహధమ్మికా వాదానుపాతా గారయ్హా ఠానా ఆగచ్ఛన్తి.

"యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా సహాపి దుక్ఖేన సహాపి దోమనస్సేన అస్సుముఖో [అస్సుముఖోపి (స్యా.)] రుదమానో పరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం చరతి, తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే పఞ్చ సహధమ్మికా పాసంసా ఠానా [పాసంసం ఠానం (స్యా.)] ఆగచ్ఛన్తి. కతమే పఞ్చ? సద్ధాపి నామ తే అహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీపి నామ తే అహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు, ఓత్తప్పమ్పి నామ తే అహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు, వీరియమ్పి నామ తే అహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు, పఞ్ఞాపి నామ తే అహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా సహాపి దుక్ఖేన సహాపి దోమనస్సేన అస్సుముఖో రుదమానో పరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం చరతి, తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే ఇమే పఞ్చ సహధమ్మికా పాసంసా ఠానా ఆగచ్ఛన్తీ"తి. పఞ్చమం.

౬. సమాపత్తిసుత్తం

౬. "న తావ, భిక్ఖవే, అకుసలస్స సమాపత్తి హోతి యావ సద్ధా పచ్చుపట్ఠితా హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, సద్ధా అన్తరహితా హోతి, అసద్ధియం పరియుట్ఠాయ తిట్ఠతి; అథ అకుసలస్స సమాపత్తి హోతి.

"న తావ, భిక్ఖవే, అకుసలస్స సమాపత్తి హోతి యావ హిరీ పచ్చుపట్ఠితా హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, హిరీ అన్తరహితా హోతి, అహిరికం పరియుట్ఠాయ తిట్ఠతి; అథ అకుసలస్స సమాపత్తి హోతి.

"న తావ, భిక్ఖవే, అకుసలస్స సమాపత్తి హోతి యావ ఓత్తప్పం పచ్చుపట్ఠితం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఓత్తప్పం అన్తరహితం హోతి, అనోత్తప్పం పరియుట్ఠాయ తిట్ఠతి; అథ అకుసలస్స సమాపత్తి హోతి.

"న తావ, భిక్ఖవే, అకుసలస్స సమాపత్తి హోతి యావ వీరియం పచ్చుపట్ఠితం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, వీరియం అన్తరహితం హోతి, కోసజ్జం పరియుట్ఠాయ తిట్ఠతి; అథ అకుసలస్స సమాపత్తి హోతి.

"న తావ, భిక్ఖవే, అకుసలస్స సమాపత్తి హోతి యావ పఞ్ఞా పచ్చుపట్ఠితా హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్ఞా అన్తరహితా హోతి, దుప్పఞ్ఞా [దుప్పఞ్ఞం (క.)] పరియుట్ఠాయ తిట్ఠతి; అథ అకుసలస్స సమాపత్తి హోతీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. కామసుత్తం

೭. “యేభుయ్యేన, భిక్ఖవే, సత్తా కామేసు లళితా [పలాళితా (సీ.)]. అసితబ్యాభఙ్గిం [అసితబ్యాభఙ్గి చేపి (?)], భిక్ఖవే, కులపుత్తో ఓహాయ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో హోతి, ‘సద్ధాపబ్బజితో కులపుత్తో’తి అలం వచనాయ. తం కిస్స హేతు? లబ్భా [లబ్భా హి (స్యా.)], భిక్ఖవే, యోబ్బనేన కామా తే చ ఖో యాదిసా వా తాదిసా వా. యే చ, భిక్ఖవే, హీనా కామా యే చ మజ్ఝిమా కామా యే చ పణీతా కామా , సబ్బే కామా ‘కామా’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛన్తి. సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, దహరో కుమారో మన్దో ఉత్తానసేయ్యకో ధాతియా పమాదమన్వాయ కట్ఠం వా కఠలం [కథలం (క.)] వా ముఖే ఆహరేయ్య. తమేనం ధాతి సీఘం సీఘం [సీఘసీఘం (సీ.)] మనసి కరేయ్య; సీఘం సీఘం మనసి కరిత్వా సీఘం సీఘం ఆహరేయ్య. నో చే సక్కుణేయ్య సీఘం సీఘం ఆహరితుం, వామేన హత్థేన సీసం పరిగ్గహేత్వా దక్ఖిణేన హత్థేన వఙ్కఙ్గులిం కరిత్వా సలోహితమ్పి ఆహరేయ్య. తం కిస్స హేతు? ‘అత్థేసా, భిక్ఖవే, కుమారస్స విహేసా; నేసా నత్థీ’తి వదామి. కరణీయఞ్చ ఖో ఏతం [ఏవం (క.)], భిక్ఖవే, ధాతియా అత్థకామాయ హితేసినియా అనుకమ్పికాయ, అనుకమ్పం ఉపాదాయ. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, సో కుమారో వుద్ధో హోతి అలంపఞ్ఞో, అనపేక్ఖా దాని [అనపేక్ఖా పన (సీ. స్యా. కం.)], భిక్ఖవే, ధాతి తస్మిం కుమారే హోతి – ‘అత్తగుత్తో దాని కుమారో నాలం పమాదాయా’తి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యావకీవఞ్చ భిక్ఖునో సద్ధాయ అకతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరియా అకతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, ఓత్తప్పేన అకతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, వీరియేన అకతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, పఞ్ఞాయ అకతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, అనురక్ఖితబ్బో తావ మే సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో సద్ధాయ కతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరియా కతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, ఓత్తప్పేన కతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, వీరియేన కతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, పఞ్ఞాయ కతం హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, అనపేక్ఖో దానాహం, భిక్ఖవే [పనాహం (సీ. స్యా. కం.)], తస్మిం భిక్ఖుస్మిం హోమి – ‘అత్తగుత్తో దాని భిక్ఖు నాలం పమాదాయా’”తి. సత్తమం.

౮. చవనసుత్తం

౮. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. కతమేహి పఞ్చహి? అసద్ధో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే . అహిరికో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. అనోత్తప్పీ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. కుసీతో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. దుప్పఞ్ఞో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే.

“పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. కతమేహి పఞ్చహి? సద్ధో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న చవతి , పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. హిరీమా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. ఓత్తప్పీ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. ఆరద్ధవీరియో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. పఞ్ఞవా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే”తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమఅగారవసుత్తం

౯. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. కతమేహి పఞ్చహి? అస్సద్ధో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. అహిరికో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో

అప్పతిస్సో చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. అనోత్తప్పీ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. కుసీతో , భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. దుప్పఞ్ఞో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో చవతి, నప్పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే.

“పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. కతమేహి పఞ్చహి? సద్ధో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. హిరిమా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. ఓత్తప్పీ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. ఆరద్ధవీరియో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. పఞ్ఞవా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో న చవతి, పతిట్ఠాతి సద్ధమ్మే”తి. నవమం.

౧౦. దుతియఅగారవసుత్తం

౧౦. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో అభబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం. కతమేహి పఞ్చహి? అస్సద్ధో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో అభబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం. అహిరికో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో అభబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం. అనోత్తప్పీ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో అభబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం. కుసీతో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో అభబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం. దుప్పఞ్ఞో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో అభబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో అభబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో భబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం. కతమేహి పఞ్చహి? సద్ధో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో భబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం. హిరీమా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు…పే… ఓత్తప్పీ, భిక్ఖవే , భిక్ఖు…పే… ఆరద్ధవీరియో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు…పే… పఞ్ఞవా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో భబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితుం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే , పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో భబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జితు”న్తి. దసమం.

సేఖబలవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

సంఖిత్తం విత్థతం దుక్ఖా, భతం సిక్ఖాయ పఞ్చమం;
సమాపత్తి చ కామేసు, చవనా ద్వే అగారవాతి.

౨. బలవగ్గో

౧. అననుస్సుతసుత్తం

౧౧. “పుబ్బాహం , భిక్ఖవే, అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు అభిఞ్ఞావోసానపారమిప్పత్తో పటిజానామి. పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, హిరీబలం, ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం, పఞ్ఞాబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ తథాగతస్స తథాగతబలాని యేహి బలేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతీ”తి. పఠమం.

౨. కూటసుత్తం

౧౨. “పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, సేఖబలాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, హిరీబలం, ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం, పఞ్ఞాబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సేఖబలాని. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం సేఖబలానం ఏతం అగ్గం ఏతం సఙ్గాహికం ఏతం సఙ్ఘాతనియం, యదిదం పఞ్ఞాబలం.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే , కూటాగారస్స ఏతం అగ్గం ఏతం సఙ్గాహికం ఏతం సఙ్ఘాతనియం, యదిదం కూటం. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇమేసం పఞ్చన్నం సేఖబలానం ఏతం అగ్గం ఏతం సఙ్గాహికం ఏతం సఙ్ఘాతనియం, యదిదం పఞ్ఞాబలం.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘సద్ధాబలేన సమన్నాగతా భవిస్సామ సేఖబలేన, హిరీబలేన... ఓత్తప్పబలేన... వీరియబలేన... పఞ్ఞాబలేన సమన్నాగతా భవిస్సామ సేఖబలేనా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. దుతియం.

౩. సంఖిత్తసుత్తం

౧౩. “పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ బలానీ”తి. తతియం.

౪. విత్థతసుత్తం

౧౪. “పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సద్ధాబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో సద్ధో హోతి, సద్దహతి తథాగతస్స బోధిం – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి . ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సద్ధాబలం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, వీరియబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వీరియబలం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే , సతిబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో సతిమా హోతి పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో, చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సతిబలం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సమాధిబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – 'ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ'తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమాధిబలం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాబలం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాబలం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ బలానీ"తి. చతుత్థం.

౫. దట్ఠబ్బసుత్తం

౧౫. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం . కత్థ చ, భిక్ఖవే, సద్ధాబలం దట్ఠబ్బం? చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు. ఏత్థ సద్ధాబలం దట్ఠబ్బం. కత్థ చ, భిక్ఖవే, వీరియబలం దట్ఠబ్బం? చతూసు సమ్మప్పధానేసు. ఏత్థ వీరియబలం దట్ఠబ్బం. కత్థ చ, భిక్ఖవే, సతిబలం దట్ఠబ్బం? చతూసు సతిపట్ఠానేసు. ఏత్థ సతిబలం దట్ఠబ్బం. కత్థ చ, భిక్ఖవే, సమాధిబలం దట్ఠబ్బం? చతూసు ఝానేసు. ఏత్థ సమాధిబలం దట్ఠబ్బం. కత్థ చ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాబలం దట్ఠబ్బం? చతూసు అరియసచ్చేసు. ఏత్థ పఞ్ఞాబలం దట్ఠబ్బం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ బలానీ"తి. పఞ్చమం.

౬. పునకూటసుత్తం

౧౬. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ బలాని. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం బలానం ఏతం అగ్గం ఏతం సఙ్గాహికం ఏతం సఙ్ఘాతనియం, యదిదం పఞ్ఞాబలం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కూటాగారస్స ఏతం అగ్గం ఏతం సఙ్గాహికం ఏతం సఙ్ఘాతనియం, యదిదం కూటం. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇమేసం పఞ్చన్నం బలానం ఏతం అగ్గం ఏతం సఙ్గాహికం ఏతం సఙ్ఘాతనియం, యదిదం పఞ్ఞాబల"న్తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమహితసుత్తం

౧౭. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తనా సీలసమ్పన్నో హోతి, నో పరం సీలసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా సమాధిసమ్పన్నో హోతి, నో పరం సమాధిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, నో పరం పఞ్ఞాసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, నో పరం విముత్తిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, నో పరం విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ సమాదపేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయా"తి. సత్తమం.

౮. దుతియహితసుత్తం

౧౮. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు పరహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో అత్తహితాయ. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తనా న సీలసమ్పన్నో హోతి, పరం సీలసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న సమాధిసమ్పన్నో హోతి, పరం సమాధిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పరం పఞ్ఞాసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, పరం విముత్తిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, పరం విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ సమాదపేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు పరహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో అత్తహితాయా"తి. అట్ఠమం.

౯. తతియహితసుత్తం

౧౯. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నేవ అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తనా న సీలసమ్పన్నో హోతి, నో పరం సీలసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న సమాధిసమ్పన్నో హోతి, నో పరం సమాధిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, నో పరం పఞ్ఞాసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, నో పరం విముత్తిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా న విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, నో పరం విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ సమాదపేతి. ఇమేహి ఖో , భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నేవ అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయా"తి. నవమం.

౧౦. చతుత్థహితసుత్తం

౨౦. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అత్తహితాయ చ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తనా చ సీలసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ సీలసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ సమాధిసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ సమాధిసమ్పదాయ సమాదపేతి, అత్తనా చ పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ విముత్తిసమ్పదాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ సమాదపేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అత్తహితాయ చ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చా"తి. దసమం.

బలవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

అననుస్సుతకూటఞ్చ, సంఖిత్తం విత్థతేన చ;
దట్ఠబ్బఞ్చ పున కూటం, చత్తారోపి హితేన చాతి.

౩. పఞ్చఙ్గికవగ్గో

౧. పఠమఅగారవసుత్తం

౨౧. "సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో అసభాగవుత్తికో 'సబ్రహ్మచారీసు ఆభిసమాచారికం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'ఆభిసమాచారికం ధమ్మం అపరిపూరేత్వా సేఖం [సేక్ఖం (క.)] ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'సేఖం ధమ్మం అపరిపూరేత్వా సీలాని పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'సీలాని అపరిపూరేత్వా సమ్మాదిట్ఠిం పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'సమ్మాదిట్ఠిం అపరిపూరేత్వా సమ్మాసమాధిం పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

"సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో సభాగవుత్తికో 'సబ్రహ్మచారీసు ఆభిసమాచారికం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'ఆభిసమాచారికం ధమ్మం పరిపూరేత్వా సేఖం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'సేఖం ధమ్మం పరిపూరేత్వా సీలాని పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'సీలాని పరిపూరేత్వా సమ్మాదిట్ఠిం పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'సమ్మాదిట్ఠిం పరిపూరేత్వా సమ్మాసమాధిం పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతీ"తి. పఠమం.

౨. దుతియఅగారవసుత్తం

౨౨. "సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అగారవో అప్పతిస్సో అసభాగవుత్తికో 'సబ్రహ్మచారీసు ఆభిసమాచారికం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'ఆభిసమాచారికం ధమ్మం అపరిపూరేత్వా సేఖం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'సేఖం ధమ్మం అపరిపూరేత్వా సీలక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'సీలక్ఖన్ధం అపరిపూరేత్వా సమాధిక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'సమాధిక్ఖన్ధం అపరిపూరేత్వా పఞ్ఞాక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

"సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సగారవో సప్పతిస్సో సభాగవుత్తికో 'సబ్రహ్మచారీసు ఆభిసమాచారికం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'ఆభిసమాచారికం ధమ్మం పరిపూరేత్వా సేఖం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. సేఖం ధమ్మం పరిపూరేత్వా సీలక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'సీలక్ఖన్ధం పరిపూరేత్వా సమాధిక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'సమాధిక్ఖన్ధం పరిపూరేత్వా పఞ్ఞాక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతీ"తి. దుతియం.

౩. ఉపక్కిలేససుత్తం

౨౩. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, జాతరూపస్స ఉపక్కిలేసా, యేహి ఉపక్కిలేసేహి ఉపక్కిలిట్ఠం జాతరూపం న చేవ ముదు హోతి న చ కమ్మనియం న చ పభస్సరం పభఙ్గు చ న చ సమ్మా ఉపేతి కమ్మాయ. కతమే పఞ్చ? అయో, లోహం, తిపు, సీసం, సజ్ఝం [సజ్ఝు (సీ.)] – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ జాతరూపస్స ఉపక్కిలేసా , యేహి ఉపక్కిలేసేహి ఉపక్కిలిట్ఠం జాతరూపం న చేవ ముదు హోతి న చ కమ్మనియం న చ పభస్సరం పభఙ్గు చ న చ సమ్మా ఉపేతి కమ్మాయ. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, జాతరూపం ఇమేహి పఞ్చహి ఉపక్కిలేసేహి విముత్తం [విప్పముత్తం (సీ.)] హోతి, తం హోతి జాతరూపం ముదు చ కమ్మనియఞ్చ పభస్సరఞ్చ న చ పభఙ్గు సమ్మా ఉపేతి కమ్మాయ. యస్సా యస్సా చ [యస్స కస్సచి (స్యా.

పీ.)] పిళన్ధనవికతియా ఆకఙ్ఖతి – యది ముద్దికాయ యది కుణ్డలాయ యది గీవేయ్యకాయ [గీవేయ్యకేన (స్యా. కం. క., అ. ని. ౩.౧౦౨)] యది సువణ్ణమాలాయ – తఞ్చస్స అత్థం అనుభోతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చిమే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా, యేహి ఉపక్కిలేసేహి ఉపక్కిలిట్ఠం చిత్తం న చేవ ముదు హోతి న చ కమ్మనియం న చ పభస్సరం పభఙ్గు చ న చ సమ్మా సమాధియతి ఆసవానం ఖయాయ. కతమే పఞ్చ? కామచ్ఛన్దో, బ్యాపాదో, థినమిద్ధం [థీనమిద్ధం (సీ. స్యా. కం. పీ.)], ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం, విచికిచ్ఛా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా యేహి ఉపక్కిలేసేహి ఉపక్కిలిట్ఠం చిత్తం న చేవ ముదు హోతి న చ కమ్మనియం న చ పభస్సరం పభఙ్గు చ న చ సమ్మా సమాధియతి ఆసవానం ఖయాయ. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, చిత్తం ఇమేహి పఞ్చహి ఉపక్కిలేసేహి విముత్తం హోతి, తం హోతి చిత్తం ముదు చ కమ్మనియఞ్చ పభస్సరఞ్చ న చ పభఙ్గు సమ్మా సమాధియతి ఆసవానం ఖయాయ. యస్స యస్స చ అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభవేయ్యం – ఏకోపి హుత్వా బహుధా అస్సం, బహుధాపి హుత్వా ఏకో అస్సం; ఆవిభావం, తిరోభావం; తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛేయ్యం, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరేయ్యం, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానో గచ్ఛేయ్యం, సేయ్యథాపి పథవియం; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమేయ్యం, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో; ఇమేపి చన్దిమసూరియే [చన్దిమసురియే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరిమసేయ్యం [పరామసేయ్యం (క.)] పరిమజ్జేయ్యం యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణేయ్యం – దిబ్బే చ మానుసే చ యే దూరే సన్తికే చా’తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానేయ్యం – సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, వీతరాగం వా చిత్తం వీతరాగం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, సదోసం వా చిత్తం సదోసం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, వీతదోసం వా చిత్తం వీతదోసం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, సమోహం వా చిత్తం సమోహం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, వీతమోహం వా చిత్తం వీతమోహం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, సంఖిత్తం వా చిత్తం సంఖిత్తం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, విక్ఖిత్తం వా చిత్తం విక్ఖిత్తం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, మహగ్గతం వా చిత్తం మహగ్గతం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, అమహగ్గతం వా చిత్తం అమహగ్గతం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, సఉత్తరం వా చిత్తం సఉత్తరం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, అనుత్తరం వా చిత్తం అనుత్తరం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, సమాహితం వా చిత్తం సమాహితం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, అసమాహితం వా చిత్తం అసమాహితం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, విముత్తం వా చిత్తం విముత్తం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, అవిముత్తం వా చిత్తం అవిముత్తం చిత్తన్తి పజానేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరేయ్యం, సేయ్యథిదం [సేయ్యథీదం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో

తింసమ్పి జాతియో చత్తారీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నోతి, ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరేయ్య'న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

"సో సచే ఆకఙ్ఖతి – 'దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సేయ్యం చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానేయ్యం – ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా; ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నాతి, ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సేయ్యం చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానేయ్య'న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

"సో సచే ఆకఙ్ఖతి – 'ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య'న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే"తి. తతియం.

౪. దుస్సీలసుత్తం

౨౪. [అ॰ ని॰ ౫.౧౬౮; ౬.౫౦; ౭.౬౫] "దుస్సీలస్స , భిక్ఖవే, సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి అసతి సమ్మాసమాధివిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే అసతి యథాభూతఞాణదస్సనవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే అసతి నిబ్బిదావిరాగవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, రుక్ఖో సాఖాపలాసవిపన్నో. తస్స పపటికాపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి, ఫేగ్గుపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి, సారోపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, దుస్సీలస్స సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి అసతి సమ్మాసమాధివిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే అసతి యథాభూతఞాణదస్సనవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే అసతి నిబ్బిదావిరాగవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం.

"సీలవతో, భిక్ఖవే, సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి సతి సమ్మాసమాధిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే సతి యథాభూతఞాణదస్సనసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే సతి నిబ్బిదావిరాగసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, రుక్ఖో

సాఖాపలాససమ్పన్నో. తస్స పపటికాపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, ఫేగ్గుపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, సారోపి పారిపూరిం గచ్ఛతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సీలవతో సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి సతి సమ్మాసమాధిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే సతి యథాభూతఞాణదస్సనసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే సతి నిబ్బిదావిరాగసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి విముత్తిఞాణదస్సన"న్తి. చతుత్థం.

౫. అనుగ్గహితసుత్తం

౨౫. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి అనుగ్గహితా సమ్మాదిట్ఠి చేతోవిముత్తిఫలా చ హోతి చేతోవిముత్తిఫలానిసంసా చ, పఞ్ఞావిముత్తిఫలా చ హోతి పఞ్ఞావిముత్తిఫలానిసంసా చ.

"కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ , భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి సీలానుగ్గహితా చ హోతి, సుతానుగ్గహితా చ హోతి, సాకచ్ఛానుగ్గహితా చ హోతి, సమథానుగ్గహితా చ హోతి, విపస్సనానుగ్గహితా చ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి అనుగ్గహితా సమ్మాదిట్ఠి చేతోవిముత్తిఫలా చ హోతి చేతోవిముత్తిఫలానిసంసా చ, పఞ్ఞావిముత్తిఫలా చ హోతి పఞ్ఞావిముత్తిఫలానిసంసా చా"తి. పఞ్చమం.

౬. విముత్తాయతనసుత్తం

౨౬. "పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, విముత్తాయతనాని యత్థ భిక్ఖునో అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో అవిముత్తం వా చిత్తం విముచ్చతి, అపరిక్ఖీణా వా ఆసవా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, అననుప్పత్తం వా అనుత్తరం యోగక్ఖేమం అనుపాపుణాతి.

"కతమాని పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో సత్థా ధమ్మం దేసేతి అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ. యథా యథా, భిక్ఖవే, తస్స భిక్ఖునో సత్థా ధమ్మం దేసేతి, అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థపటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థపటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం [పాముజ్జం (సీ. స్యా. కం.) దీ. ని. ౩.౩౨౨] జాయతి. పముదితస్స పీతి జాయతి. పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి. పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి [వేదియతి (సీ.)]. సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం విముత్తాయతనం యత్థ భిక్ఖునో అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో అవిముత్తం వా చిత్తం విముచ్చతి, అపరిక్ఖీణా వా ఆసవా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, అననుప్పత్తం వా అనుత్తరం యోగక్ఖేమం అనుపాపుణాతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో న హేవ ఖో సత్థా ధమ్మం దేసేతి, అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, అపి చ ఖో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి. యథా యథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థపటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థపటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి. పముదితస్స పీతి జాయతి. పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి. పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి. సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం విముత్తాయతనం యత్థ భిక్ఖునో

అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో అవిముత్తం వా చిత్తం విముచ్చతి, అపరిక్ఖీణా వా ఆసవా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, అననుప్పత్తం వా అనుత్తరం యోగక్ఖేమం అనుపాపుణాతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో న హేవ ఖో సత్థా ధమ్మం దేసేతి, అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి, అపి చ ఖో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి. యథా యథా, భిక్ఖవే , భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థపటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థపటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి. పముదితస్స పీతి జాయతి. పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి. పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి. సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం విముత్తాయతనం యత్థ భిక్ఖునో అప్పమత్తస్స ఆతాపినో…పే… యోగక్ఖేమం అనుపాపుణాతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో న హేవ ఖో సత్థా ధమ్మం దేసేతి, అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి; అపి చ ఖో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి. యథా యథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థపటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థపటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి. పముదితస్స పీతి జాయతి. పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి. పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి. సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం, భిక్ఖవే, చతుత్థం విముత్తాయతనం యత్థ భిక్ఖునో అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో అవిముత్తం వా చిత్తం విముచ్చతి, అపరిక్ఖీణా వా ఆసవా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, అననుప్పత్తం వా అనుత్తరం యోగక్ఖేమం అనుపాపుణాతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో న హేవ ఖో సత్థా ధమ్మం దేసేతి అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి , నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి; అపి చ ఖ్వస్స అఞ్ఞతరం సమాధినిమిత్తం సుగ్గహితం హోతి సుమనసికతం సూపధారితం సుప్పటివిద్ధం పఞ్ఞాయ. యథా యథా, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అఞ్ఞతరం సమాధినిమిత్తం సుగ్గహితం హోతి సుమనసికతం సూపధారితం సుప్పటివిద్ధం పఞ్ఞాయ తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థపటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థపటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి. పముదితస్స పీతి జాయతి. పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి. పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి. సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఞ్చమం విముత్తాయతనం యత్థ భిక్ఖునో అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో అవిముత్తం వా చిత్తం విముచ్చతి, అపరిక్ఖీణా వా ఆసవా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, అననుప్పత్తం వా అనుత్తరం యోగక్ఖేమం అనుపాపుణాతి.

“ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ విముత్తాయతనాని యత్థ భిక్ఖునో అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో అవిముత్తం వా చిత్తం విముచ్చతి, అపరిక్ఖీణా వా ఆసవా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, అననుప్పత్తం వా అనుత్తరం యోగక్ఖేమం అనుపాపుణాతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. సమాధిసుత్తం

౨౭. “సమాధిం, భిక్ఖవే, భావేథ అప్పమాణం నిపకా పతిస్సతా. సమాధిం, భిక్ఖవే, భావయతం అప్పమాణం నిపకానం పతిస్సతానం పఞ్చ ఞాణాని పచ్చత్తఞ్ఞేవ ఉప్పజ్జన్తి. కతమాని పఞ్చ? ‘అయం సమాధి పచ్చుప్పన్నసుఖో చేవ ఆయతిఞ్చ సుఖవిపాకో’తి పచ్చత్తఞ్ఞేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి, ‘అయం సమాధి అరియో నిరామిసో’తి పచ్చత్తఞ్ఞేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి, ‘అయం సమాధి అకాపురిససేవితో’తి [మహాపురిససేవితోతి (క.)] పచ్చత్తఞ్ఞేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి, ‘అయం సమాధి సన్తో పణీతో పటిప్పస్సద్ధలద్ధో ఏకోదిభావాధిగతో, న ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారితగతో’తి [న చ ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారితప్పతితోతి (సీ.), న చ ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారితపత్తోతి (స్యా.), న చ ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారివావటోతి (క.), న ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారియాధిగతోతి (?) దీ. ని. ౩.౩౫౫; అ. ని. ౩.౧౦౨; ౯.౨౭] పచ్చత్తఞ్ఞేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి, ‘సతో ఖో పనాహం ఇమం సమాపజ్జామి సతో వుట్ఠహామీ’తి [సో ఖో పనాహం ఇమం సమాధిం సతోవ సమాపజ్జామి, సతో ఉట్ఠహామీతి (సీ. స్యా. కం.)] పచ్చత్తఞ్ఞేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి.

“సమాధిం, భిక్ఖవే, భావేథ అప్పమాణం నిపకా పతిస్సతా. సమాధిం, భిక్ఖవే, భావయతం అప్పమాణం నిపకానం పతిస్సతానం ఇమాని పఞ్చ ఞాణాని పచ్చత్తఞ్ఞేవ ఉప్పజ్జన్తీ”తి. సత్తమం.

౮. పఞ్చఙ్గికసుత్తం

౨౮. “అరియస్స , భిక్ఖవే, పఞ్చఙ్గికస్స సమ్మాసమాధిస్స భావనం దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అరియస్స పఞ్చఙ్గికస్స సమ్మాసమాధిస్స భావనా? ఇధ, భిక్ఖవే , భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి... పే.... పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమమేవ కాయం వివేకజేన పీతిసుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స వివేకజేన పీతిసుఖేన అప్ఫుటం హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, దక్ఖో న్హాపకో [నహాపకో (సీ. పీ.)] వా న్హాపకన్తేవాసీ వా కంసథాలే న్హానీయచుణ్ణాని [నహానీయచుణ్ణాని (సీ. పీ.)] ఆకిరిత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసకం పరిప్ఫోసకం సన్నేయ్య. సాయం న్హానీయపిణ్డి [సాస్స నహానీయపిణ్డీ (సీ. స్యా. కం.)] స్నేహానుగతా స్నేహపరేతా సన్తరబాహిరా ఫుటా స్నేహేన, న చ పగ్ఘరినీ. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం వివేకజేన పీతిసుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స వివేకజేన పీతిసుఖేన అప్ఫుటం హోతి. అరియస్స, భిక్ఖవే, పఞ్చఙ్గికస్స సమ్మాసమాధిస్స అయం పఠమా భావనా.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వితక్కవిచారానం వూపసమా...పే.... దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమమేవ కాయం సమాధిజేన పీతిసుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స సమాధిజేన పీతిసుఖేన అప్ఫుటం హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉదకరహదో గమ్భీరో ఉబ్భిదోదకో [ఉబ్భితోదకో (స్యా. కం. క.)]. తస్స నేవస్స పురత్థిమాయ దిసాయ ఉదకస్స ఆయముఖం, న పచ్ఛిమాయ దిసాయ ఉదకస్స ఆయముఖం, న ఉత్తరాయ దిసాయ ఉదకస్స ఆయముఖం, న దక్ఖిణాయ దిసాయ ఉదకస్స ఆయముఖం, దేవో చ కాలేన కాలం సమ్మా

ధారం నానుప్పవేచ్ఛేయ్య [దేవో చ న కాలేన... అనుపవేచ్ఛేయ్య (దీ॰ ని॰ ౧.౨౨౭ ఆదయో; మ॰ ని॰ ౨.౨౩౧ ఆదయో]. అథ ఖో తమ్హావ ఉదకరహదా సీతా వారిధారా ఉబ్భిజ్జిత్వా తమేవ ఉదకరహదం సీతేన వారినా అభిసన్దేయ్య పరిసన్దేయ్య పరిపూరేయ్య పరిప్ఫరేయ్య; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో ఉదకరహదస్స సీతేన వారినా అప్ఫుటం అస్స. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం సమాధిజేన పీతిసుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స సమాధిజేన పీతిసుఖేన అప్ఫుటం హోతి. అరియస్స, భిక్ఖవే, పఞ్చఙ్గికస్స సమ్మాసమాధిస్స అయం దుతియా భావనా.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పీతియా చ విరాగా...పే॰... తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమమేవ కాయం నిప్పీతికేన సుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స నిప్పీతికేన సుఖేన అప్ఫుటం హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉప్పలినియం వా పదుమినియం వా పుణ్డరీకినియం వా అప్పేకచ్చాని ఉప్పలాని వా పదుమాని వా పుణ్డరీకాని వా ఉదకే జాతాని ఉదకే సంవడ్ఢాని ఉదకానుగ్గతాని అన్తో నిముగ్గపోసీని. తాని యావ చగ్గా యావ చ మూలా సీతేన వారినా అభిసన్నాని పరిసన్నాని పరిపూరాని పరిప్ఫుటాని; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతం ఉప్పలానం వా పదుమానం వా పుణ్డరీకానం వా సీతేన వారినా అప్ఫుటం అస్స. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం నిప్పీతికేన సుఖేన అభిసన్దేతి పరిసన్దేతి పరిపూరేతి పరిప్ఫరతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స నిప్పీతికేన సుఖేన అప్ఫుటం హోతి. అరియస్స, భిక్ఖవే, పఞ్చఙ్గికస్స సమ్మాసమాధిస్స అయం తతియా భావనా.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా ...పే॰... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమమేవ కాయం పరిసుద్ధేన చేతసా పరియోదాతేన ఫరిత్వా నిసిన్నో హోతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స పరిసుద్ధేన చేతసా పరియోదాతేన అప్ఫుటం హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో ఓదాతేన వత్థేన ససీసం పారుపిత్వా నిసిన్నో అస్స; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స ఓదాతేన వత్థేన అప్ఫుటం అస్స. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం పరిసుద్ధేన చేతసా పరియోదాతేన ఫరిత్వా నిసిన్నో హోతి; నాస్స కిఞ్చి సబ్బావతో కాయస్స పరిసుద్ధేన చేతసా పరియోదాతేన అప్ఫుటం హోతి. అరియస్స, భిక్ఖవే, పఞ్చఙ్గికస్స సమ్మాసమాధిస్స అయం చతుత్థా భావనా.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పచ్చవేక్ఖణానిమిత్తం సుగ్గహితం హోతి సుమనసికతం సూపధారితం సుప్పటివిద్ధం పఞ్ఞాయ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అఞ్ఞోవ అఞ్ఞం [అఞ్ఞో వా అఞ్ఞం వా (సీ॰), అఞ్ఞో వా అఞ్ఞం (స్యా॰ కం॰), అఞ్ఞో అఞ్ఞం (?)] పచ్చవేక్ఖేయ్య, ఠితో వా నిసిన్నం పచ్చవేక్ఖేయ్య, నిసిన్నో వా నిపన్నం పచ్చవేక్ఖేయ్య. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పచ్చవేక్ఖణానిమిత్తం సుగ్గహితం హోతి సుమనసికతం సూపధారితం సుప్పటివిద్ధం పఞ్ఞాయ. అరియస్స, భిక్ఖవే, పఞ్చఙ్గికస్స సమ్మాసమాధిస్స అయం పఞ్చమా [పఞ్చమీ (సీ॰)] భావనా. ఏవం భావితే ఖో , భిక్ఖవే, భిక్ఖు [ఏవం భావితే ఖో భిక్ఖవే (సీ॰)] అరియే పఞ్చఙ్గికే సమ్మాసమాధిమ్హి ఏవం బహులీకతే యస్స యస్స అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉదకమణికో ఆధారే ఠపితో పూరో ఉదకస్స సమతిత్తికో కాకపేయ్యో . తమేనం బలవా పురిసో యతో యతో ఆవజ్జేయ్య [ఆవట్టేయ్య (స్యా॰ కం॰)], ఆగచ్ఛేయ్య ఉదక"న్తి? "ఏవం, భన్తే" . "ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు

ఏవం భావితే అరియే పఞ్చఙ్గికే సమ్మాసమాధిమ్హి ఏవం బహులీకతే యస్స యస్స అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సమే భూమిభాగే పోక్ఖరణీ చతురంసా ఆళిబద్ధా పూరా ఉదకస్స సమతిత్తికా కాకపేయ్యా. తమేనం బలవా పురిసో యతో యతో ఆళిం ముఞ్చేయ్య, ఆగచ్ఛేయ్య ఉదక”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం భావితే అరియే పఞ్చఙ్గికే సమ్మాసమాధిమ్హి ఏవం బహులీకతే యస్స యస్స అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స…పే॰… సతి సతి ఆయతనే.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సుభూమియం చతుమహాపథే [చాతుమ్మహాపథే (సీ॰ పీ॰), చతుమ్మహాపథే (స్యా॰ కం॰)] ఆజఞ్ఞరథో యుత్తో అస్స ఠితో ఓధస్తపతోదో . తమేనం దక్ఖో యోగ్గాచరియో అస్సదమ్మసారథి అభిరుహిత్వా వామేన హత్థేన రస్మియో గహేత్వా దక్ఖిణేన హత్థేన పతోదం గహేత్వా యేనిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం సారేయ్యాపి పచ్చాసారేయ్యాపి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం భావితే అరియే పఞ్చఙ్గికే సమ్మాసమాధిమ్హి ఏవం బహులీకతే యస్స యస్స అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభవేయ్యం – ఏకోపి హుత్వా బహుధా అస్సం…పే॰… యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణేయ్యం – దిబ్బే చ మానుసే చ యే దూరే సన్తికే చా’తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే అకఙ్ఖతి – ‘పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానేయ్యం – సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, వీతరాగం వా చిత్తం వీతరాగం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, సదోసం వా చిత్తం… వీతదోసం వా చిత్తం… సమోహం వా చిత్తం… వీతమోహం వా చిత్తం… సంఖిత్తం వా చిత్తం… విక్ఖిత్తం వా చిత్తం… మహగ్గతం వా చిత్తం… అమహగ్గతం వా చిత్తం… సఉత్తరం వా చిత్తం… అనుత్తరం వా చిత్తం… సమాహితం వా చిత్తం… అసమాహితం వా చిత్తం… విముత్తం వా చిత్తం… అవిముత్తం వా చిత్తం అవిముత్తం చిత్తన్తి పజానేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరేయ్యం, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం, ద్వేపి జాతియో…పే॰… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే॰… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతి ఆయతనే”తి. అట్ఠమం.

౯. చఙ్కమసుత్తం

౨౯. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, చఙ్కమే ఆనిసంసా. కతమే పఞ్చ? అద్ధానక్ఖమో హోతి, పధానక్ఖమో హోతి, అప్పాబాధో హోతి, అసితం పీతం ఖాయితం సాయితం సమ్మా పరిణామం గచ్ఛతి, చఙ్కమాధిగతో సమాధి చిరట్ఠితికో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ చఙ్కమే ఆనిసంసా"తి. నవమం.

౧౦. నాగితసుత్తం

౩౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన ఇచ్ఛానఙ్గలం నామ కోసలానం బ్రాహ్మణగామో తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా ఇచ్ఛానఙ్గలే విహరతి ఇచ్ఛానఙ్గలవనసణ్డే. అస్సోసుం ఖో ఇచ్ఛానఙ్గలకా [ఇచ్ఛానఙ్గలికా (సీ.) అ. ని. ౬.౪౨; అ. ని. ౮.౮౬] బ్రాహ్మణగహపతికా – "సమణో ఖలు భో గోతమో సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో ఇచ్ఛానఙ్గలం అనుప్పత్తో; ఇచ్ఛానఙ్గలే విహరతి ఇచ్ఛానఙ్గలవనసణ్డే. తం ఖో పన భవన్తం గోతమం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి, సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవాతి. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతి. సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. సాధు ఖో పన తథారూపానం అరహతం దస్సనం హోతీ"తి. అథ ఖో ఇచ్ఛానఙ్గలకా బ్రాహ్మణగహపతికా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన పహూతం ఖాదనీయం భోజనీయం ఆదాయ యేన ఇచ్ఛానఙ్గలవనసణ్డో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా బహిద్వారకోట్ఠకే అట్ఠంసు ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా.

తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా నాగితో భగవతో ఉపట్ఠాకో హోతి. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం నాగితం ఆమన్తేసి – "కే పన ఖో, నాగిత, ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా, కేవట్టా మఞ్ఞే మచ్ఛవిలోపే"తి? "ఏతే, భన్తే, ఇచ్ఛానఙ్గలకా బ్రాహ్మణగహపతికా పహూతం ఖాదనీయం భోజనీయం ఆదాయ బహిద్వారకోట్ఠకే ఠితా భగవన్తఞ్ఞేవ ఉద్దిస్స భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చా"తి. "మాహం, నాగిత, యసేన సమాగమం, మా చ మయా యసో. యో ఖో, నాగిత, నయిమస్స నేక్ఖమ్మసుఖస్స పవివేకసుఖస్స ఉపసమసుఖస్స సమ్బోధసుఖస్స నికామలాభీ అస్స అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, యస్సాహం నేక్ఖమ్మసుఖస్స పవివేకసుఖస్స ఉపసమసుఖస్స సమ్బోధసుఖస్స నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. సో తం [సోహం (క.), సో (స్యా. కం.)] మీళ్హసుఖం మిద్ధసుఖం లాభసక్కారసిలోకసుఖం సాదియేయ్యా"తి.

"అధివాసేతు దాని, భన్తే, భగవా, అధివాసేతు సుగతో; అధివాసనకాలో దాని, భన్తే, భగవతో. యేన యేనేవ దాని భగవా గమిస్సతి తంనిన్నావ గమిస్సన్తి బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమా చేవ జానపదా చ. సేయ్యథాపి, భన్తే, థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే యథానిన్నం ఉదకాని పవత్తన్తి; ఏవమేవం ఖో, భన్తే, యేన యేనేవ దాని భగవా గమిస్సతి, తంనిన్నావ గమిస్సన్తి బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమా చేవ జానపదా చ. తం కిస్స హేతు? తథా హి, భన్తే, భగవతో సీలపఞ్ఞాణ"న్తి.

"మాహం , నాగిత, యసేన సమాగమం, మా చ మయా యసో. యో ఖో, నాగిత, నయిమస్స నేక్ఖమ్మసుఖస్స పవివేకసుఖస్స ఉపసమసుఖస్స సమ్బోధసుఖస్స నికామలాభీ అస్స అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, యస్సాహం

నేక్ఖమ్మసుఖస్స పవివేకసుఖస్స ఉపసమసుఖస్స సమ్బోధసుఖస్స నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. సో తం మీళ్హసుఖం మిద్ధసుఖం లాభసక్కారసిలోకసుఖం సాదియేయ్య. అసితపీతఖాయితసాయితస్స ఖో, నాగిత, ఉచ్చారపస్సావో – ఏసో తస్స నిస్సన్దో. పియానం ఖో, నాగిత, విపరిణామఞ్ఞథాభావా ఉప్పజ్జన్తి సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా – ఏసో తస్స నిస్సన్దో. అసుభనిమిత్తానుయోగం అనుయుత్తస్స ఖో, నాగిత, సుభనిమిత్తే పాటికుల్యతా [పటిక్కూలతా (సీ.), పటిక్కూల్యతా (స్యా. కం.)] సణ్ఠాతి – ఏసో తస్స నిస్సన్దో. ఛసు ఖో, నాగిత, ఫస్సాయతనేసు అనిచ్చానుపస్సినో విహరతో ఫస్సే పాటికుల్యతా సణ్ఠాతి – ఏసో తస్స నిస్సన్దో. పఞ్చసు ఖో, నాగిత, ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సినో విహరతో ఉపాదానే పాటికుల్యతా సణ్ఠాతి – ఏసో తస్స నిస్సన్దో”తి. దసమం.

పఞ్చఙ్గికవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే అగారవుపక్కిలేసా, దుస్సీలానుగ్గహితేన చ;

విముత్తిసమాధిపఞ్చఙ్గికా, చఙ్కమం నాగితేన చాతి.

४. సుమనవగ్గో

౧. సుమనసుత్తం

3౧. ఏకం సమయం...పే.... అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో సుమనా రాజకుమారీ పఞ్చహి రథసతేహి పఞ్చహి రాజకుమారిసతేహి పరివుతా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో సుమనా రాజకుమారీ భగవన్తం ఏతదవోచ –

"ఇధస్సు, భన్తే, భగవతో ద్వే సావకా సమసద్ధా సమసీలా సమపఞ్ఞా – ఏకో దాయకో, ఏకో అదాయకో. తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జేయ్యుం. దేవభూతానం పన నేసం [తేసం (సీ.)], భన్తే, సియా విసేసో, సియా నానాకరణ"న్తి?

"సియా, సుమనే"తి భగవా అవోచ – "యో సో, సుమనే, దాయకో సో అముం అదాయకం దేవభూతో సమానో పఞ్చహి ఠానేహి అధిగణ్హాతి – దిబ్బేన ఆయునా, దిబ్బేన వణ్ణేన, దిబ్బేన సుఖేన, దిబ్బేన యసేన, దిబ్బేన ఆధిపతేయ్యేన. యో సో, సుమనే, దాయకో సో అముం అదాయకం దేవభూతో సమానో ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి అధిగణ్హాతి".

"సచే పన తే, భన్తే, తతో చుతా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛన్తి, మనుస్సభూతానం పన నేసం, భన్తే, సియా విసేసో, సియా నానాకరణ"న్తి? "సియా, సుమనే"తి భగవా అవోచ – "యో సో, సుమనే, దాయకో సో అముం అదాయకం మనుస్సభూతో సమానో పఞ్చహి ఠానేహి అధిగణ్హాతి – మానుసకేన ఆయునా, మానుసకేన వణ్ణేన, మానుసకేన సుఖేన, మానుసకేన యసేన, మానుసకేన ఆధిపతేయ్యేన. యో సో, సుమనే, దాయకో సో అముం అదాయకం మనుస్సభూతో సమానో ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి అధిగణ్హాతి".

"సచే పన తే, భన్తే, ఉభో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, పబ్బజితానం పన నేసం, భన్తే , సియా విసేసో, సియా నానాకరణ"న్తి? "సియా, సుమనే"తి భగవా అవోచ – "యో సో, సుమనే, దాయకో సో అముం అదాయకం పబ్బజితో సమానో పఞ్చహి ఠానేహి అధిగణ్హాతి – యాచితోవ బహులం చీవరం పరిభుఞ్జతి అప్పం అయాచితో, యాచితోవ బహులం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జతి అప్పం అయాచితో, యాచితోవ బహులం సేనాసనం పరిభుఞ్జతి అప్పం అయాచితో, యాచితోవ బహులం గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం పరిభుఞ్జతి అప్పం అయాచితో. యేహి ఖో పన సబ్రహ్మచారీహి సద్ధిం విహరతి త్యస్స మనాపేనేవ బహులం కాయకమ్మేన సముదాచరన్తి అప్పం అమనాపేన, మనాపేనేవ బహులం వచీకమ్మేన సముదాచరన్తి అప్పం అమనాపేన, మనాపేనేవ బహులం మనోకమ్మేన సముదాచరన్తి అప్పం అమనాపేన, మనాపంయేవ బహులం ఉపహారం ఉపహరన్తి అప్పం అమనాపం . యో సో, సుమనే, దాయకో సో అముం అదాయకం పబ్బజితో సమానో ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి అధిగణ్హాతీ"తి.

"సచే పన తే, భన్తే, ఉభో అరహత్తం పాపుణన్తి, అరహత్తప్పత్తానం పన నేసం, భన్తే, సియా విసేసో, సియా నానాకరణ"న్తి? "ఏత్థ ఖో పనేసాహం, సుమనే, న కిఞ్చి నానాకరణం వదామి, యదిదం విముత్తియా విముత్తి"న్తి [విముత్తన్తి (స్యా. కం.)].

“అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! యావఞ్చిదం, భన్తే, అలమేవ దానాని దాతుం అలం పుఞ్ఞాని కాతుం; యత్ర హి నామ దేవభూతస్సాపి ఉపకారాని పుఞ్ఞాని, మనుస్సభూతస్సాపి ఉపకారాని పుఞ్ఞాని, పబ్బజితస్సాపి ఉపకారాని పుఞ్ఞానీ”తి. “ఏవమేతం, సుమనే! అలఞ్హి, సుమనే, దానాని దాతుం అలం పుఞ్ఞాని కాతుం! దేవభూతస్సాపి ఉపకారాని పుఞ్ఞాని, మనుస్సభూతస్సాపి ఉపకారాని పుఞ్ఞాని, పబ్బజితస్సాపి ఉపకారాని పుఞ్ఞానీ”తి .

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన [ఇదం వత్వా (సీ. పీ.) ఏవముపరిపి] సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“యథాపి చన్దో విమలో, గచ్ఛం ఆకాసధాతుయా;
సబ్బే తారాగణే లోకే, ఆభాయ అతిరోచతి.

“తథేవ సీలసమ్పన్నో, సద్ధో పురిసపుగ్గలో;
సబ్బే మచ్ఛరినో లోకే, చాగేన అతిరోచతి.

“యథాపి మేఘో థనయం, విజ్జుమాలీ సతక్కకు;
థలం నిన్నఞ్చ పూరేతి, అభివస్సం వసున్ధరం.

“ఏవం దస్సనసమ్పన్నో, సమ్మాసమ్బుద్ధసావకో;
మచ్ఛరిం అధిగణ్హాతి, పఞ్చ్చఠానేహి పణ్డితో.

“ఆయునా యససా చేవ [ఆయునా చ యసేన చ (క.)], వణ్ణేన చ సుఖేన చ;
స వే భోగపరిబ్యూళ్హో [భోగపరిబ్బూళ్హో (సీ.)], పేచ్చ సగ్గే పమోదతీ”తి. పఠమం;

౨. చున్దీసుత్తం

౩౨. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో చున్దీ రాజకుమారీ పఞ్చహి రథసతేహి పఞ్చహి చ కుమారిసతేహి పరివుతా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో చున్దీ రాజకుమారీ భగవన్తం ఏతదవోచ –

“అమ్హాకం, భన్తే, భాతా చున్దో నామ రాజకుమారో, సో ఏవమాహ – ‘యదేవ సో హోతి ఇత్థీ వా పురిసో వా బుద్ధం సరణం గతో, ధమ్మం సరణం గతో, సఙ్ఘం సరణం గతో, పాణాతిపాతా పటివిరతో, అదిన్నాదానా పటివిరతో, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో, ముసావాదా పటివిరతో, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో, సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతింయేవ ఉపపజ్జతి, నో దుగ్గతి’న్తి. సాహం, భన్తే, భగవన్తం పుచ్ఛామి – ‘కథంరూపే ఖో, భన్తే, సత్థరి పసన్నో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతింయేవ ఉపపజ్జతి, నో దుగ్గతిం? కథంరూపే ధమ్మే పసన్నో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతింయేవ ఉపపజ్జతి, నో దుగ్గతిం? కథంరూపే సఙ్ఘే పసన్నో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతింయేవ ఉపపజ్జతి, నో దుగ్గతిం? కథంరూపేసు సీలేసు పరిపూరకారీ కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతింయేవ ఉపపజ్జతి, నో దుగ్గతి’’న్తి?

“యావతా, చున్ది, సత్తా అపదా వా ద్విపదా వా చతుప్పదా వా బహుప్పదా వా [అపాదా వా ద్వీపాదా వాచతుప్పాదా వా బహుప్పాదా వా (సీ.) అం. ని. ४.३४; ఇతివు. ९०] రూపినో వా అరూపినో వా సఞ్ఞినో వా అసఞ్ఞినో వా నేవసఞ్ఞినాసఞ్ఞినో వా, తథాగతో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. యే ఖో, చున్ది, బుద్ధే పసన్నా, అగ్గే తే పసన్నా. అగ్గే ఖో పన పసన్నానం అగ్గో విపాకో హోతి.

“యావతా, చున్ది, ధమ్మా సఙ్ఖతా, అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి. యే, చున్ది, అరియే అట్ఠఙ్గికే మగ్గే పసన్నా, అగ్గే తే పసన్నా, అగ్గే ఖో పన పసన్నానం అగ్గో విపాకో హోతి.

“యావతా , చున్ది, ధమ్మా సఙ్ఖతా వా అసఙ్ఖతా వా, విరాగో తేసం [తేసం ధమ్మానం (సీ. పీ. క.)] అగ్గమక్ఖాయతి, యదిదం – మదనిమ్మదనో పిపాసవినయో ఆలయసముగ్ఘాతో వట్టుపచ్ఛేదో తణ్హాక్ఖయో విరాగో నిరోధో నిబ్బానం. యే ఖో, చున్ది , విరాగే ధమ్మే పసన్నా, అగ్గే తే పసన్నా. అగ్గే ఖో పన పసన్నానం అగ్గో విపాకో హోతి.

“యావతా, చున్ది, సఙ్ఘా వా గణా వా, తథాగతసావకసఙ్ఘో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి, యదిదం – చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా, ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. యే ఖో, చున్ది, సఙ్ఘే పసన్నా, అగ్గే తే పసన్నా. అగ్గే ఖో పన పసన్నానం అగ్గో విపాకో హోతి.

“యావతా, చున్ది, సీలాని, అరియకన్తాని సీలాని తేసం [అరియకన్తానితేసం (సీ. స్యా. కం.)] అగ్గమక్ఖాయతి, యదిదం – అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని. యే ఖో, చున్ది, అరియకన్తేసు సీలేసు పరిపూరకారినో, అగ్గే తే పరిపూరకారినో. అగ్గే ఖో పన పరిపూరకారీనం అగ్గో విపాకో హోతీ”తి.

“అగ్గతో వే పసన్నానం, అగ్గం ధమ్మం విజానతం;
అగ్గే బుద్ధే పసన్నానం, దక్ఖిణేయ్యే అనుత్తరే.

“అగ్గే ధమ్మే పసన్నానం, విరాగూపసమే సుఖే;
అగ్గే సఙ్ఘే పసన్నానం, పుఞ్ఞక్ఖేత్తే అనుత్తరే.

“అగ్గస్మిం దానం దదతం, అగ్గం పుఞ్ఞం పవడ్ఢతి;
అగ్గం ఆయు చ వణ్ణో చ, యసో కిత్తి సుఖం బలం.

“అగ్గస్స దాతా మేధావీ, అగ్గధమ్మసమాహితో;
దేవభూతో మనుస్సో వా, అగ్గప్పత్తో పమోదతీ”తి. దుతియం;

३. ఉగ్గహసుత్తం

३३. ఏకం సమయం భగవా భద్దియే విహరతి జాతియా వనే. అథ ఖో ఉగ్గహో మేణ్డకనత్తా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఉగ్గహో మేణ్డకనత్తా భగవన్తం ఏతదవోచ –

“అధివాసేతు మే, భన్తే, భగవా స్వాతనాయ అత్తచతుత్థో భత్త”న్తి . అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో ఉగ్గహో మేణ్డకనత్తా భగవతో అధివాసనం విదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన ఉగ్గహస్స మేణ్డకనత్తునో నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో ఉగ్గహో మేణ్డకనత్తా భగవన్తం పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేసి సమ్పవారేసి. అథ ఖో ఉగ్గహో మేణ్డకనత్తా భగవన్తం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఉగ్గహో మేణ్డకనత్తా భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇమా మే, భన్తే, కుమారియో పతికులాని గమిస్సన్తి. ఓవదతు తాసం, భన్తే, భగవా; అనుసాసతు తాసం, భన్తే, భగవా, యం తాసం అస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి.

అథ ఖో భగవా తా కుమారియో ఏతదవోచ – “తస్మాతిహ, కుమారియో, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యస్స వో [యస్స ఖో (సీ॰ స్యా॰ కం॰)] మాతాపితరో భత్తునో దస్సన్తి అత్థకామా హితేసినో అనుకమ్పకా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, తస్స భవిస్సామ పుబ్బుట్ఠాయినియో పచ్ఛానిపాతినియో కింకారపటిస్సావినియో మనాపచారినియో పియవాదినియో’తి. ఏవఞ్హి వో, కుమారియో, సిక్ఖితబ్బం.

“తస్మాతిహ, కుమారియో, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యే తే భత్తు గరునో [గురునో (క॰)] భవిస్సన్తి మాతాతి వా పితాతి వా సమణబ్రాహ్మణాతి వా, తే సక్కరిస్సామ గరుం కరిస్సామ [గరుకరిస్సామ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] మానేస్సామ పూజేస్సామ అబ్భాగతే చ ఆసనోదకేన పటిపూజేస్సామా’తి [పూజేస్సామాతి (సీ॰)]. ఏవఞ్హి వో, కుమారియో, సిక్ఖితబ్బం.

“తస్మాతిహ , కుమారియో, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యే తే భత్తు అబ్భన్తరా కమ్మన్తా ఉణ్ణాతి వా కప్పాసాతి వా, తత్థ దక్ఖా భవిస్సామ అనలసా , తత్రుపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతా, అలం కాతుం అలం సంవిధాతు’న్తి. ఏవఞ్హి వో, కుమారియో, సిక్ఖితబ్బం.

“తస్మాతిహ, కుమారియో, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యో సో భత్తు అబ్భన్తరో [అబ్భన్తరే (క॰)] అన్తోజనో దాసాతి వా పేస్సాతి వా కమ్మకరాతి వా, తేసం కతఞ్చ కతతో జానిస్సామ అకతఞ్చ అకతతో జానిస్సామ, గిలానకానఞ్చ బలాబలం జానిస్సామ, ఖాదనీయం భోజనీయఞ్చస్స పచ్చంసేన [పచ్చయం తేన (క॰ సీ॰), పచ్చయంసేన (స్యా॰ కం॰), పచ్చయం సేనాసనం పచ్చత్తంసేన (క॰) అ॰ ని॰ ౮.౪౬] సంవిభజిస్సామా’తి [విభజిస్సామాతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰)]. ఏవఞ్హి వో, కుమారియో, సిక్ఖితబ్బం.

“తస్మాతిహ, కుమారియో, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యం భత్తా ఆహరిస్సతి ధనం వా ధఞ్ఞం వా రజతం వా జాతరూపం వా, తం ఆరక్ఖేన [తం ఆరక్ఖాయ (సీ॰)] గుత్తియా సమ్పాదేస్సామ, తత్థ చ భవిస్సామ అధుత్తీ అథేనీ అసోణ్డీ అవినాసికాయో’తి. ఏవఞ్హి వో, కుమారియో, సిక్ఖితబ్బం. ఇమేహి ఖో, కుమారియో, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో మాతుగామో కాయస్స భేదా పరం మరణా మనాపకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతీ”తి.

“యో నం భరతి సబ్బదా, నిచ్చం ఆతాపి ఉస్సుకో;

సబ్బకామహరం పోసం, భత్తారం నాతిమఞ్ఞతి.

“న చాపి సోత్థి భత్తారం, ఇస్సాచారేన [ఇచ్ఛాచారేన (సీ.), ఇస్సావాదేన (పీ.)] రోసయే;
భత్తు చ గరునో సబ్బే, పటిపూజేతి పణ్డితా.

“ఉట్ఠాహికా [ఉట్ఠాయికా (స్యా. కం. క.)] అనలసా, సఙ్గహితపరిజ్జనా;
భత్తు మనాపం [మనాపా (సీ.)] చరతి, సమ్భతం అనురక్ఖతి.

“యా ఏవం వత్తతీ నారీ, భత్తుఛన్దవసానుగా;
మనాపా నామ తే దేవా, యత్థ సా ఉపపజ్జతీ”తి. తతియం;

౪. సీహసేనాపతిసుత్తం

౩౪. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో సీహో సేనాపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సీహో సేనాపతి భగవన్తం ఏతదవోచ – “సక్కా ను ఖో, భన్తే, భగవా సన్దిట్ఠికం దానఫలం పఞ్ఞాపేతు”న్తి?

“సక్కా, సీహా”తి భగవా అవోచ – “దాయకో, సీహ, దానపతి బహునో జనస్స పియో హోతి మనాపో. యమ్పి, సీహ, దాయకో దానపతి బహునో జనస్స పియో హోతి మనాపో, ఇదమ్పి సన్దిట్ఠికం దానఫలం.

“పున చపరం, సీహ, దాయకం దానపతిం సన్తో సప్పురిసా భజన్తి. యమ్పి, సీహ, దాయకం దానపతిం సన్తో సప్పురిసా భజన్తి, ఇదమ్పి సన్దిట్ఠికం దానఫలం.

“పున చపరం, సీహ, దాయకస్స దానపతినో కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి. యమ్పి, సీహ, దాయకస్స దానపతినో కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి, ఇదమ్పి సన్దిట్ఠికం దానఫలం.

“పున చపరం, సీహ, దాయకో దానపతి యం యదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి – యది ఖత్తియపరిసం యది బ్రాహ్మణపరిసం యది గహపతిపరిసం యది సమణపరిసం – విసారదో [విసారదోవ (సీ.) అ. ని. ౭.౩౭ పస్సితబ్బం] ఉపసఙ్కమతి అమఙ్కుభూతో. యమ్పి, సీహ, దాయకో దానపతి యం యదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి – యది ఖత్తియపరిసం యది బ్రాహ్మణపరిసం యది గహపతిపరిసం యది సమణపరిసం – విసారదో ఉపసఙ్కమతి అమఙ్కుభూతో, ఇదమ్పి సన్దిట్ఠికం దానఫలం.

“పున చపరం, సీహ, దాయకో దానపతి కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. యమ్పి, సీహ, దాయకో దానపతి కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, ఇదం [ఇదమ్పి సీహ (క.)] సమ్పరాయికం దానఫల”న్తి.

ఏవం వుత్తే సీహో సేనాపతి భగవన్తం ఏతదవోచ – “యానిమాని, భన్తే, భగవతా చత్తారి సన్దిట్ఠికాని దానఫలాని అక్ఖాతాని, నాహం ఏత్థ భగవతో సద్ధాయ గచ్ఛామి; అహం పేతాని జానామి. అహం, భన్తే, దాయకో దానపతి బహునో జనస్స పియో మనాపో. అహం, భన్తే, దాయకో దానపతి; మం సన్తో సప్పురిసా భజన్తి. అహం, భన్తే, దాయకో దానపతి; మయ్హం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – ‘సీహో సేనాపతి దాయకో కారకో సఙ్ఘుపట్ఠాకో’తి. అహం, భన్తే , దాయకో దానపతి యం యదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమామి – యది ఖత్తియపరిసం యది బ్రాహ్మణపరిసం యది గహపతిపరిసం యది సమణపరిసం – విసారదో ఉపసఙ్కమామి అమఙ్కుభూతో. యానిమాని, భన్తే, భగవతా చత్తారి సన్దిట్ఠికాని దానఫలాని అక్ఖాతాని, నాహం ఏత్థ భగవతో సద్ధాయ గచ్ఛామి; అహం పేతాని జానామి. యఞ్చ ఖో మం, భన్తే, భగవా ఏవమాహ – ‘దాయకో, సీహ, దానపతి కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతీ’తి, ఏతాహం న జానామి; ఏత్థ చ పనాహం భగవతో సద్ధాయ గచ్ఛామీ”తి. “ఏవమేతం, సీహ, ఏవమేతం, సీహ! దాయకో దానపతి కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతీ”తి.

“దదం పియో హోతి భజన్తి నం బహూ,
కిత్తిఞ్చ పప్పోతి యసో చ వడ్ఢతి [యసస్స వడ్ఢతి (స్యా॰ కం॰), యసం పవడ్ఢతి (క॰)];
అమఙ్కుభూతో పరిసం విగాహతి,
విసారదో హోతి నరో అమచ్ఛరీ.

“తస్మా హి దానాని దదన్తి పణ్డితా,
వినేయ్య మచ్ఛేరమలం సుఖేసినో;
తే దీఘరత్తం తిదివే పతిట్ఠితా,
దేవానం సహబ్యగతా రమన్తి తే [సహబ్యతం గతా రమన్తి (సీ॰), సహబ్యతా రమన్తి తే (క॰)].

“కతావకాసా కతకుసలా ఇతో చుతా [తతో చుతా (సీ॰)],
సయంపభా అనువిచరన్తి నన్దనం [నన్దనే (స్యా॰ కం॰)];
తే తత్థ నన్దన్తి రమన్తి మోదరే,
సమప్పితా కామగుణేహి పఞ్చహి;
“కత్వాన వాక్యం అసితస్స తాదినో,
రమన్తి సగ్గే [రమన్తి సుమనా (క॰), కమన్తి సబ్బే (స్యా॰ కం॰)] సుగతస్స సావకా”తి. చతుత్థం;

౫. దానానిసంససుత్తం

౩౫. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, దానే ఆనిసంసా. కతమే పఞ్చ? బహునో జనస్స పియో హోతి మనాపో; సన్తో సప్పురిసా భజన్తి; కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి; గిహిధమ్మా అనపగతో [గిహిధమ్మా అనపేతో (సీ॰ పీ॰), గిహిధమ్మమనుపగతో (క॰)] హోతి; కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ దానే ఆనిసంసా”తి.

“దదమానో పియో హోతి, సతం ధమ్మం అనుక్కమం;

సన్తో నం సదా భజన్తి [సన్తో భజన్తి సప్పురిసా (సీ॰)], సఞ్ఞతా బ్రహ్మచారయో.

“తే తస్స ధమ్మం దేసేన్తి, సబ్బదుక్ఖాపనూదనం;
యం సో ధమ్మం ఇధఞ్ఞాయ, పరినిబ్బాతి అనాసవో”తి. పఞ్చమం;

౬. కాలదానసుత్తం

౩౬. “పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, కాలదానాని. కతమాని పఞ్చ? ఆగన్తుకస్స దానం దేతి; గమికస్స దానం దేతి; గిలానస్స దానం దేతి; దుబ్భిక్ఖే దానం దేతి; యాని తాని నవసస్సాని నవఫలాని తాని పఠమం సీలవన్తేసు పతిట్ఠాపేతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ కాలదానానీ”తి.

“కాలే దదన్తి సప్పఞ్ఞా, వదఞ్ఞూ వీతమచ్ఛరా;
కాలేన దిన్నం అరియేసు, ఉజుభూతేసు తాదిసు.

“విప్పసన్నమనా తస్స, విపులా హోతి దక్ఖిణా;
యే తత్థ అనుమోదన్తి, వేయ్యావచ్చం కరోన్తి వా;
న తేన [న తేసం (పీ॰ క॰)] దక్ఖిణా ఊనా, తేపి పుఞ్ఞస్స భాగినో.

“తస్మా దదే అప్పటివానచిత్తో, యత్థ దిన్నం మహప్ఫలం;
పుఞ్ఞాని పరలోకస్మిం, పతిట్ఠా హోన్తి పాణిన”న్తి. ఛట్ఠం;

౭. భోజనసుత్తం

౩౭. “భోజనం , భిక్ఖవే, దదమానో దాయకో పటిగ్గాహకానం పఞ్చ ఠానాని దేతి. కతమాని పఞ్చ? ఆయుం దేతి, వణ్ణం దేతి, సుఖం దేతి, బలం దేతి, పటిభానం [పటిభాణం (సీ॰)] దేతి. ఆయుం ఖో పన దత్వా ఆయుస్స భాగీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా; వణ్ణం దత్వా వణ్ణస్స భాగీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా; సుఖం దత్వా సుఖస్స భాగీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా; బలం దత్వా బలస్స భాగీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా; పటిభానం దత్వా పటిభానస్స భాగీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా. భోజనం, భిక్ఖవే, దదమానో దాయకో పటిగ్గాహకానం ఇమాని పఞ్చ ఠానాని దేతీ”తి.

“ఆయుదో బలదో ధీరో, వణ్ణదో పటిభానదో;
సుఖస్స దాతా మేధావీ, సుఖం సో అధిగచ్ఛతి.

“ఆయుం దత్వా బలం వణ్ణం, సుఖఞ్చ పటిభానకం [పటిభాణకం (సీ॰), పటిభానదో (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)];
దీఘాయు యసవా హోతి, యత్థ యత్థూపపజ్జతీ”తి. సత్తమం;

౮. సద్ధసుత్తం

౩౮. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, సద్ధే కులపుత్తే ఆనిసంసా. కతమే పఞ్చ? యే తే, భిక్ఖవే, లోకే సన్తో సప్పురిసా తే సద్ధఞ్ఞేవ పఠమం అనుకమ్పన్తా అనుకమ్పన్తి, నో తథా అస్సద్ధం; సద్ధఞ్ఞేవ పఠమం ఉపసఙ్కమన్తా ఉపసఙ్కమన్తి, నో తథా అస్సద్ధం; సద్ధఞ్ఞేవ పఠమం పటిగ్గణ్హన్తా పటిగ్గణ్హన్తి, నో తథా అస్సద్ధం; సద్ధఞ్ఞేవ పఠమం ధమ్మం దేసేన్తా దేసేన్తి, నో తథా అస్సద్ధం; సద్ధో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సద్ధే కులపుత్తే ఆనిసంసా.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సుభూమియం చతుమహాపథే మహానిగ్రోధో సమన్తా పక్ఖీనం పటిసరణం హోతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సద్ధో కులపుత్తో బహునో జనస్స పటిసరణం హోతి భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికాన”న్తి.

“సాఖాపత్తఫలూపేతో [సాఖాపత్తబహూపేతో (కత్థచి), సాఖాపత్తపలాసూపేతో (?)], ఖన్ధిమావ [ఖన్ధిమా చ (సీ.)] మహాదుమో;
మూలవా ఫలసమ్పన్నో, పతిట్ఠా హోతి పక్ఖినం.

“మనోరమే ఆయతనే, సేవన్తి నం విహఙ్గమా;
ఛాయం ఛాయత్థికా [ఛాయత్థినో (సీ.)] యన్తి, ఫలత్థా ఫలభోజినో.

“తథేవ సీలసమ్పన్నం, సద్ధం పురిసపుగ్గలం;
నివాతవుత్తిం అత్థద్ధం, సోరతం సఖిలం ముదుం.

“వీతరాగా వీతదోసా, వీతమోహా అనాసవా;
పుఞ్ఞక్ఖేత్తాని లోకస్మిం, సేవన్తి తాదిసం నరం.

“తే తస్స ధమ్మం దేసేన్తి, సబ్బదుక్ఖాపనూదనం;
యం సో ధమ్మం ఇధఞ్ఞాయ, పరినిబ్బాతి అనాసవో”తి. అట్ఠమం;

౯. పుత్తసుత్తం

౩౯. “పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, ఠానాని సమ్పస్సన్తా మాతాపితరో పుత్తం ఇచ్ఛన్తి కులే జాయమానం. కతమాని పఞ్చ? భతో వా నో భరిస్సతి; కిచ్చం వా నో కరిస్సతి; కులవంసో చిరం ఠస్సతి; దాయజ్జం పటిపజ్జిస్సతి; అథ వా పన పేతానం కాలఙ్కతానం దక్ఖిణం అనుప్పదస్సతీతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఠానాని సమ్పస్సన్తా మాతాపితరో పుత్తం ఇచ్ఛన్తి కులే జాయమాన”న్తి.

[కథా. ४౯౧] “పఞ్చ ఠానాని సమ్పస్సం, పుత్తం ఇచ్ఛన్తి పణ్డితా;
భతో వా నో భరిస్సతి, కిచ్చం వా నో కరిస్సతి.

“కులవంసో చిరం తిట్ఠే, దాయజ్జం పటిపజ్జతి;
అథ వా పన పేతానం, దక్ఖిణం అనుప్పదస్సతి.

“దానానేతాని సమ్పస్సం, పుత్తం ఇచ్ఛన్తి పణ్డితా;
తస్మా సన్తో సప్పురిసా, కతఞ్ఞూ కతవేదినో.

“భరన్తి మాతాపితరో, పుబ్బే కతమనుస్సరం;
కరోన్తి నేసం కిచ్చాని, యథా తం పుబ్బకారినం.

“ఓవాదకారీ భతపోసీ, కులవంసం అహాపయం;
సద్ధో సీలేన సమ్పన్నో, పుత్తో హోతి పసంసియో”తి. నవమం;

౧౦. మహాసాలపుత్తసుత్తం

౪౦. “హిమవన్తం, భిక్ఖవే, పబ్బతరాజం నిస్సాయ మహాసాలా పఞ్చహి వడ్ఢీహి వడ్ఢన్తి. కతమాహి పఞ్చహి? సాఖాపత్తపలాసేన వడ్ఢన్తి; తచేన వడ్ఢన్తి; పపటికాయ వడ్ఢన్తి; ఫేగ్గునా వడ్ఢన్తి; సారేన వడ్ఢన్తి. హిమవన్తం, భిక్ఖవే, పబ్బతరాజం నిస్సాయ మహాసాలా ఇమాహి పఞ్చహి వడ్ఢీహి వడ్ఢన్తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సద్ధం కులపుత్తం నిస్సాయ అన్తోజనో పఞ్చహి వడ్ఢీహి వడ్ఢతి. కతమాహి పఞ్చహి? సద్ధాయ వడ్ఢతి; సీలేన వడ్ఢతి; సుతేన వడ్ఢతి; చాగేన వడ్ఢతి; పఞ్ఞాయ వడ్ఢతి. సద్ధం, భిక్ఖవే, కులపుత్తం నిస్సాయ అన్తోజనో ఇమాహి పఞ్చహి వడ్ఢీహి వడ్ఢతీ”తి.

“యథా హి పబ్బతో సేలో, అరఞ్ఞస్మిం బ్రహావనే;
తం రుక్ఖా ఉపనిస్సాయ, వడ్ఢన్తే తే వనప్పతీ.

“తథేవ సీలసమ్పన్నం, సద్ధం కులపుత్తం ఇమం [కులపతిం ఇధ (సీ.), కులపుత్తం ఇధ (స్యా.)];
ఉపనిస్సాయ వడ్ఢన్తి, పుత్తదారా చ బన్ధవా;
అమచ్చా ఞాతిసఙ్ఘా చ, యే చస్స అనుజీవినో.

“త్యస్స సీలవతో సీలం, చాగం సుచరితాని చ;
పస్సమానానుకుబ్బన్తి, యే భవన్తి విచక్ఖణా.

“ఇమం ధమ్మం చరిత్వాన, మగ్గం [సగ్గం (స్యా. క.)] సుగతిగామినం;
నన్దినో దేవలోకస్మిం, మోదన్తి కామకామినో”తి. దసమం;

సుమనవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

సుమనా చున్దీ ఉగ్గహో, సీహో దానానిసంసకో;
కాలభోజనసద్ధా చ, పుత్తసాలేహి తే దసాతి.

౫. ముణ్డరాజవగ్గో

౧. ఆదియసుత్తం

౪౧. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ – “పఞ్చిమే, గహపతి, భోగానం ఆదియా. కతమే పఞ్చ? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి; మాతాపితరో సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి; పుత్తదారదాసకమ్మకరపోరిసే సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి. అయం పఠమో భోగానం ఆదియో.

“పున చపరం, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి మిత్తామచ్చే సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి. అయం దుతియో భోగానం ఆదియో.

“పున చపరం, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి యా తా హోన్తి ఆపదా – అగ్గితో వా ఉదకతో వా రాజతో వా చోరతో వా అప్పియతో వా దాయాదతో [అప్పియతో వా దాయాదతో వా (బహూసు) అ॰ ని॰ ౪.౬౧; ౫.౧౪౮] – తథారూపాసు ఆపదాసు భోగేహి పరియోధాయ వత్తతి, సోత్థిం అత్తానం కరోతి. అయం తతియో భోగానం ఆదియో.

“పున చపరం, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి పఞ్చబలిం కత్తా హోతి. ఞాతిబలిం, అతిథిబలిం, పుబ్బపేతబలిం, రాజబలిం, దేవతాబలిం – అయం చతుత్థో భోగానం ఆదియో.

“పున చపరం, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి యే తే సమణబ్రాహ్మణా మదప్పమాదా పటివిరతా ఖన్తిసోరచ్చే నివిట్ఠా ఏకమత్తానం దమేన్తి ఏకమత్తానం సమేన్తి ఏకమత్తానం పరినిబ్బాపేన్తి, తథారూపేసు సమణబ్రాహ్మణేసు ఉద్ధగ్గికం దక్ఖిణం పతిట్ఠాపేతి సోవగ్గికం సుఖవిపాకం సగ్గసంవత్తనికం. అయం పఞ్చమో భోగానం ఆదియో. ఇమే ఖో, గహపతి, పఞ్చ భోగానం ఆదియా.

“తస్స చే, గహపతి, అరియసావకస్స ఇమే పఞ్చ భోగానం ఆదియే ఆదియతో భోగా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, తస్స ఏవం హోతి – ‘యే వత భోగానం ఆదియా తే చాహం ఆదియామి భోగా చ మే పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తీ’తి. ఇతిస్స హోతి అవిప్పటిసారో. తస్స చే, గహపతి, అరియసావకస్స ఇమే పఞ్చ భోగానం ఆదియే ఆదియతో భోగా అభివడ్ఢన్తి , తస్స ఏవం హోతి – ‘యే వత భోగానం ఆదియా తే చాహం ఆదియామి భోగా చ మే అభివడ్ఢన్తీ’తి. ఇతిస్స హోతి [ఇతిస్స హోతి అవిప్పటిసారో, (సీ॰ స్యా॰)] ఉభయేనేవ అవిప్పటిసారో”తి.

“భుత్తా భోగా భతా భచ్చా [గతా తచ్చా (క॰)], వితిణ్ణా ఆపదాసు మే;

ఉద్ధగ్గా దక్ఖిణా దిన్నా, అథో పఞ్చబలీకతా;
ఉపట్ఠితా సీలవన్తో, సఞ్ఞతా బ్రహ్మచారయో.

‘‘యదత్థం భోగం ఇచ్ఛేయ్య, పణ్డితో ఘరమావసం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, కతం అననుతాపియం.

‘‘ఏతం [ఏవం (క.)] అనుస్సరం మచ్చో, అరియధమ్మే ఠితో నరో;
ఇధేవ నం పసంసన్తి, పేచ్చ సగ్గే పమోదతీ’’తి [పేచ్చ సగ్గే చ మోదతీతి (సీ. స్యా.)]. పఠమం;

౨. సప్పురిససుత్తం

౪౨. ‘‘సప్పురిసో, భిక్ఖవే, కులే జాయమానో బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; మాతాపితూనం [మాతాపితున్నం (సీ. పీ.)] అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; పుత్తదారస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; దాసకమ్మకరపోరిసస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; మిత్తామచ్చానం అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; సమణబ్రాహ్మణానం అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి.

‘‘సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహామేఘో సబ్బసస్సాని సమ్పాదేన్తో బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సప్పురిసో కులే జాయమానో బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; మాతాపితూనం అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; పుత్తదారస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; దాసకమ్మకరపోరిసస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; మిత్తామచ్చానం అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతి; సమణబ్రాహ్మణానం అత్థాయ హితాయ సుఖాయ హోతీ’’తి.

‘‘హితో బహున్నం పటిపజ్జ భోగే, తం దేవతా రక్ఖతి ధమ్మగుత్తం;
బహుస్సుతం సీలవతూపపన్నం, ధమ్మే ఠితం న విజహాతి [విజహాతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] కిత్తి.

‘‘ధమ్మట్ఠం సీలసమ్పన్నం, సచ్చవాదిం హిరీమనం;
నేక్ఖం జమ్బోనదస్సేవ, కో తం నిన్దితుమరహతి;
దేవాపి నం పసంసన్తి, బ్రహ్మునాపి పసంసితో’’తి. దుతియం;

౩. ఇట్ఠసుత్తం

౪౩. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

‘‘పఞ్చిమే, గహపతి, ధమ్మా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం. కతమే పఞ్చ? ఆయు, గహపతి, ఇట్ఠో కన్తో మనాపో దుల్లభో లోకస్మిం; వణ్ణో ఇట్ఠో కన్తో మనాపో దుల్లభో లోకస్మిం; సుఖం ఇట్ఠం కన్తం మనాపం దుల్లభం లోకస్మిం;

యసో ఇట్ఠో కన్తో మనాపో దుల్లభో లోకస్మిం; సగ్గా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం. ఇమే ఖో, గహపతి, పఞ్చ ధమ్మా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం.

“ఇమేసం ఖో, గహపతి, పఞ్చన్నం ధమ్మానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం దుల్లభానం లోకస్మిం న ఆయాచనహేతు వా పత్థనాహేతు వా [న పత్థనాహేతు వా (స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పటిలాభం వదామి. ఇమేసం ఖో, గహపతి, పఞ్చన్నం ధమ్మానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం దుల్లభానం లోకస్మిం ఆయాచనహేతు వా పత్థనాహేతు వా పటిలాభో అభవిస్స, కో ఇధ కేన హాయేథ?

“న ఖో, గహపతి, అరహతి అరియసావకో ఆయుకామో ఆయుం ఆయాచితుం వా అభినన్దితుం వా ఆయుస్స వాపి హేతు. ఆయుకామేన, గహపతి, అరియసావకేన ఆయుసంవత్తనికా పటిపదా పటిపజ్జితబ్బా. ఆయుసంవత్తనికా హిస్స పటిపదా పటిపన్నా ఆయుపటిలాభాయ సంవత్తతి. సో లాభీ హోతి ఆయుస్స దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా.

“న ఖో, గహపతి, అరహతి అరియసావకో వణ్ణకామో వణ్ణం ఆయాచితుం వా అభినన్దితుం వా వణ్ణస్స వాపి హేతు. వణ్ణకామేన, గహపతి, అరియసావకేన వణ్ణసంవత్తనికా పటిపదా పటిపజ్జితబ్బా. వణ్ణసంవత్తనికా హిస్స పటిపదా పటిపన్నా వణ్ణపటిలాభాయ సంవత్తతి. సో లాభీ హోతి వణ్ణస్స దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా.

“న ఖో, గహపతి, అరహతి అరియసావకో సుఖకామో సుఖం ఆయాచితుం వా అభినన్దితుం వా సుఖస్స వాపి హేతు. సుఖకామేన, గహపతి, అరియసావకేన సుఖసంవత్తనికా పటిపదా పటిపజ్జితబ్బా. సుఖసంవత్తనికా హిస్స పటిపదా పటిపన్నా సుఖపటిలాభాయ సంవత్తతి. సో లాభీ హోతి సుఖస్స దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా.

“న ఖో, గహపతి, అరహతి అరియసావకో యసకామో యసం ఆయాచితుం వా అభినన్దితుం వా యసస్స వాపి హేతు. యసకామేన, గహపతి, అరియసావకేన యససంవత్తనికా పటిపదా పటిపజ్జితబ్బా. యససంవత్తనికా హిస్స పటిపదా పటిపన్నా యసపటిలాభాయ సంవత్తతి. సో లాభీ హోతి యసస్స దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా.

“న ఖో, గహపతి, అరహతి అరియసావకో సగ్గకామో సగ్గం ఆయాచితుం వా అభినన్దితుం వా సగ్గానం వాపి హేతు. సగ్గకామేన, గహపతి, అరియసావకేన సగ్గసంవత్తనికా పటిపదా పటిపజ్జితబ్బా. సగ్గసంవత్తనికా హిస్స పటిపదా పటిపన్నా సగ్గపటిలాభాయ సంవత్తతి. సో లాభీ హోతి సగ్గాన”న్తి.

“ఆయుం వణ్ణం యసం కిత్తిం, సగ్గం ఉచ్చాకులీనతం;
రతియో పత్థయానేన [పత్థయమానేన (క॰)], ఉళారా అపరాపరా.

“అప్పమాదం పసంసన్తి, పుఞ్ఞకిరియాసు పణ్డితా;
“అప్పమత్తో ఉభో అత్థే, అధిగణ్హాతి పణ్డితో.

“దిట్ఠే ధమ్మే చ [దిట్ఠేవ ధమ్మే (సీ॰)] యో అత్థో, యో చత్థో సమ్పరాయికో;
అత్థాభిసమయా ధీరో, పణ్డితోతి పవుచ్చతీ”తి. తతియం;

४. మనాపదాయీసుత్తం

४४. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన ఉగ్గస్స గహపతినో వేసాలికస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో ఉగ్గో గహపతి వేసాలికో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఉగ్గో గహపతి వేసాలికో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'మనాపదాయీ లభతే మనాప'న్తి. మనాపం మే, భన్తే, సాలపుప్ఫకం [సాలిపుప్ఫకం (క.)] ఖాదనీయం; తం మే భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. పటిగ్గహేసి భగవా అనుకమ్పం ఉపాదాయ.

"సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'మనాపదాయీ లభతే మనాప'న్తి. మనాపం మే, భన్తే, సమ్పన్నకోలకం సూకరమంసం [సమ్పన్నసూకరమంసం (సీ.), సమ్పన్నవరసూకరమంసం (స్యా.)]; తం మే భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. పటిగ్గహేసి భగవా అనుకమ్పం ఉపాదాయ.

"సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'మనాపదాయీ లభతే మనాప'న్తి. మనాపం మే, భన్తే, నిబ్బత్తతేలకం [నిబద్ధతేలకం (పీ. సీ. అట్ఠ.), నిబ్బట్టతేలకం (స్యా. అట్ఠ.)] నాలియసాకం; తం మే భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. పటిగ్గహేసి భగవా అనుకమ్పం ఉపాదాయ.

"సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'మనాపదాయీ లభతే మనాప'న్తి. మనాపో మే, భన్తే, సాలీనం ఓదనో విచితకాళకో [విగతకాలకో (స్యా. కం. పీ. క.)] అనేకసూపో అనేకబ్యఞ్జనో; తం మే భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. పటిగ్గహేసి భగవా అనుకమ్పం ఉపాదాయ.

"సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'మనాపదాయీ లభతే మనాప'న్తి. మనాపాని మే, భన్తే, కాసికాని వత్థాని; తాని మే భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. పటిగ్గహేసి భగవా అనుకమ్పం ఉపాదాయ.

"సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'మనాపదాయీ లభతే మనాప'న్తి . మనాపో మే, భన్తే, పల్లఙ్కో గోనకత్థతో పటలికత్థతో కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణో [కాదలిమిగపవరపచ్చత్థరణో (సీ.)] సఉత్తరచ్ఛదో ఉభతోలోహితకూపధానో. అపి చ, భన్తే, మయమ్పేతం జానామ – 'నేతం భగవతో కప్పతీ'తి. ఇదం మే, భన్తే, చన్దనఫలకం అగ్ఘతి అధికసతసహస్సం; తం మే భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. పటిగ్గహేసి భగవా అనుకమ్పం ఉపాదాయ. అథ ఖో భగవా ఉగ్గం గహపతిం వేసాలికం ఇమినా అనుమోదనీయేన అనుమోది –

"మనాపదాయీ లభతే మనాపం,

యో ఉజ్జుభూతేసు [ఉజుభూతేసు (స్యా. కం. పీ.)] దదాతి ఛన్దసా;

అచ్ఛాదనం సయనమన్నపానం [సయనమథన్నపానం (సీ. స్యా. కం. పీ.)],
నానాప్పకారాని చ పచ్చయాని.

“చత్తఞ్చ ముత్తఞ్చ అనుగ్గహీతం [అనగ్గహీతం (సీ. స్యా. కం. పీ.)],
ఖేత్తూపమే అరహన్తే విదిత్వా;
సో దుచ్చజం సప్పురిసో చజిత్వా,
మనాపదాయీ లభతే మనాప”న్తి.

అథ ఖో భగవా ఉగ్గం గహపతిం వేసాలికం ఇమినా అనుమోదనీయేన అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

అథ ఖో ఉగ్గో గహపతి వేసాలికో అపరేన సమయేన కాలమకాసి. కాలఙ్కతో [కాలకతో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] చ ఉగ్గో గహపతి వేసాలికో అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపజ్జి. తేన ఖో పన సమయేన భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఉగ్గో దేవపుత్తో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితం ఖో ఉగ్గం దేవపుత్తం భగవా ఏతదవోచ – “కచ్చి తే, ఉగ్గ, యథాధిప్పాయో”తి? “తగ్ఘ మే, భగవా, యథాధిప్పాయో”తి. అథ ఖో భగవా ఉగ్గం దేవపుత్తం గాథాహి అజ్ఝభాసి –

“మనాపదాయీ లభతే మనాపం,
అగ్గస్స దాతా లభతే పునగ్గం;
వరస్స దాతా వరలాభి హోతి,
సేట్ఠం దదో సేట్ఠముపేతి ఠానం.

“యో అగ్గదాయీ వరదాయీ, సేట్ఠదాయీ చ యో నరో;
దీఘాయు యసవా హోతి, యత్థ యత్థూపపజ్జతీ”తి. చతుత్థం;

౫. పుఞ్ఞాభిసన్దసుత్తం

౪౫. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, పుఞ్ఞాభిసన్దా కుసలాభిసన్దా సుఖస్సాహారా సోవగ్గికా సుఖవిపాకా సగ్గసంవత్తనికా ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి.

“కతమే పఞ్చ? యస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చీవరం పరిభుఞ్జమానో అప్పమాణం చేతోసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అప్పమాణో తస్స పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి.

“యస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జమానో…పే.… యస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖు విహారం పరిభుఞ్జమానో…పే.… యస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మఞ్చపీఠం పరిభుఞ్జమానో…పే.…

“యస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం పరిభుఞ్జమానో అప్పమాణం చేతోసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అప్పమాణో తస్స పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ పుఞ్ఞాభిసన్దా కుసలాభిసన్దా సుఖస్సాహారా సోవగ్గికా సుఖవిపాకా సగ్గసంవత్తనికా ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి.

“ఇమేహి చ పన, భిక్ఖవే, పఞ్చహి పుఞ్ఞాభిసన్దేహి కుసలాభిసన్దేహి సమన్నాగతస్స అరియసావకస్స న సుకరం పుఞ్ఞస్స పమాణం గహేతుం – ‘ఏత్తకో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతీ’తి. అథ ఖో అసఙ్ఖేయ్యో అప్పమేయ్యో మహాపుఞ్ఞక్ఖన్ధోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహాసముద్దే న సుకరం ఉదకస్స పమాణం గహేతుం – ‘ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకానీతి వా ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకసతానీతి వా ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకసహస్సానీతి వా ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకసతసహస్సానీతి వా; అథ ఖో అసఙ్ఖేయ్యో అప్పమేయ్యో మహాఉదకక్ఖన్ధోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి’. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇమేహి పఞ్చహి పుఞ్ఞాభిసన్దేహి కుసలాభిసన్దేహి సమన్నాగతస్స అరియసావకస్స న సుకరం పుఞ్ఞస్స పమాణం గహేతుం – ‘ఏత్తకో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతీ’తి. అథ ఖో అసఙ్ఖేయ్యో అప్పమేయ్యో మహాపుఞ్ఞక్ఖన్ధోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతీ”తి.

“మహోదధిం అపరిమితం మహాసరం,
బహుభేరవం రత్నగణానమాలయం;
నజ్జో యథా నరగణసఙ్ఘసేవితా [మచ్ఛగణసంఘసేవితా (స్యా. కం. క.) సం. ని. ౫.౧౦౩౭ పస్సితబ్బం],
పుథూ సవన్తీ ఉపయన్తి సాగరం.

“ఏవం నరం అన్నదపానవత్థదం,
సేయ్యానిసజ్జత్థరణస్స దాయకం;
పుఞ్ఞస్స ధారా ఉపయన్తి పణ్డితం,
నజ్జో యథా వారివహావ సాగర”న్తి. పఞ్చమం;

౬. సమ్పదాసుత్తం

౪౬. “పఞ్చిమా, భిక్ఖవే, సమ్పదా. కతమా పఞ్చ? సద్ధాసమ్పదా, సీలసమ్పదా, సుతసమ్పదా, చాగసమ్పదా, పఞ్ఞాసమ్పదా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సమ్పదా”తి. ఛట్ఠం.

౭. ధనసుత్తం

౪౭. “పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, ధనాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాధనం, సీలధనం, సుతధనం, చాగధనం, పఞ్ఞాధనం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సద్ధాధనం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో సద్ధో హోతి, సద్దహతి తథాగతస్స బోధిం – ‘ఇతిపి సో భగవా…పే॰… సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సద్ధాధనం.

“కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, సీలధనం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సీలధనం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సుతధనం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో బహుస్సుతో హోతి…పే॰… దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుతధనం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, చాగధనం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి ముత్తచాగో పయతపాణి వోస్సగ్గరతో యాచయోగో దానసంవిభాగరతో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, చాగధనం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాధనం? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో పఞ్ఞవా హోతి, ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాధనం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధనానీ”తి.

[అ॰ ని॰ ౪.౫౨] “యస్స సద్ధా తథాగతే, అచలా సుప్పతిట్ఠితా;
సీలఞ్చ యస్స కల్యాణం, అరియకన్తం పసంసితం.

“సఙ్ఘే పసాదో యస్సత్థి, ఉజుభూతఞ్చ దస్సనం;
అదలిద్దోతి తం ఆహు, అమోఘం తస్స జీవితం.

“తస్మా సద్ధఞ్చ సీలఞ్చ, పసాదం ధమ్మదస్సనం;
అనుయుఞ్జేథ మేధావీ, సరం బుద్ధాన సాసన”న్తి. సత్తమం;

౮. అలబ్భనీయఠానసుత్తం

౪౮. “పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అలబ్భనీయాని ఠానాని సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం. కతమాని పఞ్చ? ‘జరాధమ్మం మా జీరీ’తి అలబ్భనీయం ఠానం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం. ‘బ్యాధిధమ్మం మా బ్యాధీయీ’తి [వ్యాధిధమ్మం “మా వ్యాధీయీ”తి (సీ॰ పీ॰)] …పే॰… ‘మరణధమ్మం మా మీయీ’తి… ‘ఖయధమ్మం మా ఖీయీ’తి… ‘నస్సనధమ్మం మా నస్సీ’తి అలబ్భనీయం ఠానం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం.

“అస్సుతవతో , భిక్ఖవే, పుథుజ్జనస్స జరాధమ్మం జీరతి. సో జరాధమ్మే జిణ్ణే న ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో మయ్హేవేకస్స [మయ్హమేవేకస్స (సీ॰)] జరాధమ్మం జీరతి, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బేసం సత్తానం జరాధమ్మం జీరతి. అహఞ్చేవ [అహఞ్చే (?)] ఖో పన జరాధమ్మే జిణ్ణే సోచేయ్యం కిలమేయ్యం పరిదేవేయ్యం,

ఉరత్తాళిం కన్దేయ్యం, సమ్మోహం ఆపజ్జేయ్యం, భత్తమ్పి మే నచ్ఛాదేయ్య, కాయేపి దుబ్బణ్ణియం ఓక్కమేయ్య, కమ్మన్తాపి నప్పవత్తేయ్యుం [కమ్మన్తోపి నప్పవత్తేయ్య (క.)], అమిత్తాపి అత్తమనా అస్సు, మిత్తాపి దుమ్మనా అస్సూ’తి. సో జరాధమ్మే జిణ్ణే సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే – ‘అస్సుతవా పుథుజ్జనో విద్ధో సవిసేన సోకసల్లేన అత్తానంయేవ పరితాపేతి’”.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స బ్యాధిధమ్మం బ్యాధీయతి…పే…. మరణధమ్మం మీయతి… ఖయధమ్మం ఖీయతి… నస్సనధమ్మం నస్సతి. సో నస్సనధమ్మే నట్ఠే న ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో మయ్హేవేకస్స నస్సనధమ్మం నస్సతి, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బేసం సత్తానం నస్సనధమ్మం నస్సతి. అహఞ్చేవ ఖో పన నస్సనధమ్మే నట్ఠే సోచేయ్యం కిలమేయ్యం పరిదేవేయ్యం, ఉరత్తాళిం కన్దేయ్యం , సమ్మోహం ఆపజ్జేయ్యం, భత్తమ్పి మే నచ్ఛాదేయ్య, కాయేపి దుబ్బణ్ణియం ఓక్కమేయ్య, కమ్మన్తాపి నప్పవత్తేయ్యుం, అమిత్తాపి అత్తమనా అస్సు, మిత్తాపి దుమ్మనా అస్సూ’తి. సో నస్సనధమ్మే నట్ఠే సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే – ‘అస్సుతవా పుథుజ్జనో విద్ధో సవిసేన సోకసల్లేన అత్తానంయేవ పరితాపేతి’”.

“సుతవతో చ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స జరాధమ్మం జీరతి. సో జరాధమ్మే జిణ్ణే ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో మయ్హేవేకస్స జరాధమ్మం జీరతి, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బేసం సత్తానం జరాధమ్మం జీరతి. అహఞ్చేవ ఖో పన జరాధమ్మే జిణ్ణే సోచేయ్యం కిలమేయ్యం పరిదేవేయ్యం, ఉరత్తాళిం కన్దేయ్యం, సమ్మోహం ఆపజ్జేయ్యం, భత్తమ్పి మే నచ్ఛాదేయ్య, కాయేపి దుబ్బణ్ణియం ఓక్కమేయ్య, కమ్మన్తాపి నప్పవత్తేయ్యుం, అమిత్తాపి అత్తమనా అస్సు, మిత్తాపి దుమ్మనా అస్సూ’తి. సో జరాధమ్మే జిణ్ణే న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి . అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే – ‘సుతవా అరియసావకో అబ్బుహి [అబ్బహి (సీ.)] సవిసం సోకసల్లం, యేన విద్ధో అస్సుతవా పుథుజ్జనో అత్తానంయేవ పరితాపేతి. అసోకో విసల్లో అరియసావకో అత్తానంయేవ పరినిబ్బాపేతి’”.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సుతవతో అరియసావకస్స బ్యాధిధమ్మం బ్యాధీయతి…పే…. మరణధమ్మం మీయతి… ఖయధమ్మం ఖీయతి… నస్సనధమ్మం నస్సతి. సో నస్సనధమ్మే నట్ఠే ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో మయ్హేవేకస్స నస్సనధమ్మం నస్సతి, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బేసం సత్తానం నస్సనధమ్మం నస్సతి. అహఞ్చేవ ఖో పన నస్సనధమ్మే నట్ఠే సోచేయ్యం కిలమేయ్యం పరిదేవేయ్యం, ఉరత్తాళిం కన్దేయ్యం, సమ్మోహం ఆపజ్జేయ్యం, భత్తమ్పి మే నచ్ఛాదేయ్య, కాయేపి దుబ్బణ్ణియం ఓక్కమేయ్య, కమ్మన్తాపి నప్పవత్తేయ్యుం, అమిత్తాపి అత్తమనా అస్సు, మిత్తాపి దుమ్మనా అస్సూ’తి. సో నస్సనధమ్మే నట్ఠే న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే – ‘సుతవా అరియసావకో అబ్బుహి సవిసం సోకసల్లం, యేన విద్ధో అస్సుతవా పుథుజ్జనో అత్తానంయేవ పరితాపేతి. అసోకో విసల్లో అరియసావకో అత్తానంయేవ పరినిబ్బాపేతీ’”తి.

“ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ అలబ్భనీయాని ఠానాని సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మి”న్తి.

[జా. ౧.౩.౯౬ జాతకేపి] “న సోచనాయ పరిదేవనాయ,

అత్థోధ లబ్భా [అత్థో ఇధ లబ్భతి (స్యా.), అత్థో ఇధ లబ్భా (పీ.)] అపి అప్పకోపి;
సోచన్తమేనం దుఖితం విదిత్వా,
పచ్చత్థికా అత్తమనా భవన్తి.

“యతో చ ఖో పణ్డితో ఆపదాసు,
న వేధతీ అత్థవినిచ్ఛయఞ్ఞూ;
పచ్చత్థికాస్స దుఖితా భవన్తి,
దిస్వా ముఖం అవికారం పురాణం.

“జప్పేన మన్తేన సుభాసితేన,
అనుప్పదానేన పవేణియా వా;
యథా యథా యత్థ [యథా యథా యత్థ యత్థ (క.)] లభేథ అత్థం,
తథా తథా తత్థ పరక్కమేయ్య.

“సచే పజానేయ్య అలబ్భనేయ్యో,
మయావ [మయా వా (స్యా. కం. పీ.)] అఞ్ఞేన వా ఏస అత్థో;
అసోచమానో అధివాసయేయ్య,
కమ్మం దళ్హం కిన్తి కరోమి దానీ”తి. అట్ఠమం;

౯. కోసలసుత్తం

౪౯. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో రాజా పసేనది కోసలో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది.

(తేన ఖో పన సమయేన మల్లికా దేవీ కాలఙ్కతా హోతి.) [( ) నత్థి (సీ.)] అథ ఖో అఞ్ఞతరో పురిసో యేన రాజా పసేనది కోసలో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రఞ్ఞో పసేనదిస్స కోసలస్స ఉపకణ్ణకే ఆరోచేతి – “మల్లికా దేవీ, దేవ [దేవ దేవీ (స్యా. కం. పీ.)], కాలఙ్కతా”తి. ఏవం వుత్తే రాజా పసేనది కోసలో దుక్ఖీ దుమ్మనో పత్తక్ఖన్ధో అధోముఖో పజ్ఝాయన్తో అప్పటిభానో నిసీది.

అథ ఖో భగవా రాజానం పసేనదిం కోసలం దుక్ఖిం దుమ్మనం పత్తక్ఖన్ధం అధోముఖం పజ్ఝాయన్తం అప్పటిభానం విదిత్వా రాజానం పసేనదిం కోసలం ఏతదవోచ – “పఞ్చిమాని, మహారాజ, అలబ్భనీయాని ఠానాని సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం. కతమాని పఞ్చ? ‘జరాధమ్మం మా జీరీ’తి అలబ్భనీయం ఠానం…పే.… న సోచనాయ పరిదేవనాయ…పే.… కమ్మం దళ్హం కిన్తి కరోమి దానీ”తి. నవమం.

౧౦. నారదసుత్తం

၃၀. ఏకం సమయం ఆయస్మా నారదో పాటలిపుత్తే విహరతి కుక్కుటారామే. తేన ఖో పన సమయేన ముణ్డస్స రఞ్ఞో భద్దా దేవీ కాలఙ్కతా హోతి పియా మనాపా. సో భద్దాయ దేవియా కాలఙ్కతాయ పియాయ మనాపాయ నేవ న్హాయతి [నహాయతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] న విలిమ్పతి న భత్తం భుఞ్జతి న కమ్మన్తం పయోజేతి – రత్తిన్దివం [రత్తిదివం (క॰)] భద్దాయ దేవియా సరీరే అజ్ఝోముచ్ఛితో. అథ ఖో ముణ్డో రాజా పియకం కోసారక్ఖం [సోకారక్ఖం (స్యా॰)] ఆమన్తేసి – "తేన హి, సమ్మ పియక , భద్దాయ దేవియా సరీరం ఆయసాయ తేలదోణియా పక్ఖిపిత్వా అఞ్ఞిస్సా ఆయసాయ దోణియా పటికుజ్జథ, యథా మయం భద్దాయ దేవియా సరీరం చిరతరం పస్సెయ్యామా"తి. "ఏవం, దేవా"తి ఖో పియకో కోసారక్ఖో ముణ్డస్స రఞ్ఞో పటిస్సుత్వా భద్దాయ దేవియా సరీరం ఆయసాయ తేలదోణియా పక్ఖిపిత్వా అఞ్ఞిస్సా ఆయసాయ దోణియా పటికుజ్జి.

అథ ఖో పియకస్స కోసారక్ఖస్స ఏతదహోసి – "ఇమస్స ఖో ముణ్డస్స రఞ్ఞో భద్దా దేవీ కాలఙ్కతా పియా మనాపా. సో భద్దాయ దేవియా కాలఙ్కతాయ పియాయ మనాపాయ నేవ న్హాయతి న విలిమ్పతి న భత్తం భుఞ్జతి న కమ్మన్తం పయోజేతి – రత్తిన్దివం భద్దాయ దేవియా సరీరే అజ్ఝోముచ్ఛితో. కం [కిం (క॰)] ను ఖో ముణ్డో రాజా సమణం వా బ్రాహ్మణం వా పయిరుపాసేయ్య, యస్స ధమ్మం సుత్వా సోకసల్లం పజహేయ్యా"తి!

అథ ఖో పియకస్స కోసారక్ఖస్స ఏతదహోసి – "అయం ఖో ఆయస్మా నారదో పాటలిపుత్తే విహరతి కుక్కుటారామే. తం ఖో పనాయస్మన్తం నారదం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'పణ్డితో వియత్తో [వ్యత్తో (సీ॰ పీ॰), బ్యత్తో (స్యా॰ కం॰, దీ॰ ని॰ ౨.౪౦౭)] మేధావీ బహుస్సుతో చిత్తకథీ కల్యాణపటిభానో వుద్ధో చేవ [బుద్ధో చేవ (క॰)] అరహా చ' [అరహా చా'తి (?)]. యంనూన ముణ్డో రాజా ఆయస్మన్తం నారదం పయిరుపాసేయ్య, అప్పేవ నామ ముణ్డో రాజా ఆయస్మతో నారదస్స ధమ్మం సుత్వా సోకసల్లం పజహేయ్యా"తి.

అథ ఖో పియకో కోసారక్ఖో యేన ముణ్డో రాజా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ముణ్డం రాజానం ఏతదవోచ – "అయం ఖో, దేవ, ఆయస్మా నారదో పాటలిపుత్తే విహరతి కుక్కుటారామే. తం ఖో పనాయస్మన్తం నారదం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'పణ్డితో వియత్తో మేధావీ బహుస్సుతో చిత్తకథీ కల్యాణపటిభానో వుద్ధో చేవ అరహా చ' [అరహా చా'తి (?)]. యది పన దేవో ఆయస్మన్తం నారదం పయిరుపాసేయ్య, అప్పేవ నామ దేవో ఆయస్మతో నారదస్స ధమ్మం సుత్వా సోకసల్లం పజహేయ్యా"తి. "తేన హి, సమ్మ పియక , ఆయస్మన్తం నారదం పటివేదేహి. కథఞ్హి నామ మాదిసో సమణం వా బ్రాహ్మణం వా విజితే వసన్తం పుబ్బే అప్పటిసంవిదితో ఉపసఙ్కమితబ్బం మఞ్ఞేయ్యా"తి ! "ఏవం, దేవా"తి ఖో పియకో కోసారక్ఖో ముణ్డస్స రఞ్ఞో పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా నారదో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం నారదం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో పియకో కోసారక్ఖో ఆయస్మన్తం నారదం ఏతదవోచ –

"ఇమస్స , భన్తే, ముణ్డస్స రఞ్ఞో భద్దా దేవీ కాలఙ్కతా పియా మనాపా. సో భద్దాయ దేవియా కాలఙ్కతాయ పియాయ మనాపాయ నేవ న్హాయతి న విలిమ్పతి న భత్తం భుఞ్జతి న కమ్మన్తం పయోజేతి – రత్తిన్దివం భద్దాయ దేవియా సరీరే అజ్ఝోముచ్ఛితో. సాధు, భన్తే, ఆయస్మా నారదో ముణ్డస్స రఞ్ఞో తథా ధమ్మం దేసేతు యథా ముణ్డో రాజా ఆయస్మతో నారదస్స ధమ్మం సుత్వా సోకసల్లం పజహేయ్యా"తి. "యస్సదాని, పియక, ముణ్డో రాజా కాలం మఞ్ఞతీ"తి.

అథ ఖో పియకో కోసారక్ఖో ఉట్ఠాయాసనా ఆయస్మన్తం నారదం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా యేన ముణ్డో రాజా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ముణ్డం రాజానం ఏతదవోచ – “కతావకాసో ఖో, దేవ, ఆయస్మతా నారదేన. యస్సదాని దేవో కాలం మఞ్ఞతీ”తి. “తేన హి, సమ్మ పియక, భద్రాని భద్రాని యానాని యోజాపేహీ”తి. “ఏవం, దేవా”తి ఖో పియకో కోసారక్ఖో ముణ్డస్స రఞ్ఞో పటిస్సుత్వా భద్రాని భద్రాని యానాని యోజాపేత్వా ముణ్డం రాజానం ఏతదవోచ – “యుత్తాని ఖో తే, దేవ, భద్రాని భద్రాని యానాని. యస్సదాని దేవో కాలం మఞ్ఞతీ”తి.

అథ ఖో ముణ్డో రాజా భద్రం యానం [భద్రం భద్రం యానం (స్యా. కం. క.), భద్దం యానం (పీ.)] అభిరుహిత్వా భద్రేహి భద్రేహి యానేహి యేన కుక్కుటారామో తేన పాయాసి మహచ్చా [మహచ్చ (బహూసు)] రాజానుభావేన ఆయస్మన్తం నారదం దస్సనాయ. యావతికా యానస్స భూమి యానేన గన్త్వా, యానా పచ్చోరోహిత్వా పత్తికోవ ఆరామం పావిసి. అథ ఖో ముణ్డో రాజా యేన ఆయస్మా నారదో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం నారదం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ముణ్డం రాజానం ఆయస్మా నారదో ఏతదవోచ –

“పఞ్చిమాని, మహారాజ, అలబ్భనీయాని ఠానాని సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం. కతమాని పఞ్చ? ‘జరాధమ్మం మా జీరీ’తి అలబ్భనీయం ఠానం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం. ‘బ్యాధిధమ్మం మా బ్యాధీయీ’తి…పే.… ‘మరణధమ్మం మా మీయీ’తి… ‘ఖయధమ్మం మా ఖీయీ’తి… ‘నస్సనధమ్మం మా నస్సీ’తి అలబ్భనీయం ఠానం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం.

“అస్సుతవతో , మహారాజ, పుథుజ్జనస్స జరాధమ్మం జీరతి. సో జరాధమ్మే జిణ్ణే న ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో మయ్హేవేకస్స జరాధమ్మం జీరతి, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బేసం సత్తానం జరాధమ్మం జీరతి. అహఞ్చేవ ఖో పన జరాధమ్మే జిణ్ణే సోచేయ్యం కిలమేయ్యం పరిదేవేయ్యం, ఉరత్తాళిం కన్దేయ్యం, సమ్మోహం ఆపజ్జేయ్యం, భత్తమ్పి మే నచ్ఛాదేయ్య, కాయేపి దుబ్బణ్ణియం ఓక్కమేయ్య, కమ్మన్తాపి నప్పవత్తేయ్యుం, అమిత్తాపి అత్తమనా అస్సు, మిత్తాపి దుమ్మనా అస్సూ’తి. సో జరాధమ్మే జిణ్ణే సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, మహారాజ – ‘అస్సుతవా పుథుజ్జనో విద్ధో సవిసేన సోకసల్లేన అత్తానంయేవ పరితాపేతి’”.

“పున చపరం, మహారాజ, అస్సుతవతో పుథుజ్జనస్స బ్యాధిధమ్మం బ్యాధీయతి…పే.… మరణధమ్మం మీయతి… ఖయధమ్మం ఖీయతి… నస్సనధమ్మం నస్సతి. సో నస్సనధమ్మే నట్ఠే న ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో మయ్హేవేకస్స నస్సనధమ్మం నస్సతి, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బేసం సత్తానం నస్సనధమ్మం నస్సతి. అహఞ్చేవ ఖో పన నస్సనధమ్మే నట్ఠే సోచేయ్యం కిలమేయ్యం పరిదేవేయ్యం, ఉరత్తాళిం కన్దేయ్యం, సమ్మోహం ఆపజ్జేయ్యం, భత్తమ్పి మే నచ్ఛాదేయ్య, కాయేపి దుబ్బణ్ణియం ఓక్కమేయ్య, కమ్మన్తాపి నప్పవత్తేయ్యుం, అమిత్తాపి అత్తమనా అస్సు, మిత్తాపి దుమ్మనా అస్సూ’తి. సో నస్సనధమ్మే నట్ఠే సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, మహారాజ – ‘అస్సుతవా పుథుజ్జనో విద్ధో సవిసేన సోకసల్లేన అత్తానంయేవ పరితాపేతి’”.

“సుతవతో చ ఖో, మహారాజ, అరియసావకస్స జరాధమ్మం జీరతి. సో జరాధమ్మే జిణ్ణే ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో మయ్హేవేకస్స జరాధమ్మం జీరతి, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బేసం సత్తానం జరాధమ్మం జీరతి. అహఞ్చేవ ఖో పన జరాధమ్మే జిణ్ణే సోచేయ్యం కిలమేయ్యం పరిదేవేయ్యం, ఉరత్తాళిం కన్దేయ్యం, సమ్మోహం ఆపజ్జేయ్యం, భత్తమ్పి మే నచ్ఛాదేయ్య, కాయేపి దుబ్బణ్ణియం ఓక్కమేయ్య, కమ్మన్తాపి నప్పవత్తేయ్యుం, అమిత్తాపి అత్తమనా అస్సు, మిత్తాపి దుమ్మనా అస్సూ’తి. సో జరాధమ్మే జిణ్ణే న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, మహారాజ – ‘సుతవా అరియసావకో అబ్బుహి సవిసం సోకసల్లం, యేన విద్ధో అస్సుతవా పుథుజ్జనో అత్తానంయేవ పరితాపేతి. అసోకో విసల్లో అరియసావకో అత్తానంయేవ పరినిబ్బాపేతి’”.

“పున చపరం, మహారాజ, సుతవతో అరియసావకస్స బ్యాధిధమ్మం బ్యాధీయతి...పే.... మరణధమ్మం మీయతి... ఖయధమ్మం ఖీయతి... నస్సనధమ్మం నస్సతి. సో నస్సనధమ్మే నట్ఠే ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో మయ్హేవేకస్స నస్సనధమ్మం నస్సతి, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బేసం సత్తానం నస్సనధమ్మం నస్సతి. అహఞ్చేవ ఖో పన నస్సనధమ్మే నట్ఠే సోచేయ్యం కిలమేయ్యం పరిదేవేయ్యం, ఉరత్తాళిం కన్దేయ్యం, సమ్మోహం ఆపజ్జేయ్యం, భత్తమ్పి మే నచ్ఛాదేయ్య, కాయేపి దుబ్బణ్ణియం ఓక్కమేయ్య, కమ్మన్తాపి నప్పవత్తేయ్యుం, అమిత్తాపి అత్తమనా అస్సు, మిత్తాపి దుమ్మనా అస్సూ’తి. సో నస్సనధమ్మే నట్ఠే న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, మహారాజ – ‘సుతవా అరియసావకో అబ్బుహి సవిసం సోకసల్లం, యేన విద్ధో అస్సుతవా పుథుజ్జనో అత్తానంయేవ పరితాపేతి. అసోకో విసల్లో అరియసావకో అత్తానంయేవ పరినిబ్బాపేతి ’”.

“ఇమాని ఖో, మహారాజ, పఞ్చ అలబ్భనీయాని ఠానాని సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మి”న్తి.

“న సోచనాయ పరిదేవనాయ,
అత్థోధ లబ్భా అపి అప్పకోపి;
సోచన్తమేనం దుఖితం విదిత్వా,
పచ్చత్థికా అత్తమనా భవన్తి.

“యతో చ ఖో పణ్డితో ఆపదాసు,
న వేధతీ అత్థవినిచ్ఛయఞ్ఞూ;
పచ్చత్థికాస్స దుఖితా భవన్తి,
దిస్వా ముఖం అవికారం పురాణం.

“జప్పేన మన్తేన సుభాసితేన,
అనుప్పదానేన పవేణియా వా;
యథా యథా యత్థ లభేథ అత్థం,
తథా తథా తత్థ పరక్కమేయ్య.

“సచే పజానేయ్య అలబ్భనేయ్యో,
మయావ అఞ్ఞేన వా ఏస అత్థో;
అసోచమానో అధివాసయేయ్య,
కమ్మం దళ్హం కిన్తి కరోమి దానీ”తి [జా॰ ౧ జాతకేపి].

ఏవం వుత్తే ముణ్డో రాజా ఆయస్మన్తం నారదం ఏతదవోచ – “కో నామో [కో ను ఖో (సీ॰ పీ॰)] అయం, భన్తే, ధమ్మపరియాయో”తి? “సోకసల్లహరణో నామ అయం, మహారాజ, ధమ్మపరియాయో”తి. “తగ్ఘ, భన్తే, సోకసల్లహరణో [తగ్ఘ భన్తే సోకసల్లహరణో, తగ్ఘ భన్తే సోకసల్లహరణో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]! ఇమఞ్హి మే, భన్తే, ధమ్మపరియాయం సుత్వా సోకసల్లం పహీన”న్తి.

అథ ఖో ముణ్డో రాజా పియకం కోసారక్ఖం ఆమన్తేసి – “తేన హి, సమ్మ పియక, భద్దాయ దేవియా సరీరం ఝాపేథ; థూపఞ్చస్సా కరోథ. అజ్జతగ్గే దాని మయం న్హాయిస్సామ చేవ విలిమ్పిస్సామ భత్తఞ్చ భుఞ్జిస్సామ కమ్మన్తే చ పయోజేస్సామా”తి. దసమం.

ముణ్డరాజవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

ఆదియో సప్పురిసో ఇట్ఠా, మనాపదాయాభిసన్దం;
సమ్పదా చ ధనం ఠానం, కోసలో నారదేన చాతి.

పఠమపణ్ణాసకం సమత్తం.

౨. దుతియపణ్ణాసకం

(౬) ౧. నీవరణవగ్గో

౧. ఆవరణసుత్తం

౫౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘భిక్ఖవో’’తి. ‘‘భదన్తే’’తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

‘‘పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆవరణా నీవరణా చేతసో అజ్ఝారుహా పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణా. కతమే పఞ్చ? కామచ్ఛన్దో, భిక్ఖవే, ఆవరణో నీవరణో చేతసో అజ్ఝారుహో పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణో. బ్యాపాదో, భిక్ఖవే, ఆవరణో నీవరణో చేతసో అజ్ఝారుహో పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణో. థినమిద్ధం, భిక్ఖవే, ఆవరణం నీవరణం చేతసో అజ్ఝారుహం పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణం. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం, భిక్ఖవే, ఆవరణం నీవరణం చేతసో అజ్ఝారుహం పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణం. విచికిచ్ఛా, భిక్ఖవే, ఆవరణా నీవరణా చేతసో అజ్ఝారుహా పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆవరణా నీవరణా చేతసో అజ్ఝారుహా పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణా.

‘‘సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమే పఞ్చ ఆవరణే నీవరణే చేతసో అజ్ఝారుహే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే అప్పహాయ, అబలాయ పఞ్ఞాయ దుబ్బలాయ అత్తత్థం వా ఞస్సతి పరత్థం వా ఞస్సతి ఉభయత్థం వా ఞస్సతి ఉత్తరి [ఉత్తరిం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వా మనుస్సధమ్మా అలమరియఞాణదస్సనవిసేసం సచ్ఛికరిస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, నదీ పబ్బతేయ్యా దూరఙ్గమా [దూరగమా (సీ.)] సీఘసోతా హారహారినీ. తస్సా పురిసో ఉభతో నఙ్గలముఖాని వివరేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మజ్ఝే నదియా సోతో విక్ఖిత్తో విసటో బ్యాదిణ్ణో నేవ [న చేవ (క.)] దూరఙ్గమో అస్స న [న చ (క.)] సీఘసోతో న [న చ (క.)] హారహారీ [హారహారిణీ (సీ.)]. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సో వత భిక్ఖు ఇమే పఞ్చ ఆవరణే నీవరణే చేతసో అజ్ఝారుహే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే అప్పహాయ, అబలాయ పఞ్ఞాయ దుబ్బలాయ అత్తత్థం వా ఞస్సతి పరత్థం వా ఞస్సతి ఉభయత్థం వా ఞస్సతి ఉత్తరి వా మనుస్సధమ్మా అలమరియఞాణదస్సనవిసేసం సచ్ఛికరిస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమే పఞ్చ ఆవరణే నీవరణే చేతసో అజ్ఝారుహే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే పహాయ, బలవతియా పఞ్ఞాయ అత్తత్థం వా ఞస్సతి పరత్థం వా ఞస్సతి ఉభయత్థం వా ఞస్సతి ఉత్తరి వా మనుస్సధమ్మా అలమరియఞాణదస్సనవిసేసం సచ్ఛికరిస్సతీతి ఠానమేతం విజ్జతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, నదీ పబ్బతేయ్యా దూరఙ్గమా సీఘసోతా హారహారినీ. తస్సా పురిసో ఉభతో నఙ్గలముఖాని పిదహేయ్య. ఏవఞ్హి సో, భిక్ఖవే, మజ్ఝే నదియా సోతో అవిక్ఖిత్తో అవిసటో అబ్యాదిణ్ణో దూరఙ్గమో చేవ అస్స సీఘసోతో చ హారహారీ చ. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సో వత భిక్ఖు ఇమే పఞ్చ ఆవరణే నీవరణే చేతసో అజ్ఝారుహే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే పహాయ, బలవతియా పఞ్ఞాయ అత్తత్థం వా ఞస్సతి పరత్థం వా ఞస్సతి ఉభయత్థం వా ఞస్సతి ఉత్తరి వా మనుస్సధమ్మా అలమరియఞాణదస్సనవిసేసం సచ్ఛికరిస్సతీతి ఠానమేతం విజ్జతీ’’తి. పఠమం.

౨. అకుసలరాసిసుత్తం

౫౨. "అకుసలరాసీతి , భిక్ఖవే, వదమానో పఞ్చ నీవరణే [ఇమే పఞ్చ నీవరణే (సీ.)] సమ్మా వదమానో వదేయ్య. కేవలో హాయం [హయం (సీ.), చాయం (స్యా. కం.), సాయం (క.)], భిక్ఖవే, అకుసలరాసి యదిదం పఞ్చ నీవరణా. కతమే పఞ్చ? కామచ్ఛన్దనీవరణం, బ్యాపాదనీవరణం, థినమిద్ధనీవరణం, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చనీవరణం, విచికిచ్ఛానీవరణం. అకుసలరాసీతి, భిక్ఖవే, వదమానో ఇమే పఞ్చ నీవరణే సమ్మా వదమానో వదేయ్య. కేవలో హాయం, భిక్ఖవే, అకుసలరాసి యదిదం పఞ్చ నీవరణా"తి. దుతియం.

౩. పధానియఙ్గసుత్తం

౫౩. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, పధానియఙ్గాని. కతమాని పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, సద్దహతి తథాగతస్స బోధిం – 'ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా'తి . అప్పాబాధో హోతి అప్పాతఙ్కో; సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ మజ్ఝిమాయ పధానక్ఖమాయ; అసఠో హోతి అమాయావీ; యథాభూతం అత్తానం ఆవికత్తా సత్థరి వా విఞ్ఞూసు వా సబ్రహ్మచారీసు; ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు; పఞ్ఞవా హోతి, ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ పధానియఙ్గానీ"తి. తతియం.

౪. సమయసుత్తం

౫౪. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, అసమయా పధానాయ. కతమే పఞ్చ? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు జిణ్ణో హోతి జరాయాభిభూతో. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో అసమయో పధానాయ.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బ్యాధితో హోతి బ్యాధినాభిభూతో. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో అసమయో పధానాయ.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, దుబ్భిక్ఖం హోతి దుస్సస్సం దుల్లభపిణ్డం, న సుకరం ఉఞ్ఛేన పగ్గహేన యాపేతుం. అయం, భిక్ఖవే, తతియో అసమయో పధానాయ.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భయం హోతి అటవిసఙ్కోపో, చక్కసమారూళ్హా జానపదా పరియాయన్తి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో అసమయో పధానాయ.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, సఙ్ఘో భిన్నో హోతి. సఙ్ఘే ఖో పన, భిక్ఖవే, భిన్నే అఞ్ఞమఞ్ఞం అక్కోసా చ హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిభాసా చ హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిక్ఖేపా చ హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిచ్చజా చ హోన్తి. తత్థ అప్పసన్నా చేవ నప్పసీదన్తి, పసన్నానఞ్చ ఏకచ్చానం అఞ్ఞథత్తం హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో అసమయో పధానాయ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ అసమయా పధానాయాతి.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, సమయా పధానాయ. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దహరో హోతి యువా సుసు కాళకేసో భద్రేన యొబ్బనేన సమన్నాగతో పఠమేన వయసా. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో సమయో పధానాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అప్పాబాధో హోతి అప్పాతఙ్కో, సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ మజ్ఝిమాయ పధానక్ఖమాయ. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో సమయో పధానాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సుభిక్ఖం హోతి సుసస్సం సులభపిణ్డం, సుకరం ఉఞ్ఛేన పగ్గహేన యాపేతుం. అయం, భిక్ఖవే, తతియో సమయో పధానాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, మనుస్సా సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరన్తి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో సమయో పధానాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సఙ్ఘో సమగ్గో సమ్మోదమానో అవివదమానో ఏకుద్దేసో ఫాసు విహరతి. సఙ్ఘే ఖో పన, భిక్ఖవే, సమగ్గే న చేవ అఞ్ఞమఞ్ఞం అక్కోసా హోన్తి, న చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిభాసా హోన్తి, న చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిక్ఖేపా హోన్తి, న చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిచ్చజా హోన్తి. తత్థ అప్పసన్నా చేవ పసీదన్తి, పసన్నానఞ్చ భియ్యోభావో [భీయ్యోభావాయ (క.)] హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో సమయో పధానాయ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సమయా పధానాయా”తి. చతుత్థం.

౫. మాతాపుత్తసుత్తం

౫౫. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన సావత్థియం ఉభో మాతాపుత్తా వస్సావాసం ఉపగమింసు [ఉపసఙ్కమింసు (క.)] – భిక్ఖు చ భిక్ఖునీ చ. తే అఞ్ఞమఞ్ఞస్స అభిణ్హం దస్సనకామా అహేసుం. మాతాపి పుత్తస్స అభిణ్హం దస్సనకామా అహోసి; పుత్తోపి మాతరం అభిణ్హం దస్సనకామో అహోసి. తేసం అభిణ్హం దస్సనా సంసగ్గో అహోసి. సంసగ్గే సతి విస్సాసో అహోసి. విస్సాసే సతి ఓతారో అహోసి. తే ఓతిణ్ణచిత్తా సిక్ఖం అపచ్చక్ఖాయ దుబ్బల్యం అనావికత్వా మేథునం ధమ్మం పటిసేవింసు.

అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “ఇధ, భన్తే, సావత్థియం ఉభో మాతాపుత్తా వస్సావాసం ఉపగమింసు – భిక్ఖు చ భిక్ఖునీ చ, తే అఞ్ఞమఞ్ఞస్స అభిణ్హం దస్సనకామా అహేసుం, మాతాపి పుత్తస్స అభిణ్హం దస్సనకామా అహోసి, పుత్తోపి మాతరం అభిణ్హం దస్సనకామో అహోసి. తేసం అభిణ్హం దస్సనా సంసగ్గో అహోసి, సంసగ్గే సతి విస్సాసో అహోసి, విస్సాసే సతి ఓతారో అహోసి, తే ఓతిణ్ణచిత్తా సిక్ఖం అపచ్చక్ఖాయ దుబ్బల్యం అనావికత్వా మేథునం ధమ్మం పటిసేవింసూ”తి.

“కిం ను సో, భిక్ఖవే, మోఘపురిసో మఞ్ఞతి – ‘న మాతా పుత్తే సారజ్జతి, పుత్తో వా పన మాతరీ’తి? నాహం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞం ఏకరూపమ్పి సమనుపస్సామి ఏవం [యం ఏవం (సీ.)] రజనీయం ఏవం కమనీయం ఏవం మదనీయం ఏవం బన్ధనీయం ఏవం ముచ్ఛనీయం ఏవం అన్తరాయకరం అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ యథయిదం, భిక్ఖవే,

ఇత్థిరూపం. ఇత్థిరూపే, భిక్ఖవే, సత్తా రత్తా గిద్ధా గధితా [గధితా (స్యా॰ పీ॰ క॰)] ముచ్ఛితా అజ్ఝోసన్నా [అజ్ఝోపన్నా (బహూసు)]. తే దీఘరత్తం సోచన్తి ఇత్థిరూపవసానుగా.

“నాహం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞం ఏకసద్దమ్పి…పే॰… ఏకగన్ధమ్పి… ఏకరసమ్పి… ఏకఫోట్ఠబ్బమ్పి సమనుపస్సామి ఏవం రజనీయం ఏవం కమనీయం ఏవం మదనీయం ఏవం బన్ధనీయం ఏవం ముచ్ఛనీయం ఏవం అన్తరాయకరం అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ యథయిదం, భిక్ఖవే, ఇత్థిఫోట్ఠబ్బం . ఇత్థిఫోట్ఠబ్బే, భిక్ఖవే, సత్తా రత్తా గిద్ధా గధితా ముచ్ఛితా అజ్ఝోసన్నా. తే దీఘరత్తం సోచన్తి ఇత్థిఫోట్ఠబ్బవసానుగా.

“ఇత్థీ, భిక్ఖవే, గచ్ఛన్తీపి పురిసస్స చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి; ఠితాపి…పే॰… నిసిన్నాపి… సయానాపి… హసన్తీపి… భణన్తీపి… గాయన్తీపి… రోదన్తీపి… ఉగ్ఘాతితాపి [ఉగ్ఘానితాపి (సీ॰)] … మతాపి పురిసస్స చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి. యఞ్హి తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘సమన్తపాసో మారస్సా’తి మాతుగామంయేవ సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘సమన్తపాసో మారస్సా’”తి.

“సల్లపే అసిహత్థేన, పిసాచేనాపి సల్లపే;
ఆసీవిసమ్పి ఆసీదే [ఆసద్దే (స్యా॰ కం॰)], యేన దట్ఠో న జీవతి.

“నత్వేవ ఏకో ఏకాయ, మాతుగామేన సల్లపే;
ముట్ఠస్సతిం తా బన్ధన్తి, పేక్ఖితేన సితేన చ [మ్హితేన చ (స్యా॰ కం॰)].

“అథోపి దున్నివత్థేన, మఞ్జునా భణితేన చ;
నేసో జనో స్వాసీసదో, అపి ఉగ్ఘాతితో మతో.

“పఞ్చ కామగుణా ఏతే, ఇత్థిరూపస్మిం దిస్సరే;
రూపా సద్దా రసా గన్ధా, ఫోట్ఠబ్బా చ మనోరమా.

“తేసం కామోఘవూళ్హానం, కామే అపరిజానతం;
కాలం గతి [గతిం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] భవాభవం, సంసారస్మిం పురక్ఖతా.

“యే చ కామే పరిఞ్ఞాయ, చరన్తి అకుతోభయా;
తే వే పారఙ్గతా లోకే, యే పత్తా ఆసవక్ఖయ”న్తి. పఞ్చమం;

౬. ఉపజ్ఝాయసుత్తం

౫౬. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన సకో ఉపజ్ఝాయో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా సకం ఉపజ్ఝాయం ఏతదవోచ – “ఏతరహి మే, భన్తే, మధురకజాతో చేవ కాయో, దిసా చ మే న పక్ఖాయన్తి, ధమ్మా చ మం నప్పటిభన్తి, థినమిద్ధఞ్చ మే చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి, అనభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరామి, అత్థి చ మే ధమ్మేసు విచికిచ్ఛా”తి.

అథ ఖో సో భిక్ఖు తం సద్ధివిహారికం భిక్ఖుం ఆదాయ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "అయం, భన్తే, భిక్ఖు ఏవమాహ – 'ఏతరహి మే, భన్తే, మధురకజాతో చేవ కాయో, దిసా చ మం న పక్ఖాయన్తి, ధమ్మా చ మే నప్పటిభన్తి, థినమిద్ధఞ్చ మే చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి, అనభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరామి, అత్థి చ మే ధమ్మేసు విచికిచ్ఛా'"తి.

"ఏవఞ్హేతం , భిక్ఖు, హోతి ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారస్స, భోజనే అమత్తఞ్ఞునో, జాగరియం అననుయుత్తస్స, అవిపస్సకస్స కుసలానం ధమ్మానం, పుబ్బరత్తాపరరత్తం బోధిపక్ఖియానం ధమ్మానం భావనానుయోగం అననుయుత్తస్స విహరతో, యం మధురకజాతో చేవ కాయో హోతి, దిసా చస్స న పక్ఖాయన్తి, ధమ్మా చ తం నప్పటిభన్తి, థినమిద్ధఞ్చస్స చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతి, అనభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరతి, హోతి చస్స ధమ్మేసు విచికిచ్ఛా. తస్మాతిహ తే, భిక్ఖు, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో భవిస్సామి, భోజనే మత్తఞ్ఞూ, జాగరియం అనుయుత్తో, విపస్సకో కుసలానం ధమ్మానం, పుబ్బరత్తాపరరత్తం బోధిపక్ఖియానం ధమ్మానం భావనానుయోగం అనుయుత్తో విహరిస్సామీ'తి. ఏవఞ్హి తే, భిక్ఖు, సిక్ఖితబ్బ"న్తి.

అథ ఖో సో భిక్ఖు భగవతా ఇమినా ఓవాదేన ఓవదితో ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. అథ ఖో సో భిక్ఖు ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. "ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా"తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో పన సో భిక్ఖు అరహతం అహోసి.

అథ ఖో సో భిక్ఖు అరహత్తం పత్తో యేన సకో ఉపజ్ఝాయో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా సకం ఉపజ్ఝాయం ఏతదవోచ – "ఏతరహి మే, భన్తే, న చేవ [న త్వేవ (సీ.)] మధురకజాతో కాయో, దిసా చ మే పక్ఖాయన్తి, ధమ్మా చ మం పటిభన్తి, థినమిద్ధఞ్చ మే చిత్తం న పరియాదాయ తిట్ఠతి, అభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరామి, నత్థి చ మే ధమ్మేసు విచికిచ్ఛా"తి. అథ ఖో సో భిక్ఖు తం సద్ధివిహారికం భిక్ఖుం ఆదాయ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "అయం, భన్తే, భిక్ఖు ఏవమాహ – 'ఏతరహి మే, భన్తే, న చేవ మధురకజాతో కాయో, దిసా చ మే పక్ఖాయన్తి, ధమ్మా చ మం పటిభన్తి, థినమిద్ధఞ్చ మే చిత్తం న పరియాదాయ తిట్ఠతి, అభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరామి, నత్థి చ మే ధమ్మేసు విచికిచ్ఛా'"తి.

"ఏవఞ్హేతం, భిక్ఖు, హోతి ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారస్స, భోజనే మత్తఞ్ఞునో, జాగరియం అనుయుత్తస్స, విపస్సకస్స కుసలానం ధమ్మానం, పుబ్బరత్తాపరరత్తం బోధిపక్ఖియానం ధమ్మానం భావనానుయోగం అనుయుత్తస్స విహరతో, యం న చేవ మధురకజాతో కాయో హోతి, దిసా చస్స పక్ఖాయన్తి, ధమ్మా చ తం పటిభన్తి, థినమిద్ధఞ్చస్స చిత్తం న పరియాదాయ తిట్ఠతి, అభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరతి, న చస్స హోతి ధమ్మేసు విచికిచ్ఛా. తస్మాతిహ వో, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారా భవిస్సామ, భోజనే మత్తఞ్ఞునో, జాగరియం అనుయుత్తా, విపస్సకా కుసలానం ధమ్మానం, పుబ్బరత్తాపరరత్తం బోధిపక్ఖియానం ధమ్మానం భావనానుయోగం అనుయుత్తా విహరిస్సామా'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. ఛట్ఠం.

౭. అభిణ్హపచ్చవేక్ఖితబ్బఠానసుత్తం

౫౭. “పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, ఠానాని అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బాని ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా. కతమాని పఞ్చ? ‘జరాధమ్మోమ్హి, జరం అనతీతో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా. ‘బ్యాధిధమ్మోమ్హి, బ్యాధిం అనతీతో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా. ‘మరణధమ్మోమ్హి, మరణం అనతీతో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా. ‘సబ్బేహి మే పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా. ‘కమ్మస్సకోమ్హి, కమ్మదాయాదో కమ్మయోని కమ్మబన్ధు కమ్మపటిసరణో. యం కమ్మం కరిస్సామి – కల్యాణం వా పాపకం వా – తస్స దాయాదో భవిస్సామీ’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘జరాధమ్మోమ్హి, జరం అనతీతో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా? అత్థి, భిక్ఖవే, సత్తానం యోబ్బనే యోబ్బనమదో, యేన మదేన మత్తా కాయేన దుచ్చరితం చరన్తి, వాచాయ దుచ్చరితం చరన్తి, మనసా దుచ్చరితం చరన్తి. తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో యో యోబ్బనే యోబ్బనమదో సో సబ్బసో వా పహీయతి తను వా పన హోతి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘జరాధమ్మోమ్హి, జరం అనతీతో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా.

“కిఞ్చ , భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘బ్యాధిధమ్మోమ్హి, బ్యాధిం అనతీతో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా? అత్థి, భిక్ఖవే, సత్తానం ఆరోగ్యే ఆరోగ్యమదో, యేన మదేన మత్తా కాయేన దుచ్చరితం చరన్తి, వాచాయ దుచ్చరితం చరన్తి, మనసా దుచ్చరితం చరన్తి. తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో యో ఆరోగ్యే ఆరోగ్యమదో సో సబ్బసో వా పహీయతి తను వా పన హోతి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘బ్యాధిధమ్మోమ్హి, బ్యాధిం అనతీతో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘మరణధమ్మోమ్హి, మరణం అనతీతో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా? అత్థి, భిక్ఖవే, సత్తానం జీవితే జీవితమదో, యేన మదేన మత్తా కాయేన దుచ్చరితం చరన్తి, వాచాయ దుచ్చరితం చరన్తి, మనసా దుచ్చరితం చరన్తి. తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో యో జీవితే జీవితమదో సో సబ్బసో వా పహీయతి తను వా పన హోతి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘మరణధమ్మోమ్హి, మరణం అనతీతో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘సబ్బేహి మే పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా? అత్థి, భిక్ఖవే, సత్తానం పియేసు మనాపేసు యో ఛన్దరాగో యేన రాగేన రత్తా కాయేన దుచ్చరితం చరన్తి, వాచాయ దుచ్చరితం చరన్తి, మనసా దుచ్చరితం చరన్తి. తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో యో పియేసు మనాపేసు ఛన్దరాగో సో సబ్బసో వా పహీయతి తను వా పన హోతి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘సబ్బేహి మే పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘కమ్మస్సకోమ్హి, కమ్మదాయాదో కమ్మయోని కమ్మబన్ధు కమ్మపటిసరణో, యం కమ్మం కరిస్సామి – కల్యాణం వా పాపకం వా – తస్స దాయాదో భవిస్సామీ’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా ? అత్థి, భిక్ఖవే, సత్తానం కాయదుచ్చరితం వచీదుచ్చరితం మనోదుచ్చరితం. తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో సబ్బసో వా దుచ్చరితం పహీయతి తను వా పన హోతి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, అత్థవసం పటిచ్చ ‘కమ్మస్సకోమ్హి, కమ్మదాయాదో కమ్మయోని కమ్మబన్ధు కమ్మపటిసరణో, యం కమ్మం కరిస్సామి – కల్యాణం వా పాపకం వా – తస్స దాయాదో భవిస్సామీ’తి అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖితబ్బం ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా.

“స ఖో [సచే (పీ. క.)] సో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో అహఞ్ఞేవేకో జరాధమ్మో [అహఞ్చేవేకో జరాధమ్మోమ్హి (క.)] జరం అనతీతో, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బే సత్తా జరాధమ్మా జరం అనతీతా’తి. తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సంయోజనాని సబ్బసో పహీయన్తి అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

“స ఖో సో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో అహఞ్ఞేవేకో బ్యాధిధమ్మో బ్యాధిం అనతీతో, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బే సత్తా బ్యాధిధమ్మా బ్యాధిం అనతీతా’తి. తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సంయోజనాని సబ్బసో పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

“స ఖో సో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో అహఞ్ఞేవేకో మరణధమ్మో మరణం అనతీతో, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బే సత్తా మరణధమ్మా మరణం అనతీతా’తి. తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సంయోజనాని సబ్బసో పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

“స ఖో సో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో మయ్హేవేకస్స సబ్బేహి పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో, అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బేసం సత్తానం పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో’తి. తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సంయోజనాని సబ్బసో పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

“స ఖో సో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో అహఞ్ఞేవేకో కమ్మస్సకో కమ్మదాయాదో కమ్మయోని కమ్మబన్ధు కమ్మప్పటిసరణో, యం కమ్మం కరిస్సామి – కల్యాణం వా పాపకం వా – తస్స దాయాదో భవిస్సామి; అథ ఖో యావతా సత్తానం ఆగతి గతి చుతి ఉపపత్తి సబ్బే సత్తా కమ్మస్సకా కమ్మదాయాదా కమ్మయోని కమ్మబన్ధు కమ్మప్పటిసరణా, యం కమ్మం కరిస్సన్తి – కల్యాణం వా పాపకం వా – తస్స దాయాదా భవిస్సన్తీ’తి . తస్స తం ఠానం అభిణ్హం పచ్చవేక్ఖతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సంయోజనాని సబ్బసో పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తీ”తి.

“బ్యాధిధమ్మా జరాధమ్మా, అథో మరణధమ్మినో;

యథా ధమ్మా తథా సత్తా [సన్తా (స్యా॰ కం॰)], జిగుచ్ఛన్తి పుథుజ్జనా.

“అహఞ్చే తం జిగుచ్ఛేయ్యం, ఏవం ధమ్మేసు పాణిసు;
న మేతం పతిరూపస్స, మమ ఏవం విహారినో.

“సోహం ఏవం విహరన్తో, ఞత్వా ధమ్మం నిరూపధిం;
ఆరోగ్యే యోబ్బనస్మిఞ్చ, జీవితస్మిఞ్చ యే మదా.

“సబ్బే మదే అభిభోస్మి, నేక్ఖమ్మం దట్ఠు ఖేమతో [నేక్ఖమ్మే దట్ఠు ఖేమతం (అ॰ ని॰ ౩.౩౯) ఉభయత్థపి అట్ఠకథాయ సమేతి];
తస్స మే అహు ఉస్సాహో, నిబ్బానం అభిపస్సతో.

“నాహం భబ్బో ఏతరహి, కామాని పటిసేవితుం;
అనివత్తి [అనివత్తీ (?)] భవిస్సామి, బ్రహ్మచరియపరాయణో”తి. సత్తమం;

౮. లిచ్ఛవికుమారకసుత్తం

౫౮. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ వేసాలిం పిణ్డాయ పావిసి. వేసాలియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో మహావనం అజ్ఝోగాహేత్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే దివావిహారం నిసీది.

తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా లిచ్ఛవికుమారకా సజ్జాని ధనూని ఆదాయ కుక్కురసఙ్ఘపరివుతా మహావనే అనుచఙ్కమమానా అనువిచరమానా అద్దసు భగవన్తం అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసిన్నం; దిస్వాన సజ్జాని ధనూని నిక్ఖిపిత్వా కుక్కురసఙ్ఘం ఏకమన్తం ఉయ్యోజేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా తుణ్హీభూతా తుణ్హీభూతా పఞ్జలికా భగవన్తం పయిరుపాసన్తి.

తేన ఖో పన సమయేన మహానామో లిచ్ఛవి మహావనే జఙ్ఘావిహారం అనుచఙ్కమమానో అద్దస తే లిచ్ఛవికుమారకే తుణ్హీభూతే తుణ్హీభూతే పఞ్జలికే భగవన్తం పయిరుపాసన్తే; దిస్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో మహానామో లిచ్ఛవి ఉదానం ఉదానేసి – ‘భవిస్సన్తి వజ్జీ, భవిస్సన్తి వజ్జీ’”తి!

“కిం పన త్వం, మహానామ, ఏవం వదేసి – ‘భవిస్సన్తి వజ్జీ, భవిస్సన్తి వజ్జీ’”తి? “ఇమే, భన్తే, లిచ్ఛవికుమారకా చణ్డా ఫరుసా అపానుభా [అపజహాతి (సీ॰), అపాటుభా (స్యా॰ కం॰), అపజహా (పీ॰), అపానుతా (కత్థచి)]. యానిపి తాని కులేసు పహేణకాని [పహీనకాని (సీ॰), పహీణకాని (స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పహీయన్తి, ఉచ్ఛూతి వా బదరాతి వా పూవాతి వా మోదకాతి వా సంకులికాతి వా [సక్ఖలికాతి వా (సీ॰ పీ॰)], తాని విలుమ్పిత్వా విలుమ్పిత్వా ఖాదన్తి; కులిత్థీనమ్పి కులకుమారీనమ్పి పచ్ఛాలియం ఖిపన్తి. తే దానిమే తుణ్హీభూతా తుణ్హీభూతా పఞ్జలికా భగవన్తం పయిరుపాసన్తీ”తి.

“యస్స కస్సచి, మహానామ, కులపుత్తస్స పఞ్చ ధమ్మా సంవిజ్జన్తి – యది వా రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స, యది వా రట్ఠికస్స పేత్తనికస్స [ముద్ధాభిసిత్తస్స (క.) అ. ని. ౫.౧౩౫, ౧౩౬ పస్సితబ్బం], యది వా సేనాయ సేనాపతికస్స, యది వా గామగామణికస్స, యది వా పూగగామణికస్స, యే వా పన కులేసు పచ్చేకాధిపచ్చం కారేన్తి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“కతమే పఞ్చ? ఇధ, మహానామ, కులపుత్తో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి మాతాపితరో సక్కరోతి గరుం కరోతి మానేతి పూజేతి . తమేనం మాతాపితరో సక్కతా గరుకతా మానితా పూజితా కల్యాణేన మనసా అనుకమ్పన్తి – ‘చిరం జీవ, దీఘమాయుం పాలేహీ’తి. మాతాపితానుకమ్పితస్స, మహానామ, కులపుత్తస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“పున చపరం, మహానామ, కులపుత్తో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి పుత్తదారదాసకమ్మకరపోరిసే [... సామన్తసంవోహారే (సీ. పీ.)] సక్కరోతి గరుం కరోతి మానేతి పూజేతి. తమేనం పుత్తదారదాసకమ్మకరపోరిసా సక్కతా గరుకతా మానితా పూజితా కల్యాణేన మనసా అనుకమ్పన్తి – ‘చిరం జీవ, దీఘమాయుం పాలేహీ’తి. పుత్తదారదాసకమ్మకరపోరిసానుకమ్పితస్స, మహానామ, కులపుత్తస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“పున చపరం, మహానామ, కులపుత్తో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి ఖేత్తకమ్మన్తసామన్తసబ్యోహారే సక్కరోతి గరుం కరోతి మానేతి పూజేతి. తమేనం ఖేత్తకమ్మన్తసామన్తసబ్యోహారా సక్కతా గరుకతా మానితా పూజితా కల్యాణేన మనసా అనుకమ్పన్తి – ‘చిరం జీవ, దీఘమాయుం పాలేహీ’తి. ఖేత్తకమ్మన్తసామన్తసబ్యోహారానుకమ్పితస్స, మహానామ, కులపుత్తస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“పున చపరం, మహానామ, కులపుత్తో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి యావతా బలిపటిగ్గాహికా దేవతా సక్కరోతి గరుం కరోతి మానేతి పూజేతి. తమేనం బలిపటిగ్గాహికా దేవతా సక్కతా గరుకతా మానితా పూజితా కల్యాణేన మనసా అనుకమ్పన్తి – ‘చిరం జీవ, దీఘమాయుం పాలేహీ’తి. దేవతానుకమ్పితస్స, మహానామ, కులపుత్తస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“పున చపరం, మహానామ, కులపుత్తో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి సమణబ్రాహ్మణే సక్కరోతి గరుం కరోతి మానేతి పూజేతి. తమేనం సమణబ్రాహ్మణా సక్కతా గరుకతా మానితా పూజితా కల్యాణేన మనసా అనుకమ్పన్తి – ‘చిరం జీవ, దీఘమాయుం పాలేహీ’తి. సమణబ్రాహ్మణానుకమ్పితస్స , మహానామ, కులపుత్తస్స వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యస్స కస్సచి, మహానామ, కులపుత్తస్స ఇమే పఞ్చ ధమ్మా సంవిజ్జన్తి – యది వా రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స, యది వా రట్ఠికస్స పేత్తనికస్స , యది వా సేనాయ సేనాపతికస్స, యది వా గామగామణికస్స, యది వా పూగగామణికస్స, యే వా పన కులేసు పచ్చేకాధిపచ్చం కారేన్తి, వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా, నో పరిహానీ”తి.

“మాతాపితుకిచ్చకరో, పుత్తదారహితో సదా;

అన్తోజనస్స అత్థాయ, యే చస్స అనుజీవినో.

“ఉభిన్నఞ్ఞేవ అత్థాయ, వదఞ్ఞూ హోతి సీలవా;
ఞాతీనం పుబ్బపేతానం, దిట్ఠే ధమ్మే చ జీవతం [జీవినం (సీ.), జీవితం (స్యా. కం. పీ. క.)].

“సమణానం బ్రాహ్మణానం, దేవతానఞ్చ పణ్డితో;
విత్తిసఞ్జననో హోతి, ధమ్మేన ఘరమావసం.

“సో కరిత్వాన కల్యాణం, పుజ్జో హోతి పసంసియో;
ఇధేవ నం పసంసన్తి, పేచ్చ సగ్గే పమోదతీ”తి. అట్ఠమం;

౯. పఠమవుడ్ఢపబ్బజితసుత్తం

౫౯. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో దుల్లభో వుడ్ఢపబ్బజితో. కతమేహి పఞ్చహి? దుల్లభో, భిక్ఖవే, వుడ్ఢపబ్బజితో నిపుణో, దుల్లభో ఆకప్పసమ్పన్నో, దుల్లభో బహుస్సుతో , దుల్లభో ధమ్మకథికో, దుల్లభో వినయధరో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో దుల్లభో వుడ్ఢపబ్బజితో”తి. నవమం.

౧౦. దుతియవుడ్ఢపబ్బజితసుత్తం

౬౦. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో దుల్లభో వుడ్ఢపబ్బజితో. కతమేహి పఞ్చహి? దుల్లభో, భిక్ఖవే, వుడ్ఢపబ్బజితో సువచో, దుల్లభో సుగ్గహితగ్గాహీ , దుల్లభో పదక్ఖిణగ్గాహీ, దుల్లభో ధమ్మకథికో, దుల్లభో వినయధరో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో దుల్లభో వుడ్ఢపబ్బజితో”తి. దసమం.

నీవరణవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

ఆవరణం రాసి అఙ్గాని, సమయం మాతుపుత్తికా;
ఉపజ్ఝా ఠానా లిచ్ఛవి, కుమారా అపరా దువేతి.

(౭) ౨. సఞ్ఞావగ్గో

౧. పఠమసఞ్ఞాసుత్తం

౬౧. ‘‘పఞ్చిమా , భిక్ఖవే, సఞ్ఞా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా. కతమా పఞ్చ? అసుభసఞ్ఞా, మరణసఞ్ఞా, ఆదీనవసఞ్ఞా, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞా, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా [అనభిరతిసఞ్ఞా (క.) అ. ని. ౫.౧౨౧-౧౨౨, ౩౦౩-౩౦౪ పస్సితబ్బం] – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సఞ్ఞా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా’’తి. పఠమం.

౨. దుతియసఞ్ఞాసుత్తం

౬౨. ‘‘పఞ్చిమా, భిక్ఖవే, సఞ్ఞా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా. కతమా పఞ్చ? అనిచ్చసఞ్ఞా, అనత్తసఞ్ఞా, మరణసఞ్ఞా, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞా, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సఞ్ఞా భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోన్తి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా’’తి. దుతియం.

౩. పఠమవడ్ఢిసుత్తం

౬౩. ‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, వడ్ఢీహి వడ్ఢమానో అరియసావకో అరియాయ వడ్ఢియా వడ్ఢతి, సారాదాయీ చ హోతి వరాదాయీ చ కాయస్స. కతమాహి పఞ్చహి? సద్ధాయ వడ్ఢతి, సీలేన వడ్ఢతి, సుతేన వడ్ఢతి, చాగేన వడ్ఢతి, పఞ్ఞాయ వడ్ఢతి – ఇమాహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి వడ్ఢీహి వడ్ఢమానో అరియసావకో అరియాయ వడ్ఢియా వడ్ఢతి, సారాదాయీ చ హోతి వరాదాయీ చ కాయస్సా’’తి.

‘‘సద్ధాయ సీలేన చ యో పవడ్ఢతి [యోధ వడ్ఢతి (సీ.)],
పఞ్ఞాయ చాగేన సుతేన చూభయం;
సో తాదిసో సప్పురిసో విచక్ఖణో,
ఆదీయతీ సారమిధేవ అత్తనో’’తి. తతియం;

౪. దుతియవడ్ఢిసుత్తం

౬౪. ‘‘పఞ్చహి , భిక్ఖవే, వడ్ఢీహి వడ్ఢమానా అరియసావికా అరియాయ వడ్ఢియా వడ్ఢతి, సారాదాయినీ చ హోతి వరాదాయినీ చ కాయస్స. కతమాహి పఞ్చహి? సద్ధాయ వడ్ఢతి, సీలేన వడ్ఢతి, సుతేన వడ్ఢతి, చాగేన వడ్ఢతి, పఞ్ఞాయ వడ్ఢతి – ఇమాహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి వడ్ఢీహి వడ్ఢమానా అరియసావికా అరియాయ వడ్ఢియా వడ్ఢతి, సారాదాయినీ చ హోతి వరాదాయినీ చ కాయస్సా’’తి.

‘‘సద్ధాయ సీలేన చ యా పవడ్ఢతి [యాధ వడ్ఢతి (సీ.)],

పఞ్ఞాయ చాగేన సుతేన చూభయం;

సా తాదిసీ సీలవతీ ఉపాసికా,

ఆదీయతీ సారమిధేవ అత్తనో”తి. చతుత్థం;

౫. సాకచ్ఛసుత్తం

౬౫. [అ॰ ని॰ ౫.౧౬౪] “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలంసాకచ్ఛో సబ్రహ్మచారీనం. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తనా చ సీలసమ్పన్నో హోతి, సీలసమ్పదాయ కథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ సమాధిసమ్పన్నో హోతి, సమాధిసమ్పదాయ కథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పఞ్ఞాసమ్పదాయ కథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిసమ్పదాయ కథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ కథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలంసాకచ్ఛో సబ్రహ్మచారీన”న్తి. పఞ్చమం.

౬. సాజీవసుత్తం

౬౬. [అ॰ ని॰ ౫.౧౬౪] “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలంసాజీవో సబ్రహ్మచారీనం. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తనా చ సీలసమ్పన్నో హోతి, సీలసమ్పదాయ కథాయ చ కతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ సమాధిసమ్పన్నో హోతి, సమాధిసమ్పదాయ కథాయ చ కతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పఞ్ఞాసమ్పదాయ కథాయ చ కతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిసమ్పదాయ కథాయ చ కతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాయ కథాయ చ కతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలంసాజీవో సబ్రహ్మచారీన”న్తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమఇద్ధిపాదసుత్తం

౬౭. “యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా పఞ్చ ధమ్మే [ఇమే పఞ్చ ధమ్మే (క॰)] భావేతి, పఞ్చ ధమ్మే [ఇమే పఞ్చ ధమ్మే (క॰)] బహులీకరోతి, తస్స ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం ఫలం పాటికఙ్ఖం – దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా, సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితా.

“కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, వీరియసమాధి…పే॰… చిత్తసమాధి… వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, ఉస్సోళ్హిఞ్ఞేవ పఞ్చమిం [ఉస్సోళ్హీయేవ పఞ్చమీ (సీ॰)]. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా ఇమే పఞ్చ ధమ్మే భావేతి, ఇమే పఞ్చ ధమ్మే బహులీకరోతి, తస్స ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం ఫలం పాటికఙ్ఖం – దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా, సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితా”తి. సత్తమం.

౮. దుతియఇద్ధిపాదసుత్తం

౮౮. “పుబ్బేవాహం, భిక్ఖవే, సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధో బోధిసత్తోవ సమానో పఞ్చ ధమ్మే భావేసిం, పఞ్చ ధమ్మే బహులీకాసిం [బహులిమకాసిం (క.), బహులమకాసిం (క.)]. కతమే పఞ్చ? ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేసిం , వీరియసమాధి… చిత్తసమాధి… వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేసిం, ఉస్సోళ్హిఞ్ఞేవ పఞ్చమిం. సో ఖో అహం, భిక్ఖవే, ఇమేసం ఉస్సోళ్హిపఞ్చమానం ధమ్మానం భావితత్తా బహులీకతత్తా యస్స యస్స అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేసిం అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణిం సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖిం – ‘అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభవేయ్యం…పే.… యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణిం సతి సతి ఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖిం…పే.… ‘ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణిం సతి సతి ఆయతనే”తి. అట్ఠమం.

౯. నిబ్బిదాసుత్తం

౮౯. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి.

“కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసుభానుపస్సీ కాయే విహరతి, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞీ, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞీ [అనభిరతిసఞ్ఞీ (క.) అ. ని. ౫.౧౨౧-౧౨౨, ౩౦౩-౩౦౪ పస్సితబ్బం], సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చానుపస్సీ, మరణసఞ్ఞా ఖో పనస్స అజ్ఝత్తం సూపట్ఠితా హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా భావితా బహులీకతా ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తీ”తి. నవమం.

౧౦. ఆసవక్ఖయసుత్తం

౯౦. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసుభానుపస్సీ కాయే విహరతి, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞీ , సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞీ, సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చానుపస్సీ, మరణసఞ్ఞా ఖో పనస్స అజ్ఝత్తం సూపట్ఠితా హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తన్తీ”తి. దసమం.

సఞ్ఞావగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే చ సఞ్ఞా ద్వే వడ్ఢీ చ, సాకచ్ఛేన చ సాజీవం;
ఇద్ధిపాదా చ ద్వే వుత్తా, నిబ్బిదా చాసవక్ఖయాతి.

(౮) ౩. యోధాజీవవగ్గో

౧. పఠమచేతోవిముత్తిఫలసుత్తం

౭౧. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా చేతోవిముత్తిఫలా చ హోన్తి చేతోవిముత్తిఫలానిసంసా చ, పఞ్ఞావిముత్తిఫలా చ హోన్తి పఞ్ఞావిముత్తిఫలానిసంసా చ.

"కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసుభానుపస్సీ కాయే విహరతి, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞీ [పటిక్కూలసఞ్ఞీ (సీ. స్యా. కం. పీ.)], సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞీ, సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చానుపస్సీ, మరణసఞ్ఞా ఖో పనస్స అజ్ఝత్తం సూపట్ఠితా హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా భావితా బహులీకతా చేతోవిముత్తిఫలా చ హోన్తి చేతోవిముత్తిఫలానిసంసా చ, పఞ్ఞావిముత్తిఫలా చ హోన్తి పఞ్ఞావిముత్తిఫలానిసంసా చ. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చేతోవిముత్తో చ హోతి పఞ్ఞావిముత్తో చ హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, 'భిక్ఖు ఉక్ఖిత్తపలిఘో ఇతిపి, సంకిణ్ణపరిఖో [సంకిణ్ణపరిక్ఖో (స్యా. కం.)] ఇతిపి, అబ్బూళ్హేసికో ఇతిపి, నిరగ్గళో ఇతిపి, అరియో పన్నద్ధజో పన్నభారో విసంయుత్తో ఇతిపి'".

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉక్ఖిత్తపలిఘో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అవిజ్జా పహీనా హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉక్ఖిత్తపలిఘో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సంకిణ్ణపరిఖో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పోనోభవికో [పోనోబ్భవికో (స్యా. క.)] జాతిసంసారో పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సంకిణ్ణపరిఖో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అబ్బూళ్హేసికో హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖునో తణ్హా పహీనా హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అబ్బూళ్హేసికో హోతి.

"కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిరగ్గళో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పఞ్చోరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని హోన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలాని తాలావత్థుకతాని అనభావంకతాని ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మాని. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిరగ్గళో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరియో పన్నద్ధజో పన్నభారో విసంయుత్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అస్మిమానో పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరియో పన్నద్ధజో పన్నభారో విసంయుత్తో హోతీ"తి. పఠమం.

౨. దుతియచేతోవిముత్తిఫలసుత్తం

౭౨. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా చేతోవిముత్తిఫలా చ హోన్తి చేతోవిముత్తిఫలానిసంసా చ, పఞ్ఞావిముత్తిఫలా చ హోన్తి పఞ్ఞావిముత్తిఫలానిసంసా చ. కతమే పఞ్చ? అనిచ్చసఞ్ఞా, అనిచ్చే దుక్ఖసఞ్ఞా, దుక్ఖే అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా భావితా బహులీకతా చేతోవిముత్తిఫలా చ హోన్తి

చేతోవిముత్తిఫలానిసంసా చ, పఞ్ఞావిముత్తిఫలా చ హోన్తి పఞ్ఞావిముత్తిఫలానిసంసా చ. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చేతోవిముత్తో చ హోతి పఞ్ఞావిముత్తో చ – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, 'భిక్ఖు ఉక్ఖిత్తపలిఘో ఇతిపి, సంకిణ్ణపరిఖో ఇతిపి, అబ్బూళ్హేసికో ఇతిపి, నిరగ్గళో ఇతిపి, అరియో పన్నద్ధజో పన్నభారో విసంయుత్తో ఇతిపి'".

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉక్ఖిత్తపలిఘో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అవిజ్జా పహీనా హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉక్ఖిత్తపలిఘో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సంకిణ్ణపరిఖో హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పోనోభవికో జాతిసంసారో పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సంకిణ్ణపరిఖో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అబ్బూళ్హేసికో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో తణ్హా పహీనా హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అబ్బూళ్హేసికో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిరగ్గళో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పఞ్చోరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని హోన్తి ఉచ్ఛిన్నమూలాని తాలావత్థుకతాని అనభావంకతాని ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మాని. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిరగ్గళో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరియో పన్నద్ధజో పన్నభారో విసంయుత్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అస్మిమానో పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరియో పన్నద్ధజో పన్నభారో విసంయుత్తో హోతీ"తి. దుతియం.

౩. పఠమధమ్మవిహారీసుత్తం

౭౩. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "'ధమ్మవిహారీ, ధమ్మవిహారీ'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, భిక్ఖు ధమ్మవిహారీ హోతీ"తి?

"ఇధ, భిక్ఖు, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో తాయ ధమ్మపరియత్తియా దివసం అతినామేతి, రిఞ్చతి పటిసల్లానం, నానుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు – 'భిక్ఖు పరియత్తిబహులో, నో ధమ్మవిహారీ'".

"పున చపరం, భిక్ఖు, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి. సో తాయ ధమ్మపఞ్ఞత్తియా దివసం అతినామేతి, రిఞ్చతి పటిసల్లానం, నానుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు – 'భిక్ఖు పఞ్ఞత్తిబహులో, నో ధమ్మవిహారీ'".

"పున చపరం, భిక్ఖు, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి. సో తేన సజ్ఝాయేన దివసం అతినామేతి, రిఞ్చతి పటిసల్లానం, నానుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు – 'భిక్ఖు సజ్ఝాయబహులో, నో ధమ్మవిహారీ'".

“పున చపరం, భిక్ఖు, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి. సో తేహి ధమ్మవితక్కేహి దివసం అతినామేతి, రిఞ్చతి పటిసల్లానం, నానుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు – ‘భిక్ఖు వితక్కబహులో, నో ధమ్మవిహారీ’”.

“ఇధ, భిక్ఖు, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో తాయ ధమ్మపరియత్తియా న దివసం అతినామేతి, నాపి రిఞ్చతి పటిసల్లానం, అనుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, భిక్ఖు ధమ్మవిహారీ హోతి.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖు, దేసితో మయా పరియత్తిబహులో, దేసితో పఞ్ఞత్తిబహులో, దేసితో సజ్ఝాయబహులో, దేసితో వితక్కబహులో, దేసితో ధమ్మవిహారీ. యం ఖో, భిక్ఖు [యం భిక్ఖు (స్యా॰ కం॰ పీ॰)], సత్థారా కరణీయం సావకానం హితేసినా అనుకమ్పకేన అనుకమ్పం ఉపాదాయ, కతం వో తం మయా. ఏతాని, భిక్ఖు, రుక్ఖమూలాని, ఏతాని సుఞ్ఞాగారాని. ఝాయథ, భిక్ఖు, మా పమాదత్థ , మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ. అయం వో అమ్హాకం అనుసాసనీ”తి. తతియం.

౪. దుతియధమ్మవిహారీసుత్తం

౭౪. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “‘ధమ్మవిహారీ ధమ్మవిహారీ’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, భిక్ఖు ధమ్మవిహారీ హోతీ”తి?

“ఇధ, భిక్ఖు, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం; ఉత్తరి [ఉత్తరిం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] చస్స పఞ్ఞాయ అత్థం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు – ‘భిక్ఖు పరియత్తిబహులో, నో ధమ్మవిహారీ’”.

“పున చపరం, భిక్ఖు, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి, ఉత్తరి చస్స పఞ్ఞాయ అత్థం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు – ‘భిక్ఖు పఞ్ఞత్తిబహులో, నో ధమ్మవిహారీ’”.

“పున చపరం, భిక్ఖు, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి, ఉత్తరి చస్స పఞ్ఞాయ అత్థం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు – ‘భిక్ఖు సజ్ఝాయబహులో, నో ధమ్మవిహారీ’”.

“పున చపరం, భిక్ఖు, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి, ఉత్తరి చస్స పఞ్ఞాయ అత్థం నప్పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖు – ‘భిక్ఖు వితక్కబహులో, నో ధమ్మవిహారీ’”.

“ఇధ, భిక్ఖు, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం; ఉత్తరి చస్స పఞ్ఞాయ అత్థం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, భిక్ఖు ధమ్మవిహారీ హోతి.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖు, దేసితో మయా పరియత్తిబహులో, దేసితో పఞ్ఞత్తిబహులో, దేసితో సజ్ఝాయబహులో, దేసితో వితక్కబహులో, దేసితో ధమ్మవిహారీ. యం ఖో, భిక్ఖు, సత్థారా కరణీయం సావకానం హితేసినా అనుకమ్పకేన అనుకమ్పం ఉపాదాయ, కతం వో తం మయా. ఏతాని, భిక్ఖు, రుక్ఖమూలాని, ఏతాని సుఞ్ఞాగారాని. ఝాయథ భిక్ఖు, మా పమాదత్థ, మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ. అయం వో అమ్హాకం అనుసాసనీ”తి. చతుత్థం.

౫. పఠమయోధాజీవసుత్తం

౭౫. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, యోధాజీవా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో యోధాజీవో రజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవరూపోపి [ఏవరూపో (సీ॰) పు॰ ప॰ ౧౯౩], భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో [ఏకచ్చో (సీ॰)] యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం; అపి చ ఖో ధజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం సహతి ధజగ్గం; అపి చ ఖో ఉస్సారణఞ్ఞేవ [ఉస్సాదనంయేవ (సీ॰ పీ॰)] సుత్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం, సహతి ధజగ్గం, సహతి ఉస్సారణం; అపి చ ఖో సమ్పహారే హఞ్ఞతి [ఆహఞ్ఞతి (సీ॰)] బ్యాపజ్జతి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో సహతి రజగ్గం, సహతి ధజగ్గం, సహతి ఉస్సారణం, సహతి సమ్పహారం. సో తం సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామో తమేవ సఙ్గామసీసం అజ్ఝావసతి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ యోధాజీవా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చిమే యోధాజీవూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసు . కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు రజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం [సన్తానేతుం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. కిమస్స రజగ్గస్మిం? ఇధ, భిక్ఖవే , భిక్ఖు సుణాతి – ‘అముకస్మిం నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా కుమారీ వా అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా’తి. సో తం సుత్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం. సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. ఇదమస్స రజగ్గస్మిం.

“సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో రజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సహతి రజగ్గం; అపి చ ఖో ధజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం. సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. కిమస్స ధజగ్గస్మిం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న హేవ ఖో సుణాతి – ‘అముకస్మిం నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా కుమారీ వా అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా’తి; అపి చ ఖో సామం పస్సతి ఇత్థిం వా కుమారిం వా అభిరూపం దస్సనీయం పాసాదికం పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతం. సో తం దిస్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం. సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. ఇదమస్స ధజగ్గస్మిం.

“సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో సహతి రజగ్గం; అపి చ ఖో ధజగ్గఞ్ఞేవ దిస్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సహతి రజగ్గం, సహతి ధజగ్గం; అపి చ ఖో ఉస్సారణఞ్ఞేవ సుత్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం. సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. కిమస్స ఉస్సారణాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖుం అరఞ్ఞగతం వా రుక్ఖమూలగతం వా సుఞ్ఞాగారగతం వా మాతుగామో ఉపసఙ్కమిత్వా ఊహసతి [ఉహసతి (క.), ఓహసతి (స్యా. కం.) పు. ప. ౧౯౬] ఉల్లపతి ఉజ్జగ్ఘతి ఉప్పణ్డేతి. సో మాతుగామేన ఊహసియమానో ఉల్లపియమానో ఉజ్జగ్ఘియమానో ఉప్పణ్డియమానో సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం. సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. ఇదమస్స ఉస్సారణాయ.

“సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో సహతి రజగ్గం, సహతి ధజగ్గం; అపి చ ఖో ఉస్సారణఞ్ఞేవ సుత్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి, న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సహతి రజగ్గం, సహతి ధజగ్గం, సహతి ఉస్సారణం; అపి చ ఖో సమ్పహారే హఞ్ఞతి బ్యాపజ్జతి. కిమస్స సమ్పహారస్మిం ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖుం అరఞ్ఞగతం వా రుక్ఖమూలగతం వా సుఞ్ఞాగారగతం వా మాతుగామో ఉపసఙ్కమిత్వా అభినిసీదతి అభినిపజ్జతి అజ్ఝోత్థరతి. సో మాతుగామేన అభినిసీదియమానో అభినిపజ్జియమానో అజ్ఝోత్థరియమానో సిక్ఖం అపచ్చక్ఖాయ దుబ్బల్యం అనావికత్వా మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి. ఇదమస్స సమ్పహారస్మిం.

“సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో సహతి రజగ్గం, సహతి ధజగ్గం, సహతి ఉస్సారణం, అపి చ ఖో సమ్పహారే హఞ్ఞతి బ్యాపజ్జతి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సహతి రజగ్గం, సహతి ధజగ్గం, సహతి ఉస్సారణం, సహతి సమ్పహారం, సో తం సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామో తమేవ సఙ్గామసీసం అజ్ఝావసతి . కిమస్స సఙ్గామవిజయస్మిం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతం వా రుక్ఖమూలగతం వా సుఞ్ఞాగారగతం వా మాతుగామో ఉపసఙ్కమిత్వా అభినిసీదతి అభినిపజ్జతి అజ్ఝోత్థరతి. సో మాతుగామేన అభినిసీదియమానో అభినిపజ్జియమానో అజ్ఝోత్థరియమానో వినివేఠేత్వా వినిమోచేత్వా యేన కామం పక్కమతి. సో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం.

“సో అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా . సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ విగతాభిజ్ఝేన చేతసా విహరతి, అభిజ్ఝాయ చిత్తం పరిసోధేతి; బ్యాపాదపదోసం పహాయ అబ్యాపన్నచిత్తో విహరతి, సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ బ్యాపాదపదోసా చిత్తం పరిసోధేతి; థినమిద్ధం పహాయ విగతథినమిద్ధో విహరతి ఆలోకసఞ్ఞీ సతో సమ్పజానో, థినమిద్ధా చిత్తం పరిసోధేతి; ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహాయ అనుద్ధతో విహరతి అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తో, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చా చిత్తం పరిసోధేతి; విచికిచ్ఛం పహాయ తిణ్ణవిచికిచ్ఛో విహరతి అకథంకథీ కుసలేసు ధమ్మేసు, విచికిచ్ఛాయ చిత్తం పరిసోధేతి. సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే వివిచ్చేవ కామేహి…పే… పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో సమ్పజానో, సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా, పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘ఇమే ఆసవా’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి. ఇదమస్స సఙ్గామవిజయస్మిం.

“సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో సహతి రజగ్గం, సహతి ధజగ్గం, సహతి ఉస్సారణం, సహతి సమ్పహారం, సో తం సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామో తమేవ సఙ్గామసీసం అజ్ఝావసతి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ యోధాజీవూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసూ”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియయోధాజీవసుత్తం

౭౬. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, యోధాజీవా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి. సో తస్మిం సఙ్గామే ఉస్సహతి వాయమతి. తమేనం ఉస్సహన్తం వాయమన్తం పరే హనన్తి పరియాపాదేన్తి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి. సో తస్మిం సఙ్గామే ఉస్సహతి వాయమతి. తమేనం ఉస్సహన్తం వాయమన్తం పరే ఉపలిక్ఖన్తి [ఉపలిఖన్తి (క.)], తమేనం అపనేన్తి; అపనేత్వా ఞాతకానం నేన్తి. సో ఞాతకేహి నీయమానో అప్పత్వావ ఞాతకే అన్తరామగ్గే కాలం కరోతి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి. సో తస్మిం సఙ్గామే ఉస్సహతి వాయమతి. తమేనం ఉస్సహన్తం వాయమన్తం పరే ఉపలిక్ఖన్తి, తమేనం అపనేన్తి; అపనేత్వా ఞాతకానం నేన్తి. తమేనం ఞాతకా ఉపట్ఠహన్తి పరిచరన్తి. సో ఞాతకేహి ఉపట్ఠహియమానో పరిచరియమానో తేనేవ ఆబాధేన కాలం కరోతి . ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి. సో తస్మిం సఙ్గామే ఉస్సహతి వాయమతి. తమేనం ఉస్సహన్తం వాయమన్తం పరే ఉపలిక్ఖన్తి, తమేనం అపనేన్తి; అపనేత్వా ఞాతకానం నేన్తి. తమేనం ఞాతకా ఉపట్ఠహన్తి పరిచరన్తి. సో ఞాతకేహి ఉపట్ఠహియమానో పరిచరియమానో వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి. సో తం సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామో తమేవ సఙ్గామసీసం అజ్ఝావసతి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో యోధాజీవో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో యోధాజీవో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ యోధాజీవా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చిమే యోధాజీవూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసు. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరతి. సో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ తమేవ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి అరక్ఖితేనేవ కాయేన అరక్ఖితాయ వాచాయ అరక్ఖితేన చిత్తేన అనుపట్ఠితాయ సతియా అసంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి. సో తత్థ పస్సతి మాతుగామం దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా. తస్స తం మాతుగామం దిస్వా దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన సిక్ఖం అపచ్చక్ఖాయ దుబ్బల్యం అనావికత్వా మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి.

“సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి, సో తస్మిం సఙ్గామే ఉస్సహతి వాయమతి, తమేనం ఉస్సహన్తం వాయమన్తం పరే హనన్తి పరియాపాదేన్తి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరతి. సో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ తమేవ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి అరక్ఖితేనేవ కాయేన అరక్ఖితాయ వాచాయ అరక్ఖితేన చిత్తేన అనుపట్ఠితాయ సతియా అసంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి. సో తత్థ పస్సతి మాతుగామం దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా. తస్స తం మాతుగామం దిస్వా దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన పరిడయ్హతేవ కాయేన పరిడయ్హతి చేతసా. తస్స ఏవం హోతి – ‘యంనూనాహం ఆరామం గన్త్వా భిక్ఖూనం ఆరోచేయ్యం – రాగపరియుట్ఠితోమ్హి [రాగాయితోమ్హి (సీ. స్యా. కం.)], ఆవుసో, రాగపరేతో, న సక్కోమి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం; సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సామీ’తి. సో ఆరామం గచ్ఛన్తో అప్పత్వావ ఆరామం అన్తరామగ్గే సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి.

“సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి, సో తస్మిం సఙ్గామే ఉస్సహతి వాయమతి, తమేనం ఉస్సహన్తం వాయమన్తం పరే ఉపలిక్ఖన్తి, తమేనం అపనేన్తి; అపనేత్వా ఞాతకానం నేన్తి. సో ఞాతకేహి నీయమానో అప్పత్వావ ఞాతకే అన్తరామగ్గే కాలం కరోతి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరతి. సో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ తమేవ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి అరక్ఖితేనేవ కాయేన అరక్ఖితాయ వాచాయ అరక్ఖితేన చిత్తేన అనుపట్ఠితాయ సతియా అసంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి. సో తత్థ పస్సతి మాతుగామం దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా. తస్స తం మాతుగామం దిస్వా దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన పరిడయ్హతేవ కాయేన పరిడయ్హతి చేతసా. తస్స ఏవం హోతి – ‘యంనూనాహం ఆరామం గన్త్వా భిక్ఖూనం ఆరోచేయ్యం – రాగపరియుట్ఠితోమ్హి, ఆవుసో, రాగపరేతో, న సక్కోమి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం; సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సామీ’తి. సో ఆరామం గన్త్వా భిక్ఖూనం ఆరోచేతి – ‘రాగపరియుట్ఠితోమ్హి, ఆవుసో, రాగపరేతో, న సక్కోమి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం; సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సామీ’’’తి.

“తమేనం సబ్రహ్మచారీ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి – ‘అప్పస్సాదా , ఆవుసో, కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా [బహూపాయాసా (సీ. స్యా. కం. పీ.) పాచి. ౪౧౭; చూళవ. ౬౫; మ. ని. ౧.౨౩౪], ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. అట్ఠికఙ్కలూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. మంసపేసూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. తిణుక్కూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. అఙ్గారకాసూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. సుపినకూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. యాచితకూపమా

కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. రుక్ఖఫలూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. అసిసూనూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. సత్తిసూలూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. సప్పసిరూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. అభిరమతాయస్మా బ్రహ్మచరియే; మాయస్మా సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తీ'''తి.

"సో సబ్రహ్మచారీహి ఏవం ఓవదియమానో ఏవం అనుసాసియమానో ఏవమాహ – 'కిఞ్చాపి, ఆవుసో, అప్పస్సాదా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో; అథ ఖో నేవాహం సక్కోమి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం, సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సామీ'''తి. సో సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి.

"సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి, సో తస్మిం సఙ్గామే ఉస్సహతి వాయమతి, తమేనం ఉస్సహన్తం వాయమన్తం పరే ఉపలిక్ఖన్తి, తమేనం అపనేన్తి; అపనేత్వా ఞాతకానం నేన్తి, తమేనం ఞాతకా ఉపట్ఠహన్తి పరిచరన్తి . సో ఞాతకేహి ఉపట్ఠహియమానో పరిచరియమానో తేనేవ ఆబాధేన కాలం కరోతి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరతి. సో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ తమేవ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి అరక్ఖితేనేవ కాయేన అరక్ఖితాయ వాచాయ అరక్ఖితేన చిత్తేన అనుపట్ఠితాయ సతియా అసంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి. సో తత్థ పస్సతి మాతుగామం దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా. తస్స తం మాతుగామం దిస్వా దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన పరిడయ్హతేవ కాయేన పరిడయ్హతి చేతసా. తస్స ఏవం హోతి – 'యంనూనాహం ఆరామం గన్త్వా భిక్ఖూనం ఆరోచేయ్యం – రాగపరియుట్ఠితోమ్హి, ఆవుసో, రాగపరేతో, న సక్కోమి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం; సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సామీ'తి. సో ఆరామం గన్త్వా భిక్ఖూనం ఆరోచేతి – 'రాగపరియుట్ఠితోమ్హి, ఆవుసో, రాగపరేతో, న సక్కోమి బ్రహ్మచరియం సన్ధారేతుం; సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సామీ'''తి.

"తమేనం సబ్రహ్మచారీ ఓవదన్తి అనుసాసన్తి – 'అప్పస్సాదా, ఆవుసో, కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. అట్ఠికఙ్కలూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. మంసపేసూపమా కామా వుత్తా భగవతా...పే.... తిణుక్కూపమా కామా వుత్తా భగవతా... అఙ్గారకాసూపమా కామా వుత్తా భగవతా... సుపినకూపమా కామా వుత్తా భగవతా... యాచితకూపమా కామా వుత్తా భగవతా... రుక్ఖఫలూపమా కామా వుత్తా భగవతా... అసిసూనూపమా కామా వుత్తా భగవతా... సత్తిసూలూపమా కామా వుత్తా భగవతా... సప్పసిరూపమా కామా వుత్తా భగవతా బహుదుక్ఖా బహుపాయాసా, ఆదీనవో ఏత్థ భియ్యో. అభిరమతాయస్మా బ్రహ్మచరియే; మాయస్మా సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తీ'''తి.

“సో సబ్రహ్మచారీహి ఏవం ఓవదియమానో ఏవం అనుసాసియమానో ఏవమాహ – ‘ఉస్సహిస్సామి , ఆవుసో, వాయమిస్సామి, ఆవుసో, అభిరమిస్సామి, ఆవుసో! న దానాహం, ఆవుసో, సిక్ఖాదుబ్బల్యం ఆవికత్వా సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సామీ’”తి.

“సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి, సో తస్మిం సఙ్గామే ఉస్సహతి వాయమతి, తమేనం ఉస్సహన్తం వాయమన్తం పరే ఉపలిక్ఖన్తి, తమేనం అపనేన్తి; అపనేత్వా ఞాతకానం నేన్తి, తమేనం ఞాతకా ఉపట్ఠహన్తి పరిచరన్తి. సో ఞాతకేహి ఉపట్ఠహియమానో పరిచరియమానో వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరతి. సో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ తమేవ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి రక్ఖితేనేవ కాయేన రక్ఖితాయ వాచాయ రక్ఖితేన చిత్తేన ఉపట్ఠితాయ సతియా సంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి. సో చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం; చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా ... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి మనిన్ద్రియం; మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. సో అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ...పే.... సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే వివిచ్చేవ కామేహి...పే.... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి...పే.... నాపరం ఇత్థత్తాయాతి పజానాతి”.

“సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, యోధాజీవో అసిచమ్మం గహేత్వా ధనుకలాపం సన్నయ్హిత్వా వియూళ్హం సఙ్గామం ఓతరతి, సో తం సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామో తమేవ సఙ్గామసీసం అజ్ఝావసతి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో యోధాజీవూపమో పుగ్గలో సన్తో సంవిజ్జమానో భిక్ఖూసు. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే , పఞ్చ యోధాజీవూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసూ”తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమఅనాగతభయసుత్తం

౭౭. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అనాగతభయాని సమ్పస్సమానేన అలమేవ ఆరఞ్ఞికేన [ఆరఞ్ఞకేన (సబ్బత్థ అం. ని. ౩.౧౮౧; పరి. ౪౪౩)] భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

"కతమాని పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఆరఞ్ఞికో భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖో ఏతరహి ఏకకో అరఞ్ఞే విహరామి. ఏకకం ఖో పన మం [ఏకకం ఖో పన (స్యా. కం.)] అరఞ్ఞే విహరన్తం అహి వా మం డంసేయ్య, విచ్ఛికో [విచ్ఛికా (స్యా.)] వా మం డంసేయ్య, సతపదీ వా మం డంసేయ్య, తేన మే అస్స కాలఙ్కిరియా, సో మమస్స అన్తరాయో; హన్దాహం వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా'తి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం అనాగతభయం సమ్పస్సమానేన అలమేవ ఆరఞ్ఞికేన భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఆరఞ్ఞికో భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖో ఏతరహి ఏకకో అరఞ్ఞే విహరామి. ఏకకో ఖో పనాహం అరఞ్ఞే విహరన్తో ఉపక్ఖలిత్వా వా పపతేయ్యం, భత్తం వా భుత్తం మే బ్యాపజ్జేయ్య, పిత్తం వా మే కుప్పేయ్య, సేమ్హం వా మే కుప్పేయ్య, సత్థకా వా మే వాతా కుప్పేయ్యుం, తేన మే అస్స కాలఙ్కిరియా, సో మమస్స అన్తరాయో; హన్దాహం వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా'తి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం అనాగతభయం సమ్పస్సమానేన అలమేవ ఆరఞ్ఞికేన భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఆరఞ్ఞికో భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖో ఏతరహి ఏకకో అరఞ్ఞే విహరామి. ఏకకో ఖో పనాహం అరఞ్ఞే విహరన్తో వాళేహి సమాగచ్ఛేయ్యం, సీహేన వా బ్యగ్ఘేన వా దీపినా వా అచ్ఛేన వా తరచ్ఛేన వా, తే మం జీవితా వోరోపేయ్యుం, తేన మే అస్స కాలఙ్కిరియా , సో మమస్స అన్తరాయో; హన్దాహం వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా'తి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం అనాగతభయం సమ్పస్సమానేన అలమేవ ఆరఞ్ఞికేన భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఆరఞ్ఞికో భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖో ఏతరహి ఏకకో అరఞ్ఞే విహరామి. ఏకకో ఖో పనాహం అరఞ్ఞే విహరన్తో మాణవేహి సమాగచ్ఛేయ్యం కతకమ్మేహి వా అకతకమ్మేహి వా, తే మం జీవితా వోరోపేయ్యుం, తేన మే అస్స కాలఙ్కిరియా , సో మమస్స అన్తరాయో; హన్దాహం వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా'తి. ఇదం, భిక్ఖవే, చతుత్థం అనాగతభయం సమ్పస్సమానేన అలమేవ ఆరఞ్ఞికేన భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఆరఞ్ఞికో భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహం ఖో ఏతరహి ఏకకో అరఞ్ఞే విహరామి. సన్తి ఖో పనారఞ్ఞే వాళా అమనుస్సా, తే మం జీవితా వోరోపేయ్యుం, తేన మే అస్స కాలఙ్కిరియా, సో మమస్స అన్తరాయో; హన్దాహం వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా'తి. ఇదం,

భిక్ఖవే, పఞ్చమం అనాగతభయం సమ్పస్సమానేన అలమేవ ఆరఞ్ఞికేన భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

“ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ అనాగతభయాని సమ్పస్సమానేన అలమేవ ఆరఞ్ఞికేన భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా”తి. సత్తమం.

౮. దుతియఅనాగతభయసుత్తం

౭౮. “పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, అనాగతభయాని సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. కతమాని పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘అహం ఖో ఏతరహి దహరో యువా సుసుకాళకేసో భద్రేన యోబ్బనేన సమన్నాగతో పఠమేన వయసా . హోతి ఖో పన సో సమయో యం ఇమం కాయం జరా ఫుసతి. జిణ్ణేన ఖో పన జరాయ అభిభూతేన న సుకరం బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం, న సుకరాని అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితుం. పురా మం సో ధమ్మో ఆగచ్ఛతి అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో; హన్దాహం పటికచ్చేవ [పటిగచ్చేవ (సీ.)] వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ, యేనాహం ధమ్మేన సమన్నాగతో జిణ్ణకోపి ఫాసుం [ఫాసు (పీ. క.)] విహరిస్సామీ’తి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం అనాగతభయం సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘అహం ఖో ఏతరహి అప్పాబాధో అప్పాతఙ్కో సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ మజ్ఝిమాయ పధానక్ఖమాయ. హోతి ఖో పన సో సమయో యం ఇమం కాయం బ్యాధి ఫుసతి. బ్యాధితేన ఖో పన బ్యాధినా అభిభూతేన [బ్యాధాభిభూతేన (సీ. పీ. క.)] న సుకరం బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం, న సుకరాని అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితుం. పురా మం సో ధమ్మో ఆగచ్ఛతి అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో; హన్దాహం పటికచ్చేవ వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ , యేనాహం ధమ్మేన సమన్నాగతో బ్యాధితోపి ఫాసుం విహరిస్సామీ’తి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం అనాగతభయం సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘ఏతరహి ఖో సుభిక్ఖం సుసస్సం సులభపిణ్డం , సుకరం ఉఞ్ఛేన పగ్గహేన యాపేతుం. హోతి ఖో పన సో సమయో యం దుబ్భిక్ఖం హోతి దుస్సస్సం దుల్లభపిణ్డం, న సుకరం ఉఞ్ఛేన పగ్గహేన యాపేతుం. దుబ్భిక్ఖే ఖో పన మనుస్సా యేన సుభిక్ఖం తేన సఙ్కమన్తి [తేనుపసఙ్కమన్తి (క.)]. తత్థ సఙ్గణికవిహారో హోతి ఆకిణ్ణవిహారో. సఙ్గణికవిహారే ఖో పన సతి ఆకిణ్ణవిహారే న సుకరం బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం, న సుకరాని అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితుం. పురా మం సో ధమ్మో ఆగచ్ఛతి అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో; హన్దాహం పటికచ్చేవ వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ, యేనాహం ధమ్మేన సమన్నాగతో దుబ్భిక్ఖేపి ఫాసు విహరిస్సామీ’తి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం అనాగతభయం

సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘ఏతరహి ఖో మనుస్సా సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరన్తి. హోతి ఖో పన సో సమయో యం భయం హోతి అటవిసఙ్కోపో, చక్కసమారూళ్హా జానపదా పరియాయన్తి. భయే ఖో పన సతి మనుస్సా యేన ఖేమం తేన సఙ్కమన్తి. తత్థ సఙ్గణికవిహారో హోతి ఆకిణ్ణవిహారో. సఙ్గణికవిహారే ఖో పన సతి ఆకిణ్ణవిహారే న సుకరం బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం, న సుకరాని అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితుం. పురా మం సో ధమ్మో ఆగచ్ఛతి అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో; హన్దాహం పటికచ్చేవ వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ, యేనాహం ధమ్మేన సమన్నాగతో భయేపి ఫాసుం విహరిస్సామీ’తి. ఇదం, భిక్ఖవే, చతుత్థం అనాగతభయం సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘ఏతరహి ఖో సఙ్ఘో సమగ్గో సమ్మోదమానో అవివదమానో ఏకుద్దేసో ఫాసు విహరతి. హోతి ఖో పన సో సమయో యం సఙ్ఘో భిజ్జతి. సఙ్ఘే ఖో పన భిన్నే న సుకరం బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం, న సుకరాని అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితుం. పురా మం సో ధమ్మో ఆగచ్ఛతి అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో; హన్దాహం పటికచ్చేవ వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ, యేనాహం ధమ్మేన సమన్నాగతో భిన్నేపి సఙ్ఘే ఫాసుం విహరిస్సామీ’తి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఞ్చమం అనాగతభయం సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ.

“ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ అనాగతభయాని సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా అప్పమత్తేన ఆతాపినా పహితత్తేన విహరితుం అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా”తి. అట్ఠమం.

౯. తతియఅనాగతభయసుత్తం

౭౯. “పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, అనాగతభయాని ఏతరహి అసముప్పన్నాని ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సన్తి. తాని వో [ఖో (కత్థచి)] పటిబుజ్ఝితబ్బాని ; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తేసం పహానాయ వాయమితబ్బం.

“కతమాని పఞ్చ? భవిస్సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం అభావితకాయా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా. తే అభావితకాయా సమానా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా అఞ్ఞే ఉపసమ్పాదేస్సన్తి. తేపి [తే (సీ.)] న సక్ఖిస్సన్తి వినేతుం అధిసీలే అధిచిత్తే అధిపఞ్ఞాయ. తేపి భవిస్సన్తి అభావితకాయా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా. తే అభావితకాయా సమానా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా అఞ్ఞే ఉపసమ్పాదేస్సన్తి. తేపి [తే (?)] న సక్ఖిస్సన్తి వినేతుం అధిసీలే అధిచిత్తే అధిపఞ్ఞాయ. తేపి భవిస్సన్తి అభావితకాయా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, ధమ్మసన్దోసా వినయసన్దోసో; వినయసన్దోసా ధమ్మసన్దోసో. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం

అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి. తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం అభావితకాయా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా. తే అభావితకాయా సమానా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా అఞ్ఞేసం నిస్సయం దస్సన్తి. తేపి న సక్ఖిస్సన్తి వినేతుం అధిసీలే అధిచిత్తే అధిపఞ్ఞాయ . తేపి భవిస్సన్తి అభావితకాయా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా. తే అభావితకాయా సమానా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా అఞ్ఞేసం నిస్సయం దస్సన్తి. తేపి న సక్ఖిస్సన్తి వినేతుం అధిసీలే అధిచిత్తే అధిపఞ్ఞాయ. తేపి భవిస్సన్తి అభావితకాయా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, ధమ్మసన్దోసా వినయసన్దోసో; వినయసన్దోసా ధమ్మసన్దోసో. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి. తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం అభావితకాయా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా. తే అభావితకాయా సమానా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా అభిధమ్మకథం వేదల్లకథం కథేన్తా కణ్హధమ్మం ఓక్కమమానా న బుజ్ఝిస్సన్తి. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, ధమ్మసన్దోసా వినయసన్దోసో; వినయసన్దోసా ధమ్మసన్దోసో. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి. తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం అభావితకాయా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా. తే అభావితకాయా సమానా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా యే తే సుత్తన్తా తథాగతభాసితా గమ్భీరా గమ్భీరత్థా లోకుత్తరా సుఞ్ఞతాప్పటిసంయుత్తా, తేసు భఞ్ఞమానేసు న సుస్సూసిస్సన్తి, న సోతం ఓదహిస్సన్తి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేస్సన్తి, న చ తే ధమ్మే ఉగ్గహేతబ్బం పరియాపుణితబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి. యే పన తే సుత్తన్తా కవితా [కవికతా (సీ. స్యా. కం. పీ., సం. ని. ౨.౨౨౯) టీకా ఓలోకేతబ్బా] కావేయ్యా చిత్తక్ఖరా చిత్తబ్యఞ్జనా బాహిరకా సావకభాసితా, తేసు భఞ్ఞమానేసు సుస్సూసిస్సన్తి, సోతం ఓదహిస్సన్తి, అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేస్సన్తి, తే చ ధమ్మే ఉగ్గహేతబ్బం పరియాపుణితబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, ధమ్మసన్దోసా వినయసన్దోసో; వినయసన్దోసా ధమ్మసన్దోసో. ఇదం, భిక్ఖవే, చతుత్థం అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి. తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం అభావితకాయా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా . తే అభావితకాయా సమానా అభావితసీలా అభావితచిత్తా అభావితపఞ్ఞా థేరా భిక్ఖూ బాహులికా [బాహుల్లికా (స్యా. కం.) అ. ని. ౨.౪౯; ౩.౯౬] భవిస్సన్తి సాథలికా ఓక్కమనే పుబ్బఙ్గమా పవివేకే నిక్ఖిత్తధురా, న వీరియం ఆరభిస్సన్తి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. తేసం పచ్ఛిమా జనతా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జిస్సతి. సాపి భవిస్సతి బాహులికా సాథలికా ఓక్కమనే పుబ్బఙ్గమా పవివేకే నిక్ఖిత్తధురా, న వీరియం ఆరభిస్సతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, ధమ్మసన్దోసా వినయసన్దోసో; వినయసన్దోసా ధమ్మసన్దోసో. ఇదం, భిక్ఖవే, పఞ్చమం అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి.

తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం . “ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ అనాగతభయాని ఏతరహి అసముప్పన్నాని ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సన్తి. తాని వో పటిబుజ్ఝితబ్బాని; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తేసం పహానాయ వాయమితబ్బ”న్తి. నవమం.

౧౦. చతుత్థఅనాగతభయసుత్తం

౮౦. “పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అనాగతభయాని ఏతరహి అసముప్పన్నాని ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సన్తి. తాని వో పటిబుజ్ఝితబ్బాని; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తేసం పహానాయ వాయమితబ్బం.

“కతమాని పఞ్చ? భవిస్సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం చీవరే కల్యాణకామా. తే చీవరే కల్యాణకామా సమానా రిఞ్చిస్సన్తి పంసుకూలికత్తం, రిఞ్చిస్సన్తి అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని; గామనిగమరాజధానీసు ఓసరిత్వా వాసం కప్పేస్సన్తి, చీవరహేతు చ అనేకవిహితం అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జిస్సన్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి. తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం పిణ్డపాతే కల్యాణకామా. తే పిణ్డపాతే కల్యాణకామా సమానా రిఞ్చిస్సన్తి పిణ్డపాతికత్తం , రిఞ్చిస్సన్తి అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని; గామనిగమరాజధానీసు ఓసరిత్వా వాసం కప్పేస్సన్తి జివ్హగ్గేన రసగ్గాని పరియేసమానా, పిణ్డపాతహేతు చ అనేకవిహితం అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జిస్సన్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి. తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం సేనాసనే కల్యాణకామా. తే సేనాసనే కల్యాణకామా సమానా రిఞ్చిస్సన్తి రుక్ఖమూలికత్తం [ఆరఞ్ఞకత్తం (స్యా. కం.)], రిఞ్చిస్సన్తి అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని; గామనిగమరాజధానీసు ఓసరిత్వా వాసం కప్పేస్సన్తి, సేనాసనహేతు చ అనేకవిహితం అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జిస్సన్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి. తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం భిక్ఖునీసిక్ఖమానాసమణుద్దేసేహి సంసట్ఠా విహరిస్సన్తి. భిక్ఖునీసిక్ఖమానాసమణుద్దేసేహి సంసగ్గే ఖో పన, భిక్ఖవే, సతి ఏతం పాటికఙ్ఖం – ‘అనభిరతా వా బ్రహ్మచరియం చరిస్సన్తి, అఞ్ఞతరం వా సంకిలిట్ఠం ఆపత్తిం ఆపజ్జిస్సన్తి, సిక్ఖం వా పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సన్తి’. ఇదం, భిక్ఖవే, చతుత్థం అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి. తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి భిక్ఖూ అనాగతమద్ధానం ఆరామికసమణుద్దేసేహి సంసట్ఠా విహరిస్సన్తి. ఆరామికసమణుద్దేసేహి సంసగ్గే ఖో పన, భిక్ఖవే, సతి ఏతం పాటికఙ్ఖం – ‘అనేకవిహితం సన్నిధికారపరిభోగం అనుయుత్తా

విహరిస్సన్తి, ఓళారికమ్పి నిమిత్తం కరిస్సన్తి, పథవియాపి హరితగ్గేపి’. ఇదం, భిక్ఖవే, పఞ్చమం అనాగతభయం ఏతరహి అసముప్పన్నం ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సతి. తం వో పటిబుజ్ఝితబ్బం; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తస్స పహానాయ వాయమితబ్బం.

“ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ అనాగతభయాని ఏతరహి అసముప్పన్నాని ఆయతిం సముప్పజ్జిస్సన్తి. తాని వో పటిబుజ్ఝితబ్బాని; పటిబుజ్ఝిత్వా చ తేసం పహానాయ వాయమితబ్బ”న్తి. దసమం.

యోధాజీవవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే చేతోవిముత్తిఫలా, ద్వే చ ధమ్మవిహారినో;
యోధాజీవా చ ద్వే వుత్తా, చత్తారో చ అనాగతాతి.

(౯) ४. థేరవగ్గో

౧. రజనీయసుత్తం

౮౧. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? రజనీయే రజ్జతి, దుస్సనీయే [దుసనీయే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] దుస్సతి, మోహనీయే ముయ్హతి, కుప్పనీయే [కుపనీయే (సీ. స్యా. కం.), కోపనీయే (పీ.)] కుప్పతి, మదనీయే మజ్జతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? రజనీయే న రజ్జతి, దుస్సనీయే న దుస్సతి, మోహనీయే న ముయ్హతి, కుప్పనీయే న కుప్పతి, మదనీయే న మజ్జతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా"తి. పఠమం.

౨. వీతరాగసుత్తం

౮౨. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? అవీతరాగో హోతి, అవీతదోసో హోతి, అవీతమోహో హోతి, మక్ఖీ చ, పళాసీ చ – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? వీతరాగో హోతి, వీతదోసో హోతి, వీతమోహో హోతి, అమక్ఖీ చ, అపళాసీ చ – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా"తి. దుతియం.

౩. కుహకసుత్తం

౮౩. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? కుహకో చ హోతి, లపకో చ, నేమిత్తికో [నిమిత్తికో (స్యా. కం.), నిమిత్తకో (క.)] చ, నిప్పేసికో చ, లాభేన చ లాభం నిజిగీసితా [నిజిగింసితా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ.

“పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? న చ కుహకో హోతి, న చ లపకో, న చ నేమిత్తికో, న చ నిప్పేసికో, న చ లాభేన లాభం నిజిగీసితా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా”తి. తతియం.

౪. అస్సద్ధసుత్తం

౮౪. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి, అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? అస్సద్ధో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి , కుసీతో హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? సద్ధో హోతి, హిరీమా హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా”తి. చతుత్థం.

౫. అక్ఖమసుత్తం

౮౫. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? అక్ఖమో హోతి రూపానం, అక్ఖమో సద్దానం, అక్ఖమో గన్ధానం, అక్ఖమో రసానం, అక్ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? ఖమో హోతి రూపానం, ఖమో సద్దానం, ఖమో గన్ధానం, ఖమో రసానం, ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా”తి. పఞ్చమం.

౬. పటిసమ్భిదాపత్తసుత్తం

౮౬. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? అత్థపటిసమ్భిదాపత్తో హోతి, ధమ్మపటిసమ్భిదాపత్తో హోతి, నిరుత్తిపటిసమ్భిదాపత్తో హోతి, పటిభానపటిసమ్భిదాపత్తో హోతి , యాని తాని సబ్రహ్మచారీనం ఉచ్చావచాని కింకరణీయాని తత్థ దక్ఖో హోతి అనలసో తత్రుపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతో అలం కాతుం అలం సంవిధాతుం – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా”తి. ఛట్ఠం.

౭. సీలవన్తసుత్తం

౮౭. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి. ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం [సాత్థా సబ్యఞ్జనా (సీ॰)] కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా [ధతా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; కల్యాణవాచో హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగళాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా; చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా”తి. సత్తమం.

౮. థేరసుత్తం

౮౮. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు బహుజనఅహితాయ పటిపన్నో హోతి బహుజనఅసుఖాయ బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం.

“కతమేహి పఞ్చహి? థేరో హోతి రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో; ఞాతో హోతి యసస్సీ సగహట్ఠపబ్బజితానం [గహట్ఠపబ్బజితానం (సీ॰)] బహుజనపరివారో; లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా అప్పటివిద్ధా; మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి విపరీతదస్సనో, సో బహుజనం సద్ధమ్మా వుట్ఠాపేత్వా అసద్ధమ్మే పతిట్ఠాపేతి. థేరో భిక్ఖు రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో ఇతిపిస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి , ఞాతో థేరో భిక్ఖు యసస్సీ సగహట్ఠపబ్బజితానం బహుజనపరివారో ఇతిపిస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, లాభీ థేరో భిక్ఖు చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం ఇతిపిస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, బహుస్సుతో థేరో భిక్ఖు సుతధరో సుతసన్నిచయో ఇతిపిస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు బహుజనఅహితాయ పటిపన్నో హోతి బహుజనఅసుఖాయ బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు బహుజనహితాయ పటిపన్నో హోతి బహుజనసుఖాయ బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

“కతమేహి పఞ్చహి? థేరో హోతి రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో; ఞాతో హోతి యసస్సీ సగహట్ఠపబ్బజితానం బహుజనపరివారో; లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం ; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో

సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; సమ్మాదిట్ఠికో హోతి అవిపరీతదస్సనో, సో బహుజనం అసద్ధమ్మా వుట్ఠాపేత్వా సద్ధమ్మే పతిట్ఠాపేతి. థేరో భిక్ఖు రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో ఇతిపిస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, ఞాతో థేరో భిక్ఖు యసస్సీ సగహట్ఠపబ్బజితానం బహుజనపరివారో ఇతిపిస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, లాభీ థేరో భిక్ఖు చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం ఇతిపిస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, బహుస్సుతో థేరో భిక్ఖు సుతధరో సుతసన్నిచయో ఇతిపిస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు బహుజనహితాయ పటిపన్నో హోతి బహుజనసుఖాయ బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన"న్తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమసేఖసుత్తం

౮౯. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ ? కమ్మారామతా, భస్సారామతా, నిద్దారామతా, సఙ్గణికారామతా, యథావిముత్తం చిత్తం న పచ్చవేక్ఖతి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? న కమ్మారామతా, న భస్సారామతా, న నిద్దారామతా, న సఙ్గణికారామతా, యథావిముత్తం చిత్తం పచ్చవేక్ఖతి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ"తి. నవమం.

౧౦. దుతియసేఖసుత్తం

౯౦. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు బహుకిచ్చో హోతి బహుకరణీయో వియత్తో కింకరణీయేసు; రిఞ్చతి పటిసల్లానం, నానుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు అప్పమత్తకేన కమ్మేన దివసం అతినామేతి; రిఞ్చతి పటిసల్లానం, నానుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు సంసట్ఠో విహరతి గహట్ఠపబ్బజితేహి అననులోమికేన గిహిసంసగ్గేన; రిఞ్చతి పటిసల్లానం, నానుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం . అయం, భిక్ఖవే, తతియో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు అకాలేన గామం పవిసతి, అతిదివా పటిక్కమతి; రిఞ్చతి పటిసల్లానం, నానుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు యాయం కథా ఆభిసల్లేఖికా చేతోవివరణసప్పాయా, సేయ్యథిదం – అప్పిచ్ఛకథా సన్తుట్ఠికథా పవివేకకథా అసంసగ్గకథా వీరియారమ్భకథా సీలకథా సమాధికథా పఞ్ఞాకథా విముత్తికథా విముత్తిఞాణదస్సనకథా, ఏవరూపియా కథాయ న నికామలాభీ హోతి న అకిచ్ఛలాభీ న అకసిరలాభీ [కిచ్ఛలాభీ కసిరలాభీ (సీ. స్యా. కం. పీ)]; రిఞ్చతి పటిసల్లానం, నానుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు న బహుకిచ్చో హోతి న బహుకరణీయో వియత్తో కింకరణీయేసు; న రిఞ్చతి పటిసల్లానం, అనుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు న అప్పమత్తకేన కమ్మేన దివసం అతినామేతి; న రిఞ్చతి పటిసల్లానం, అనుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు అసంసట్ఠో విహరతి గహట్ఠపబ్బజితేహి అననులోమికేన గిహిసంసగ్గేన; న రిఞ్చతి పటిసల్లానం, అనుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం . అయం, భిక్ఖవే, తతియో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు న అతికాలేన గామం పవిసతి, నాతిదివా పటిక్కమతి; న రిఞ్చతి పటిసల్లానం, అనుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సేఖో భిక్ఖు యాయం కథా ఆభిసల్లేఖికా చేతోవివరణసప్పాయా, సేయ్యథిదం – అప్పిచ్ఛకథా సన్తుట్ఠికథా పవివేకకథా అసంసగ్గకథా వీరియారమ్భకథా సీలకథా సమాధికథా పఞ్ఞాకథా విముత్తికథా విముత్తిఞాణదస్సనకథా, ఏవరూపియా కథాయ నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; న రిఞ్చతి పటిసల్లానం, అనుయుఞ్జతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథం. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ధమ్మో సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ”తి. దసమం.

థేరవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

రజనీయో వీతరాగో, కుహకాస్సద్ధఅక్ఖమా;
పటిసమ్భిదా చ సీలేన, థేరో సేఖా పరే దువేతి.

(౧౦) ౫. కకుధవగ్గో

౧. పఠమసమ్పదాసుత్తం

౯౧. "పఞ్చిమా , భిక్ఖవే, సమ్పదా. కతమా పఞ్చ? సద్ధాసమ్పదా, సీలసమ్పదా, సుతసమ్పదా, చాగసమ్పదా, పఞ్ఞాసమ్పదా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సమ్పదా"తి. పఠమం.

౨. దుతియసమ్పదాసుత్తం

౯౨. "పఞ్చిమా , భిక్ఖవే, సమ్పదా. కతమా పఞ్చ? సీలసమ్పదా, సమాధిసమ్పదా, పఞ్ఞాసమ్పదా, విముత్తిసమ్పదా, విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సమ్పదా"తి. దుతియం.

౩. బ్యాకరణసుత్తం

౯౩. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అఞ్ఞాబ్యాకరణాని. కతమాని పఞ్చ? మన్దత్తా మోమూహత్తా అఞ్ఞం బ్యాకరోతి; పాపిచ్ఛో ఇచ్ఛాపకతో అఞ్ఞం బ్యాకరోతి; ఉమ్మాదా చిత్తక్ఖేపా అఞ్ఞం బ్యాకరోతి; అధిమానేన అఞ్ఞం బ్యాకరోతి; సమ్మదేవ అఞ్ఞం బ్యాకరోతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ అఞ్ఞాబ్యాకరణానీ"తి. తతియం.

౪. ఫాసువిహారసుత్తం

౯౪. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఫాసువిహారా. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; వితక్కవిచారానం వూపసమా...పే.... దుతియం ఝానం... తతియం ఝానం... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఫాసువిహారా"తి. చతుత్థం.

౫. అకుప్పసుత్తం

౯౫. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నచిరస్సేవ అకుప్పం పటివిజ్ఝతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థపటిసమ్భిదాపత్తో హోతి, ధమ్మపటిసమ్భిదాపత్తో హోతి, నిరుత్తిపటిసమ్భిదాపత్తో హోతి, పటిభానపటిసమ్భిదాపత్తో హోతి, యథావిముత్తం చిత్తం పచ్చవేక్ఖతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నచిరస్సేవ అకుప్పం పటివిజ్ఝతీ"తి. పఞ్చమం.

౬. సుతధరసుత్తం

౯౬. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆనాపానస్సతిం ఆసేవన్తో నచిరస్సేవ అకుప్పం పటివిజ్ఝతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అప్పట్ఠో హోతి అప్పకిచ్చో సుభరో సుసన్తోసో జీవితపరిక్ఖారేసు; అప్పాహారో హోతి

అనోదరికత్తం అనుయుత్తో; అప్పమిద్ధో హోతి జాగరియం అనుయుత్తో; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; యథావిముత్తం చిత్తం పచ్చవేక్ఖతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆనాపానస్సతిం ఆసేవన్తో నచిరస్సేవ అకుప్పం పటివిజ్ఝతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. కథాసుత్తం

౯౭. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆనాపానస్సతిం భావేన్తో నచిరస్సేవ అకుప్పం పటివిజ్ఝతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అప్పట్ఠో హోతి అప్పకిచ్చో సుభరో సుసన్తోసో జీవితపరిక్ఖారేసు; అప్పాహారో హోతి అనోదరికత్తం అనుయుత్తో; అప్పమిద్ధో హోతి జాగరియం అనుయుత్తో; యాయం కథా ఆభిసల్లేఖికా చేతోవివరణసప్పాయా, సేయ్యథిదం – అప్పిచ్ఛకథా…పే.… విముత్తిఞాణదస్సనకథా, ఏవరూపియా కథాయ నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; యథావిముత్తం చిత్తం పచ్చవేక్ఖతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆనాపానస్సతిం భావేన్తో నచిరస్సేవ అకుప్పం పటివిజ్ఝతీ”తి. సత్తమం.

౮. ఆరఞ్ఞకసుత్తం

౯౮. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆనాపానస్సతిం బహులీకరోన్తో నచిరస్సేవ అకుప్పం పటివిజ్ఝతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అప్పట్ఠో హోతి అప్పకిచ్చో సుభరో సుసన్తోసో జీవితపరిక్ఖారేసు; అప్పాహారో హోతి అనోదరికత్తం అనుయుత్తో; అప్పమిద్ధో హోతి జాగరియం అనుయుత్తో; ఆరఞ్ఞకో హోతి పన్తసేనాసనో; యథావిముత్తం చిత్తం పచ్చవేక్ఖతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆనాపానస్సతిం బహులీకరోన్తో నచిరస్సేవ అకుప్పం పటివిజ్ఝతీ”తి. అట్ఠమం.

౯. సీహసుత్తం

౯౯. “సీహో, భిక్ఖవే, మిగరాజా సాయన్హసమయం ఆసయా నిక్ఖమతి; ఆసయా నిక్ఖమిత్వా విజమ్భతి; విజమ్భిత్వా సమన్తా చతుద్దిసం [చతుద్దిసా (స్యా. కం. పీ. క.) అ. ని. ४.33; సం. ని. 3.౭౮ పస్సితబ్బం] అనువిలోకేతి; సమన్తా చతుద్దిసం [చతుద్దిసా (స్యా. కం. పీ. క.) అ. ని. ४.33; సం. ని. 3.౭౮ పస్సితబ్బం] అనువిలోకేత్వా తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదతి; తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిత్వా గోచరాయ పక్కమతి. సో హత్థిస్స చేపి పహారం దేతి, సక్కచ్చఞ్ఞేవ పహారం దేతి, నో అసక్కచ్చం; మహింసస్స [మహిసస్స (సీ. స్యా. కం. పీ.)] చేపి పహారం దేతి, సక్కచ్చఞ్ఞేవ పహారం దేతి, నో అసక్కచ్చం; గవస్స చేపి పహారం దేతి, సక్కచ్చఞ్ఞేవ పహారం దేతి, నో అసక్కచ్చం; దీపిస్స చేపి పహారం దేతి, సక్కచ్చఞ్ఞేవ పహారం దేతి , నో అసక్కచ్చం; ఖుద్దకానఞ్చేపి పాణానం పహారం దేతి అన్తమసో ససబిళారానమ్పి [ససబిళారానం (క.)], సక్కచ్చఞ్ఞేవ పహారం దేతి, నో అసక్కచ్చం. తం కిస్స హేతు? ‘మా మే యోగ్గపథో నస్సా’తి.

“సీహోతి ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతస్సేతం అధివచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స. యం ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతో పరిసాయ ధమ్మం దేసేతి, ఇదమస్స హోతి సీహనాదస్మిం. భిక్ఖూనఞ్చేపి, భిక్ఖవే, తథాగతో ధమ్మం దేసేతి, సక్కచ్చఞ్ఞేవ తథాగతో ధమ్మం దేసేతి, నో అసక్కచ్చం; భిక్ఖునీనఞ్చేపి, భిక్ఖవే, తథాగతో ధమ్మం దేసేతి, సక్కచ్చఞ్ఞేవ తథాగతో ధమ్మం దేసేతి, నో అసక్కచ్చం; ఉపాసకానఞ్చేపి, భిక్ఖవే, తథాగతో ధమ్మం దేసేతి, సక్కచ్చఞ్ఞేవ తథాగతో ధమ్మం దేసేతి, నో అసక్కచ్చం; ఉపాసికానఞ్చేపి, భిక్ఖవే, తథాగతో ధమ్మం దేసేతి, సక్కచ్చఞ్ఞేవ తథాగతో ధమ్మం దేసేతి, నో అసక్కచ్చం; పుథుజ్జనానఞ్చేపి, భిక్ఖవే, తథాగతో ధమ్మం దేసేతి అన్నమసో అన్నభారనేసాదానమ్పి [అన్నభారనేసాదానం (క.)], సక్కచ్చఞ్ఞేవ తథాగతో ధమ్మం దేసేతి, నో అసక్కచ్చం. తం కిస్స హేతు? ధమ్మగరు, భిక్ఖవే, తథాగతో ధమ్మగారవో”తి. నవమం.

౧౦. కకుధథేరసుత్తం

౧౦౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. [చూళవ. ౩౩౩, ౩౪౧] తేన ఖో పన సమయేన కకుధో నామ కోలియపుత్తో [కోళియపుత్తో (సీ. స్యా. క.)] ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స ఉపట్ఠాకో అధునాకాలఙ్కతో అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో. తస్స ఏవరూపో అత్తభావపటిలాభో హోతి – సేయ్యథాపి నామ ద్వే వా తీణి వా మాగధకాని [మాగధికాని (సీ. పీ. క.)] గామక్ఖేత్తాని. సో తేన అత్తభావపటిలాభేన నేవ అత్తానం [నేవత్తానం బ్యాబాధేతి (సీ.)] నో పరం బ్యాబాధేతి.

అథ ఖో కకుధో దేవపుత్తో యేనాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో కకుధో దేవపుత్తో ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఏతదవోచ – “దేవదత్తస్స, భన్తే, ఏవరూపం ఇచ్ఛాగతం ఉప్పజ్జి – ‘అహం భిక్ఖుసఙ్ఘం పరిహరిస్సామీ’తి. సహచిత్తుప్పాదా చ, భన్తే, దేవదత్తో తస్సా ఇద్ధియా పరిహీనో”తి. ఇదమవోచ కకుధో దేవపుత్తో. ఇదం వత్వా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“కకుధో నామ, భన్తే, కోలియపుత్తో మమం ఉపట్ఠాకో అధునాకాలఙ్కతో అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో హోతి. తస్స ఏవరూపో అత్తభావపటిలాభో – సేయ్యథాపి నామ ద్వే వా తీణి వా మాగధకాని గామక్ఖేత్తాని. సో తేన అత్తభావపటిలాభేన నేవ అత్తానం నో పరం బ్యాబాధేతి. అథ ఖో, భన్తే, కకుధో దేవపుత్తో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో, భన్తే, కకుధో దేవపుత్తో మం ఏతదవోచ – ‘దేవదత్తస్స, భన్తే, ఏవరూపం ఇచ్ఛాగతం ఉప్పజ్జి – అహం భిక్ఖుసఙ్ఘం పరిహరిస్సామీతి. సహచిత్తుప్పాదా చ, భన్తే, దేవదత్తో తస్సా ఇద్ధియా పరిహీనో’తి. ఇదమవోచ, భన్తే, కకుధో దేవపుత్తో. ఇదం వత్వా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయీ”తి.

“కిం పన తే, మోగ్గల్లాన, కకుధో దేవపుత్తో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో – ‘యం కిఞ్చి కకుధో దేవపుత్తో భాసతి సబ్బం తం తథేవ హోతి, నో అఞ్ఞథా’”తి? “చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో మే, భన్తే, కకుధో దేవపుత్తో – ‘యం కిఞ్చి కకుధో దేవపుత్తో భాసతి సబ్బం తం తథేవ హోతి, నో అఞ్ఞథా’”తి. “రక్ఖస్సేతం, మోగ్గల్లాన, వాచం! (రక్ఖస్సేతం, మోగ్గల్లాన, వాచం) [( ) సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰ పోత్థకేసు నత్థి చూళవ॰ 333 పన సబ్బత్థపి దిస్సతియేవ]! ఇదాని సో మోఘపురిసో అత్తనావ అత్తానం పాతుకరిస్సతి .

“పఞ్చిమే, మోగ్గల్లాన, సత్థారో సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే పఞ్చ? ఇధ , మోగ్గల్లాన, ఏకచ్చో సత్థా అపరిసుద్ధసీలో సమానో ‘పరిసుద్ధసీలోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధం మే సీలం పరియోదాతం అసంకిలిట్ఠ’న్తి. తమేనం సావకా ఏవం జానన్తి – ‘అయం ఖో భవం సత్థా అపరిసుద్ధసీలో సమానో పరిసుద్ధసీలోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధం మే సీలం పరియోదాతం అసంకిలిట్ఠ’న్తి. మయఞ్చేవ ఖో పన గిహీనం ఆరోచేయ్యామ, నాస్సస్స మనాపం. యం ఖో పనస్స అమనాపం, కథం నం [కథం ను తం (సీ॰), కథం ను (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰), కథం తం (కత్థచి)] మయం తేన సముదాచరేయ్యామ – ‘సమ్మన్నతి ఖో పన చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన; యం తుమో కరిస్సతి తుమోవ తేన పఞ్ఞాయిస్సతీ’తి . ఏవరూపం ఖో, మోగ్గల్లాన, సత్థారం సావకా సీలతో రక్ఖన్తి; ఏవరూపో చ పన సత్థా సావకేహి సీలతో రక్ఖం పచ్చాసీసతి [పచ్చాసింసతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)].

“పున చపరం, మోగ్గల్లాన, ఇధేకచ్చో సత్థా అపరిసుద్ధాజీవో సమానో ‘పరిసుద్ధాజీవోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధో మే ఆజీవో పరియోదాతో అసంకిలిట్ఠో’తి. తమేనం సావకా ఏవం జానన్తి – ‘అయం ఖో భవం సత్థా అపరిసుద్ధాజీవో సమానో పరిసుద్ధాజీవోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధో మే ఆజీవో పరియోదాతో అసంకిలిట్ఠో’తి. మయఞ్చేవ ఖో పన గిహీనం ఆరోచేయ్యామ, నాస్సస్స మనాపం. యం ఖో పనస్స అమనాపం, కథం నం మయం తేన సముదాచరేయ్యామ – ‘సమ్మన్నతి ఖో పన చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన; యం తుమో కరిస్సతి తుమోవ తేన పఞ్ఞాయిస్సతీ’తి. ఏవరూపం ఖో, మోగ్గల్లాన, సత్థారం సావకా ఆజీవతో రక్ఖన్తి; ఏవరూపో చ పన సత్థా సావకేహి ఆజీవతో రక్ఖం పచ్చాసీసతి.

“పున చపరం, మోగ్గల్లాన, ఇధేకచ్చో సత్థా అపరిసుద్ధధమ్మదేసనో సమానో ‘పరిసుద్ధధమ్మదేసనోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధా మే ధమ్మదేసనా పరియోదాతా అసంకిలిట్ఠా’తి. తమేనం సావకా ఏవం జానన్తి – ‘అయం ఖో భవం సత్థా అపరిసుద్ధధమ్మదేసనో సమానో పరిసుద్ధధమ్మదేసనోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధా మే ధమ్మదేసనా పరియోదాతా అసంకిలిట్ఠా’తి. మయఞ్చేవ ఖో పన గిహీనం ఆరోచేయ్యామ, నాస్సస్స మనాపం. యం ఖో పనస్స అమనాపం, కథం నం మయం తేన సముదాచరేయ్యామ – ‘సమ్మన్నతి ఖో పన చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన; యం తుమో కరిస్సతి తుమోవ తేన పఞ్ఞాయిస్సతీ’తి. ఏవరూపం ఖో, మోగ్గల్లాన, సత్థారం సావకా ధమ్మదేసనతో రక్ఖన్తి ; ఏవరూపో చ పన సత్థా సావకేహి ధమ్మదేసనతో రక్ఖం పచ్చాసీసతి.

“పున చపరం, మోగ్గల్లాన, ఇధేకచ్చో సత్థా అపరిసుద్ధవేయ్యాకరణో సమానో ‘పరిసుద్ధవేయ్యాకరణోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధం మే వేయ్యాకరణం పరియోదాతం అసంకిలిట్ఠ’న్తి. తమేనం సావకా ఏవం జానన్తి – ‘అయం ఖో భవం సత్థా అపరిసుద్ధవేయ్యాకరణో సమానో పరిసుద్ధవేయ్యాకరణోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధం మే వేయ్యాకరణం పరియోదాతం

అసంకిలిట్ఠ’న్తి. మయఞ్చేవ ఖో పన గిహీనం ఆరోచేయ్యామ, నాస్సస్స మనాపం . యం ఖో పనస్స అమనాపం, కథం నం మయం తేన సముదాచరేయ్యామ – ‘సమ్మన్నతి ఖో పన చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన; యం తుమో కరిస్సతి తుమోవ తేన పఞ్ఞాయిస్సతీ’తి. ఏవరూపం ఖో, మోగ్గల్లాన, సత్థారం సావకా వేయ్యాకరణతో రక్ఖన్తి; ఏవరూపో చ పన సత్థా సావకేహి వేయ్యాకరణతో రక్ఖం పచ్చాసీసతి.

“పున చపరం, మోగ్గల్లాన, ఇధేకచ్చో సత్థా అపరిసుద్ధఞాణదస్సనో సమానో ‘పరిసుద్ధఞాణదస్సనోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధం మే ఞాణదస్సనం పరియోదాతం అసంకిలిట్ఠ’న్తి. తమేనం సావకా ఏవం జానన్తి – ‘అయం ఖో భవం సత్థా అపరిసుద్ధఞాణదస్సనో సమానో పరిసుద్ధఞాణదస్సనోమ్హీ’తి పటిజానాతి ‘పరిసుద్ధం మే ఞాణదస్సనం పరియోదాతం అసంకిలిట్ఠ’న్తి. మయఞ్చేవ ఖో పన గిహీనం ఆరోచేయ్యామ, నాస్సస్స మనాపం. యం ఖో పనస్స అమనాపం, కథం నం మయం తేన సముదాచరేయ్యామ – ‘సమ్మన్నతి ఖో పన చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన; యం తుమో కరిస్సతి తుమోవ తేన పఞ్ఞాయిస్సతీ’తి. ఏవరూపం ఖో, మోగ్గల్లాన, సత్థారం సావకా ఞాణదస్సనతో రక్ఖన్తి; ఏవరూపో చ పన సత్థా సావకేహి ఞాణదస్సనతో రక్ఖం పచ్చాసీసతి. ఇమే ఖో, మోగ్గల్లాన, పఞ్చ సత్థారో సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

“అహం ఖో పన, మోగ్గల్లాన, పరిసుద్ధసీలో సమానో ‘పరిసుద్ధసీలోమ్హీ’తి పటిజానామి ‘పరిసుద్ధం మే సీలం పరియోదాతం అసంకిలిట్ఠ’న్తి. న చ మం సావకా సీలతో రక్ఖన్తి, న చాహం సావకేహి సీలతో రక్ఖం పచ్చాసీసామి. పరిసుద్ధాజీవో సమానో ‘పరిసుద్ధాజీవోమ్హీ’తి పటిజానామి ‘పరిసుద్ధో మే ఆజీవో పరియోదాతో అసంకిలిట్ఠో’తి. న చ మం సావకా ఆజీవతో రక్ఖన్తి, న చాహం సావకేహి ఆజీవతో రక్ఖం పచ్చాసీసామి. పరిసుద్ధధమ్మదేసనో సమానో ‘పరిసుద్ధధమ్మదేసనోమ్హీ’తి పటిజానామి ‘పరిసుద్ధా మే ధమ్మదేసనా పరియోదాతా అసంకిలిట్ఠా’తి. న చ మం సావకా ధమ్మదేసనతో రక్ఖన్తి, న చాహం సావకేహి ధమ్మదేసనతో రక్ఖం పచ్చాసీసామి. పరిసుద్ధవేయ్యాకరణో సమానో ‘పరిసుద్ధవేయ్యాకరణోమ్హీ’తి పటిజానామి ‘పరిసుద్ధం మే వేయ్యాకరణం పరియోదాతం అసంకిలిట్ఠ’న్తి. న చ మం సావకా వేయ్యాకరణతో రక్ఖన్తి, న చాహం సావకేహి వేయ్యాకరణతో రక్ఖం పచ్చాసీసామి. పరిసుద్ధఞాణదస్సనో సమానో ‘పరిసుద్ధఞాణదస్సనోమ్హీ’తి పటిజానామి ‘పరిసుద్ధం మే ఞాణదస్సనం పరియోదాతం అసంకిలిట్ఠ’న్తి. న చ మం సావకా ఞాణదస్సనతో రక్ఖన్తి, న చాహం సావకేహి ఞాణదస్సనతో రక్ఖం పచ్చాసీసామీ”తి. దసమం.

కకుధవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే సమ్పదా బ్యాకరణం, ఫాసు అకుప్పపఞ్చమం;
సుతం కథా ఆరఞ్ఞకో, సీహో చ కకుధో దసాతి.

దుతియపణ్ణాసకం సమత్తం.

౩. తతియపణ్ణాసకం

(౧౧) ౧. ఫాసువిహారవగ్గో

౧. సారజ్జసుత్తం

౧౦౧. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, సేఖవేసారజ్జకరణా ధమ్మా. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, సీలవా హోతి, బహుస్సుతో హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి.

"యం, భిక్ఖవే, అస్సద్ధస్స సారజ్జం హోతి, సద్ధస్స తం సారజ్జం న హోతి. తస్మాయం ధమ్మో సేఖవేసారజ్జకరణో.

"యం, భిక్ఖవే, దుస్సీలస్స సారజ్జం హోతి, సీలవతో తం సారజ్జం న హోతి. తస్మాయం ధమ్మో సేఖవేసారజ్జకరణో.

"యం, భిక్ఖవే, అప్పస్సుతస్స సారజ్జం హోతి, బహుస్సుతస్స తం సారజ్జం న హోతి. తస్మాయం ధమ్మో సేఖవేసారజ్జకరణో.

"యం, భిక్ఖవే, కుసీతస్స సారజ్జం హోతి, ఆరద్ధవీరియస్స తం సారజ్జం న హోతి. తస్మాయం ధమ్మో సేఖవేసారజ్జకరణో.

"యం, భిక్ఖవే, దుప్పఞ్ఞస్స సారజ్జం హోతి, పఞ్ఞవతో తం సారజ్జం న హోతి. తస్మాయం ధమ్మో సేఖవేసారజ్జకరణో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సేఖవేసారజ్జకరణా ధమ్మా"తి. పఠమం.

౨. ఉస్సఙ్కితసుత్తం

౧౦౨. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఉస్సఙ్కితపరిసఙ్కితో హోతి పాపభిక్ఖూతి అపి అకుప్పధమ్మోపి [అపి అకుప్పధమ్మో (సీ॰ స్యా॰ కం॰)].

కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వేసియాగోచరో వా హోతి, విధవాగోచరో వా హోతి, థుల్లకుమారికాగోచరో వా హోతి, పణ్డకగోచరో వా హోతి, భిక్ఖునీగోచరో వా హోతి.

"ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఉస్సఙ్కితపరిసఙ్కితో హోతి పాపభిక్ఖూతి అపి అకుప్పధమ్మోపీ"తి. దుతియం.

౩. మహాచోరసుత్తం

౧౦౩. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో మహాచోరో సన్ధిమ్పి ఛిన్దతి, నిల్లోపమ్పి హరతి, ఏకాగారికమ్పి కరోతి, పరిపన్థేపి తిట్ఠతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, మహాచోరో విసమనిస్సితో చ హోతి, గహననిస్సితో చ, బలవనిస్సితో చ, భోగచాగీ చ, ఏకచారీ చ.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, మహాచోరో విసమనిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మహాచోరో నదీవిదుగ్గం వా నిస్సితో హోతి పబ్బతవిసమం వా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, మహాచోరో విసమనిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, మహాచోరో గహననిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మహాచోరో తిణగహనం వా నిస్సితో హోతి రుక్ఖగహనం వా రోధం [గేధం (సీ.) అం. ని. ౩.౫౧] వా మహావనసణ్డం వా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, మహాచోరో గహననిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, మహాచోరో బలవనిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మహాచోరో రాజానం వా రాజమహామత్తానం వా నిస్సితో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘సచే మం కోచి కిఞ్చి వక్ఖతి, ఇమే మే రాజానో వా రాజమహామత్తా వా పరియోధాయ అత్థం భణిస్సన్తీ’తి. సచే నం కోచి కిఞ్చి ఆహ, త్యస్స రాజానో వా రాజమహామత్తా వా పరియోధాయ అత్థం భణన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, మహాచోరో బలవనిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, మహాచోరో భోగచాగీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మహాచోరో అడ్ఢో హోతి మహద్ధనో మహాభోగో. తస్స ఏవం హోతి – ‘సచే మం కోచి కిఞ్చి వక్ఖతి, ఇతో భోగేన పటిసన్థరిస్సామీ’తి. సచే నం కోచి కిఞ్చి ఆహ, తతో భోగేన పటిసన్థరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, మహాచోరో భోగచాగీ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, మహాచోరో ఏకచారీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మహాచోరో ఏకకోవ గహణాని [నిగ్గహణాని (సీ. స్యా. కం. పీ.)] కత్తా హోతి. తం కిస్స హేతు? ‘మా మే గుయ్హమన్తా బహిద్ధా సమ్భేదం అగమంసూ’తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, మహాచోరో ఏకచారీ హోతి.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతో మహాచోరో సన్ధిమ్పి ఛిన్దతి నిల్లోపమ్పి హరతి ఏకాగారికమ్పి కరోతి పరిపన్థేపి తిట్ఠతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పాపభిక్ఖు ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు విసమనిస్సితో చ హోతి, గహననిస్సితో చ, బలవనిస్సితో చ, భోగచాగీ చ, ఏకచారీ చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు విసమనిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు విసమేన కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, విసమేన వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, విసమేన మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు విసమనిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు గహననిస్సితో హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా సమన్నాగతో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు గహననిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు బలవనిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు రాజానం వా రాజమహామత్తానం వా నిస్సితో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘సచే మం కోచి కిఞ్చి వక్ఖతి, ఇమే మే రాజానో వా రాజమహామత్తా వా పరియోధాయ అత్థం భణిస్సన్తీ’తి. సచే నం కోచి కిఞ్చి ఆహ, త్యస్స రాజానో వా రాజమహామత్తా వా పరియోధాయ అత్థం భణన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు బలవనిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు భోగచాగీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. తస్స ఏవం హోతి – ‘సచే మం కోచి కిఞ్చి వక్ఖతి, ఇతో లాభేన పటిసన్థరిస్సామీ’తి. సచే నం కోచి కిఞ్చి ఆహ, తతో లాభేన పటిసన్థరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు భోగచాగీ హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు ఏకచారీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు ఏకకోవ పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు నివాసం కప్పేతి. సో తత్థ కులాని ఉపసఙ్కమన్తో లాభం లభతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు ఏకచారీ హోతి.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పాపభిక్ఖు ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతీ”తి. తతియం.

౪. సమణసుఖుమాలసుత్తం

౧౦౪. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సమణేసు సమణసుఖుమాలో హోతి.

“కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాచితోవ బహులం చీవరం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం సేనాసనం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో. యేహి ఖో పన సబ్రహ్మచారీహి సద్ధిం విహరతి , త్యస్స [త్యాస్స (క.) అ. ని. ౪.౮౭] మనాపేనేవ బహులం కాయకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపేనేవ బహులం వచీకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపేనేవ బహులం మనోకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపంయేవ ఉపహారం ఉపహరన్తి, అప్పం అమనాపం. యాని ఖో పన తాని వేదయితాని పిత్తసముట్ఠానాని వా సేమ్హసముట్ఠానాని వా వాతసముట్ఠానాని వా సన్నిపాతికాని వా ఉతుపరిణామజాని వా విసమపరిహారజాని వా ఓపక్కమికాని వా కమ్మవిపాకజాని వా, తానిస్స న బహుదేవ ఉప్పజ్జన్తి. అప్పాబాధో హోతి, చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సమణేసు సమణసుఖుమాలో హోతి.

“యఞ్హి తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘సమణేసు సమణసుఖుమాలో’తి, మమేవ తం, భిక్ఖవే, సమ్మా [మమేవ తం సమ్మా (?)] వదమానో వదేయ్య – ‘సమణేసు సమణసుఖుమాలో’తి . అహఞ్హి, భిక్ఖవే, యాచితోవ బహులం చీవరం పరిభుఞ్జామి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జామి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం సేనాసనం పరిభుఞ్జామి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం పరిభుఞ్జామి, అప్పం అయాచితో. యేహి ఖో పన భిక్ఖూహి సద్ధిం విహరామి, తే మం మనాపేనేవ బహులం కాయకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన ; మనాపేనేవ బహులం వచీకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపేనేవ బహులం మనోకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపంయేవ ఉపహారం ఉపహరన్తి, అప్పం అమనాపం. యాని ఖో పన తాని వేదయితాని – పిత్తసముట్ఠానాని వా సేమ్హసముట్ఠానాని వా వాతసముట్ఠానాని వా సన్నిపాతికాని వా ఉతుపరిణామజాని వా విసమపరిహారజాని వా ఓపక్కమికాని వా కమ్మవిపాకజాని వా – తాని మే న బహుదేవ ఉప్పజ్జన్తి.

అప్పాబాధోహమస్మి, చతున్నం ఖో పనస్మి [చతున్నం ఖో పన (సీ.), చతున్నం (స్యా. పీ.)] ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ [నికామలాభీ హోమి (సీ. క.)] అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఆసవానం ఖయా...పే... సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరామి.

“యఞ్హి తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘సమణేసు సమణసుఖుమాలో’తి, మమేవ తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘సమణేసు సమణసుఖుమాలో’”తి. చతుత్థం.

౫. ఫాసువిహారసుత్తం

౧౦౫. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఫాసువిహారా. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో మేత్తం కాయకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ, మేత్తం వచీకమ్మం...పే... మేత్తం మనోకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ. యాని తాని సీలాని అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని, తథారూపేహి సీలేహి సీలసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ. యాయం దిట్ఠి అరియా నియ్యానికా నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ, తథారూపాయ దిట్ఠియా దిట్ఠిసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఫాసువిహారా”తి. పఞ్చమం.

౬. ఆనన్దసుత్తం

౧౦౬. ఏకం సమయం భగవా కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, భిక్ఖు సఙ్ఘే [భిక్ఖుసంఘో (స్యా. పీ.)] విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్యా”తి? “యతో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు అత్తనా [అత్తనా చ (పీ. క.)] సీలసమ్పన్నో హోతి, నో [నో చ (క.)] పరం అధిసీలే సమ్పవత్తా [సమ్పవత్తా హోతి (క.)]; ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు సఙ్ఘే విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్యా”తి.

“సియా పన, భన్తే, అఞ్ఞోపి పరియాయో యథా భిక్ఖు సఙ్ఘే విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్యా”తి? “సియా, ఆనన్ద [ఆనన్దాతి భగవా అవోచ (స్యా. పీ.)]! యతో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు అత్తనా సీలసమ్పన్నో హోతి, నో పరం అధిసీలే సమ్పవత్తా; అత్తానుపేక్ఖీ చ హోతి, నో పరానుపేక్ఖీ; ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు సఙ్ఘే విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్యా”తి.

“సియా పన, భన్తే, అఞ్ఞోపి పరియాయో యథా భిక్ఖు సఙ్ఘే విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్యా”తి? “సియా, ఆనన్ద! యతో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు అత్తనా సీలసమ్పన్నో హోతి, నో పరం అధిసీలే సమ్పవత్తా; అత్తానుపేక్ఖీ చ హోతి, నో పరానుపేక్ఖీ; అపఞ్ఞాతో చ హోతి, తేన చ అపఞ్ఞాతకేన నో పరితస్సతి; ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు సఙ్ఘే విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్యా”తి.

“సియా పన, భన్తే, అఞ్ఞోపి పరియాయో యథా భిక్ఖు సఙ్ఘే విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్యా”తి? “సియా, ఆనన్ద! యతో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు అత్తనా సీలసమ్పన్నో హోతి, నో పరం అధిసీలే సమ్పవత్తా; అత్తానుపేక్ఖీ చ హోతి, నో పరానుపేక్ఖీ;

అపణ్ణాతో చ హోతి, తేన చ అపణ్ణాతకేన నో పరితస్సతి; చతున్నఞ్చ [చతున్నం (పీ. క.)] ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు సఙ్ఘే విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్యా"తి.

"సియా పన, భన్తే, అఞ్ఞోపి పరియాయో యథా భిక్ఖు సఙ్ఘే విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్యా"తి? "సియా, ఆనన్ద! యతో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు అత్తనా సీలసమ్పన్నో హోతి, నో పరం అధిసీలే సమ్పవత్తా; అత్తానుపేక్ఖీ చ హోతి, నో పరానుపేక్ఖీ; అపణ్ణాతో చ హోతి, తేన చ అపణ్ణాతకేన నో పరితస్సతి; చతున్నఞ్చ ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; ఆసవానఞ్చ [ఆసవానం (సీ. పీ. క.)] ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; ఏత్తావతాపి ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు సఙ్ఘే విహరన్తో ఫాసుం విహరేయ్య.

"ఇమమ్హా చాహం, ఆనన్ద, ఫాసువిహారా అఞ్ఞో ఫాసువిహారో ఉత్తరితరో వా పణీతతరో వా నత్థీతి వదామీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. సీలసుత్తం

౧౦౭. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స.

"కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో హోతి, సమాధిసమ్పన్నో హోతి, పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి.

"ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా"తి. సత్తమం.

౮. అసేఖసుత్తం

౧౦౮. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో…పే.… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స.

"కతమేహి, పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసేఖేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన సమాధిక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన పఞ్ఞాక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన విముత్తిక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేఖేన విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే.… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా"తి. అట్ఠమం.

౯. చాతుద్దిససుత్తం

౧౦౯. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు చాతుద్దిసో హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో , యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన; చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి, ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు చాతుద్దిసో హోతీ"తి. నవమం.

౧౦. అరఞ్ఞసుత్తం

౧౧౦. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలం అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితుం. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి...పే.... సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి...పే.... దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; ఆరద్ధవీరియో విహరతి థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు; చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలం అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితు"న్తి. దసమం.

ఫాసువిహారవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

సారజ్జం సఙ్కితో చోరో, సుఖుమాలం ఫాసు పఞ్చమం;
ఆనన్ద సీలాసేఖా చ, చాతుద్దిసో అరఞ్ఞేన చాతి.

(౧౨) ౨. అన్ధకవిన్దవగ్గో

౧. కులూపకసుత్తం

౧౧౧. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో కులూపకో భిక్ఖు కులేసు అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? అసన్థవవిస్సాసీ [అసన్థుతవిస్సాసీ (సీ.), అసన్ధవవిస్సాసీ (క.)] చ హోతి, అనిస్సరవికప్పీ చ, విస్సట్ఠుపసేవీ [వియత్థుపసేవీ (సీ.), బ్యత్థుపసేవీ (స్యా. కం.), వ్యత్తూపసేవీ (పీ.)] చ, ఉపకణ్ణకజప్పీ చ, అతియాచనకో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో కులూపకో భిక్ఖు కులేసు అప్పియో చ హోతి అమనాపో చ అగరు చ అభావనీయో చ.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో కులూపకో భిక్ఖు కులేసు పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? న అసన్థవవిస్సాసీ చ హోతి, న అనిస్సరవికప్పీ చ, న విస్సట్ఠుపసేవీ చ, న ఉపకణ్ణకజప్పీ చ, న అతియాచనకో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో కులూపకో భిక్ఖు కులేసు పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా"తి. పఠమం.

౨. పచ్ఛాసమణసుత్తం

౧౧౨. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పచ్ఛాసమణో న ఆదాతబ్బో. కతమేహి పఞ్చహి? అతిదూరే వా గచ్ఛతి అచ్చాసన్నే వా , న పత్తపరియాపన్నం గణ్హాతి, ఆపత్తిసామన్తా భణమానం న నివారేతి, భణమానస్స అన్తరన్తరా కథం ఓపాతేతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి జళో ఏళమూగో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పచ్ఛాసమణో న ఆదాతబ్బో.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పచ్ఛాసమణో ఆదాతబ్బో. కతమేహి పఞ్చహి? నాతిదూరే గచ్ఛతి న అచ్చాసన్నే, పత్తపరియాపన్నం గణ్హాతి, ఆపత్తిసామన్తా భణమానం నివారేతి , భణమానస్స న అన్తరన్తరా కథం ఓపాతేతి, పఞ్ఞవా హోతి అజళో అనేళమూగో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పచ్ఛాసమణో ఆదాతబ్బో"తి. దుతియం.

౩. సమ్మాసమాధిసుత్తం

౧౧౩. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో సమ్మాసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి రూపానం, అక్ఖమో సద్దానం, అక్ఖమో గన్ధానం, అక్ఖమో రసానం, అక్ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో సమ్మాసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో సమ్మాసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి రూపానం, ఖమో సద్దానం, ఖమో గన్ధానం, ఖమో రసానం, ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో సమ్మాసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరితు"న్తి. తతియం.

౪. అన్ధకవిన్దసుత్తం

౧౧౪. ఏకం సమయం భగవా మగధేసు విహరతి అన్ధకవిన్దే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ –

"యే తే, ఆనన్ద, భిక్ఖూ నవా అచిరపబ్బజితా అధునాగతా ఇమం ధమ్మవినయం, తే వో, ఆనన్ద, భిక్ఖూ పఞ్చసు ధమ్మేసు సమాదపేతబ్బా [సమాదాపేతబ్బా (?)] నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా . కతమేసు పఞ్చసు? 'ఏథ తుమ్హే, ఆవుసో, సీలవా హోథ, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతా విహరథ ఆచారగోచరసమ్పన్నా అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావినో, సమాదాయ సిక్ఖథ సిక్ఖాపదేసూ'తి – ఇతి పాతిమోక్ఖసంవరే సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా.

"'ఏథ తుమ్హే, ఆవుసో, ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారా విహరథ ఆరక్ఖసతినో నిపక్కసతినో [నిపకసతినో (సీ॰ స్యా॰), నేపక్కసతినో (?)], సారక్ఖితమానసా సతారక్ఖేన చేతసా సమన్నాగతా'తి – ఇతి ఇన్ద్రియసంవరే సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా.

"'ఏథ తుమ్హే, ఆవుసో, అప్పభస్సా హోథ, భస్సే పరియన్తకారినో'తి – ఇతి భస్సపరియన్తే సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా.

"'ఏథ తుమ్హే, ఆవుసో, ఆరఞ్ఞికా హోథ, అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవథా'తి – ఇతి కాయవూపకాసే సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా.

"'ఏథ తుమ్హే, ఆవుసో, సమ్మాదిట్ఠికా హోథ సమ్మాదస్సనేన సమన్నాగతా'తి – ఇతి సమ్మాదస్సనే సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా. యే తే, ఆనన్ద, భిక్ఖూ నవా అచిరపబ్బజితా అధునాగతా ఇమం ధమ్మవినయం, తే వో, ఆనన్ద, భిక్ఖూ ఇమేసు పఞ్చసు ధమ్మేసు సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా"తి . చతుత్థం.

౫. మచ్ఛరినీసుత్తం

౧౧౫. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? ఆవాసమచ్ఛరినీ హోతి, కులమచ్ఛరినీ హోతి, లాభమచ్ఛరినీ హోతి, వణ్ణమచ్ఛరినీ హోతి, ధమ్మమచ్ఛరినీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? న ఆవాసమచ్ఛరినీ హోతి, న కులమచ్ఛరినీ హోతి, న లాభమచ్ఛరినీ హోతి, న వణ్ణమచ్ఛరినీ హోతి, న ధమ్మమచ్ఛరినీ హోతి . ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే"తి. పఞ్చమం.

౬. వణ్ణనాసుత్తం

౧౧౬. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసేతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసేతి, సద్ధాదేయ్యం వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసేతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసేతి, సద్ధాదేయ్యం న వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే”తి. ఛట్ఠం.

౭. ఇస్సుకినీసుత్తం

౧౧౭. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, ఇస్సుకినీ చ హోతి, మచ్ఛరినీ చ, సద్ధాదేయ్యం [సద్ధాదేయ్యఞ్చ (స్యా॰)] వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి , అనిస్సుకినీ చ హోతి, అమచ్ఛరినీ చ, సద్ధాదేయ్యం న వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే”తి. సత్తమం.

౮. మిచ్ఛాదిట్ఠికసుత్తం

౧౧౮. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, మిచ్ఛాదిట్ఠికా చ హోతి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పా చ, సద్ధాదేయ్యం వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే.

“పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే . కతమేహి పఞ్చహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, సమ్మాదిట్ఠికా చ, హోతి, సమ్మాసఙ్కప్పా చ, సద్ధాదేయ్యం న వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే”తి. అట్ఠమం.

౯. మిచ్ఛావాచాసుత్తం

౧౧౯. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, మిచ్ఛావాచా చ హోతి, మిచ్ఛాకమ్మన్తా చ, సద్ధాదేయ్యం వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, సమ్మావాచా చ హోతి, సమ్మాకమ్మన్తా చ, సద్ధాదేయ్యం న వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే”తి. నవమం.

౧౦. మిచ్ఛావాయామసుత్తం

౧౨౦. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, మిచ్ఛావాయామా చ హోతి, మిచ్ఛాసతినీ చ [మిచ్ఛాసతి చ (స్యా॰)], సద్ధాదేయ్యం వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, సమ్మావాయామా చ హోతి, సమ్మాసతినీ చ, సద్ధాదేయ్యం న వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే”తి. దసమం.

అన్ధకవిన్దవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

కులూపకో పచ్ఛాసమణో, సమాధిఅన్ధకవిన్దం;
మచ్ఛరీ వణ్ణనా ఇస్సా, దిట్ఠివాచాయ వాయమాతి.

(౧౩) ౩. గిలానవగ్గో

౧. గిలానసుత్తం

౧౨౧. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన గిలానసాలా తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో భగవా అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం దుబ్బలం గిలానకం; దిస్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

"యం కిఞ్చి [యం కిఞ్చి (స్యా॰ కం॰)], భిక్ఖవే, భిక్ఖుం దుబ్బలం [భిక్ఖవే దుబ్బలం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] గిలానకం పఞ్చ ధమ్మా న విజహన్తి, తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – 'నచిరస్సేవ ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతీ'"తి.

"కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసుభానుపస్సీ కాయే విహరతి, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞీ, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞీ [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి], సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చానుపస్సీ, మరణసఞ్ఞా ఖో పనస్స అజ్ఝత్తం సూపట్ఠితా హోతి. యం కిఞ్చి, భిక్ఖవే, భిక్ఖుం దుబ్బలం గిలానకం ఇమే పఞ్చ ధమ్మా న విజహన్తి, తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – 'నచిరస్సేవ ఆసవానం ఖయా...పే॰... సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతీ'"తి. పఠమం.

౨. సతిసూపట్ఠితసుత్తం

౧౨౨. "యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా పఞ్చ ధమ్మే భావేతి పఞ్చ ధమ్మే బహులీకరోతి, తస్స ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం ఫలం పాటికఙ్ఖం – దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా, సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితా.

"కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అజ్ఝత్తఞ్ఞేవ సతి సూపట్ఠితా హోతి ధమ్మానం ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ, అసుభానుపస్సీ కాయే విహరతి, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞీ, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞీ, సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చానుపస్సీ. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా ఇమే పఞ్చ ధమ్మే భావేతి ఇమే పఞ్చ ధమ్మే బహులీకరోతి, తస్స ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం ఫలం పాటికఙ్ఖం – దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా, సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితా"తి. దుతియం.

౩. పఠమఉపట్ఠాకసుత్తం

౧౨౩. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో గిలానో దూపట్ఠాకో [దుపట్ఠాకో (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰) మహావ॰ ౩౬౬] హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? అసప్పాయకారీ హోతి, సప్పాయే మత్తం న జానాతి, భేసజ్జం నప్పటిసేవితా హోతి, అత్థకామస్స గిలానుపట్ఠాకస్స న యథాభూతం ఆబాధం ఆవికత్తా హోతి అభిక్కమన్తం వా అభిక్కమతీతి పటిక్కమన్తం వా పటిక్కమతీతి ఠితం వా ఠితోతి, ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం [తిప్పానం (సీ॰) మహావ॰ ౩౬౬] ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అనధివాసకజాతికో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో గిలానో దూపట్ఠాకో హోతి.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో గిలానో సూపట్ఠాకో హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? సప్పాయకారీ హోతి, సప్పాయే మత్తం జానాతి, భేసజ్జం పటిసేవితా హోతి, అత్థకామస్స గిలానుపట్ఠాకస్స యథాభూతం ఆబాధం ఆవికత్తా హోతి అభిక్కమన్తం వా అభిక్కమతీతి పటిక్కమన్తం వా పటిక్కమతీతి ఠితం వా ఠితోతి, ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసకజాతికో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో గిలానో సూపట్ఠాకో హోతీ”తి. తతియం.

౪. దుతియఉపట్ఠాకసుత్తం

౧౨౪. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో గిలానుపట్ఠాకో నాలం గిలానం ఉపట్ఠాతుం. కతమేహి పఞ్చహి? నప్పటిబలో హోతి భేసజ్జం సంవిధాతుం; సప్పాయాసప్పాయం న జానాతి, అసప్పాయం ఉపనామేతి, సప్పాయం అపనామేతి; ఆమిసన్తరో గిలానం ఉపట్ఠాతి, నో మేత్తచిత్తో ; జేగుచ్ఛీ హోతి ఉచ్చారం వా పస్సావం వా వన్తం వా ఖేళం వా నీహరితుం; నప్పటిబలో హోతి గిలానం కాలేన కాలం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతుం సమాదపేతుం [సమాదాపేతుం (?) మహావ॰ ౩౬౬] సముత్తేజేతుం సమ్పహంసేతుం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో గిలానుపట్ఠాకో నాలం గిలానం ఉపట్ఠాతుం.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో గిలానుపట్ఠాకో అలం గిలానం ఉపట్ఠాతుం. కతమేహి పఞ్చహి? పటిబలో హోతి భేసజ్జం సంవిధాతుం; సప్పాయాసప్పాయం జానాతి, అసప్పాయం అపనామేతి, సప్పాయం ఉపనామేతి; మేత్తచిత్తో గిలానం ఉపట్ఠాతి, నో ఆమిసన్తరో; అజేగుచ్ఛీ హోతి ఉచ్చారం వా పస్సావం వా వన్తం వా ఖేళం వా నీహరితుం; పటిబలో హోతి గిలానం కాలేన కాలం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతుం సమాదపేతుం సముత్తేజేతుం సమ్పహంసేతుం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో గిలానుపట్ఠాకో అలం గిలానం ఉపట్ఠాతు”న్తి. చతుత్థం.

౫. పఠమఅనాయుస్సాసుత్తం

౧౨౫. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా అనాయుస్సా. కతమే పఞ్చ? అసప్పాయకారీ హోతి, సప్పాయే మత్తం న జానాతి, అపరిణతభోజీ చ హోతి, అకాలచారీ చ హోతి, అబ్రహ్మచారీ చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా అనాయుస్సా.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా ఆయుస్సా. కతమే పఞ్చ? సప్పాయకారీ హోతి, సప్పాయే మత్తం జానాతి, పరిణతభోజీ చ హోతి, కాలచారీ చ హోతి, బ్రహ్మచారీ చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా ఆయుస్సా”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియఅనాయుస్సాసుత్తం

౧౨౬. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా అనాయుస్సా. కతమే పఞ్చ? అసప్పాయకారీ హోతి, సప్పాయే మత్తం న జానాతి, అపరిణతభోజీ చ హోతి, దుస్సీలో చ, పాపమిత్తో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా అనాయుస్సా.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా ఆయుస్సా. కతమే పఞ్చ ? సప్పాయకారీ హోతి, సప్పాయే మత్తం జానాతి, పరిణతభోజీ చ హోతి, సీలవా చ, కల్యాణమిత్తో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా ఆయుస్సా”తి. ఛట్ఠం.

౭. వపకాససుత్తం

౧౨౭. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నాలం సఙ్ఘమ్హా వపకాసితుం [వి + అప + కాసితుం = వపకాసితుం]. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన చీవరేన, అసన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన పిణ్డపాతేన, అసన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన సేనాసనేన, అసన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, కామసఙ్కప్పబహులో చ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నాలం సఙ్ఘమ్హా వపకాసితుం.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలం సఙ్ఘమ్హా వపకాసితుం. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన చీవరేన, సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన పిణ్డపాతేన, సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన సేనాసనేన, సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన , నేక్ఖమ్మసఙ్కప్పబహులో [న కామసఙ్కప్పబహులో (క.)] చ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలం సఙ్ఘమ్హా వపకాసితు"న్తి. సత్తమం.

౮. సమణసుఖసుత్తం

౧౨౮. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, సమణదుక్ఖాని. కతమాని పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన చీవరేన, అసన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన పిణ్డపాతేన, అసన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన సేనాసనేన, అసన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, అనభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సమణదుక్ఖాని.

"పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, సమణసుఖాని. కతమాని పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన చీవరేన, సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన పిణ్డపాతేన, సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన సేనాసనేన, సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, అభిరతో చ బ్రహ్మచరియం చరతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సమణసుఖానీ"తి. అట్ఠమం.

౯. పరికుప్పసుత్తం

౧౨౯. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆపాయికా నేరయికా పరికుప్పా అతేకిచ్ఛా. కతమే పఞ్చ? మాతా [మాతరం (క.)] జీవితా వోరోపితా హోతి, పితా [పితరం (క.)] జీవితా వోరోపితో [వోరోపితా (క.)] హోతి, అరహం [అరహన్తం (క.), అరహా (స్యా.)] జీవితా వోరోపితో హోతి, తథాగతస్స దుట్ఠేన చిత్తేన లోహితం ఉప్పాదితం హోతి, సఙ్ఘో భిన్నో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆపాయికా నేరయికా పరికుప్పా అతేకిచ్ఛా"తి. నవమం.

౧౦. బ్యసనసుత్తం

౧౩౦. "పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, బ్యసనాని. కతమాని పఞ్చ? ఞాతిబ్యసనం, భోగబ్యసనం, రోగబ్యసనం, సీలబ్యసనం, దిట్ఠిబ్యసనం. న, భిక్ఖవే, సత్తా ఞాతిబ్యసనహేతు వా భోగబ్యసనహేతు వా రోగబ్యసనహేతు వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి. సీలబ్యసనహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా దిట్ఠిబ్యసనహేతు వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ బ్యసనాని.

“పఞ్చిమా, భిక్ఖవే, సమ్పదా. కతమా పఞ్చ? ఞాతిసమ్పదా, భోగసమ్పదా, ఆరోగ్యసమ్పదా, సీలసమ్పదా, దిట్ఠిసమ్పదా. న, భిక్ఖవే, సత్తా ఞాతిసమ్పదాహేతు వా భోగసమ్పదాహేతు వా ఆరోగ్యసమ్పదాహేతు వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. సీలసమ్పదాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా దిట్ఠిసమ్పదాహేతు వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సమ్పదా”తి. దసమం.

గిలానవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

గిలానో సతిసూపట్ఠి, ద్వే ఉపట్ఠాకా దువాయుసా;
వపకాససమణసుఖా, పరికుప్పం బ్యసనేన చాతి.

(౧౪) ౪. రాజవగ్గో

౧. పఠమచక్కానువత్తనసుత్తం

౧౩౧. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మేనేవ చక్కం వత్తేతి [పవత్తేతి (స్యా. పీ. క.)]; తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం [అప్పతివత్తియం (సీ.)] కేనచి మనుస్సభూతేన పచ్చత్థికేన పాణినా.

"కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ అత్థఞ్ఞూ చ హోతి, ధమ్మఞ్ఞూ చ, మత్తఞ్ఞూ చ, కాలఞ్ఞూ చ, పరిసఞ్ఞూ చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మేనేవ చక్కం పవత్తేతి; తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం కేనచి మనుస్సభూతేన పచ్చత్థికేన పాణినా.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మేనేవ అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తేతి; తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం.

"కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో అత్థఞ్ఞూ, ధమ్మఞ్ఞూ, మత్తఞ్ఞూ, కాలఞ్ఞూ, పరిసఞ్ఞూ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మేనేవ అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తేతి; తం హోతి ధమ్మచక్కం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మి"న్తి. పఠమం.

౨. దుతియచక్కానువత్తనసుత్తం

౧౩౨. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స జేట్ఠో పుత్తో పితరా పవత్తితం చక్కం ధమ్మేనేవ అనుప్పవత్తేతి; తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం కేనచి మనుస్సభూతేన పచ్చత్థికేన పాణినా.

"కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స జేట్ఠో పుత్తో అత్థఞ్ఞూ చ హోతి, ధమ్మఞ్ఞూ చ, మత్తఞ్ఞూ చ, కాలఞ్ఞూ చ, పరిసఞ్ఞూ చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స జేట్ఠో పుత్తో పితరా పవత్తితం చక్కం ధమ్మేనేవ అనుప్పవత్తేతి; తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం కేనచి మనుస్సభూతేన పచ్చత్థికేన పాణినా.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సారిపుత్తో తథాగతేన అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తితం సమ్మదేవ అనుప్పవత్తేతి; తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం.

"కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో అత్థఞ్ఞూ, ధమ్మఞ్ఞూ, మత్తఞ్ఞూ , కాలఞ్ఞూ, పరిసఞ్ఞూ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సారిపుత్తో తథాగతేన అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తితం సమ్మదేవ అనుప్పవత్తేతి; తం

హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మి”న్తి. దుతియం.

౩. ధమ్మరాజాసుత్తం

౧౩౩. “యోపి సో [యోపి ఖో (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)], భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా, సోపి న అరాజకం చక్కం వత్తేతీ”తి. ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో పన, భన్తే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స ధమ్మికస్స ధమ్మరఞ్ఞో రాజా”తి? “ధమ్మో, భిక్ఖూ”తి భగవా అవోచ.

“ఇధ, భిక్ఖు, రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మఞ్ఞేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహాతి అన్తోజనస్మిం.

“పున చపరం, భిక్ఖు, రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మఞ్ఞేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహాతి ఖత్తియేసు అనుయన్తేసు [అనుయుత్తేసు (సీ॰) అ॰ ని॰ ౩.౧౪] …పే॰… బలకాయస్మిం బ్రాహ్మణగహపతికేసు నేగమజానపదేసు సమణబ్రాహ్మణేసు మిగపక్ఖీసు. స ఖో సో, భిక్ఖు, రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మఞ్ఞేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా అన్తోజనస్మిం ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా ఖత్తియేసు అనుయన్తేసు బలకాయస్మిం బ్రాహ్మణగహపతికేసు నేగమజానపదేసు సమణబ్రాహ్మణేసు మిగపక్ఖీసు ధమ్మేనేవ చక్కం పవత్తేతి; తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం కేనచి మనుస్సభూతేన పచ్చత్థికేన పాణినా.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖు, తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మఞ్ఞేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహాతి భిక్ఖూసు – ‘ఏవరూపం కాయకమ్మం సేవితబ్బం, ఏవరూపం కాయకమ్మం న సేవితబ్బం; ఏవరూపం వచీకమ్మం సేవితబ్బం, ఏవరూపం వచీకమ్మం న సేవితబ్బం; ఏవరూపం మనోకమ్మం సేవితబ్బం, ఏవరూపం మనోకమ్మం న సేవితబ్బం; ఏవరూపో ఆజీవో సేవితబ్బో, ఏవరూపో ఆజీవో న సేవితబ్బో; ఏవరూపో గామనిగమో సేవితబ్బో, ఏవరూపో గామనిగమో న సేవితబ్బో’తి.

“పున చపరం, భిక్ఖు, తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మఞ్ఞేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహాతి భిక్ఖునీసు [భిక్ఖూసు భిక్ఖునీసు (సీ॰ పీ॰)] …పే॰… ఉపాసకేసు…పే॰… ఉపాసికాసు – ‘ఏవరూపం కాయకమ్మం సేవితబ్బం, ఏవరూపం కాయకమ్మం న సేవితబ్బం; ఏవరూపం వచీకమ్మం సేవితబ్బం, ఏవరూపం వచీకమ్మం న సేవితబ్బం; ఏవరూపం మనోకమ్మం సేవితబ్బం, ఏవరూపం మనోకమ్మం న సేవితబ్బం; ఏవరూపో ఆజీవో సేవితబ్బో, ఏవరూపో ఆజీవో న సేవితబ్బో; ఏవరూపో గామనిగమో సేవితబ్బో, ఏవరూపో గామనిగమో న సేవితబ్బో’”తి.

“స ఖో సో, భిక్ఖు, తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మఞ్ఞేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా భిక్ఖూసు, ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా భిక్ఖునీసు, ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా ఉపాసకేసు, ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా ఉపాసికాసు ధమ్మేనేవ అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తేతి; తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మి”న్తి. తతియం.

౪. యస్సందిసంసుత్తం

౧౩౪. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో యస్సం యస్సం దిసాయం విహరతి, సకస్మింయేవ విజితే విహరతి.

“కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో ఉభతో సుజాతో హోతి మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన; అడ్ఢో హోతి మహద్ధనో మహాభోగో పరిపుణ్ణకోసకోట్ఠాగారో; బలవా ఖో పన హోతి చతురఙ్గినియా సేనాయ సమన్నాగతో అస్సవాయ ఓవాదపటికరాయ; పరిణాయకో ఖో పనస్స హోతి పణ్డితో వియత్తో మేధావీ పటిబలో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే అత్థే చిన్తేతుం; తస్సిమే చత్తారో ధమ్మా యసం పరిపాచేన్తి. సో ఇమినా యసపఞ్చమేన [యసేన పఞ్చమేన (క.), పఞ్చమేన (సీ.)] ధమ్మేన సమన్నాగతో యస్సం యస్సం దిసాయం విహరతి, సకస్మింయేవ విజితే విహరతి. తం కిస్స హేతు? ఏవఞ్హేతం, భిక్ఖవే, హోతి విజితావీనం.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు యస్సం యస్సం దిసాయం విహరతి, విముత్తచిత్తోవ [విముత్తచిత్తో (సీ. పీ.), విముత్తచిత్తో చ (క.)] విహరతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు – రాజావ ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో జాతిసమ్పన్నో; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా – రాజావ ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో అడ్ఢో మహద్ధనో మహాభోగో పరిపుణ్ణకోసకోట్ఠాగారో; ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు – రాజావ ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో బలసమ్పన్నో; పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా – రాజావ ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో పరిణాయకసమ్పన్నో; తస్సిమే చత్తారో ధమ్మా విముత్తిం పరిపాచేన్తి . సో ఇమినా విముత్తిపఞ్చమేన ధమ్మేన సమన్నాగతో యస్సం యస్సం దిసాయం విహరతి విముత్తచిత్తోవ విహరతి. తం కిస్స హేతు? ఏవఞ్హేతం, భిక్ఖవే, హోతి విముత్తచిత్తాన”న్తి. చతుత్థం.

౫. పఠమపత్థనాసుత్తం

౧౩౫. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స జేట్ఠో పుత్తో రజ్జం పత్థేతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స జేట్ఠో పుత్తో ఉభతో సుజాతో హోతి మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన; అభిరూపో హోతి దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో; మాతాపితూనం పియో హోతి మనాపో; నేగమజానపదస్స పియో హోతి మనాపో; యాని తాని రఞ్ఞం ఖత్తియానం ముద్ధావసిత్తానం సిప్పట్ఠానాని హత్థిస్మిం వా అస్సస్మిం వా రథస్మిం వా ధనుస్మిం వా థరుస్మిం వా తత్థ సిక్ఖితో హోతి అనవయో.

“తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖోమ్హి ఉభతో సుజాతో మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన. కస్మాహం రజ్జం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో. కస్మాహం రజ్జం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి మాతాపితూనం పియో మనాపో. కస్మాహం రజ్జం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి నేగమజానపదస్స పియో మనాపో. కస్మాహం రజ్జం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి యాని తాని రఞ్ఞం ఖత్తియానం ముద్ధావసిత్తానం సిప్పట్ఠానాని హత్థిస్మిం వా అస్సస్మిం వా రథస్మిం వా ధనుస్మిం వా థరుస్మిం వా, తత్థ [తత్థమ్హి (సీ.), తత్థపి (క.)] సిక్ఖితో అనవయో. కస్మాహం రజ్జం న పత్థేయ్య’న్తి! ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స జేట్ఠో పుత్తో రజ్జం పత్థేతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పత్థేతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, సద్దహతి తథాగతస్స బోధిం – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. అప్పాబాధో హోతి అప్పాతఙ్కో, సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ మజ్ఝిమాయ పధానక్ఖమాయ; అసఠో హోతి అమాయావీ, యథాభూతం అత్తానం ఆవికత్తా సత్థరి వా విఞ్ఞూసు వా సబ్రహ్మచారీసు; ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు; పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా.

“తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖోమ్హి సద్ధో, సద్దహామి తథాగతస్స బోధిం – ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో…పే.… సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. ‘కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి అప్పాబాధో అప్పాతఙ్కో సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ మజ్ఝిమాయ పధానక్ఖమాయ. కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి అసఠో అమాయావీ యథాభూతం అత్తానం ఆవికత్తా సత్థరి వా విఞ్ఞూసు వా సబ్రహ్మచారీసు. కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి ఆరద్ధవీరియో విహరామి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి పఞ్ఞవా ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్య’న్తి! ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పత్థేతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియపత్థనాసుత్తం

๑๓๖. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స జేట్ఠో పుత్తో ఓపరజ్జం [ఉపరజ్జం (స్యా॰ పీ॰ క॰)] పత్థేతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స జేట్ఠో పుత్తో ఉభతో సుజాతో హోతి మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన; అభిరూపో హోతి దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో; మాతాపితూనం పియో హోతి మనాపో, బలకాయస్స పియో హోతి మనాపో; పణ్డితో హోతి వియత్తో మేధావీ పటిబలో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే అత్థే చిన్తేతుం.

"తస్స ఏవం హోతి – 'అహం ఖోమ్హి ఉభతో సుజాతో మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన. కస్మాహం ఓపరజ్జం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో. కస్మాహం ఓపరజ్జం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి మాతాపితూనం పియో మనాపో. కస్మాహం ఓపరజ్జం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి బలకాయస్స పియో మనాపో. కస్మాహం ఓపరజ్జం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి పణ్డితో వియత్తో మేధావీ పటిబలో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే అత్థే చిన్తేతుం. కస్మాహం ఓపరజ్జం న పత్థేయ్య'న్తి! ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స జేట్ఠో పుత్తో ఓపరజ్జం పత్థేతి.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పత్థేతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి...పే॰... సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి...పే॰... దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుప్పతిట్ఠితచిత్తో [సుపట్ఠితచిత్తో (సీ॰ స్యా॰), సూపట్ఠితచిత్తో (క॰)] హోతి; ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు; పఞ్ఞవా హోతి, ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా.

"తస్స ఏవం హోతి – 'అహం ఖోమ్హి సీలవా, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరామి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖామి సిక్ఖాపదేసు. కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి బహుస్సుతో సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం [సత్థా బ్యఞ్జనా (సీ॰)] కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపా మే ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుప్పతిట్ఠితచిత్తో. కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి ఆరద్ధవీరియో విహరామి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్యం! అహం ఖోమ్హి పఞ్ఞవా ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. కస్మాహం ఆసవానం ఖయం న పత్థేయ్య'న్తి! ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పత్థేతీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. అప్పంసుపతిసుత్తం

౧౩౭. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, అప్పం రత్తియా సుపన్తి, బహుం జగ్గన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇత్థీ, భిక్ఖవే, పురిసాధిప్పాయా అప్పం రత్తియా సుపతి, బహుం జగ్గతి. పురిసో, భిక్ఖవే, ఇత్థాధిప్పాయో అప్పం రత్తియా సుపతి, బహుం జగ్గతి. చోరో, భిక్ఖవే, ఆదానాధిప్పాయో అప్పం రత్తియా సుపతి, బహుం జగ్గతి. రాజా [రాజయుత్తో (పీ. క.)], భిక్ఖవే, రాజకరణీయేసు యుత్తో అప్పం రత్తియా సుపతి, బహుం జగ్గతి. భిక్ఖు, భిక్ఖవే, విసంయోగాధిప్పాయో అప్పం రత్తియా సుపతి, బహుం జగ్గతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ అప్పం రత్తియా సుపన్తి, బహుం జగ్గన్తీ”తి. సత్తమం.

౮. భత్తాదకసుత్తం

౧౩౮. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో భత్తాదకో చ హోతి ఓకాసఫరణో చ లణ్డసారణో చ సలాకగ్గాహీ చ రఞ్ఞో నాగోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి రూపానం, అక్ఖమో సద్దానం, అక్ఖమో గన్ధానం, అక్ఖమో రసానం, అక్ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో భత్తాదకో చ ఓకాసఫరణో చ లణ్డసారణో చ సలాకగ్గాహీ చ, రఞ్ఞో నాగోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భత్తాదకో చ హోతి, ఓకాసఫరణో చ మఞ్చపీఠమద్దనో [పీఠమద్దనో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] చ సలాకగ్గాహీ చ, భిక్ఖుత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి రూపానం, అక్ఖమో సద్దానం, అక్ఖమో గన్ధానం, అక్ఖమో రసానం, అక్ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భత్తాదకో చ హోతి ఓకాసఫరణో చ మఞ్చపీఠమద్దనో చ సలాకగ్గాహీ చ, భిక్ఖుత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతీ”తి. అట్ఠమం.

౯. అక్ఖమసుత్తం

౧౩౯. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో న రాజారహో హోతి న రాజభోగ్గో, న రఞ్ఞో అఙ్గంత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి . కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి రూపానం, అక్ఖమో సద్దానం, అక్ఖమో గన్ధానం, అక్ఖమో రసానం, అక్ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి రూపానం? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో హత్థికాయం వా దిస్వా అస్సకాయం వా దిస్వా రథకాయం వా దిస్వా పత్తికాయం వా దిస్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి రూపానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి సద్దానం? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో హత్థిసద్దం వా సుత్వా అస్ససద్దం వా సుత్వా రథసద్దం వా సుత్వా పత్తిసద్దం వా సుత్వా భేరిపణవసఙ్ఖతిణవనిన్నాదసద్దం వా సుత్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి సద్దానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి గన్ధానం? ఇధ , భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో యే తే రఞ్ఞో నాగా అభిజాతా సఙ్గామావచరా తేసం ముత్తకరీసస్స గన్ధం ఘాయిత్వా సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి గన్ధానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి రసానం? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో ఏకిస్సా వా తిణోదకదత్తియా విమానితో [విహనీతో (స్యా.), విహానితో (కత్థచి)] ద్వీహి వా తీహి వా చతూహి వా పఞ్చహి వా తిణోదకదత్తీహి విమానితో సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి రసానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి ఫోట్ఠబ్బానం? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో ఏకేన వా సరవేగేన విద్ధో, ద్వీహి వా తీహి వా చతూహి వా పఞ్చహి వా సరవేగేహి విద్ధో సంసీదతి విసీదతి, న సన్థమ్భతి న సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో అక్ఖమో హోతి ఫోట్ఠబ్బానం.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో న రాజారహో హోతి న రాజభోగ్గో న రఞ్ఞో అఙ్గంత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు న ఆహునేయ్యో హోతి న పాహునేయ్యో న దక్ఖిణేయ్యో న అఞ్జలికరణీయో న అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి రూపానం, అక్ఖమో సద్దానం, అక్ఖమో గన్ధానం, అక్ఖమో రసానం, అక్ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి రూపానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా రజనీయే రూపే సారజ్జతి, న సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి రూపానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి సద్దానం? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సోతేన సద్దం సుత్వా రజనీయే సద్దే సారజ్జతి, న సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి సద్దానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి గన్ధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా రజనీయే గన్ధే సారజ్జతి, న సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి గన్ధానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి రసానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జివ్హాయ రసం సాయిత్వా రజనీయే రసే సారజ్జతి, న సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి రసానం.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి ఫోట్ఠబ్బానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా రజనీయే ఫోట్ఠబ్బే సారజ్జతి, న సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖమో హోతి ఫోట్ఠబ్బానం.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు న ఆహునేయ్యో హోతి న పాహునేయ్యో న దక్ఖిణేయ్యో న అఞ్జలికరణీయో న అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స.

“పఞ్చహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గంత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి రూపానం, ఖమో సద్దానం, ఖమో గన్ధానం, ఖమో రసానం, ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి రూపానం? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో హత్థికాయం వా దిస్వా అస్సకాయం వా దిస్వా రథకాయం వా దిస్వా పత్తికాయం వా దిస్వా న సంసీదతి న విసీదతి, సన్థమ్భతి సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి రూపానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి సద్దానం? ఇధ , భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో హత్థిసద్దం వా సుత్వా అస్ససద్దం వా సుత్వా రథసద్దం వా సుత్వా పత్తిసద్దం వా సుత్వా భేరిపణవసఙ్ఖతిణవనిన్నాదసద్దం వా సుత్వా న సంసీదతి న విసీదతి, సన్థమ్భతి సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి సద్దానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి గన్ధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో యే తే రఞ్ఞో నాగా అభిజాతా సఙ్గామావచరా తేసం ముత్తకరీసస్స గన్ధం ఘాయిత్వా న సంసీదతి న విసీదతి, సన్థమ్భతి సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి గన్ధానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి రసానం? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో ఏకిస్సా వా తిణోదకదత్తియా విమానితో ద్వీహి వా తీహి వా చతూహి వా పఞ్చహి వా తిణోదకదత్తీహి విమానితో న సంసీదతి న విసీదతి, సన్థమ్భతి సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి రసానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి ఫోట్ఠబ్బానం? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో ఏకేన వా సరవేగేన విద్ధో, ద్వీహి వా తీహి వా చతూహి వా పఞ్చహి వా సరవేగేహి విద్ధో న సంసీదతి న విసీదతి, సన్థమ్భతి సక్కోతి సఙ్గామం ఓతరితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖమో హోతి ఫోట్ఠబ్బానం.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి రూపానం, ఖమో సద్దానం, ఖమో గన్ధానం, ఖమో రసానం, ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం .

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి రూపానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా రజనీయే రూపే న సారజ్జతి, సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి రూపానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి సద్దానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సోతేన సద్దం సుత్వా రజనీయే సద్దే న సారజ్జతి, సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి సద్దానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి గన్ధానం. ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా రజనీయే గన్ధే న సారజ్జతి, సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి గన్ధానం.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి రసానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జివ్హాయ రసం సాయిత్వా రజనీయే రసే న సారజ్జతి, సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి రసానం.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి ఫోట్ఠబ్బానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా రజనీయే ఫోట్ఠబ్బే న సారజ్జతి, సక్కోతి చిత్తం సమాదహితుం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి ఫోట్ఠబ్బానం.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. నవమం.

౧౦. సోతసుత్తం

౧౪౦. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గంత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సోతా చ హోతి, హన్తా చ, రక్ఖితా చ, ఖన్తా చ, గన్తా చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సోతా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో యమేనం హత్థిదమ్మసారథి [హత్థిదమ్మసారథీ (సీ.)] కారణం కారేతి – యది వా కతపుబ్బం యది వా అకతపుబ్బం – తం అట్ఠిం కత్వా [అట్ఠికత్వా (సీ. స్యా. కం. పీ.) అ. ని. ౪.౧౧౪] మనసి కత్వా సబ్బం చేతసా [సబ్బచేతసా (?)] సమన్నాహరిత్వా ఓహితసోతో సుణాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సోతా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో హన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో హత్థిమ్పి హనతి [హన్తి (సీ. పీ.)], హత్థారుహమ్పి హనతి, అస్సమ్పి హనతి, అస్సారుహమ్పి హనతి, రథమ్పి హనతి, రథికమ్పి [రథారుహమ్పి (పీ.)] హనతి, పత్తికమ్పి హనతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో హన్తా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో రక్ఖితా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో రక్ఖతి పురిమం కాయం, రక్ఖతి పచ్ఛిమం కాయం, రక్ఖతి పురిమే పాదే, రక్ఖతి పచ్ఛిమే పాదే, రక్ఖతి సీసం, రక్ఖతి కణ్ణే, రక్ఖతి దన్తే, రక్ఖతి సోణ్డం, రక్ఖతి వాలధిం, రక్ఖతి హత్థారుహం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో రక్ఖితా హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో ఖమో హోతి సత్తిప్పహారానం అసిప్పహారానం ఉసుప్పహారానం ఫరసుప్పహారానం భేరిపణవసఙ్ఖతిణవనిన్నాదసద్దానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖన్తా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో గన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో యమేనం హత్థిదమ్మసారథి దిసం పేసేతి – యది వా గతపుబ్బం యది వా అగతపుబ్బం – తం ఖిప్పమేవ గన్తా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో గన్తా హోతి.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గంత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సోతా చ హోతి, హన్తా చ, రక్ఖితా చ, ఖన్తా చ, గన్తా చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సోతా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే దేసియమానే అట్ఠింకత్వా మనసి కత్వా సబ్బం చేతసా సమన్నాహరిత్వా ఓహితసోతో ధమ్మం సుణాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సోతా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నం కామవితక్కం నాధివాసేతి, పజహతి వినోదేతి (హనతి) [( ) నత్థి సీ. పీ. పోత్థకేసు అం. ని. ౪.౧౧౪] బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి; ఉప్పన్నం బ్యాపాదవితక్కం…పే.… ఉప్పన్నం విహింసావితక్కం…పే.… ఉప్పన్నుప్పన్నే పాపకే అకుసలే ధమ్మే నాధివాసేతి , పజహతి వినోదేతి (హనతి) [( ) నత్థి సీ. పీ. పోత్థకేసు అం. ని. ౪.౧౧౪] బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హన్తా హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు రక్ఖితా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం; చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి మనిన్ద్రియం; మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు రక్ఖితా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి సీతస్స ఉణ్హస్స జిఘచ్ఛాయ పిపాసాయ డంసమకసవాతాతపసరీసప [… సిరింసప (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పసమ్ఫస్సానం; దురుత్తానం దురాగతానం వచనపథానం ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసకజాతికో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖన్తా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గన్తా హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు యా సా దిసా అగతపుబ్బా ఇమినా దీఘేన అద్ధునా, యదిదం సబ్బసఙ్ఖారసమథో సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గో తణ్హాక్ఖయో విరాగో నిరోధో నిబ్బానం, తం ఖిప్పఞ్ఞేవ గన్తా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గన్తా హోతి.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే.… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. దసమం.

రాజవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

చక్కానువత్తనా రాజా, యస్సందిసం ద్వే చేవ పత్థనా;
అప్పంసుపతి భత్తాదో, అక్ఖమో చ నోతేన చాతి.

(౧౫) ౫. తికణ్డకీవగ్గో

౧. అవజానాతిసుత్తం

౧౪౧. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే పఞ్చ? దత్వా అవజానాతి, సంవాసేన అవజానాతి, ఆధేయ్యముఖో [ఆదియ్యముఖో (సీ.), ఆదేయ్యముఖో (స్యా. కం.), ఆదియముఖో (పీ.) అట్ఠకథాయ పఠమసంవణ్ణనానురూపం. పు. ప. ౧౯౩ పస్సితబ్బం] హోతి, లోలో హోతి, మన్దో మోమూహో హోతి [మన్దో హోతి మోమూహో (సీ.)].

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దత్వా అవజానాతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలస్స దేతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం. తస్స ఏవం హోతి – 'అహం దేమి; అయం పటిగ్గణ్హాతీ'తి. తమేనం దత్వా అవజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దత్వా అవజానాతి.

"కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో సంవాసేన అవజానాతి? ఇధ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలేన సద్ధిం సంవసతి ద్వే వా తీణి వా వస్సాని. తమేనం సంవాసేన అవజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సంవాసేన అవజానాతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆధేయ్యముఖో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో పరస్స వణ్ణే వా అవణ్ణే వా భాసియమానే తం ఖిప్పఞ్ఞేవ అధిముచ్చితా [అధిముచ్చితో (స్యా.)] హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆధేయ్యముఖో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో లోలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఇత్తరసద్ధో హోతి ఇత్తరభత్తీ ఇత్తరపేమో ఇత్తరప్పసాదో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో లోలో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో మన్దో మోమూహో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో కుసలాకుసలే ధమ్మే న జానాతి, సావజ్జానవజ్జే ధమ్మే న జానాతి, హీనప్పణీతే ధమ్మే న జానాతి , కణ్హసుక్కసప్పటిభాగే ధమ్మే న జానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో మన్దో మోమూహో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి"న్తి. పఠమం.

౨. ఆరభతిసుత్తం

౧౪౨. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఆరభతి చ విప్పటిసారీ చ హోతి; తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి.

[పు. ప. ౧౯౧] "ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఆరభతి, న విప్పటిసారీ హోతి; తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న ఆరభతి, విప్పటిసారీ హోతి; తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న ఆరభతి న విప్పటిసారీ హోతి; తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న ఆరభతి న విప్పటిసారీ హోతి; తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం పజానాతి యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో ఆరభతి చ విప్పటిసారీ చ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి, సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘ఆయస్మతో ఖో ఆరమ్భజా [ఆరబ్భజా (పీ. క.), ఆరభజా (స్యా. కం.)] ఆసవా సంవిజ్జన్తి, విప్పటిసారజా ఆసవా పవడ్ఢన్తి [సంవడ్ఢన్తి (క.)], సాధు వతాయస్మా ఆరమ్భజే ఆసవే పహాయ విప్పటిసారజే ఆసవే పటివినోదేత్వా చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావేతు [భావేతుం (సీ. పీ.)]; ఏవమాయస్మా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన సమసమో భవిస్సతీ’”తి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో ఆరభతి న విప్పటిసారీ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి, సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘ఆయస్మతో ఖో ఆరమ్భజా ఆసవా సంవిజ్జన్తి, విప్పటిసారజా ఆసవా న పవడ్ఢన్తి, సాధు వతాయస్మా ఆరమ్భజే ఆసవే పహాయ చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావేతు; ఏవమాయస్మా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన సమసమో భవిస్సతీ’”తి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో న ఆరభతి విప్పటిసారీ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి, సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘ఆయస్మతో ఖో ఆరమ్భజా ఆసవా న సంవిజ్జన్తి, విప్పటిసారజా ఆసవా పవడ్ఢన్తి, సాధు వతాయస్మా విప్పటిసారజే ఆసవే పటివినోదేత్వా చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావేతు; ఏవమాయస్మా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన సమసమో భవిస్సతీ’” తి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో న ఆరభతి న విప్పటిసారీ హోతి, తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం యథాభూతం నప్పజానాతి యత్థస్స తే ఉప్పన్నా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అపరిసేసా నిరుజ్ఝన్తి, సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘ఆయస్మతో ఖో ఆరమ్భజా ఆసవా న సంవిజ్జన్తి, విప్పటిసారజా ఆసవా న పవడ్ఢన్తి, సాధు వతాయస్మా చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావేతు; ఏవమాయస్మా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన సమసమో భవిస్సతీ’”తి.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, ఇమే చత్తారో పుగ్గలా అమునా పఞ్చమేన పుగ్గలేన ఏవం ఓవదియమానా ఏవం అనుసాసియమానా అనుపుబ్బేన ఆసవానం ఖయం పాపుణన్తీ”తి [పు. ప. ౧౯౧]. దుతియం.

౩. సారన్దదసుత్తం

౧౪౩. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ వేసాలిం పిణ్డాయ పావిసి. తేన ఖో పన సమయేన పఞ్చమత్తానం లిచ్ఛవిసతానం సారన్దదే చేతియే సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరాకథా ఉదపాది – "పఞ్చన్నం రతనానం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం. కతమేసం పఞ్చన్నం? హత్థిరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, అస్సరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, మణిరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, ఇత్థిరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, గహపతిరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం. ఇమేసం పఞ్చన్నం రతనానం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మి"న్తి.

అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ మగ్గే పురిసం ఠపేసుం [పేసేసుం (స్యా. క.)] – "యదా త్వం [యథా త్వం (సీ. పీ.)], అమ్భో పురిస, పస్సేయ్యాసి భగవన్తం, అథ అమ్హాకం ఆరోచేయ్యాసీ"తి. అద్దసా ఖో సో పురిసో భగవన్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం; దిస్వాన యేన తే లిచ్ఛవీ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే లిచ్ఛవీ ఏతదవోచ – "అయం సో, భన్తే, భగవా గచ్ఛతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో; యస్సదాని కాలం మఞ్ఞథా"తి.

అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో తే లిచ్ఛవీ భగవన్తం ఏతదవోచుం –

"సాధు, భన్తే, యేన సారన్దదం చేతియం తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో భగవా యేన సారన్దదం చేతియం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా తే లిచ్ఛవీ ఏతదవోచ – "కాయ నుత్థ, లిచ్ఛవీ, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా, కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా"తి? "ఇధ, భన్తే, అమ్హాకం సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరాకథా ఉదపాది – 'పఞ్చన్నం రతనానం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం. కతమేసం పఞ్చన్నం ? హత్థిరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, అస్సరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, మణిరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, ఇత్థిరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, గహపతిరతనస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం. ఇమేసం పఞ్చన్నం రతనానం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మి'"న్తి.

"కామాధిముత్తానం వత, భో, లిచ్ఛవీనం [కామాధిముత్తానం వత వో లిచ్ఛవీనం (సీ.), కామాధిముత్తానం వత వో లిచ్ఛవీ (స్యా.), కామాధిముత్తానంవ వో లిచ్ఛవీ (?)] కామంయేవ ఆరబ్భ అన్తరాకథా ఉదపాది. పఞ్చన్నం, లిచ్ఛవీ, రతనానం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం. కతమేసం పఞ్చన్నం? తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, తథాగతప్పవేదితస్స ధమ్మవినయస్స దేసేతా పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం, తథాగతప్పవేదితస్స ధమ్మవినయస్స దేసితస్స విఞ్ఞాతా పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం, తథాగతప్పవేదితస్స ధమ్మవినయస్స దేసితస్స విఞ్ఞాతా [విఞ్ఞాతస్స (సీ. పీ.) అ. ని. ౩.౧౬౩] ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం, కతఞ్ఞూ కతవేదీ పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం. ఇమేసం ఖో, లిచ్ఛవీ, పఞ్చన్నం రతనానం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మి"న్తి. తతియం.

౪. తికణ్డకీసుత్తం

౧౪౪. ఏకం సమయం భగవా సాకేతే విహరతి తికణ్డకీవనే [కణ్డకీవనే (సం. ని. ౫.౯౦౨)]. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“సాధు, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాలేన కాలం అప్పటికూలే పటికూలసఞ్ఞీ [అప్పటిక్కూలే పటిక్కూలసఞ్ఞీ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] విహరేయ్య. సాధు, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాలేన కాలం పటికూలే అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య. సాధు, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాలేన కాలం అప్పటికూలే చ పటికూలే చ పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య. సాధు, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాలేన కాలం పటికూలే చ అప్పటికూలే చ అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య. సాధు, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాలేన కాలం పటికూలఞ్చ అప్పటికూలఞ్చ తదుభయం అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరేయ్య సతో సమ్పజానో.

“కిఞ్చ [కథఞ్చ (సీ. పీ. క.)], భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ అప్పటికూలే పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య? ‘మా మే రజనీయేసు ధమ్మేసు రాగో ఉదపాదీ’తి – ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ అప్పటికూలే పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ పటికూలే అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య? ‘మా మే దోసనీయేసు ధమ్మేసు దోసో ఉదపాదీ’తి – ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ పటికూలే అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య.

“కిఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ అప్పటికూలే చ పటికూలే చ పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య? ‘మా మే రజనీయేసు ధమ్మేసు రాగో ఉదపాది, మా మే దోసనీయేసు ధమ్మేసు దోసో ఉదపాదీ’తి – ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ అప్పటికూలే చ పటికూలే చ పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ పటికూలే చ అప్పటికూలే చ అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య? ‘మా మే దోసనీయేసు ధమ్మేసు దోసో ఉదపాది, మా మే రజనీయేసు ధమ్మేసు రాగో ఉదపాదీ’తి – ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ పటికూలే చ అప్పటికూలే చ అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ పటికూలఞ్చ అప్పటికూలఞ్చ తదుభయం అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరేయ్య? ‘సతో సమ్పజానో మా మే క్వచని [క్వచిని (సీ. స్యా. పీ.)] కత్థచి కిఞ్చనం [కిఞ్చన (సీ. పీ.)] రజనీయేసు ధమ్మేసు రాగో ఉదపాది, మా మే క్వచని కత్థచి కిఞ్చనం దోసనీయేసు ధమ్మేసు దోసో ఉదపాది, మా మే క్వచని కత్థచి కిఞ్చనం మోహనీయేసు ధమ్మేసు మోహో ఉదపాదీ’తి – ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్థవసం పటిచ్చ పటికూలఞ్చ అప్పటికూలఞ్చ తదుభయం అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరేయ్య సతో సమ్పజానో”తి. చతుత్థం.

౫. నిరయసుత్తం

౧౪౫. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. పఞ్చమం.

౬. మిత్తసుత్తం

౧౪౬. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు మిత్తో న సేవితబ్బో. కతమేహి పఞ్చహి? కమ్మన్తం కారేతి, అధికరణం ఆదియతి, పామోక్ఖేసు భిక్ఖూసు పటివిరుద్ధో హోతి, దీఘచారికం అనవత్థచారికం [అవత్థానచారికం (స్యా.)] అనుయుత్తో విహరతి, నప్పటిబలో హోతి కాలేన కాలం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతుం సమాదపేతుం సముత్తేజేతుం సమ్పహంసేతుం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు మిత్తో న సేవితబ్బో.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు మిత్తో సేవితబ్బో. కతమేహి పఞ్చహి? న కమ్మన్తం కారేతి, న అధికరణం ఆదియతి, న పామోక్ఖేసు భిక్ఖూసు పటివిరుద్ధో హోతి, న దీఘచారికం అనవత్థచారికం అనుయుత్తో విహరతి, పటిబలో హోతి కాలేన కాలం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతుం సమాదపేతుం సముత్తేజేతుం సమ్పహంసేతుం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు మిత్తో సేవితబ్బో"తి. ఛట్ఠం.

౭. అసప్పురిసదానసుత్తం

౧౪౭. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అసప్పురిసదానాని. కతమాని పఞ్చ? అసక్కచ్చం దేతి, అచిత్తీకత్వా [అచిత్తికత్వా (పీ.), అచిత్తిం కత్వా (స్యా.), అచిత్తిం కత్వా (క.)] దేతి, అసహత్థా దేతి, అపవిద్ధం [అపవిట్టం (స్యా. కం.)] దేతి, అనాగమనదిట్ఠికో దేతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ అసప్పురిసదానాని.

"పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, సప్పురిసదానాని. కతమాని పఞ్చ? సక్కచ్చం దేతి, చిత్తీకత్వా దేతి, సహత్థా దేతి, అనపవిద్ధం దేతి, ఆగమనదిట్ఠికో దేతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సప్పురిసదానానీ"తి. సత్తమం.

౮. సప్పురిసదానసుత్తం

౧౪౮. "పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, సప్పురిసదానాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాయ దానం దేతి, సక్కచ్చం దానం దేతి, కాలేన దానం దేతి, అనుగ్గహితచిత్తో [అనగ్గహితచిత్తో (సీ.)] దానం దేతి, అత్తానఞ్చ పరఞ్చ అనుపహచ్చ దానం దేతి.

"సద్ధాయ ఖో పన, భిక్ఖవే, దానం దత్వా యత్థ యత్థ తస్స దానస్స విపాకో నిబ్బత్తతి, అడ్ఢో చ హోతి మహద్ధనో మహాభోగో, అభిరూపో చ హోతి దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో.

"సక్కచ్చం ఖో పన, భిక్ఖవే, దానం దత్వా యత్థ యత్థ తస్స దానస్స విపాకో నిబ్బత్తతి, అడ్ఢో చ హోతి మహద్ధనో మహాభోగో. యేపిస్స తే హోన్తి పుత్తాతి వా దారాతి వా దాసాతి వా పేస్సాతి వా కమ్మకరాతి [కమ్మకారాతి (క.)] వా, తేపి సుస్సూసన్తి సోతం ఓదహన్తి అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేన్తి.

"కాలేన ఖో పన, భిక్ఖవే, దానం దత్వా యత్థ యత్థ తస్స దానస్స విపాకో నిబ్బత్తతి, అడ్ఢో చ హోతి మహద్ధనో మహాభోగో; కాలాగతా చస్స అత్థా పచురా హోన్తి.

“అనుగ్గహితచిత్తో ఖో పన, భిక్ఖవే, దానం దత్వా యత్థ యత్థ తస్స దానస్స విపాకో నిబ్బత్తతి, అడ్ఢో చ హోతి మహద్ధనో మహాభోగో; ఉళారేసు చ పఞ్చసు కామగుణేసు భోగాయ చిత్తం నమతి.

“అత్తానఞ్చ పరఞ్చ అనుపహచ్చ ఖో పన, భిక్ఖవే, దానం దత్వా యత్థ యత్థ తస్స దానస్స విపాకో నిబ్బత్తతి, అడ్ఢో చ హోతి మహద్ధనో మహాభోగో; న చస్స కుతోచి భోగానం ఉపఘాతో ఆగచ్ఛతి అగ్గితో వా ఉదకతో వా రాజతో వా చోరతో వా అప్పియతో వా దాయాదతో వా [అప్పియతో వా దాయాదతో వా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), అప్పియదాయాదతో వా (క॰)]. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సప్పురిసదానానీ”తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమసమయవిముత్తసుత్తం

౧౪౯. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా సమయవిముత్తస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? కమ్మారామతా, భస్సారామతా, నిద్దారామతా , సఙ్గణికారామతా, యథావిముత్తం చిత్తం న పచ్చవేక్ఖతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సమయవిముత్తస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సమయవిముత్తస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? న కమ్మారామతా, న భస్సారామతా, న నిద్దారామతా, న సఙ్గణికారామతా, యథావిముత్తం చిత్తం పచ్చవేక్ఖతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సమయవిముత్తస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ”తి. నవమం.

౧౦. దుతియసమయవిముత్తసుత్తం

౧౫౦. [కథా॰ ౨౬౭] “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సమయవిముత్తస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? కమ్మారామతా, భస్సారామతా, నిద్దారామతా, ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతా, భోజనే అమత్తఞ్ఞుతా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సమయవిముత్తస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సమయవిముత్తస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? న కమ్మారామతా, న భస్సారామతా, న నిద్దారామతా, ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారతా, భోజనే మత్తఞ్ఞుతా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సమయవిముత్తస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ”తి. దసమం.

తికణ్డకీవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

దత్వా అవజానాతి ఆరభతి చ, సారన్దద తికణ్డ నిరయేన చ;
మిత్తో అసప్పురిససప్పురిసేన, సమయవిముత్తం అపరే ద్వేతి.

తతియపణ్ణాసకం సమత్తం.

౪. చతుత్థపణ్ణాసకం

(౧౬) ౧. సద్ధమ్మవగ్గో

౧. పఠమసమ్మత్తనియామసుత్తం

౧౫౧. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి పఞ్చహి? కథం పరిభోతి, కథికం [కథితం (క.)] పరిభోతి, అత్తానం పరిభోతి, విక్ఖిత్తచిత్తో ధమ్మం సుణాతి, అనేకగ్గచిత్తో అయోనిసో చ [అయోనిసో (స్యా. కం.)] మనసి కరోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి పఞ్చహి? న కథం పరిభోతి, న కథికం పరిభోతి, న అత్తానం పరిభోతి, అవిక్ఖిత్తచిత్తో ధమ్మం సుణాతి, ఏకగ్గచిత్తో యోనిసో చ మనసి కరోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్త"న్తి. పఠమం.

౨. దుతియసమ్మత్తనియామసుత్తం

౧౫౨. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి పఞ్చహి? కథం పరిభోతి, కథికం పరిభోతి, అత్తానం పరిభోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి జళో ఏళమూగో, అనఞ్ఞాతే అఞ్ఞాతమానీ హోతి. ఇమేహి ఖో , భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం.

"పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి పఞ్చహి? న కథం పరిభోతి, న కథికం పరిభోతి, న అత్తానం పరిభోతి, పఞ్ఞవా హోతి అజళో అనేళమూగో, న అనఞ్ఞాతే అఞ్ఞాతమానీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్త"న్తి. దుతియం.

౩. తతియసమ్మత్తనియామసుత్తం

౧౫౩. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి పఞ్చహి? మక్ఖీ ధమ్మం సుణాతి మక్ఖపరియుట్ఠితో, ఉపారమ్భచిత్తో [సఉపారమ్భచిత్తో (స్యా. కం.)] ధమ్మం సుణాతి రన్ధగవేసీ, ధమ్మదేసకే ఆహతచిత్తో హోతి ఖీలజాతో [ఖిలజాతో (స్యా. పీ.)], దుప్పఞ్ఞో హోతి జళో ఏళమూగో, అనఞ్ఞాతే అఞ్ఞాతమానీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి పఞ్చహి? అమక్ఖీ ధమ్మం సుణాతి న మక్ఖపరియుట్ఠితో, అనుపారమ్భచిత్తో ధమ్మం సుణాతి న

రన్ధగవేసీ, ధమ్మదేసకే అనాహతచిత్తో హోతి అఖీలజాతో, పఞ్ఞవా హోతి అజళో అనేళమూగో, న అనఞ్ఞాతే అఞ్ఞాతమానీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్త''న్తి. తతియం.

౪. పఠమసద్ధమ్మసమ్మోససుత్తం

౧౫౪. ''పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ న సక్కచ్చం ధమ్మం సుణన్తి, న సక్కచ్చం ధమ్మం పరియాపుణన్తి, న సక్కచ్చం ధమ్మం ధారేన్తి, న సక్కచ్చం ధాతానం [ధతానం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ధమ్మానం అత్థం ఉపపరిక్ఖన్తి, న సక్కచ్చం అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మం పటిపజ్జన్తి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తి.

''పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ సక్కచ్చం ధమ్మం సుణన్తి, సక్కచ్చం ధమ్మం పరియాపుణన్తి, సక్కచ్చం ధమ్మం ధారేన్తి, సక్కచ్చం ధాతానం ధమ్మానం అత్థం ఉపపరిక్ఖన్తి, సక్కచ్చం అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మం పటిపజ్జన్తి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తీ''తి. చతుత్థం.

౫. దుతియసద్ధమ్మసమ్మోససుత్తం

౧౫౫. ''పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ధమ్మం న పరియాపుణన్తి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

''పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం న విత్థారేన పరేసం దేసేన్తి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

''పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం న విత్థారేన పరం [పరేసం (సీ. స్యా. కం. పీ.), పరే (?)] వాచేన్తి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

''పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం న విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోన్తి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

''పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం న చేతసా అనువితక్కేన్తి అనువిచారేన్తి మనసానుపేక్ఖన్తి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తి.

''పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ధమ్మం పరియాపుణన్తి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం,

అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేన్తి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరం వాచేన్తి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే , భిక్ఖూ యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోన్తి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేన్తి అనువిచారేన్తి మనసానుపేక్ఖన్తి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తీ”తి. పఞ్చమం.

౬. తతియసద్ధమ్మసమ్మోససుత్తం

౧౫౬. [అ॰ ని॰ ౪.౧౬౦] “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ దుగ్గహితం సుత్తన్తం పరియాపుణన్తి దున్నిక్ఖిత్తేహి పదబ్యఞ్జనేహి . దున్నిక్ఖిత్తస్స, భిక్ఖవే, పదబ్యఞ్జనస్స అత్థోపి దున్నయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ దుబ్బచా హోన్తి, దోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా, అక్ఖమా అప్పదక్ఖిణగ్గాహినో అనుసాసనిం. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, యే తే భిక్ఖూ బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా, తే న సక్కచ్చం సుత్తన్తం పరం వాచేన్తి; తేసం అచ్చయేన ఛిన్నమూలకో సుత్తన్తో హోతి అప్పటిసరణో. అయం, భిక్ఖవే, తతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, థేరా భిక్ఖూ బాహులికా హోన్తి సాథలికా ఓక్కమనే పుబ్బఙ్గమా పవివేకే నిక్ఖిత్తధురా , న వీరియం ఆరభన్తి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. తేసం పచ్ఛిమా జనతా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి. సాపి హోతి బాహులికా సాథలికా ఓక్కమనే పుబ్బఙ్గమా పవివేకే నిక్ఖిత్తధురా, న వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సఙ్ఘో భిన్నో హోతి. సఙ్ఘే ఖో పన, భిక్ఖవే, భిన్నే అఞ్ఞమఞ్ఞం అక్కోసా చ హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిభాసా చ హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిక్ఖేపా చ హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిచ్చజనా [పరిచ్చజా (స్యా॰ కం॰)] చ హోన్తి. తత్థ

అప్పసన్నా చేవ నప్పసీదన్తి, పసన్నానఞ్చ ఏకచ్చానం అఞ్ఞథత్తం హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తి.

‘‘పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ సుగ్గహితం సుత్తన్తం పరియాపుణన్తి సునిక్ఖిత్తేహి పదబ్యఞ్జనేహి. సునిక్ఖిత్తస్స, భిక్ఖవే, పదబ్యఞ్జనస్స అత్థోపి సునయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ సువచా హోన్తి సోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా, ఖమా పదక్ఖిణగ్గాహినో అనుసాసనిం. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, యే తే భిక్ఖూ బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా, తే సక్కచ్చం సుత్తన్తం పరం వాచేన్తి; తేసం అచ్చయేన న ఛిన్నమూలకో [అచ్ఛిన్నమూలకో (క.) అ. ని. ౪.౧౬౦] సుత్తన్తో హోతి సప్పటిసరణో. అయం, భిక్ఖవే, తతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, థేరా భిక్ఖూ న బాహులికా హోన్తి న సాథలికా, ఓక్కమనే నిక్ఖిత్తధురా పవివేకే పుబ్బఙ్గమా; వీరియం ఆరభన్తి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. తేసం పచ్ఛిమా జనతా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి. సాపి హోతి న బాహులికా న సాథలికా, ఓక్కమనే నిక్ఖిత్తధురా పవివేకే పుబ్బఙ్గమా, వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, సఙ్ఘో సమగ్గో సమ్మోదమానో అవివదమానో ఏకుద్దేసో ఫాసుం విహరతి. సఙ్ఘే ఖో పన, భిక్ఖవే, సమగ్గే న చేవ అఞ్ఞమఞ్ఞం అక్కోసా హోన్తి, న చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిభాసా హోన్తి, న చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిక్ఖేపా హోన్తి, న చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిచ్చజనా హోన్తి. తత్థ అప్పసన్నా చేవ పసీదన్తి, పసన్నానఞ్చ భియ్యోభావో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తీ’’తి. ఛట్ఠం.

౭. దుక్కథాసుత్తం

౧౫౭. ‘‘పఞ్చన్నం , భిక్ఖవే, పుగ్గలానం కథా దుక్కథా పుగ్గలే పుగ్గలం [పుగ్గలం పుగ్గలం (సీ. పీ.)] ఉపనిధాయ. కతమేసం పఞ్చన్నం? అస్సద్ధస్స, భిక్ఖవే, సద్ధాకథా దుక్కథా; దుస్సీలస్స సీలకథా దుక్కథా; అప్పస్సుతస్స బాహుసచ్చకథా దుక్కథా; మచ్ఛరిస్స [మచ్ఛరియస్స (సీ. పీ. క.)] చాగకథా దుక్కథా; దుప్పఞ్ఞస్స పఞ్ఞాకథా దుక్కథా.

‘‘కస్మా చ, భిక్ఖవే, అస్సద్ధస్స సద్ధాకథా దుక్కథా? అస్సద్ధో, భిక్ఖవే, సద్ధాకథాయ కచ్ఛమానాయ అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. తం కిస్స హేతు? తఞ్హి సో, భిక్ఖవే, సద్ధాసమ్పదం

అత్తని న సమనుపస్సతి [న సమ్పస్సతి (సీ.)], న చ లభతి తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం. తస్మా అస్సద్ధస్స సద్ధాకథా దుక్కథా.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, దుస్సీలస్స సీలకథా దుక్కథా? దుస్సీలో, భిక్ఖవే, సీలకథాయ కచ్ఛమానాయ అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. తం కిస్స హేతు? తఞ్హి సో , భిక్ఖవే, సీలసమ్పదం అత్తని న సమనుపస్సతి న చ లభతి తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం. తస్మా దుస్సీలస్స సీలకథా దుక్కథా.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, అప్పస్సుతస్స బాహుసచ్చకథా దుక్కథా? అప్పస్సుతో, భిక్ఖవే, బాహుసచ్చకథాయ కచ్ఛమానాయ అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. తం కిస్స హేతు? తఞ్హి సో, భిక్ఖవే, సుతసమ్పదం అత్తని న సమనుపస్సతి, న చ లభతి తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం. తస్మా అప్పస్సుతస్స బాహుసచ్చకథా దుక్కథా.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, మచ్ఛరిస్స చాగకథా దుక్కథా? మచ్ఛరీ, భిక్ఖవే, చాగకథాయ కచ్ఛమానాయ అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి . తం కిస్స హేతు? తఞ్హి సో, భిక్ఖవే, చాగసమ్పదం అత్తని న సమనుపస్సతి న చ లభతి తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం. తస్మా మచ్ఛరిస్స చాగకథా దుక్కథా.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, దుప్పఞ్ఞస్స పఞ్ఞాకథా దుక్కథా? దుప్పఞ్ఞో, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాకథాయ కచ్ఛమానాయ అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. తం కిస్స హేతు? తఞ్హి సో, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాసమ్పదం అత్తని న సమనుపస్సతి, న చ లభతి తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం. తస్మా దుప్పఞ్ఞస్స పఞ్ఞాకథా దుక్కథా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం పుగ్గలానం కథా దుక్కథా పుగ్గలే పుగ్గలం ఉపనిధాయ.

“పఞ్చన్నం, భిక్ఖవే, పుగ్గలానం కథా సుకథా పుగ్గలే పుగ్గలం ఉపనిధాయ. కతమేసం పఞ్చన్నం? సద్ధస్స, భిక్ఖవే, సద్ధాకథా సుకథా; సీలవతో సీలకథా సుకథా; బహుస్సుతస్స బాహుసచ్చకథా సుకథా; చాగవతో చాగకథా సుకథా; పఞ్ఞవతో పఞ్ఞాకథా సుకథా.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, సద్ధస్స సద్ధాకథా సుకథా? సద్ధో, భిక్ఖవే, సద్ధాకథాయ కచ్ఛమానాయ నాభిసజ్జతి న కుప్పతి న బ్యాపజ్జతి న పతిత్థీయతి న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. తం కిస్స హేతు? తఞ్హి సో, భిక్ఖవే, సద్ధాసమ్పదం అత్తని సమనుపస్సతి లభతి చ తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం . తస్మా సద్ధస్స సద్ధాకథా సుకథా.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, సీలవతో సీలకథా సుకథా? సీలవా, భిక్ఖవే, సీలకథాయ కచ్ఛమానాయ నాభిసజ్జతి న కుప్పతి న బ్యాపజ్జతి న పతిత్థీయతి న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. తం కిస్స హేతు? తఞ్హి సో, భిక్ఖవే, సీలసమ్పదం అత్తని సమనుపస్సతి, లభతి చ తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం. తస్మా సీలవతో సీలకథా సుకథా.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, బహుస్సుతస్స బాహుసచ్చకథా సుకథా? బహుస్సుతో, భిక్ఖవే, బాహుసచ్చకథాయ కచ్ఛమానాయ నాభిసజ్జతి న కుప్పతి న బ్యాపజ్జతి న పతిత్థీయతి న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. తం

కిస్స హేతు? తఞ్హి సో, భిక్ఖవే, సుతసమ్పదం అత్తని సమనుపస్సతి, లభతి చ తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం. తస్మా బహుస్సుతస్స బాహుసచ్చకథా సుకథా.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, చాగవతో చాగకథా సుకథా? చాగవా, భిక్ఖవే, చాగకథాయ కచ్ఛమానాయ నాభిసజ్జతి న కుప్పతి న బ్యాపజ్జతి న పతిత్థీయతి న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. తం కిస్స హేతు? తఞ్హి సో, భిక్ఖవే, చాగసమ్పదం అత్తని సమనుపస్సతి, లభతి చ తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం. తస్మా చాగవతో చాగకథా సుకథా.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞవతో పఞ్ఞాకథా సుకథా? పఞ్ఞవా, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాకథాయ కచ్ఛమానాయ నాభిసజ్జతి న కుప్పతి న బ్యాపజ్జతి న పతిత్థీయతి న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. తం కిస్స హేతు? తఞ్హి సో, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాసమ్పదం అత్తని సమనుపస్సతి లభతి చ తతోనిదానం పీతిపామోజ్జం. తస్మా పఞ్ఞవతో పఞ్ఞాకథా సుకథా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం పుగ్గలానం కథా సుకథా పుగ్గలే పుగ్గలం ఉపనిధాయా”తి. సత్తమం.

౮. సారజ్జసుత్తం

౧౦౮. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సారజ్జం ఓక్కన్తో [ఓక్కమన్తో (క.)] హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అస్సద్ధో హోతి, దుస్సీలో హోతి, అప్పస్సుతో హోతి, కుసీతో హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు సారజ్జం ఓక్కన్తో హోతి.

“పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు విసారదో హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, సీలవా హోతి, బహుస్సుతో హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు విసారదో హోతీ”తి. అట్ఠమం.

౯. ఉదాయీసుత్తం

౧౦౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఉదాయీ మహతియా గిహిపరిసాయ పరివుతో ధమ్మం దేసేన్తో నిసిన్నో హోతి. అద్దసా ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం ఉదాయిం మహతియా గిహిపరిసాయ పరివుతం ధమ్మం దేసేన్తం నిసిన్నం. దిస్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఆయస్మా, భన్తే, ఉదాయీ మహతియా గిహిపరిసాయ పరివుతో ధమ్మం దేసేతీ”తి [దేసేన్తో నిసిన్నో”తి (స్యా.)].

“న ఖో, ఆనన్ద , సుకరం పరేసం ధమ్మం దేసేతుం. పరేసం, ఆనన్ద, ధమ్మం దేసేన్తేన పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పరేసం ధమ్మో దేసేతబ్బో. కతమే పఞ్చ? ‘అనుపుబ్బిం కథం [ఆనుపుబ్బికథం (సీ.), అనుపుబ్బికథం (స్యా. పీ. క.)] కథేస్సామీ’తి పరేసం ధమ్మో దేసేతబ్బో; ‘పరియాయదస్సావీ కథం కథేస్సామీ’తి పరేసం ధమ్మో దేసేతబ్బో; ‘అనుద్దయతం పటిచ్చ కథం కథేస్సామీ’తి పరేసం ధమ్మో దేసేతబ్బో; ‘న ఆమిసన్తరో కథం కథేస్సామీ’తి పరేసం ధమ్మో దేసేతబ్బో; ‘అత్తానఞ్చ పరఞ్చ అనుపహచ్చ కథం కథేస్సామీ’తి పరేసం ధమ్మో దేసేతబ్బో. న ఖో, ఆనన్ద, సుకరం పరేసం

ధమ్మం దేసేతుం. పరేసం, ఆనన్ద, ధమ్మం దేసేన్తేన ఇమే పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పరేసం ధమ్మో దేసేతబ్బో”తి. నవమం.

౧౦. దుప్పటివినోదయసుత్తం

౧౬౦. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఉప్పన్నా దుప్పటివినోదయా. కతమే పఞ్చ? ఉప్పన్నో రాగో దుప్పటివినోదయో, ఉప్పన్నో దోసో దుప్పటివినోదయో, ఉప్పన్నో మోహో దుప్పటివినోదయో, ఉప్పన్నం పటిభానం దుప్పటివినోదయం, ఉప్పన్నం గమికచిత్తం దుప్పటివినోదయం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఉప్పన్నా దుప్పటివినోదయా”తి. దసమం.

సద్ధమ్మవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

తయో సమ్మత్తనియామా, తయో సద్ధమ్మసమ్మోసా;
దుక్కథా చేవ సారజ్జం, ఉదాయిదుబ్బినోదయాతి.

(౧౭) ౨. ఆఘాతవగ్గో

౧. పఠమఆఘాతపటివినయసుత్తం

౧౬౧. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆఘాతపటివినయా యత్థ భిక్ఖునో ఉప్పన్నో ఆఘాతో సబ్బసో పటివినేతబ్బో. కతమే పఞ్చ? యస్మిం, భిక్ఖవే, పుగ్గలే ఆఘాతో జాయేథ, మేత్తా తస్మిం పుగ్గలే భావేతబ్బా; ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. యస్మిం, భిక్ఖవే, పుగ్గలే ఆఘాతో జాయేథ, కరుణా తస్మిం పుగ్గలే భావేతబ్బా; ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. యస్మిం, భిక్ఖవే, పుగ్గలే ఆఘాతో జాయేథ, ఉపేక్ఖా తస్మిం పుగ్గలే భావేతబ్బా; ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. యస్మిం, భిక్ఖవే, పుగ్గలే ఆఘాతో జాయేథ, అసతిఅమనసికారో తస్మిం పుగ్గలే ఆపజ్జితబ్బో; ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. యస్మిం , భిక్ఖవే, పుగ్గలే ఆఘాతో జాయేథ, కమ్మస్సకతా తస్మిం పుగ్గలే అధిట్ఠాతబ్బా – 'కమ్మస్సకో అయమాయస్మా కమ్మదాయాదో కమ్మయోని కమ్మబన్ధు కమ్మప్పటిసరణో, యం కమ్మం కరిస్సతి కల్యాణం వా పాపకం వా తస్స దాయాదో భవిస్సతీ'తి; ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆఘాతపటివినయా, యత్థ భిక్ఖునో ఉప్పన్నో ఆఘాతో సబ్బసో పటివినేతబ్బో"తి. పఠమం.

౨. దుతియఆఘాతపటివినయసుత్తం

౧౬౨. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో భిక్ఖవే"తి. "ఆవుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

"పఞ్చిమే, ఆవుసో, ఆఘాతపటివినయా యత్థ భిక్ఖునో ఉప్పన్నో ఆఘాతో సబ్బసో పటివినేతబ్బో. కతమే పఞ్చ? ఇధావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో అపరిసుద్ధకాయసమాచారో హోతి పరిసుద్ధవచీసమాచారో; ఏవరూపేపి, ఆవుసో, పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో అపరిసుద్ధవచీసమాచారో హోతి పరిసుద్ధకాయసమాచారో; ఏవరూపేపి, ఆవుసో, పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో అపరిసుద్ధకాయసమాచారో హోతి అపరిసుద్ధవచీసమాచారో, లభతి చ కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం; ఏవరూపేపి, ఆవుసో, పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో అపరిసుద్ధకాయసమాచారో హోతి అపరిసుద్ధవచీసమాచారో, న చ లభతి కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం; ఏవరూపేపి, ఆవుసో, పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో పరిసుద్ధకాయసమాచారో పరిసుద్ధవచీసమాచారో, లభతి చ కాలేన వా కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం; ఏవరూపేపి, ఆవుసో, పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో.

"తత్రావుసో, య్వాయం పుగ్గలో అపరిసుద్ధకాయసమాచారో పరిసుద్ధవచీసమాచారో, కథం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో? సేయ్యథాపి, ఆవుసో, భిక్ఖు పంసుకూలికో రథియాయ నన్తకం దిస్వా వామేన పాదేన నిగ్గణ్హిత్వా దక్ఖిణేన పాదేన పత్థరిత్వా [విత్థారేత్వా (సీ. పీ.)], యో తత్థ సారో తం పరిపాతేత్వా ఆదాయ పక్కమేయ్య; ఏవమేవం ఖ్వావుసో, య్వాయం పుగ్గలో అపరిసుద్ధకాయసమాచారో పరిసుద్ధవచీసమాచారో, యాస్స అపరిసుద్ధకాయసమాచారతా న సాస్స తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బా, యా చ ఖ్వాస్స పరిసుద్ధవచీసమాచారతా సాస్స తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బా. ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో.

“తత్రావుసో, య్వాయం పుగ్గలో అపరిసుద్ధవచీసమాచారో పరిసుద్ధకాయసమాచారో, కథం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో? సేయ్యథాపి, ఆవుసో, పోక్ఖరణీ సేవాలపణకపరియోనద్ధా. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఘమ్మాభితత్తో ఘమ్మపరేతో కిలన్తో తసితో పిపాసితో. సో తం పోక్ఖరణిం ఓగాహేత్వా ఉభోహి హత్థేహి ఇతిచితి చ సేవాలపణకం అపవియూహిత్వా అఞ్జలినా పివిత్వా పక్కమేయ్య. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో , య్వాయం పుగ్గలో అపరిసుద్ధవచీసమాచారో పరిసుద్ధకాయసమాచారో, యాస్స అపరిసుద్ధవచీసమాచారతా న సాస్స తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బా, యా చ ఖ్వాస్స పరిసుద్ధకాయసమాచారతా సాస్స తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బా. ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో.

“తత్రావుసో, య్వాయం పుగ్గలో అపరిసుద్ధకాయసమాచారో అపరిసుద్ధవచీసమాచారో లభతి చ కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం, కథం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో? సేయ్యథాపి, ఆవుసో, పరిత్తం గోపదే [గోపదకే (సీ॰ స్యా॰)] ఉదకం. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఘమ్మాభితత్తో ఘమ్మపరేతో కిలన్తో తసితో పిపాసితో. తస్స ఏవమస్స – ‘ఇదం ఖో పరిత్తం గోపదే ఉదకం. సచాహం అఞ్జలినా వా పివిస్సామి భాజనేన వా ఖోభేస్సామిపి తం లోళేస్సామిపి తం అపేయ్యమ్పి తం కరిస్సామి. యంనూనాహం చతుక్కుణ్డికో [చతుగుణ్డికో (సీ॰), చతుకుణ్డికో (స్యా॰ కం॰ పీ॰), చతుకోణ్డికో (దీ॰ ని॰ ౩.౭)] నిపతిత్వా గోపీతకం పివిత్వా పక్కమేయ్య’న్తి. సో చతుక్కుణ్డికో నిపతిత్వా గోపీతకం పివిత్వా పక్కమేయ్య. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, య్వాయం పుగ్గలో అపరిసుద్ధకాయసమాచారో అపరిసుద్ధవచీసమాచారో లభతి చ కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం, యాస్స అపరిసుద్ధకాయసమాచారతా న సాస్స తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బా; యాపిస్స అపరిసుద్ధవచీసమాచారతా న సాపిస్స తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బా. యఞ్చ ఖో సో లభతి కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం, తమేవస్స [తదేవస్స (సీ॰ స్యా॰)] తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బం. ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో.

“తత్రావుసో , య్వాయం పుగ్గలో అపరిసుద్ధకాయసమాచారో అపరిసుద్ధవచీసమాచారో న చ లభతి కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం, కథం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో? సేయ్యథాపి, ఆవుసో, పురిసో ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో. తస్స పురతోపిస్స దూరే గామో పచ్ఛతోపిస్స దూరే గామో. సో న లభేయ్య సప్పాయాని భోజనాని, న లభేయ్య సప్పాయాని భేసజ్జాని, న లభేయ్య పతిరూపం ఉపట్ఠాకం, న లభేయ్య గామన్తనాయకం. తమేనం అఞ్ఞతరో పురిసో పస్సేయ్య అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో. సో తస్మిం పురిసే కారుఞ్ఞంయేవ ఉపట్ఠాపేయ్య, అనుద్దయంయేవ ఉపట్ఠాపేయ్య, అనుకమ్పంయేవ ఉపట్ఠాపేయ్య – ‘అహో వతాయం పురిసో లభేయ్య సప్పాయాని భోజనాని, లభేయ్య సప్పాయాని భేసజ్జాని, లభేయ్య పతిరూపం ఉపట్ఠాకం, లభేయ్య గామన్తనాయకం! తం కిస్స హేతు? మాయం [అయం (క॰)] పురిసో ఇధేవ అనయబ్యసనం ఆపజ్జీ’తి [ఆపజ్జేయ్య (క॰)]! ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, య్వాయం పుగ్గలో అపరిసుద్ధకాయసమాచారో అపరిసుద్ధవచీసమాచారో న చ లభతి కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం, ఏవరూపేపి [ఏవరూపే (పీ॰)], ఆవుసో, పుగ్గలే కారుఞ్ఞంయేవ ఉపట్ఠాపేతబ్బం అనుద్దయాయేవ ఉపట్ఠాపేతబ్బా అనుకమ్పాయేవ ఉపట్ఠాపేతబ్బా – ‘అహో వత అయమాయస్మా కాయదుచ్చరితం పహాయ కాయసుచరితం భావేయ్య, వచీదుచ్చరితం పహాయ వచీసుచరితం భావేయ్య, మనోదుచ్చరితం పహాయ మనోసుచరితం భావేయ్య ! తం కిస్స హేతు? మాయం ఆయస్మా [అయమాయస్మా (క॰)] కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జీ’తి [ఉపపజ్జతీతి (క॰)]! ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో.

“తత్రావుసో , య్వాయం పుగ్గలో పరిసుద్ధకాయసమాచారో పరిసుద్ధవచీసమాచారో లభతి చ కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం, కథం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో? సేయ్యథాపి, ఆవుసో, పోక్ఖరణీ అచ్ఛోదకా సాతోదకా సీతోదకా [అచ్ఛోదికా సాతోదికా సీతోదికా (సీ.)] సేతకా [సేతోదకా (క.)] సుపతిత్థా రమణీయా నానారుక్ఖేహి సఞ్ఛన్నా. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఘమ్మాభితత్తో ఘమ్మపరేతో కిలన్తో తసితో పిపాసితో . సో తం పోక్ఖరణిం ఓగాహేత్వా న్హాత్వా చ పివిత్వా చ పచ్చుత్తరిత్వా తత్థేవ రుక్ఖచ్ఛాయాయ నిసీదేయ్య వా నిపజ్జేయ్య వా.

ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, య్వాయం పుగ్గలో పరిసుద్ధకాయసమాచారో పరిసుద్ధవచీసమాచారో లభతి చ కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం, యాపిస్స పరిసుద్ధకాయసమాచారతా సాపిస్స తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బా; యాపిస్స పరిసుద్ధవచీసమాచారతా సాపిస్స తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బా; యమ్పి లభతి కాలేన కాలం చేతసో వివరం చేతసో పసాదం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే మనసి కాతబ్బం. ఏవం తస్మిం పుగ్గలే ఆఘాతో పటివినేతబ్బో. సమన్తపాసాదికం, ఆవుసో, పుగ్గలం ఆగమ్మ చిత్తం పసీదతి.

“ఇమే ఖో, ఆవుసో, పఞ్చ ఆఘాతపటివినయా, యత్థ భిక్ఖునో ఉప్పన్నో ఆఘాతో సబ్బసో పటివినేతబ్బో”తి. దుతియం.

౩. సాకచ్ఛసుత్తం

౧౬౩. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో భిక్ఖవే”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

[అ. ని. ౫.౬౫-౬౬] “పఞ్చహావుసో , ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలం సాకచ్ఛో సబ్రహ్మచారీనం. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధావుసో, భిక్ఖు అత్తనా చ సీలసమ్పన్నో హోతి, సీలసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ సమాధిసమ్పన్నో హోతి, సమాధిసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పఞ్ఞాసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి. ఇమేహి ఖో, ఆవుసో, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలం సాకచ్ఛో సబ్రహ్మచారీన”న్తి. తతియం.

౪. సాజీవసుత్తం

౧౬౪. [అ. ని. ౫.౬౫] తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి…పే.… “పఞ్చహి, ఆవుసో, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలంసాజీవో సబ్రహ్మచారీనం. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధావుసో, భిక్ఖు అత్తనా చ సీలసమ్పన్నో హోతి , సీలసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ సమాధిసమ్పన్నో హోతి, సమాధిసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పఞ్ఞాసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ విముత్తిసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి; అత్తనా చ

విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పన్నో హోతి, విముత్తిఞాణదస్సనసమ్పదాకథాయ చ ఆగతం పఞ్హం బ్యాకత్తా హోతి. ఇమేహి ఖో, ఆవుసో, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలంసాజీవో సబ్రహ్మచారీన''న్తి. చతుత్థం.

౫. పఞ్హపుచ్ఛాసుత్తం

౧౬౫. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి...పే॰... ''యో హి కోచి, ఆవుసో, పరం పఞ్హం పుచ్ఛతి, సబ్బో సో పఞ్చహి ఠానేహి, ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేన. కతమేహి పఞ్చహి? మన్దత్తా మోమూహత్తా [మోముహత్తా (సీ॰)] పరం పఞ్హం పుచ్ఛతి, పాపిచ్ఛో ఇచ్ఛాపకతో పరం పఞ్హం పుచ్ఛతి, పరిభవం పరం పఞ్హం పుచ్ఛతి, అఞ్ఞాతుకామో పరం పఞ్హం పుచ్ఛతి, అథ వా పనేవంచిత్తో [అథ వా పకుప్పన్తో (సీ॰ పీ॰)] పరం పఞ్హం పుచ్ఛతి – 'సచే మే పఞ్హం పుట్ఠో సమ్మదేవ బ్యాకరిస్సతి ఇచ్చేతం కుసలం, నో చే [నో చ (స్యా॰)] మే పఞ్హం పుట్ఠో సమ్మదేవ బ్యాకరిస్సతి అహమస్స సమ్మదేవ బ్యాకరిస్సామీ'తి. యో హి కోచి, ఆవుసో, పరం పఞ్హం పుచ్ఛతి, సబ్బో సో ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి, ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేన. అహం ఖో పనావుసో, ఏవంచిత్తో పరం పఞ్హం పుచ్ఛామి – 'సచే మే పఞ్హం పుట్ఠో సమ్మదేవ బ్యాకరిస్సతి ఇచ్చేతం కుసలం, నో చే మే పఞ్హం పుట్ఠో సమ్మదేవ బ్యాకరిస్సతి, అహమస్స సమ్మదేవ బ్యాకరిస్సామీ''తి. పఞ్చమం.

౬. నిరోధసుత్తం

౧౬౬. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి...పే॰... ''ఇధావుసో, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో సమాధిసమ్పన్నో పఞ్ఞాసమ్పన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి [సమాపజ్జేయ్యపి వుట్ఠహేయ్యపి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] – అత్థేతం ఠానం. నో చే దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞం ఆరాధేయ్య, అతిక్కమ్మేవ కబళీకారాహారభక్ఖానం [కబళింకారాహారభక్ఖానం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] దేవానం సహబ్యతం అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – అత్థేతం ఠాన''న్తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఉదాయీ ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – ''అట్ఠానం ఖో ఏతం, ఆవుసో సారిపుత్త, అనవకాసో యం సో భిక్ఖు అతిక్కమ్మేవ కబళీకారాహారభక్ఖానం దేవానం సహబ్యతం అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – నత్థేతం ఠాన''న్తి.

దుతియమ్పి ఖో...పే॰... తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ''ఇధావుసో, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో సమాధిసమ్పన్నో పఞ్ఞాసమ్పన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – అత్థేతం ఠానం. నో చే దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞం ఆరాధేయ్య, అతిక్కమ్మేవ కబళీకారాహారభక్ఖానం దేవానం సహబ్యతం అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – అత్థేతం ఠాన''న్తి.

తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఉదాయీ ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – ''అట్ఠానం ఖో ఏతం, ఆవుసో సారిపుత్త , అనవకాసో యం సో భిక్ఖు అతిక్కమ్మేవ కబళీకారాహారభక్ఖానం దేవానం సహబ్యతం అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – నత్థేతం ఠాన''న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స ఏతదహోసి – “యావతతియకమ్పి [యావతతియమ్పి (సీ. స్యా. పీ.)] ఖో మే ఆయస్మా ఉదాయీ పటిక్కోసతి, న చ మే కోచి భిక్ఖు అనుమోదతి. యంనూనాహం యేన భగవా తేనుపసఙ్కమేయ్య”న్తి. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఇధావుసో, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో సమాధిసమ్పన్నో పఞ్ఞాసమ్పన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – అత్థేతం ఠానం. నో చే దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞం ఆరాధేయ్య, అతిక్కమ్మేవ కబళీకారాహారభక్ఖానం దేవానం సహబ్యతం అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – అత్థేతం ఠాన”న్తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఉదాయీ ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – “అట్ఠానం ఖో ఏతం, ఆవుసో సారిపుత్త, అనవకాసో యం సో భిక్ఖు అతిక్కమ్మేవ కబళీకారాహారభక్ఖానం దేవానం సహబ్యతం అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – నత్థేతం ఠాన”న్తి.

దుతియమ్పి ఖో…పే.… తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఇధావుసో, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో సమాధిసమ్పన్నో పఞ్ఞాసమ్పన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – అత్థేతం ఠానం . నో చే దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞం ఆరాధేయ్య, అతిక్కమ్మేవ కబళీకారాహారభక్ఖానం దేవానం సహబ్యతం అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – అత్థేతం ఠాన”న్తి.

తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఉదాయీ ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – “అట్ఠానం ఖో ఏతం, ఆవుసో సారిపుత్త, అనవకాసో యం సో భిక్ఖు అతిక్కమ్మేవ కబళీకారాహారభక్ఖానం దేవానం సహబ్యతం అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – నత్థేతం ఠాన”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స ఏతదహోసి – “భగవతోపి ఖో మే సమ్ముఖా ఆయస్మా ఉదాయీ యావతతియకం పటిక్కోసతి, న చ మే కోచి భిక్ఖు అనుమోదతి. యంనూనాహం తుణ్హీ అస్స”న్తి. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో తుణ్హీ అహోసి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఉదాయిం ఆమన్తేసి – “కం పన త్వం, ఉదాయి, మనోమయం కాయం పచ్చేసీ”తి? “యే తే, భన్తే, దేవా అరూపినో సఞ్ఞామయా”తి. “కిం ను ఖో తుయ్హం, ఉదాయి, బాలస్స అబ్యత్తస్స భణితేన! త్వమ్పి నామ భణితబ్బం మఞ్ఞసీ”తి! అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “అత్థి నామ, ఆనన్ద, థేరం భిక్ఖుం విహేసియమానం అజ్ఝుపేక్ఖిస్సథ . న హి నామ, ఆనన్ద, కారుఞ్ఞమ్పి భవిస్సతి థేరమ్హి [బ్యత్తమ్హి (స్యా. కం. క.)] భిక్ఖుమ్హి విహేసియమానమ్హీ”తి.

అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో సమాధిసమ్పన్నో పఞ్ఞాసమ్పన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – అత్థేతం ఠానం. నో చే దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞం ఆరాధేయ్య , అతిక్కమ్మేవ కబళీకారాహారభక్ఖానం దేవానం సహబ్యతం అఞ్ఞతరం మనోమయం కాయం ఉపపన్నో సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జేయ్యాపి వుట్ఠహేయ్యాపి – అత్థేతం ఠాన”న్తి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో ఉట్ఠాయాసనా విహారం పావిసి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో అచిరపక్కన్తస్స భగవతో యేనాయస్మా ఉపవాణో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఉపవాణం ఏతదవోచ – “ఇధావుసో ఉపవాణ, అఞ్ఞే థేరే భిక్ఖూ విహేసన్తి. మయం తేన న ముచ్చామ. అనచ్ఛరియం ఖో, పనేతం ఆవుసో ఉపవాణ, యం భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో ఏతదేవ ఆరబ్భ ఉదాహరేయ్య యథా ఆయస్మన్తంయేవేత్థ ఉపవాణం పటిభాసేయ్య. ఇదానేవ అమ్హాకం సారజ్జం ఓక్కన్త”న్తి. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన ఉపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఉపవాణం ఏతదవోచ –

“కతీహి ను ఖో, ఉపవాణ, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా”తి? “పఞ్చహి, భన్తే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భన్తే, థేరో భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి…పే… దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; కల్యాణవాచో హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ [అనేలగళాయ (స్యా. కం.)] అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా; చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; ఆసవానం ఖయా…పే… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భన్తే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా”తి.

“సాధు సాధు, ఉపవాణ! ఇమేహి ఖో, ఉపవాణ, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో థేరో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ. ఇమే చే, ఉపవాణ, పఞ్చ ధమ్మా థేరస్స భిక్ఖునో న సంవిజ్జేయ్యుం, తం సబ్రహ్మచారీ న సక్కరేయ్యుం న గరుం కరేయ్యుం న మానేయ్యుం న పూజేయ్యుం ఖణ్డిచ్చేన పాలిచ్చేన వలిత్తచతాయ. యస్మా చ ఖో, ఉపవాణ, ఇమే పఞ్చ ధమ్మా థేరస్స భిక్ఖునో సంవిజ్జన్తి, తస్మా తం సబ్రహ్మచారీ సక్కరోన్తి గరుం కరోన్తి మానేన్తి పూజేన్తీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. చోదనాసుత్తం

౧౬౭. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “చోదకేన, ఆవుసో, భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పరో చోదేతబ్బో”.

“కతమే పఞ్చ? కాలేన వక్ఖామి, నో అకాలేన; భూతేన వక్ఖామి, నో అభూతేన; సణ్హేన వక్ఖామి, నో ఫరుసేన; అత్థసంహితేన వక్ఖామి, నో అనత్థసంహితేన; మేత్తచిత్తో [మేత్తచిత్తేన (సీ. పీ. క.) చూళవ. ౪౦౦ పస్సితబ్బం] వక్ఖామి, నో దోసన్తరో [దోసన్తరేన (సీ. పీ. క.)]. చోదకేన, ఆవుసో, భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన ఇమే పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పరో చోదేతబ్బో.

“ఇధాహం , ఆవుసో, ఏకచ్చం పుగ్గలం పస్సామి అకాలేన చోదియమానం నో కాలేన కుపితం, అభూతేన చోదియమానం నో భూతేన కుపితం, ఫరుసేన చోదియమానం నో సణ్హేన కుపితం, అనత్థసంహితేన చోదియమానం నో అత్థసంహితేన కుపితం, దోసన్తరేన చోదియమానం నో మేత్తచిత్తేన కుపితం.

“అధమ్మచుదితస్స, ఆవుసో, భిక్ఖునో పఞ్చహాకారేహి అవిప్పటిసారో ఉపదహాతబ్బో [ఉపదహితబ్బో (సీ. స్యా. పీ.)] – ‘అకాలేనాయస్మా చుదితో నో కాలేన , అలం తే అవిప్పటిసారాయ; అభూతేనాయస్మా చుదితో నో భూతేన , అలం తే అవిప్పటిసారాయ; ఫరుసేనాయస్మా చుదితో నో సణ్హేన, అలం తే అవిప్పటిసారాయ ; అనత్థసంహితేనాయస్మా చుదితో నో అత్థసంహితేన, అలం తే అవిప్పటిసారాయ; దోసన్తరేనాయస్మా చుదితో నో మేత్తచిత్తేన, అలం తే అవిప్పటిసారాయా’తి. అధమ్మచుదితస్స, ఆవుసో, భిక్ఖునో ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అవిప్పటిసారో ఉపదహాతబ్బో.

“అధమ్మచోదకస్స, ఆవుసో, భిక్ఖునో పఞ్చహాకారేహి విప్పటిసారో ఉపదహాతబ్బో – ‘అకాలేన తే, ఆవుసో, చోదితో [చుదితో (సీ. స్యా. పీ.)] నో కాలేన, అలం తే విప్పటిసారాయ; అభూతేన తే, ఆవుసో, చోదితో నో భూతేన, అలం తే విప్పటిసారాయ; ఫరుసేన తే, ఆవుసో, చోదితో నో సణ్హేన, అలం తే విప్పటిసారాయ; అనత్థసంహితేన తే, ఆవుసో, చోదితో నో అత్థసంహితేన, అలం తే విప్పటిసారాయ; దోసన్తరేన తే, ఆవుసో, చోదితో నో మేత్తచిత్తేన, అలం తే విప్పటిసారాయా’తి. అధమ్మచోదకస్స, ఆవుసో, భిక్ఖునో ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి విప్పటిసారో ఉపదహాతబ్బో. తం కిస్స హేతు? యథా న అఞ్ఞోపి భిక్ఖు అభూతేన చోదేతబ్బం మఞ్ఞేయ్యాతి.

“ఇధ పనాహం, ఆవుసో, ఏకచ్చం పుగ్గలం పస్సామి కాలేన చోదియమానం నో అకాలేన కుపితం, భూతేన చోదియమానం నో అభూతేన కుపితం, సణ్హేన చోదియమానం నో ఫరుసేన కుపితం, అత్థసంహితేన చోదియమానం నో అనత్థసంహితేన కుపితం, మేత్తచిత్తేన చోదియమానం నో దోసన్తరేన కుపితం.

“ధమ్మచుదితస్స, ఆవుసో, భిక్ఖునో పఞ్చహాకారేహి విప్పటిసారో ఉపదహాతబ్బో – ‘కాలేనాయస్మా చుదితో నో అకాలేన, అలం తే విప్పటిసారాయ; భూతేనాయస్మా చుదితో నో అభూతేన, అలం తే విప్పటిసారాయ; సణ్హేనాయస్మా చుదితో నో ఫరుసేన, అలం తే విప్పటిసారాయ; అత్థసంహితేనాయస్మా చుదితో నో అనత్థసంహితేన, అలం తే విప్పటిసారాయ; మేత్తచిత్తేనాయస్మా చుదితో నో దోసన్తరేన, అలం తే విప్పటిసారాయా’తి. ధమ్మచుదితస్స , ఆవుసో, భిక్ఖునో ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి విప్పటిసారో ఉపదహాతబ్బో.

“ధమ్మచోదకస్స, ఆవుసో, భిక్ఖునో పఞ్చహాకారేహి అవిప్పటిసారో ఉపదహాతబ్బో – ‘కాలేన తే, ఆవుసో, చోదితో నో అకాలేన, అలం తే అవిప్పటిసారాయ; భూతేన తే, ఆవుసో, చోదితో నో అభూతేన, అలం తే అవిప్పటిసారాయ; సణ్హేన తే, ఆవుసో, చోదితో నో ఫరుసేన, అలం తే అవిప్పటిసారాయ; అత్థసంహితేన తే, ఆవుసో, చోదితో నో అనత్థసంహితేన, అలం తే అవిప్పటిసారాయ; మేత్తచిత్తేన తే, ఆవుసో, చోదితో నో దోసన్తరేన, అలం తే అవిప్పటిసారాయా’తి. ధమ్మచోదకస్స, ఆవుసో, భిక్ఖునో ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అవిప్పటిసారో ఉపదహాతబ్బో. తం కిస్స హేతు? యథా అఞ్ఞోపి భిక్ఖు భూతేన చోదితబ్బం మఞ్ఞేయ్యాతి.

“చుదితేన, ఆవుసో, పుగ్గలేన ద్వీసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాతబ్బం – సచ్చే చ, అకుప్పే చ. మం చేపి [పఞ్చహి (స్యా. క.)], ఆవుసో, పరే చోదేయ్యుం కాలేన వా అకాలేన వా భూతేన వా అభూతేన వా సణ్హేన వా ఫరుసేన వా అత్థసంహితేన వా అనత్థసంహితేన వా మేత్తచిత్తా [మేత్తచిత్తేన (సీ. పీ. క.) మ. ని. ౧.౨౨౭ పస్సితబ్బం] వా దోసన్తరా [దోసన్తరేన (సీ. పీ. క.)] వా, అహమ్పి ద్వీసుయేవ ధమ్మేసు పతిట్ఠహేయ్యం – సచ్చే చ, అకుప్పే చ. సచే జానేయ్యం – ‘అత్థేసో మయి

ధమ్మో’తి, ‘అత్థీ’తి నం వదేయ్యం – ‘సంవిజ్జతేసో మయి ధమ్మో’తి. సచే జానేయ్యం – ‘నత్థేసో మయి ధమ్మో’తి, ‘నత్థీ’తి నం వదేయ్యం – ‘నేసో ధమ్మో మయి సంవిజ్జతీ’తి.

“ఏవమ్పి ఖో తే [ఏవమ్పి ఖో (క.)], సారిపుత్త, వుచ్చమానా అథ చ పనిధేకచ్చే మోఘపురిసా న పదక్ఖిణం గణ్హన్తీ”తి.

“యే తే, భన్తే, పుగ్గలా అస్సద్ధా జీవికత్థా న సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా సఠా మాయావినో కేతబినో [కేటుభినో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఉద్ధతా ఉన్నళా చపలా ముఖరా వికిణ్ణవాచా ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారా భోజనే అమత్తఞ్ఞునో జాగరియం అననుయుత్తా సామఞ్ఞే అనపేక్ఖవన్తో సిక్ఖాయ న తిబ్బగారవా బాహులికా సాథలికా ఓక్కమనే పుబ్బఙ్గమా పవివేకే నిక్ఖిత్తధురా కుసీతా హీనవీరియా ముట్ఠస్సతినో అసమ్పజానా అసమాహితా విబ్భన్తచిత్తా దుప్పఞ్ఞా ఏళమూగా, తే మయా ఏవం వుచ్చమానా న పదక్ఖిణం గణ్హన్తి.

“యే పన తే, భన్తే, కులపుత్తా సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా అసఠా అమాయావినో అకేతబినో అనుద్ధతా అనున్నళా అచపలా అముఖరా అవికిణ్ణవాచా ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారా భోజనే మత్తఞ్ఞునో జాగరియం అనుయుత్తా సామఞ్ఞే అపేక్ఖవన్తో సిక్ఖాయ తిబ్బగారవా న బాహులికా న సాథలికా ఓక్కమనే నిక్ఖిత్తధురా పవివేకే పుబ్బఙ్గమా ఆరద్ధవీరియా పహితత్తా ఉపట్ఠితస్సతినో సమ్పజానా సమాహితా ఏకగ్గచిత్తా పఞ్ఞవన్తో అనేళమూగా, తే మయా ఏవం వుచ్చమానా పదక్ఖిణం గణ్హన్తీ”తి.

“యే తే, సారిపుత్త, పుగ్గలా అస్సద్ధా జీవికత్థా న సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా సఠా మాయావినో కేతబినో ఉద్ధతా ఉన్నళా చపలా ముఖరా వికిణ్ణవాచా ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారా భోజనే అమత్తఞ్ఞునో జాగరియం అననుయుత్తా సామఞ్ఞే అనపేక్ఖవన్తో సిక్ఖాయ న తిబ్బగారవా బాహులికా సాథలికా ఓక్కమనే పుబ్బఙ్గమా పవివేకే నిక్ఖిత్తధురా కుసీతా హీనవీరియా ముట్ఠస్సతినో అసమ్పజానా అసమాహితా విబ్భన్తచిత్తా దుప్పఞ్ఞా ఏళమూగా, తిట్ఠన్తు తే.

“యే పన, తే సారిపుత్త, కులపుత్తా సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా అసఠా అమాయావినో అకేతబినో అనుద్ధతా అనున్నళా అచపలా అముఖరా అవికిణ్ణవాచా ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారా భోజనే మత్తఞ్ఞునో జాగరియం అనుయుత్తా సామఞ్ఞే అపేక్ఖవన్తో సిక్ఖాయ తిబ్బగారవా న బాహులికా న సాథలికా ఓక్కమనే నిక్ఖిత్తధురా పవివేకే పుబ్బఙ్గమా ఆరద్ధవీరియా పహితత్తా ఉపట్ఠితస్సతినో సమ్పజానా సమాహితా ఏకగ్గచిత్తా పఞ్ఞవన్తో అనేళమూగా, తే త్వం, సారిపుత్త, వదేయ్యాసి . ఓవద, సారిపుత్త , సబ్రహ్మచారీ; అనుసాస, సారిపుత్త, సబ్రహ్మచారీ – ‘అసద్ధమ్మా వుట్ఠాపేత్వా సద్ధమ్మే పతిట్ఠాపేస్సామి సబ్రహ్మచారీ’తి. ఏవఞ్హి తే, సారిపుత్త, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. సత్తమం.

౮. సీలసుత్తం

౧౬౮. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “దుస్సీలస్స, ఆవుసో, సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి అసతి సమ్మాసమాధివిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే అసతి యథాభూతఞాణదస్సనవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే అసతి నిబ్బిదావిరాగవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, రుక్ఖో

సాఖాపలాసవిపన్నో. తస్స పపటికాపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి ...పే.... ఫేగ్గుపి... సారోపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, దుస్సీలస్స సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి అసతి సమ్మాసమాధివిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే అసతి యథాభూతఞాణదస్సనవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే అసతి నిబ్బిదావిరాగవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం.

“సీలవతో, ఆవుసో, సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి సతి సమ్మాసమాధిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే సతి యథాభూతఞాణదస్సనసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే సతి నిబ్బిదావిరాగసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, రుక్ఖో, సాఖాపలాససమ్పన్నో. తస్స పపటికాపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి...పే.... ఫేగ్గుపి... సారోపి పారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, సీలవతో సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి సతి సమ్మాసమాధిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే సతి యథాభూతఞాణదస్సనసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే సతి నిబ్బిదావిరాగసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి విముత్తిఞాణదస్సన”న్తి [అ॰ ని॰ ౫.౧౬౮; ౬.౫౦; ౭.౬౫]. అట్ఠమం.

౯. ఖిప్పనిసన్తిసుత్తం

౧౬౯. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం [సారాణీయం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

“కిత్తావతా ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, భిక్ఖు ఖిప్పనిసన్తి చ హోతి, కుసలేసు ధమ్మేసు సుగ్గహితగ్గాహీ చ, బహుఞ్చ గణ్హాతి, గహితఞ్చస్స నప్పముస్సతీ”తి? “ఆయస్మా ఖో ఆనన్దో బహుస్సుతో. పటిభాతు ఆయస్మన్తంయేవ ఆనన్ద”న్తి. “తేనహావుసో సారిపుత్త, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసి. ఆయస్మా ఆనన్దో ఏతదవోచ –

“ఇధావుసో సారిపుత్త, భిక్ఖు అత్థకుసలో చ హోతి, ధమ్మకుసలో చ, బ్యఞ్జనకుసలో చ , నిరుత్తికుసలో చ, పుబ్బాపరకుసలో చ. ఏత్తావతా ఖో , ఆవుసో సారిపుత్త, భిక్ఖు ఖిప్పనిసన్తి చ హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, సుగ్గహితగ్గాహీ చ, బహుఞ్చ గణ్హాతి, గహితఞ్చస్స నప్పముస్సతీ”తి. “అచ్ఛరియం, ఆవుసో! అబ్భుతం, ఆవుసో!! యావ సుభాసితం చిదం ఆయస్మతా ఆనన్దేన. ఇమేహి చ మయం పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతం ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ధారేమ – ‘ఆయస్మా ఆనన్దో అత్థకుసలో ధమ్మకుసలో బ్యఞ్జనకుసలో నిరుత్తికుసలో పుబ్బాపరకుసలో’”తి. నవమం.

౧౦. భద్దజిసుత్తం

౧౨౦. ఏకం సమయం ఆయస్మా ఆనన్దో కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. అథ ఖో ఆయస్మా భద్దజి యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం భద్దజిం ఆయస్మా ఆనన్దో ఏతదవోచ – "కిం ను ఖో, ఆవుసో భద్దజి, దస్సనానం అగ్గం, కిం సవనానం అగ్గం, కిం సుఖానం అగ్గం, కిం సఞ్ఞానం అగ్గం, కిం భవానం అగ్గ"న్తి?

"అత్థావుసో, బ్రహ్మా అభిభూ అనభిభూతో అఞ్ఞదత్థుదసో వసవత్తీ, యో తం బ్రహ్మానం పస్సతి, ఇదం దస్సనానం అగ్గం. అత్థావుసో, ఆభస్సరా నామ దేవా సుఖేన అభిసన్నా పరిసన్నా. తే కదాచి కరహచి ఉదానం ఉదానేన్తి – 'అహో సుఖం, అహో సుఖ'న్తి! యో తం సద్దం సుణాతి, ఇదం సవనానం అగ్గం. అత్థావుసో, సుభకిణ్హా నామ దేవా. తే సన్తంయేవ తుసితా సుఖం పటివేదేన్తి, ఇదం సుఖానం అగ్గం. అత్థావుసో, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగా దేవా, ఇదం సఞ్ఞానం అగ్గం. అత్థావుసో, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగా దేవా, ఇదం భవానం అగ్గ"న్తి. "సమేతి ఖో ఇదం ఆయస్మతో భద్దజిస్స, యదిదం బహునా జనేనా"తి?

"ఆయస్మా ఖో, ఆనన్దో, బహుస్సుతో. పటిభాతు ఆయస్మన్తంయేవ ఆనన్ద"న్తి. "తేనహావుసో భద్దజి, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవమావుసో"తి ఖో ఆయస్మా భద్దజి ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసి. ఆయస్మా ఆనన్దో ఏతదవోచ –

"యథా పస్సతో ఖో, ఆవుసో, అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి, ఇదం దస్సనానం అగ్గం. యథా సుణతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి, ఇదం సవనానం అగ్గం. యథా సుఖితస్స అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి, ఇదం సుఖానం అగ్గం. యథా సఞ్ఞిస్స అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి, ఇదం సఞ్ఞానం అగ్గం. యథా భూతస్స అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి, ఇదం భవానం అగ్గ"న్తి. దసమం.

ఆఘాతవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే ఆఘాతవినయా, సాకచ్ఛా సాజీవతో పఞ్హం;
పుచ్ఛా నిరోధో చోదనా, సీలం నిసన్తి భద్దజీతి.

(౧౮) ౩. ఉపాసకవగ్గో

౧. సారజ్జసుత్తం

౧౭౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘భిక్ఖవో’’తి . ‘‘భదన్తే’’తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో సారజ్జం ఓక్కన్తో హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో సారజ్జం ఓక్కన్తో హోతి.

‘‘పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో విసారదో హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో విసారదో హోతీ’’తి. పఠమం.

౨. విసారదసుత్తం

౧౭౨. ‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో అవిసారదో అగారం అజ్ఝావసతి. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతీ హోతి…పే.… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో అవిసారదో అగారం అజ్ఝావసతి.

‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో విసారదో అగారం అజ్ఝావసతి. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే.… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో విసారదో అగారం అజ్ఝావసతీ’’తి. దుతియం.

౩. నిరయసుత్తం

౧౭౩. ‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతీ హోతి…పే.… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే.… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే’’తి. తతియం.

౪. వేరసుత్తం

౧౭౪. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

“పఞ్చ, గహపతి, భయాని వేరాని అప్పహాయ ‘దుస్సీలో’ ఇతి వుచ్చతి, నిరయఞ్చ ఉపపజ్జతి. కతమాని పఞ్చ? పాణాతిపాతం, అదిన్నాదానం, కామేసుమిచ్ఛాచారం, ముసావాదం, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం – ఇమాని ఖో, గహపతి, పఞ్చ భయాని వేరాని అప్పహాయ ‘దుస్సీలో’ ఇతి వుచ్చతి, నిరయఞ్చ ఉపపజ్జతి.

“పఞ్చ, గహపతి, భయాని వేరాని పహాయ ‘సీలవా’ ఇతి వుచ్చతి, సుగతిఞ్చ ఉపపజ్జతి . కతమాని పఞ్చ? పాణాతిపాతం, అదిన్నాదానం, కామేసుమిచ్ఛాచారం, ముసావాదం, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం – ఇమాని ఖో, గహపతి, పఞ్చ భయాని వేరాని పహాయ ‘సీలవా’ ఇతి వుచ్చతి, సుగతిఞ్చ ఉపపజ్జతి.

“యం, గహపతి, పాణాతిపాతీ పాణాతిపాతపచ్చయా దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి, సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి, పాణాతిపాతా పటివిరతో నేవ దిట్ఠధమ్మికం భయం వేరం పసవతి, న సమ్పరాయికం భయం వేరం పసవతి, న చేతసికం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పాణాతిపాతా పటివిరతస్స ఏవం తం భయం వేరం వూపసన్తం హోతి.

“యం, గహపతి, అదిన్నాదాయీ…పే….

“యం, గహపతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ…పే….

“యం, గహపతి, ముసావాదీ…పే….

“యం, గహపతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానపచ్చయా దిట్ఠధమ్మికమ్పి భయం వేరం పసవతి, సమ్పరాయికమ్పి భయం వేరం పసవతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో నేవ దిట్ఠధమ్మికం భయం వేరం పసవతి, న సమ్పరాయికం భయం వేరం పసవతి, న చేతసికం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతస్స ఏవం తం భయం వేరం వూపసన్తం హోతీ”తి.

“యో పాణమతిపాతేతి, ముసావాదఞ్చ భాసతి;
లోకే అదిన్నం ఆదియతి, పరదారఞ్చ గచ్ఛతి;
సురామేరయపానఞ్చ, యో నరో అనుయుఞ్జతి.

“అప్పహాయ పఞ్చ వేరాని, దుస్సీలో ఇతి వుచ్చతి;
కాయస్స భేదా దుప్పఞ్ఞో, నిరయం సోపపజ్జతి.

“యో పాణం నాతిపాతేతి, ముసావాదం న భాసతి;
లోకే అదిన్నం నాదియతి, పరదారం న గచ్ఛతి;
సురామేరయపానఞ్చ , యో నరో నానుయుఞ్జతి.

“పహాయ పఞ్చ వేరాని, సీలవా ఇతి వుచ్చతి;
కాయస్స భేదా సప్పఞ్ఞో, సుగతిం సోపపజ్జతీ”తి. చతుత్థం;

౫. చణ్డాలసుత్తం

౧౭౫. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో ఉపాసకచణ్డాలో చ హోతి ఉపాసకమలఞ్చ ఉపాసకపతికుట్ఠో చ [ఉపాసకపతికిట్ఠో చ (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. కతమేహి పఞ్చహి? అస్సద్ధో హోతి; దుస్సీలో హోతి; కోతూహలమఙ్గలికో హోతి, మఙ్గలం పచ్చేతి నో కమ్మం; ఇతో చ బహిద్ధా దక్ఖిణేయ్యం గవేసతి; తత్థ చ పుబ్బకారం కరోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో ఉపాసకచణ్డాలో చ హోతి ఉపాసకమలఞ్చ ఉపాసకపతికుట్ఠో చ.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో ఉపాసకరతనఞ్చ హోతి ఉపాసకపదుమఞ్చ ఉపాసకపుణ్డరీకఞ్చ [ఉపాసకపుణ్డరీకో చ (పీ. క.)]. కతమేహి పఞ్చహి? సద్ధో హోతి; సీలవా హోతి; అకోతూహలమఙ్గలికో హోతి, కమ్మం పచ్చేతి నో మఙ్గలం; న ఇతో బహిద్ధా దక్ఖిణేయ్యం గవేసతి; ఇధ చ పుబ్బకారం కరోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఉపాసకో ఉపాసకరతనఞ్చ హోతి ఉపాసకపదుమఞ్చ ఉపాసకపుణ్డరీకఞ్చా”తి. పఞ్చమం.

౬. పీతిసుత్తం

౧౭౬. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి పఞ్చమత్తేహి ఉపాసకసతేహి పరివుతో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

“తుమ్హే ఖో, గహపతి, భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితా చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన . న ఖో, గహపతి, తావతకేనేవ తుట్ఠి కరణీయా – ‘మయం భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితా చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేనా’తి . తస్మాతిహ, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘కిన్తి మయం కాలేన కాలం పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యామా’తి! ఏవఞ్హి వో, గహపతి, సిక్ఖితబ్బ”న్తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! యావ సుభాసితం చిదం, భన్తే, భగవతా – ‘తుమ్హే ఖో, గహపతి, భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితా చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. న ఖో, గహపతి, తావతకేనేవ తుట్ఠి కరణీయా – మయం భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితా చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేనాతి. తస్మాతిహ, గహపతి, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – కిన్తి మయం కాలేన కాలం పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యామాతి! ఏవఞ్హి వో, గహపతి, సిక్ఖితబ్బ’న్తి. యస్మిం, భన్తే, సమయే

అరియసావకో పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, పఞ్చస్స ఠానాని తస్మిం సమయే న హోన్తి. యమ్పిస్స కామూపసంహితం దుక్ఖం దోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యమ్పిస్స కామూపసంహితం సుఖం సోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యమ్పిస్స అకుసలూపసంహితం దుక్ఖం దోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యమ్పిస్స అకుసలూపసంహితం సుఖం సోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యమ్పిస్స కుసలూపసంహితం దుక్ఖం దోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యస్మిం, భన్తే, సమయే అరియసావకో పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, ఇమానిస్స పఞ్చ [ఇమాని పఞ్చస్స (స్యా॰ కం॰)] ఠానాని తస్మిం సమయే న హోన్తీ"తి.

"సాధు సాధు, సారిపుత్త! యస్మిం, సారిపుత్త, సమయే అరియసావకో పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, పఞ్చస్స ఠానాని తస్మిం సమయే న హోన్తి. యమ్పిస్స కామూపసంహితం దుక్ఖం దోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యమ్పిస్స కామూపసంహితం సుఖం సోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యమ్పిస్స అకుసలూపసంహితం దుక్ఖం దోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యమ్పిస్స అకుసలూపసంహితం సుఖం సోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యమ్పిస్స కుసలూపసంహితం దుక్ఖం దోమనస్సం, తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి. యస్మిం, సారిపుత్త, సమయే అరియసావకో పవివేకం పీతిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, ఇమానిస్స [ఇమానేత్థ (సీ॰)] పఞ్చ ఠానాని తస్మిం సమయే న హోన్తీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. వణిజ్జాసుత్తం

౧౭౭. "పఞ్చిమా , భిక్ఖవే, వణిజ్జా ఉపాసకేన అకరణీయా. కతమా పఞ్చ? సత్థవణిజ్జా, సత్తవణిజ్జా, మంసవణిజ్జా, మజ్జవణిజ్జా, విసవణిజ్జా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ వణిజ్జా ఉపాసకేన అకరణీయా"తి. సత్తమం.

౮. రాజాసుత్తం

౧౭౮. "తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – 'అయం పురిసో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతోతి [పటివిరతో హోతీతి (సీ॰), పటివిరతో హోతి (స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. తమేనం రాజానో గహేత్వా పాణాతిపాతా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – 'అయం పురిసో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతోతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా పాణాతిపాతా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'తి. అపి చ, ఖ్వస్స తథేవ పాపకమ్మం పవేదేన్తి [తథేవ పాపకం కమ్మం పవేదయన్తి (సీ॰), తదేవ పాపకమ్మం పవేదేతి (స్యా॰ కం॰)] – 'అయం పురిసో ఇత్థిం వా పురిసం వా జీవితా వోరోపేసీతి [వోరోపేతీతి (స్యా॰ కం॰)]. తమేనం రాజానో గహేత్వా పాణాతిపాతహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తి. అపి ను తుమ్హేహి ఏవరూపం దిట్ఠం వా సుతం వా'"తి? "దిట్ఠఞ్చ నో, భన్తే, సుతఞ్చ సుయ్యిస్సతి [సూయిస్సతి (సీ॰ పీ॰)] చా"తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – 'అయం పురిసో అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతోతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా అదిన్నాదానా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా

యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'''తి? "నో హేతం భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – 'అయం పురిసో అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతోతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా అదిన్నాదానా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'తి. అపి చ ఖ్వస్స తథేవ పాపకమ్మం పవేదేన్తి – 'అయం పురిసో గామా వా అరఞ్ఞా వా అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీతి [ఆదియతి (స్యా. కం.)]. తమేనం రాజానో గహేత్వా అదిన్నాదానహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తి. అపి ను తుమ్హేహి ఏవరూపం దిట్ఠం వా సుతం వా'''తి? "దిట్ఠఞ్చ నో, భన్తే, సుతఞ్చ సుయ్యిస్సతి చా"తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – 'అయం పురిసో కామేసుమిచ్చాచారం పహాయ కామేసుమిచ్చాచారా పటివిరతోతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా కామేసుమిచ్చాచారా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'''తి? "నో హేతం , భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – 'అయం పురిసో కామేసుమిచ్చాచారం పహాయ కామేసుమిచ్చాచారా పటివిరతోతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా కామేసుమిచ్చాచారా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'తి. అపి చ ఖ్వస్స తథేవ పాపకమ్మం పవేదేన్తి – 'అయం పురిసో పరిత్థీసు పరకుమారీసు చారిత్తం ఆపజ్జీతి [ఆపజ్జతి (స్యా. కం.)]. తమేనం రాజానో గహేత్వా కామేసుమిచ్చాచారహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తి. అపి ను తుమ్హేహి ఏవరూపం దిట్ఠం వా సుతం వా'''తి? "దిట్ఠఞ్చ నో, భన్తే, సుతఞ్చ సుయ్యిస్సతి చా"తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – 'అయం పురిసో ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతోతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా ముసావాదా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'''తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – 'అయం పురిసో ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతోతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా ముసావాదా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'తి. అపి చ ఖ్వస్స తథేవ పాపకమ్మం పవేదేన్తి – 'అయం పురిసో గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా ముసావాదేన అత్థం పభఞ్జీతి [భఞ్జతీతి (సీ.), భఞ్జతి (స్యా. కం.), భఞ్జీతి (పీ.)]. తమేనం రాజానో గహేత్వా ముసావాదహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తి. అపి ను తుమ్హేహి ఏవరూపం దిట్ఠం వా సుతం వా'''తి? "దిట్ఠఞ్చ నో, భన్తే, సుతఞ్చ సుయ్యిస్సతి చా"తి .

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – 'అయం పురిసో సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం పహాయ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతోతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – 'అయం పురిసో సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం పహాయ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతోతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా వేరమణిహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తీ'తి. అపి చ ఖ్వస్స తథేవ పాపకమ్మం పవేదేన్తి – 'అయం పురిసో సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం అనుయుత్తో ఇత్థిం వా పురిసం వా జీవితా వోరోపేసి [వోరోపేతి (స్యా.)]; అయం పురిసో సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం అనుయుత్తో గామా వా అరఞ్ఞా వా అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియి [ఆదియతి (సీ. స్యా.)]; అయం పురిసో సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం అనుయుత్తో పరిత్థీసు పరకుమారీసు చారిత్తం ఆపజ్జి

[ఆపజ్జతి (సీ. స్యా.)]; అయం పురిసో సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం అనుయుత్తో గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా ముసావాదేన అత్థం పభఞ్జీతి. తమేనం రాజానో గహేత్వా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానహేతు హనన్తి వా బన్ధన్తి వా పబ్బాజేన్తి వా యథాపచ్చయం వా కరోన్తి. అపి ను తుమ్హేహి ఏవరూపం దిట్ఠం వా సుతం వా’’తి? ‘‘దిట్ఠఞ్చ నో, భన్తే, సుతఞ్చ సుయ్యిస్సతి చా’’తి. అట్ఠమం.

౯. గిహిసుత్తం

౧౭౯. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి పఞ్చమత్తేహి ఉపాసకసతేహి పరివుతో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి – ‘‘యం కఞ్చి [యం కిఞ్చి (సీ. పీ.)], సారిపుత్త, జానేయ్యాథ గిహిం ఓదాతవసనం పఞ్చసు సిక్ఖాపదేసు సంవుతకమ్మన్తం చతున్నం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభిం అకిచ్ఛలాభిం అకసిరలాభిం, సో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – ‘ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో, సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో’’’తి.

‘‘కతమేసు పఞ్చసు సిక్ఖాపదేసు సంవుతకమ్మన్తో హోతి? ఇధ , సారిపుత్త, అరియసావకో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఇమేసు పఞ్చసు సిక్ఖాపదేసు సంవుతకమ్మన్తో హోతి.

‘‘కతమేసం చతున్నం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ? ఇధ, సారిపుత్త, అరియసావకో బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి, సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. అయమస్స పఠమో ఆభిచేతసికో దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారో అధిగతో హోతి అవిసుద్ధస్స చిత్తస్స విసుద్ధియా అపరియోదాతస్స చిత్తస్స పరియోదపనాయ.

‘‘పున చపరం, సారిపుత్త, అరియసావకో ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ’తి. అయమస్స దుతియో ఆభిచేతసికో దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారో అధిగతో హోతి అవిసుద్ధస్స చిత్తస్స విసుద్ధియా అపరియోదాతస్స చిత్తస్స పరియోదపనాయ.

‘‘పున చపరం, సారిపుత్త, అరియసావకో సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా’తి. అయమస్స తతియో ఆభిచేతసికో దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారో అధిగతో హోతి అవిసుద్ధస్స చిత్తస్స విసుద్ధియా అపరియోదాతస్స చిత్తస్స పరియోదపనాయ.

‘‘పున చపరం, సారిపుత్త, అరియసావకో అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతో హోతి అఖణ్డేహి అచ్ఛిద్దేహి అసబలేహి అకమ్మాసేహి భుజిస్సేహి విఞ్ఞుప్పసత్థేహి అపరామట్ఠేహి సమాధిసంవత్తనికేహి. అయమస్స చతుత్థో ఆభిచేతసికో

దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారో అధిగతో హోతి అవిసుద్ధస్స చిత్తస్స విసుద్ధియా అపరియోదాతస్స చిత్తస్స పరియోదపనాయ. ఇమేసం చతున్నం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ.

“యం కఞ్చి, సారిపుత్త, జానేయ్యాథ గిహిం ఓదాతవసనం – ఇమేసు పఞ్చసు సిక్ఖాపదేసు సంవుతకమ్మన్తం, ఇమేసఞ్చ చతున్నం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభిం అకిచ్ఛలాభిం అకసిరలాభిం, సో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – ‘ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో, సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో’”తి.

“నిరయేసు భయం దిస్వా, పాపాని పరివజ్జయే;
అరియధమ్మం సమాదాయ, పణ్డితో పరివజ్జయే.

“న హింసే పాణభూతాని, విజ్జమానే పరక్కమే;
ముసా చ న భణే జానం, అదిన్నం న పరామసే.

“సేహి దారేహి సన్తుట్ఠో, పరదారఞ్చ ఆరమే [నారమే (సీ॰ స్యా॰)];
మేరయం వారుణిం జన్తు, న పివే చిత్తమోహనిం.

“అనుస్సరేయ్య సమ్బుద్ధం, ధమ్మఞ్చానువితక్కయే;
అబ్యాపజ్జం [అబ్యాపజ్ఝం (?) అబ్యాపజ్ఝం (క॰)] హితం చిత్తం, దేవలోకాయ భావయే.

“ఉపట్ఠితే దేయ్యధమ్మే, పుఞ్ఞత్థస్స జిగీసతో [జిగింసతో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)];
సన్తేసు పఠమం దిన్నా, విపులా హోతి దక్ఖిణా.

“సన్తో హవే పవక్ఖామి, సారిపుత్త సుణోహి మే;
ఇతి కణ్హాసు సేతాసు, రోహిణీసు హరీసు వా.

“కమ్మాసాసు సరూపాసు, గోసు పారేవతాసు వా;
యాసు కాసుచి ఏతాసు, దన్తో జాయతి పుఙ్గవో.

“ధోరయ్హో బలసమ్పన్నో, కల్యాణజవనిక్కమో;
తమేవ భారే యుఞ్జన్తి, నాస్స వణ్ణం పరిక్ఖరే.

“ఏవమేవం మనుస్సేసు, యస్మిం కిస్మిఞ్చి జాతియే;
ఖత్తియే బ్రాహ్మణే వేస్సే, సుద్దే చణ్డాలపుక్కుసే.

“యాసు కాసుచి ఏతాసు, దన్తో జాయతి సుబ్బతో;
ధమ్మట్ఠో సీలసమ్పన్నో, సచ్చవాదీ హిరీమనో.

“పహీనజాతిమరణో, బ్రహ్మచరియస్స కేవలీ;
పన్నభారో విసంయుత్తో, కతకిచ్చో అనాసవో.

“పారగూ సబ్బధమ్మానం, అనుపాదాయ నిబ్బుతో;
తస్మిఞ్చ విరజే ఖేత్తే, విపులా హోతి దక్ఖిణా.

“బాలా చ అవిజానన్తా, దుమ్మేధా అస్సుతావినో;
బహిద్ధా దదన్తి దానాని, న హి సన్తే ఉపాసరే.

“యే చ సన్తే ఉపాసన్తి, సప్పఞ్ఞే ధీరసమ్మతే;
సద్ధా చ నేసం సుగతే, మూలజాతా పతిట్ఠితా.

“దేవలోకఞ్చ తే యన్తి, కులే వా ఇధ జాయరే;
అనుపుబ్బేన నిబ్బానం, అధిగచ్ఛన్తి పణ్డితా”తి. నవమం;

౧౦. గవేసీసుత్తం

౧౮౦. ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరతి మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం. అద్దసా ఖో భగవా అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో అఞ్ఞతరస్మిం పదేసే మహన్తం సాలవనం; దిస్వాన [దిస్వా (సీ. పీ.)] మగ్గా ఓక్కమ్మ [ఉక్కమ్మ (కత్థచి)] యేన తం సాలవనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తం సాలవనం అజ్ఝోగాహేత్వా అఞ్ఞతరస్మిం పదేసే సితం పాత్వాకాసి.

అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఏతదహోసి – “కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో భగవతో సితస్స పాతుకమ్మాయ? న అకారణేన తథాగతా సితం పాతుకరోన్తీ”తి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో భగవతో సితస్స పాతుకమ్మాయ? న అకారణేన తథాగతా సితం పాతుకరోన్తీ”తి.

“భూతపుబ్బం, ఆనన్ద, ఇమస్మిం పదేసే నగరం అహోసి ఇద్ధఞ్చేవ ఫీతఞ్చ బహుజనం ఆకిణ్ణమనుస్సం. తం ఖో పనానన్ద, నగరం కస్సపో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఉపనిస్సాయ విహాసి. కస్సపస్స ఖో పనానన్ద, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స గవేసీ నామ ఉపాసకో అహోసి సీలేసు అపరిపూరకారీ. గవేసినా ఖో, ఆనన్ద, ఉపాసకేన పఞ్చమత్తాని ఉపాసకసతాని పటిదేసితాని సమాదపితాని [సమాదాపితాని (?)] అహేసుం సీలేసు అపరిపూరకారినో. అథ ఖో, ఆనన్ద, గవేసిస్స ఉపాసకస్స ఏతదహోసి – ‘అహం ఖో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాసకసతానం బహూపకారో [బహుకారో (కత్థచి)] పుబ్బఙ్గమో సమాదపేతా [సమాదాపేతా (?)], అహఞ్చమ్హి సీలేసు అపరిపూరకారీ, ఇమాని చ పఞ్చ ఉపాసకసతాని సీలేసు అపరిపూరకారినో. ఇచ్చేతం సమసమం, నత్థి కిఞ్చి అతిరేకం; హన్దాహం అతిరేకాయా’”తి.

“అథ ఖో, ఆనన్ద, గవేసీ ఉపాసకో యేన తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని ఏతదవోచ – ‘అజ్జతగ్గే మం ఆయస్మన్తో సీలేసు పరిపూరకారిం ధారేథా’తి! అథ ఖో, ఆనన్ద, తేసం పఞ్చన్నం ఉపాసకసతానం ఏతదహోసి – ‘అయ్యో ఖో గవేసీ అమ్హాకం బహూపకారో పుబ్బఙ్గమో సమాదపేతా . అయ్యో హి నామ

గవేసీ సీలేసు పరిపూరకారీ భవిస్సతి. కిమఙ్గం [కిమఙ్గ (సీ. పీ.)] పన మయ’న్తి [పన న మయన్తి (సీ.) అ. ని. ౪.౧౯౪; చూళవ. ౩౩౦; సం. ని. ౫.౧౦౨౦ పాళియా సంసన్దేతబ్బం]! అథ ఖో, ఆనన్ద, తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని యేన గవేసీ ఉపాసకో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా గవేసిం ఉపాసకం ఏతదవోచుం – ‘అజ్జతగ్గే అయ్యో గవేసీ ఇమానిపి పఞ్చ ఉపాసకసతాని సీలేసు పరిపూరకారినో ధారేతూ’తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, గవేసిస్స ఉపాసకస్స ఏతదహోసి – ‘అహం ఖో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాసకసతానం బహూపకారో పుబ్బఙ్గమో సమాదపేతా, అహఞ్చమ్హి సీలేసు పరిపూరకారీ, ఇమానిపి పఞ్చ ఉపాసకసతాని సీలేసు పరిపూరకారినో . ఇచ్చేతం సమసమం, నత్థి కిఞ్చి అతిరేకం; హన్దాహం అతిరేకాయా’”తి!

“అథ ఖో, ఆనన్ద, గవేసీ ఉపాసకో యేన తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని ఏతదవోచ – ‘అజ్జతగ్గే మం ఆయస్మన్తో బ్రహ్మచారిం ధారేథ ఆరాచారి [అనాచారిం (పీ.)] విరతం మేథునా గామధమ్మా’తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, తేసం పఞ్చన్నం ఉపాసకసతానం ఏతదహోసి – ‘అయ్యో ఖో గవేసీ అమ్హాకం బహూపకారో పుబ్బఙ్గమో సమాదపేతా. అయ్యో హి నామ గవేసీ బ్రహ్మచారీ భవిస్సతి ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా. కిమఙ్గం పన మయ’న్తి! అథ ఖో, ఆనన్ద, తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని యేన గవేసీ ఉపాసకో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా గవేసిం ఉపాసకం ఏతదవోచుం – ‘అజ్జతగ్గే అయ్యో గవేసీ ఇమానిపి పఞ్చ ఉపాసకసతాని బ్రహ్మచారినో ధారేతు ఆరాచారినో విరతా మేథునా గామధమ్మా’తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, గవేసిస్స ఉపాసకస్స ఏతదహోసి – ‘అహం ఖో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాసకసతానం బహూపకారో పుబ్బఙ్గమో సమాదపేతా. అహఞ్చమ్హి సీలేసు పరిపూరకారీ. ఇమానిపి పఞ్చ ఉపాసకసతాని సీలేసు పరిపూరకారినో. అహఞ్చమ్హి బ్రహ్మచారీ ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా. ఇమానిపి పఞ్చ ఉపాసకసతాని బ్రహ్మచారినో ఆరాచారినో విరతా మేథునా గామధమ్మా. ఇచ్చేతం సమసమం, నత్థి కిఞ్చి అతిరేకం; హన్దాహం అతిరేకాయా’”తి.

“అథ ఖో, ఆనన్ద, గవేసీ ఉపాసకో యేన తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని ఏతదవోచ – ‘అజ్జతగ్గే మం ఆయస్మన్తో ఏకభత్తికం ధారేథ రత్తూపరతం విరతం వికాలభోజనా’తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, తేసం పఞ్చన్నం ఉపాసకసతానం ఏతదహోసి – ‘అయ్యో ఖో గవేసీ బహూపకారో పుబ్బఙ్గమో సమాదపేతా. అయ్యో హి నామ గవేసీ ఏకభత్తికో భవిస్సతి రత్తూపరతో విరతో వికాలభోజనా. కిమఙ్గం పన మయ’న్తి! అథ ఖో, ఆనన్ద, తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని యేన గవేసీ ఉపాసకో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా గవేసిం ఉపాసకం ఏతదవోచుం – ‘అజ్జతగ్గే అయ్యో గవేసీ ఇమానిపి పఞ్చ ఉపాసకసతాని ఏకభత్తికే ధారేతు రత్తూపరతే విరతే వికాలభోజనా’తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, గవేసిస్స ఉపాసకస్స ఏతదహోసి – ‘అహం ఖో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాసకసతానం బహూపకారో పుబ్బఙ్గమో సమాదపేతా. అహఞ్చమ్హి సీలేసు పరిపూరకారీ. ఇమానిపి పఞ్చ ఉపాసకసతాని సీలేసు పరిపూరకారినో. అహఞ్చమ్హి బ్రహ్మచారీ ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా. ఇమానిపి పఞ్చ ఉపాసకసతాని బ్రహ్మచారినో ఆరాచారినో విరతా మేథునా గామధమ్మా. అహఞ్చమ్హి ఏకభత్తికో రత్తూపరతో విరతో వికాలభోజనా. ఇమానిపి పఞ్చ ఉపాసకసతాని ఏకభత్తికా రత్తూపరతా విరతా వికాలభోజనా. ఇచ్చేతం సమసమం, నత్థి కిఞ్చి అతిరేకం; హన్దాహం అతిరేకాయా’”తి.

“అథ ఖో, ఆనన్ద, గవేసీ ఉపాసకో యేన కస్సపో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా కస్సపం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఏతదవోచ – ‘లభేయ్యాహం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం లభేయ్యం ఉపసమ్పద’న్తి. అలత్థ ఖో, ఆనన్ద, గవేసీ ఉపాసకో కస్సపస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికే పబ్బజ్జం, అలత్థ

ఉపసమ్పదం. అచిరూపసమ్పన్నో ఖో పనానన్ద, గవేసీ భిక్ఖు ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో చ పనానన్ద, గవేసీ భిక్ఖు అరహతం అహోసి.

"అథ ఖో, ఆనన్ద, తేస పఞ్చన్నం ఉపాసకసతానం ఏతదహోసి – 'అయ్యో ఖో గవేసీ అమ్హాకం బహూపకారో పుబ్బఙ్గమో సమాదపేతా. అయ్యో హి నామ గవేసీ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సతి. కిమఙ్గం పన మయ'న్తి! అథ ఖో, ఆనన్ద, తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని యేన కస్సపో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో తేనుపసఙ్కమింసు ; ఉపసఙ్కమిత్వా కస్సపం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఏతదవోచుం – 'లభేయ్యామ మయం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యామ ఉపసమ్పద'న్తి. అలభింసు ఖో, ఆనన్ద, తాని పఞ్చ ఉపాసకసతాని కస్సపస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికే పబ్బజ్జం, అలభింసు ఉపసమ్పదం.

"అథ ఖో, ఆనన్ద, గవేసిస్స భిక్ఖునో ఏతదహోసి – 'అహం ఖో ఇమస్స అనుత్తరస్స విముత్తిసుఖస్స నికామలాభీ హోమి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. అహో వతిమానిపి పఞ్చ భిక్ఖుసతాని ఇమస్స అనుత్తరస్స విముత్తిసుఖస్స నికామలాభినో అస్సు అకిచ్ఛలాభినో అకసిరలాభినో'తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, తాని పఞ్చ భిక్ఖుసతాని వూపకట్ఠా [భిక్ఖుసతాని ఏకేకా వూపకట్ఠా (స్యా॰ కం॰)] అప్పమత్తా ఆతాపినో పహితత్తా విహరన్తా నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరింసు. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి అబ్భఞ్ఞింసు".

"ఇతి ఖో , ఆనన్ద, తాని పఞ్చ భిక్ఖుసతాని గవేసీపముఖాని ఉత్తరుత్తరి [ఉత్తరుత్తరిం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పణీతపణీతం వాయమమానా అనుత్తరం విముత్తిం సచ్ఛాకంసు. తస్మాతిహ, ఆనన్ద, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'ఉత్తరుత్తరి పణీతపణీతం వాయమమానా అనుత్తరం విముత్తిం సచ్ఛికరిస్సామా'తి. ఏవఞ్హి వో, ఆనన్ద, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. దసమం.

ఉపాసకవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

సారజ్జం విసారదో నిరయం, వేరం చణ్డాలపఞ్చమం;
పీతి వణిజ్జా రాజానో, గిహీ చేవ గవేసినాతి.

(౧౮) ౪. అరఞ్ఞవగ్గో

౧. ఆరఞ్ఞికసుత్తం

౧౮౧. ‘‘పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆరఞ్ఞికా [ఆరఞ్ఞతా (సబ్బత్థ) పరి॰ ౪౪౩ పస్సితబ్బం]. కతమే పఞ్చ? మన్దత్తా మోమూహత్తా ఆరఞ్ఞికో హోతి, పాపిచ్ఛో ఇచ్ఛాపకతో ఆరఞ్ఞికో హోతి, ఉమ్మాదా చిత్తక్ఖేపా ఆరఞ్ఞికో హోతి, వణ్ణితం బుద్ధేహి బుద్ధసావకేహీతి ఆరఞ్ఞికో హోతి, అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ పవివేకంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ [ఇదమట్ఠితంయేవ (సీ॰ పీ॰)] నిస్సాయ ఆరఞ్ఞికో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆరఞ్ఞికా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం ఆరఞ్ఞికానం య్వాయం ఆరఞ్ఞికో అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ పవివేకంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ ఆరఞ్ఞికో హోతి, అయం ఇమేసం పఞ్చన్నం ఆరఞ్ఞికానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో [పామోక్ఖో (అ॰ ని॰ ౪.౯౫; ౧౦.౯౧)] చ ఉత్తమో చ పవరో చ.

‘‘సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో, సప్పిమణ్డో [సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో (క॰) సం॰ ని॰ ౩.౬౬౨] తత్థ అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇమేసం పఞ్చన్నం ఆరఞ్ఞికానం య్వాయం ఆరఞ్ఞికో అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ పవివేకంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ ఆరఞ్ఞికో హోతి, అయం ఇమేసం పఞ్చన్నం ఆరఞ్ఞికానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చా’’తి. పఠమం.

౨. చీవరసుత్తం

౧౮౨. ‘‘పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, పంసుకూలికా. కతమే పఞ్చ? మన్దత్తా మోమూహత్తా పంసుకూలికో హోతి…పే॰… ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ పంసుకూలికో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ పంసుకూలికా’’తి. దుతియం.

౩. రుక్ఖమూలికసుత్తం

౧౮౩. ‘‘పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, రుక్ఖమూలికా. కతమే పఞ్చ? మన్దత్తా మోమూహత్తా రుక్ఖమూలికో హోతి…పే॰… ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ రుక్ఖమూలికో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ రుక్ఖమూలికా’’తి. తతియం.

౪. సోసానికసుత్తం

౧౮౪. ‘‘పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, సోసానికా. కతమే పఞ్చ? మన్దత్తా మోమూహత్తా సోసానికో హోతి…పే॰… ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ సోసానికో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ సోసానికా’’తి. చతుత్థం.

౫. అబ్భోకాసికసుత్తం

౧౮౫. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, అబ్భోకాసికా...పే.... పఞ్చమం.

౬. నేసజ్జికసుత్తం

౧౮౬. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, నేసజ్జికా...పే.... ఛట్ఠం.

౭. యథాసన్థతికసుత్తం

౧౮౭. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, యథాసన్థతికా...పే.... సత్తమం.

౮. ఏకాసనికసుత్తం

౧౮౮. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఏకాసనికా...పే.... అట్ఠమం.

౯. ఖలుపచ్ఛాభత్తికసుత్తం

౧౮౯. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఖలుపచ్ఛాభత్తికా...పే.... నవమం.

౧౦. పత్తపిణ్డికసుత్తం

౧౯౦. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, పత్తపిణ్డికా. కతమే పఞ్చ? మన్దత్తా మోమూహత్తా పత్తపిణ్డికో హోతి, పాపిచ్ఛో ఇచ్ఛాపకతో పత్తపిణ్డికో హోతి, ఉమ్మాదా చిత్తక్ఖేపా పత్తపిణ్డికో హోతి, 'వణ్ణితం బుద్ధేహి బుద్ధసావకేహీ'తి పత్తపిణ్డికో హోతి, అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ పవివేకంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ పత్తపిణ్డికో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ పత్తపిణ్డికా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం పత్తపిణ్డికానం య్వాయం పత్తపిణ్డికో అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ పవివేకంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ పత్తపిణ్డికో హోతి, అయం ఇమేసం పఞ్చన్నం పత్తపిణ్డికానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో, సప్పిమణ్డో తత్థ అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇమేసం పఞ్చన్నం పత్తపిణ్డికానం య్వాయం పత్తపిణ్డికో అప్పిచ్ఛతంయేవ నిస్సాయ సన్తుట్ఠింయేవ నిస్సాయ సల్లేఖంయేవ నిస్సాయ పవివేకంయేవ నిస్సాయ ఇదమత్థితంయేవ నిస్సాయ పత్తపిణ్డికో హోతి, అయం ఇమేసం పఞ్చన్నం పత్తపిణ్డికానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ మోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చా"తి. దసమం.

అరఞ్ఞవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

అరఞ్ఞం చీవరం రుక్ఖ, సుసానం అబ్భోకాసికం;
నేసజ్జం సన్థతం ఏకాసనికం, ఖలుపచ్ఛాపిణ్డికేన చాతి.

(౨౦) ౫. బ్రాహ్మణవగ్గో

౧. సోణసుత్తం

౧౯౧. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, పోరాణా బ్రాహ్మణధమ్మా ఏతరహి సునఖేసు సన్దిస్సన్తి, నో బ్రాహ్మణేసు. కతమే పఞ్చ? పుబ్బే సుదం [పుబ్బస్సుదం (క.)], భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణింయేవ గచ్ఛన్తి, నో అబ్రాహ్మణిం. ఏతరహి, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణిమ్పి గచ్ఛన్తి, అబ్రాహ్మణిమ్పి గచ్ఛన్తి. ఏతరహి, భిక్ఖవే, సునఖా సునఖింయేవ గచ్ఛన్తి, నో అసునఖిం. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో పోరాణో బ్రాహ్మణధమ్మో ఏతరహి సునఖేసు సన్దిస్సతి, నో బ్రాహ్మణేసు.

“పుబ్బే సుదం, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణిం ఉతునింయేవ గచ్ఛన్తి, నో అనుతునిం. ఏతరహి, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణిం ఉతునిమ్పి గచ్ఛన్తి, అనుతునిమ్పి గచ్ఛన్తి . ఏతరహి, భిక్ఖవే, సునఖా సునఖిం ఉతునింయేవ గచ్ఛన్తి, నో అనుతునిం. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో పోరాణో బ్రాహ్మణధమ్మో ఏతరహి సునఖేసు సన్దిస్సతి, నో బ్రాహ్మణేసు.

“పుబ్బే సుదం, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణిం నేవ కిణన్తి నో విక్కిణన్తి, సమ్పియేనేవ సంవాసం సంబన్ధాయ [సంసగ్గత్థాయ (సీ. పీ.)] సంపవత్తేన్తి. ఏతరహి, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణిం కిణన్తిపి విక్కిణన్తిపి, సమ్పియేనపి సంవాసం సంబన్ధాయ సంపవత్తేన్తి. ఏతరహి, భిక్ఖవే, సునఖా సునఖిం నేవ కిణన్తి నో విక్కిణన్తి, సమ్పియేనేవ సంవాసం సంబన్ధాయ సంపవత్తేన్తి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో పోరాణో బ్రాహ్మణధమ్మో ఏతరహి సునఖేసు సన్దిస్సతి, నో బ్రాహ్మణేసు.

“పుబ్బే సుదం, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా న సన్నిధిం కరోన్తి ధనస్సపి ధఞ్ఞస్సపి రజతస్సపి జాతరూపస్సపి. ఏతరహి, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా సన్నిధిం కరోన్తి ధనస్సపి ధఞ్ఞస్సపి రజతస్సపి జాతరూపస్సపి. ఏతరహి, భిక్ఖవే, సునఖా న సన్నిధిం కరోన్తి ధనస్సపి ధఞ్ఞస్సపి రజతస్సపి జాతరూపస్సపి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో పోరాణో బ్రాహ్మణధమ్మో ఏతరహి సునఖేసు సన్దిస్సతి, నో బ్రాహ్మణేసు.

“పుబ్బే సుదం, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా సాయం సాయమాసాయ పాతో పాతరాసాయ భిక్ఖం పరియేసన్తి. ఏతరహి, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణా యావదత్థం ఉదరావదేహకం భుఞ్జిత్వా అవసేసం ఆదాయ పక్కమన్తి. ఏతరహి, భిక్ఖవే, సునఖా సాయం సాయమాసాయ పాతో పాతరాసాయ భిక్ఖం పరియేసన్తి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో పోరాణో బ్రాహ్మణధమ్మో ఏతరహి సునఖేసు సన్దిస్సతి, నో బ్రాహ్మణేసు. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ పోరాణా బ్రాహ్మణధమ్మా ఏతరహి సునఖేసు సన్దిస్సన్తి, నో బ్రాహ్మణేసూ”తి. పఠమం.

౨. దోణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౯౨. అథ ఖో దోణో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో దోణో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“సుతం మేతం, భో గోతమ – ‘న సమణో గోతమో బ్రాహ్మణే జిణ్ణే వుడ్ఢే మహల్లకే అద్ధగతే వయోఅనుప్పత్తే అభివాదేతి వా పచ్చుట్ఠేతి వా ఆసనేన వా నిమన్తేతీ’తి. తయిదం, భో గోతమ, తథేవ. న హి భవం గోతమో బ్రాహ్మణే జిణ్ణే వుడ్ఢే మహల్లకే అద్ధగతే వయోఅనుప్పత్తే అభివాదేతి వా పచ్చుట్ఠేతి వా ఆసనేన వా నిమన్తేతి. తయిదం, భో గోతమ, న సమ్పన్నమేవా”తి. “త్వమ్పి నో, దోణ, బ్రాహ్మణో పటిజానాసీ”తి? “యఞ్హి తం, భో గోతమ, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘బ్రాహ్మణో ఉభతో సుజాతో – మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన, అజ్ఝాయకో మన్తధరో, తిణ్ణం వేదానం పారగూ సనిఘణ్డుకేటుభానం సాక్ఖరప్పభేదానం ఇతిహాసపఞ్చమానం, పదకో వేయ్యాకరణో లోకాయతమహాపురిసలక్ఖణేసు అనవయో’తి, మమేవ తం, భో గోతమ, సమ్మా వదమానో వదేయ్య. అహఞ్హి, భో గోతమ, బ్రాహ్మణో ఉభతో సుజాతో – మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన, అజ్ఝాయకో మన్తధరో, తిణ్ణం వేదానం పారగూ సనిఘణ్డుకేటుభానం సాక్ఖరప్పభేదానం ఇతిహాసపఞ్చమానం, పదకో వేయ్యాకరణో లోకాయతమహాపురిసలక్ఖణేసు అనవయో”తి.

“యే ఖో, తే దోణ, బ్రాహ్మణానం పుబ్బకా ఇసయో మన్తానం కత్తారో మన్తానం పవత్తారో, యేసమిదం ఏతరహి బ్రాహ్మణా పోరాణం మన్తపదం గీతం పవుత్తం సమిహితం తదనుగాయన్తి తదనుభాసన్తి భాసితమనుభాసన్తి సజ్ఝాయితమనుసజ్ఝాయన్తి వాచితమనువాచేన్తి, సేయ్యథిదం – అట్ఠకో, వామకో, వామదేవో, వేస్సామిత్తో, యమదగ్గి [యమతగ్గి (సీ.) దీ. ని. ౧.౨౮౫, ౩౧౬, ౩౩౬; మ. ని. ౨.౪౨౭; మహావ. ౩౦౦; అ. ని. ౩.౧౬౨ పస్సితబ్బం], అఙ్గీరసో, భారద్వాజో, వాసేట్ఠో, కస్సపో, భగు; త్యాస్సు’మే పఞ్చ బ్రాహ్మణే పఞ్ఞాపేన్తి – బ్రహ్మసమం, దేవసమం, మరియాదం, సమ్భిన్నమరియాదం, బ్రాహ్మణచణ్డాలంయేవ పఞ్చమం. తేసం త్వం దోణ, కతమో”తి?

“న ఖో మయం, భో గోతమ, పఞ్చ బ్రాహ్మణే జానామ, అథ ఖో మయం బ్రాహ్మణాత్వేవ జానామ. సాధు మే భవం గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతు యథా అహం ఇమే పఞ్చ బ్రాహ్మణే జానేయ్య”న్తి. “తేన హి, బ్రాహ్మణ, సుణోహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం భో”తి ఖో దోణో బ్రాహ్మణో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

“కథఞ్చ, దోణ, బ్రాహ్మణో బ్రహ్మసమో హోతి? ఇధ, దోణ, బ్రాహ్మణో ఉభతో సుజాతో హోతి – మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన. సో అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం [కోధారం బ్రహ్మచరియం (స్యా. క.)] చరతి మన్తే అధీయమానో. అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం చరిత్వా మన్తే అధీయిత్వా ఆచరియస్స ఆచరియధనం పరియేసతి ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన.

“తత్థ చ, దోణ, కో ధమ్మో? నేవ కసియా న వణిజ్జాయ న గోరక్ఖేన న ఇస్సత్థేన [న ఇస్సత్తేన (క.)] న రాజపోరిసేన న సిప్పఞ్ఞతరేన, కేవలం భిక్ఖాచరియాయ కపాలం అనతిమఞ్ఞమానో. సో ఆచరియస్స ఆచరియధనం నియ్యాదేత్వా [నీయ్యాదేత్వా (సీ.), నీయాదేత్వా (పీ.), నియ్యాతేత్వా (కత్థచి)] కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి. సో ఏవం పబ్బజితో సమానో మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం [చతుత్థిం (సీ.)], ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన [అబ్యాపజ్ఝేన (క.) అబ్యాబజ్ఝేన

(?)] ఫరిత్వా విహరతి. కరుణా…పే॰… ముదితా… ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం , ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. సో ఇమే చత్తారో బ్రహ్మవిహారే భావేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం బ్రహ్మలోకం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, దోణ, బ్రాహ్మణో బ్రహ్మసమో హోతి.

“కథఞ్చ, దోణ, బ్రాహ్మణో దేవసమో హోతి? ఇధ, దోణ, బ్రాహ్మణో ఉభతో సుజాతో హోతి – మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన . సో అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం చరతి మన్తే అధీయమానో. అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం చరిత్వా మన్తే అధీయిత్వా ఆచరియస్స ఆచరియధనం పరియేసతి ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన. తత్థ చ, దోణ, కో ధమ్మో? నేవ కసియా న వణిజ్జాయ న గోరక్ఖేన న ఇస్సత్థేన న రాజపోరిసేన న సిప్పఞ్ఞతరేన, కేవలం భిక్ఖాచరియాయ కపాలం అనతిమఞ్ఞమానో. సో ఆచరియస్స ఆచరియధనం నియ్యాదేత్వా దారం పరియేసతి ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన.

“తత్థ చ, దోణ, కో ధమ్మో? నేవ కయేన న విక్కయేన, బ్రాహ్మణింయేవ ఉదకూపస్సట్ఠం. సో బ్రాహ్మణింయేవ గచ్ఛతి, న ఖత్తియిం న వేస్సిం న సుద్దిం న చణ్డాలిం న నేసాదిం న వేనిం [న వేణిం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] న రథకారిం న పుక్కుసిం గచ్ఛతి, న గబ్భినిం గచ్ఛతి, న పాయమానం గచ్ఛతి, న అనుతునిం గచ్ఛతి. కస్మా చ, దోణ, బ్రాహ్మణో న గబ్భినిం గచ్ఛతి? సచే, దోణ, బ్రాహ్మణో గబ్భినిం గచ్ఛతి, అతిమీళ్హజో నామ సో హోతి మాణవకో వా మాణవికా [మాణవకీ (క॰)] వా . తస్మా, దోణ, బ్రాహ్మణో న గబ్భినిం గచ్ఛతి. కస్మా చ, దోణ, బ్రాహ్మణో న పాయమానం గచ్ఛతి? సచే, దోణ, బ్రాహ్మణో పాయమానం గచ్ఛతి, అసుచిపటిపీళితో నామ సో హోతి మాణవకో వా మాణవికా వా. తస్మా, దోణ, బ్రాహ్మణో న పాయమానం గచ్ఛతి. తస్స సా హోతి బ్రాహ్మణీ నేవ కామత్థా న దవత్థా న రతత్థా, పజత్థావ బ్రాహ్మణస్స బ్రాహ్మణీ హోతి. సో మేథునం ఉప్పాదేత్వా కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి. సో ఏవం పబ్బజితో సమానో వివిచ్చేవ కామేహి…పే॰… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమే చత్తారో ఝానే భావేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, దోణ, బ్రాహ్మణో దేవసమో హోతి.

“కథఞ్చ, దోణ, బ్రాహ్మణో మరియాదో హోతి? ఇధ, దోణ, బ్రాహ్మణో ఉభతో సుజాతో హోతి – మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన. సో అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం చరతి మన్తే అధీయమానో. అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం చరిత్వా మన్తే అధీయిత్వా ఆచరియస్స ఆచరియధనం పరియేసతి ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన . తత్థ చ, దోణ, కో ధమ్మో? నేవ కసియా న వణిజ్జాయ న గోరక్ఖేన న ఇస్సత్థేన న రాజపోరిసేన న సిప్పఞ్ఞతరేన, కేవలం భిక్ఖాచరియాయ కపాలం అనతిమఞ్ఞమానో. సో ఆచరియస్స ఆచరియధనం నియ్యాదేత్వా దారం పరియేసతి ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన.

“తత్థ చ, దోణ , కో ధమ్మో? నేవ కయేన న విక్కయేన, బ్రాహ్మణింయేవ ఉదకూపస్సట్ఠం. సో బ్రాహ్మణింయేవ గచ్ఛతి, న ఖత్తియిం న వేస్సిం న సుద్దిం న చణ్డాలిం న నేసాదిం న వేనిం న రథకారిం న పుక్కుసిం గచ్ఛతి, న గబ్భినిం గచ్ఛతి, న పాయమానం గచ్ఛతి, న అనుతునిం గచ్ఛతి. కస్మా చ, దోణ, బ్రాహ్మణో న గబ్భినిం గచ్ఛతి? సచే, దోణ, బ్రాహ్మణో గబ్భినిం గచ్ఛతి, అతిమీళ్హజో నామ సో హోతి మాణవకో వా మాణవికా వా. తస్మా, దోణ, బ్రాహ్మణో న గబ్భినిం గచ్ఛతి.

కస్మా చ, దోణ, బ్రాహ్మణో న పాయమానం గచ్ఛతి? సచే, దోణ, బ్రాహ్మణో పాయమానం గచ్ఛతి, అసుచిపటిపీళితో నామ సో హోతి మాణవకో వా మాణవికా వా. తస్మా, దోణ, బ్రాహ్మణో న పాయమానం గచ్ఛతి. తస్స సా హోతి బ్రాహ్మణీ నేవ కామత్థా న దవత్థా న రతత్థా, పజత్థావ బ్రాహ్మణస్స బ్రాహ్మణీ హోతి. సో మేథునం ఉప్పాదేత్వా తమేవ పుత్తస్సాదం నికామయమానో కుటుమ్బం అజ్ఝావసతి, న అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి. యావ పోరాణానం బ్రాహ్మణానం మరియాదో తత్థ తిట్ఠతి, తం న వీతిక్కమతి. 'యావ పోరాణానం బ్రాహ్మణానం మరియాదో తత్థ బ్రాహ్మణో ఠితో తం న వీతిక్కమతీ'తి, ఖో, దోణ, తస్మా బ్రాహ్మణో మరియాదోతి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, దోణ, బ్రాహ్మణో మరియాదో హోతి.

"కథఞ్చ, దోణ, బ్రాహ్మణో సమ్భిన్నమరియాదో హోతి? ఇధ , దోణ, బ్రాహ్మణో ఉభతో సుజాతో హోతి – మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన . సో అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం చరతి మన్తే అధీయమానో. అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం చరిత్వా మన్తే అధీయిత్వా ఆచరియస్స ఆచరియధనం పరియేసతి ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన.

"తత్థ చ, దోణ, కో ధమ్మో? నేవ కసియా న వణిజ్జాయ న గోరక్ఖేన న ఇస్సత్థేన న రాజపోరిసేన న సిప్పఞ్ఞతరేన, కేవలం భిక్ఖాచరియాయ కపాలం అనతిమఞ్ఞమానో. సో ఆచరియస్స ఆచరియధనం నియ్యాదేత్వా దారం పరియేసతి ధమ్మేనపి అధమ్మేనపి కయేనపి విక్కయేనపి బ్రాహ్మణిమ్పి ఉదకూపస్సట్ఠం. సో బ్రాహ్మణిమ్పి గచ్ఛతి ఖత్తియిమ్పి గచ్ఛతి వేస్సిమ్పి గచ్ఛతి సుద్దిమ్పి గచ్ఛతి చణ్డాలిమ్పి గచ్ఛతి నేసాదిమ్పి గచ్ఛతి వేనిమ్పి గచ్ఛతి రథకారిమ్పి గచ్ఛతి పుక్కుసిమ్పి గచ్ఛతి గబ్భినిమ్పి గచ్ఛతి పాయమానమ్పి గచ్ఛతి ఉతునిమ్పి గచ్ఛతి అనుతునిమ్పి గచ్ఛతి. తస్స సా హోతి బ్రాహ్మణీ కామత్థాపి దవత్థాపి రతత్థాపి పజత్థాపి బ్రాహ్మణస్స బ్రాహ్మణీ హోతి. యావ పోరాణానం బ్రాహ్మణానం మరియాదో తత్థ న తిట్ఠతి, తం వీతిక్కమతి. 'యావ పోరాణానం బ్రాహ్మణానం మరియాదో తత్థ బ్రాహ్మణో న ఠితో తం వీతిక్కమతీ'తి ఖో, దోణ, తస్మా బ్రాహ్మణో సమ్భిన్నమరియాదోతి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, దోణ, బ్రాహ్మణో సమ్భిన్నమరియాదో హోతి.

"కథఞ్చ, దోణ, బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణచణ్డాలో హోతి? ఇధ, దోణ, బ్రాహ్మణో ఉభతో సుజాతో హోతి – మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో, యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన. సో అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం చరతి మన్తే అధీయమానో. అట్ఠచత్తాలీసవస్సాని కోమారబ్రహ్మచరియం చరిత్వా మన్తే అధీయిత్వా ఆచరియస్స ఆచరియధనం పరియేసతి ధమ్మేనపి అధమ్మేనపి కసియాపి వణిజ్జాయపి గోరక్ఖేనపి ఇస్సత్థేనపి రాజపోరిసేనపి సిప్పఞ్ఞతరేనపి, కేవలమ్పి భిక్ఖాచరియాయ, కపాలం అనతిమఞ్ఞమానో.

"సో ఆచరియస్స ఆచరియధనం నియ్యాదేత్వా దారం పరియేసతి ధమ్మేనపి అధమ్మేనపి కయేనపి విక్కయేనపి బ్రాహ్మణిమ్పి ఉదకూపస్సట్ఠం. సో బ్రాహ్మణిమ్పి గచ్ఛతి ఖత్తియిమ్పి గచ్ఛతి వేస్సిమ్పి గచ్ఛతి సుద్దిమ్పి గచ్ఛతి చణ్డాలిమ్పి గచ్ఛతి నేసాదిమ్పి గచ్ఛతి వేనిమ్పి గచ్ఛతి రథకారిమ్పి గచ్ఛతి పుక్కుసిమ్పి గచ్ఛతి గబ్భినిమ్పి గచ్ఛతి పాయమానమ్పి గచ్ఛతి ఉతునిమ్పి గచ్ఛతి అనుతునిమ్పి గచ్ఛతి. తస్స సా హోతి బ్రాహ్మణీ కామత్థాపి దవత్థాపి రతత్థాపి పజత్థాపి బ్రాహ్మణస్స బ్రాహ్మణీ హోతి. సో సబ్బకమ్మేహి జీవికం [జీవితం (క.)] కప్పేతి. తమేనం బ్రాహ్మణా ఏవమాహంసు – 'కస్మా భవం బ్రాహ్మణో పటిజానమానో సబ్బకమ్మేహి జీవికం కప్పేతీ'తి? సో ఏవమాహ – 'సేయ్యథాపి, భో, అగ్గి సుచిమ్పి డహతి అసుచిమ్పి డహతి, న చ తేన అగ్గి ఉపలిప్పతి [ఉపలిమ్పతి (క.)]; ఏవమేవం ఖో, భో, సబ్బకమ్మేహి చేపి బ్రాహ్మణో

జీవికం కప్పేతి, న చ తేన బ్రాహ్మణో ఉపలిప్పతి’. ‘సబ్బకమ్మేహి జీవికం కప్పేతీ’తి ఖో, దోణ , తస్మా బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణచణ్డాలోతి వుచ్చతి. ఏవం ఖో, దోణ, బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణచణ్డాలో హోతి.

“యే ఖో తే, దోణ, బ్రాహ్మణానం పుబ్బకా ఇసయో మన్తానం కత్తారో మన్తానం పవత్తారో యేసమిదం ఏతరహి బ్రాహ్మణా పోరాణం మన్తపదం గీతం పవుత్తం సమీహితం తదనుగాయన్తి తదనుభాసన్తి భాసితమనుభాసన్తి సజ్ఝాయితమనుసజ్ఝాయన్తి వాచితమనువాచేన్తి, సేయ్యథిదం – అట్ఠకో, వామకో, వామదేవో, వేస్సామిత్తో, యమదగ్గి, అఙ్గీరసో, భారద్వాజో, వాసేట్ఠో , కస్సపో, భగు; త్యాస్సుమే పఞ్చ బ్రాహ్మణే పఞ్ఞాపేన్తి – బ్రహ్మసమం, దేవసమం, మరియాదం, సమ్భిన్నమరియాదం, బ్రాహ్మణచణ్డాలంయేవ పఞ్చమం. తేసం త్వం, దోణ, కతమో”తి?

“ఏవం సన్తే మయం, భో గోతమ, బ్రాహ్మణచణ్డాలమ్పి న పూరేమ. అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే॰… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. దుతియం.

౩. సఙ్గారవసుత్తం

౧౯౩. అథ ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు కో పచ్చయో, యేన కదాచి దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా? కో పన, భో గోతమ, హేతు కో పచ్చయో, యేన కదాచి దీఘరత్తం అసజ్ఝాయకతాపి మన్తా పటిభన్తి, పగేవ సజ్ఝాయకతా”తి?

“యస్మిం, బ్రాహ్మణ, సమయే కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి కామరాగపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ కామరాగస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి , అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా. సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో సంసట్ఠో లాఖాయ వా హలిద్దియా వా నీలియా వా మఞ్జిట్ఠాయ వా. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం నప్పజానేయ్య న పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి కామరాగపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ కామరాగస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰… ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే బ్యాపాదపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి బ్యాపాదపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ బ్యాపాదస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰… ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా. సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో అగ్గినా సన్తత్తో ఉక్కుథితో [ఉక్కట్ఠితో (సీ. పీ.), ఉక్కుట్ఠితో (స్యా. కం.)] ఉస్సదకజాతో [ఉసుమకజాతో (కత్థచి), ఉస్సురకజాతో (క.), ఉస్ముదకజాతో (మ॰ ని॰ ౩

మజ్ఝిమనికాయే)]. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం నప్పజానేయ్య న పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే బ్యాపాదపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి బ్యాపాదపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ బ్యాపాదస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰… ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి , పగేవ అసజ్ఝాయకతా.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే థినమిద్ధపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి థినమిద్ధపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ థినమిద్ధస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰… ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా. సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో సేవాలపణకపరియోనద్ధో. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం నప్పజానేయ్య న పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే థినమిద్ధపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి థినమిద్ధపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ థినమిద్ధస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰… ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰… ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా. సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో వాతేరితో చలితో భన్తో ఊమిజాతో [ఉమ్మిజాతో (పీ॰)]. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం నప్పజానేయ్య న పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰… ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి విచికిచ్ఛాపరేతేన , ఉప్పన్నాయ చ విచికిచ్ఛాయ నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰… ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా. సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో ఆవిలో లుళితో కలలీభూతో అన్ధకారే నిక్ఖిత్తో. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం నప్పజానేయ్య న పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి విచికిచ్ఛాపరేతేన, ఉప్పన్నాయ చ విచికిచ్ఛాయ నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰…

ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం నప్పజానాతి న పస్సతి, దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా.

“యస్మిఞ్చ ఖో, బ్రాహ్మణ, సమయే న కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి న కామరాగపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ కామరాగస్స నిస్సరణం యథాభూతం పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి, పరత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి, ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి, దీఘరత్తం అసజ్ఝాయకతాపి మన్తా పటిభన్తి, పగేవ సజ్ఝాయకతా. సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో అసంసట్ఠో లాఖాయ వా హలిద్దియా వా నీలియా వా మఞ్జిట్ఠాయ వా. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం పజానేయ్య పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే న కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి…పే॰… .

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే న బ్యాపాదపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి…పే॰… సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో అగ్గినా అసన్తత్తో అనుక్కుథితో అనుస్సదకజాతో. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం పజానేయ్య పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే న బ్యాపాదపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి…పే॰….

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే న థినమిద్ధపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి…పే॰… సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో న సేవాలపణకపరియోనద్ధో. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం పజానేయ్య పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే న థినమిద్ధపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి…పే॰….

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ , యస్మిం సమయే న ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి…పే॰… సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో న వాతేరితో న చలితో న భన్తో న ఊమిజాతో. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం పజానేయ్య పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే న ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి …పే॰….

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే న విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి న విచికిచ్ఛాపరేతేన, ఉప్పన్నాయ చ విచికిచ్ఛాయ నిస్సరణం యథాభూతం పజానాతి , అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి, పరత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి, ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి, దీఘరత్తం అసజ్ఝాయకతాపి మన్తా పటిభన్తి, పగేవ సజ్ఝాయకతా. సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉదపత్తో అచ్ఛో విప్పసన్నో అనావిలో ఆలోకే నిక్ఖిత్తో. తత్థ చక్ఖుమా పురిసో సకం ముఖనిమిత్తం పచ్చవేక్ఖమానో యథాభూతం పజానేయ్య పస్సేయ్య. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, యస్మిం సమయే న విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి న విచికిచ్ఛాపరేతేన, ఉప్పన్నాయ చ విచికిచ్ఛాయ నిస్సరణం యథాభూతం పజానాతి, అత్తత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి, పరత్థమ్పి…పే॰… ఉభయత్థమ్పి తస్మిం సమయే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి, దీఘరత్తం అసజ్ఝాయకతాపి మన్తా పటిభన్తి, పగేవ సజ్ఝాయకతా.

"అయం ఖో, బ్రాహ్మణ, హేతు అయం పచ్చయో, యేన కదాచి దీఘరత్తం సజ్ఝాయకతాపి మన్తా నప్పటిభన్తి, పగేవ అసజ్ఝాయకతా . అయం పన, బ్రాహ్మణ, హేతు అయం పచ్చయో, యేన కదాచి దీఘరత్తం అసజ్ఝాయకతాపి మన్తా పటిభన్తి, పగేవ సజ్ఝాయకతా"తి.

"అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే॰... ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత"న్తి. తతియం.

౪. కారణపాలీసుత్తం

౧౯౪. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. తేన ఖో పన సమయేన కారణపాలీ [కరణపాలీ (క॰)] బ్రాహ్మణో లిచ్ఛవీనం కమ్మన్తం కారేతి. అద్దసా ఖో కారణపాలీ బ్రాహ్మణో పిఙ్గియానిం బ్రాహ్మణం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం; దిస్వా పిఙ్గియానిం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ –

"హన్ద, కుతో ను భవం పిఙ్గియానీ ఆగచ్ఛతి దివా దివస్సా"తి? "ఇతోహం [ఇధాహం (స్యా॰ కం॰), ఇతో హి ఖో అహం (మ॰ ని॰ ౧.౨౮౮)], భో, ఆగచ్ఛామి సమణస్స గోతమస్స సన్తికా"తి. "తం కిం మఞ్ఞతి భవం, పిఙ్గియానీ, సమణస్స గోతమస్స పఞ్ఞావేయ్యత్తియం? పణ్డితో మఞ్ఞే"తి? "కో చాహం, భో, కో చ సమణస్స గోతమస్స పఞ్ఞావేయ్యత్తియం జానిస్సామి! సోపి నూనస్స తాదిసోవ యో సమణస్స గోతమస్స పఞ్ఞావేయ్యత్తియం జానేయ్యా"తి! "ఉళారాయ ఖలు భవం, పిఙ్గియానీ, సమణం గోతమం పసంసాయ పసంసతీ"తి. "కో చాహం, భో, కో చ సమణం గోతమం పసంసిస్సామి! పసత్థప్పసత్థోవ [పసట్ఠపసట్ఠో చ (స్యా॰ కం॰ క॰)] సో భవం గోతమో సేట్ఠో దేవమనుస్సాన"న్తి. "కిం పన భవం, పిఙ్గియానీ, అత్థవసం సమ్పస్సమానో సమణే గోతమే ఏవం అభిప్పసన్నో"తి?

"సేయ్యథాపి, భో, పురిసో అగ్గరసపరితిత్తో న అఞ్ఞేసం హీనానం రసానం పిహేతి; ఏవమేవం ఖో, భో, యతో యతో తస్స భోతో గోతమస్స ధమ్మం సుణాతి – యది సుత్తసో, యది గేయ్యసో, యది వేయ్యాకరణసో, యది అబ్భుతధమ్మసో – తతో తతో న అఞ్ఞేసం పుథుసమణబ్రాహ్మణప్పవాదానం పిహేతి.

"సేయ్యథాపి, భో, పురిసో జిఘచ్ఛాదుబ్బల్యపరేతో మధుపిణ్డికం అధిగచ్ఛేయ్య. సో యతో యతో సాయేథ, లభతేవ [సాయేయ్య, లభేథేవ (మ॰ ని॰ ౧.౨౦౩)] సాదురసం అసేచనకం; ఏవమేవం ఖో, భో, యతో యతో తస్స భోతో గోతమస్స ధమ్మం సుణాతి – యది సుత్తసో, యది గేయ్యసో, యది వేయ్యాకరణసో, యది అబ్భుతధమ్మసో – తతో తతో లభతేవ అత్తమనతం, లభతి చేతసో పసాదం.

"సేయ్యథాపి, భో, పురిసో చన్దనఘటికం అధిగచ్ఛేయ్య – హరిచన్దనస్స వా లోహితచన్దనస్స వా. సో యతో యతో ఘాయేథ – యది మూలతో, యది మజ్ఝతో, యది అగ్గతో – అధిగచ్ఛతేవ [అధిగచ్ఛేథేవ (?)] సురభిగన్ధం అసేచనకం; ఏవమేవం ఖో, భో, యతో యతో తస్స భోతో గోతమస్స ధమ్మం సుణాతి – యది సుత్తసో, యది గేయ్యసో, యది వేయ్యాకరణసో, యది అబ్భుతధమ్మసో – తతో తతో అధిగచ్ఛతి పామోజ్జం అధిగచ్ఛతి సోమనస్సం.

"సేయ్యథాపి, భో, పురిసో ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. తస్స కుసలో భిసక్కో ఠానసో ఆబాధం నీహరేయ్య; ఏవమేవం ఖో, భో, యతో యతో తస్స భోతో గోతమస్స ధమ్మం సుణాతి – యది సుత్తసో, యది గేయ్యసో, యది వేయ్యాకరణసో,

యది అబ్భుతధమ్మనో – తతో తతో సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి.

“సెయ్యథాపి , భో, పోక్ఖరణీ అచ్ఛోదకా సాతోదకా సీతోదకా సేతకా సుపతిత్థా రమణీయా. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య ఘమ్మాభితత్తో ఘమ్మపరేతో కిలన్తో తసితో పిపాసితో . సో తం పోక్ఖరణిం ఓగాహేత్వా న్హాత్వా చ పివిత్వా చ సబ్బదరథకిలమథపరిళాహం పటిప్పస్సమ్భేయ్య. ఏవమేవం ఖో, భో, యతో యతో తస్స భోతో గోతమస్స ధమ్మం సుణాతి – యది సుత్తసో, యది గేయ్యసో, యది వేయ్యాకరణసో, యది అబ్భుతధమ్మసో – తతో తతో సబ్బదరథకిలమథపరిళాహా పటిప్పస్సమ్భన్తీ”తి.

ఏవం వుత్తే కారణపాలీ బ్రాహ్మణో ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా దక్ఖిణం జాణుమణ్డలం పథవియం నిహన్త్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా తిక్ఖత్తుం ఉదానం ఉదానేసి –

“నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స;
నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స;
నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్సా”తి.

“అభిక్కన్తం, భో పిఙ్గియాని, అభిక్కన్తం, భో పిఙ్గియాని! సెయ్యథాపి, భో పిఙ్గియాని, నిక్కుజ్జితం [నికుజ్జితం (క.)] వా ఉక్కుజ్జేయ్య పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీతి; ఏవమేవం భోతా పిఙ్గియానినా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం, భో పిఙ్గియాని, తం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భవం పిఙ్గియానీ ధారేతు, అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. చతుత్థం.

౫. పిఙ్గియానీసుత్తం

౧౯౫. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. తేన ఖో పన సమయేన పఞ్చమత్తాని లిచ్ఛవిసతాని భగవన్తం పయిరుపాసన్తి. అప్పేకచ్చే లిచ్ఛవీ నీలా హోన్తి నీలవణ్ణా నీలవత్థా నీలాలఙ్కారా, అప్పేకచ్చే లిచ్ఛవీ పీతా హోన్తి పీతవణ్ణా పీతవత్థా పీతాలఙ్కారా , అప్పేకచ్చే లిచ్ఛవీ లోహితకా హోన్తి లోహితకవణ్ణా లోహితకవత్థా లోహితకాలఙ్కారా, అప్పేకచ్చే లిచ్ఛవీ ఓదాతా హోన్తి ఓదాతవణ్ణా ఓదాతవత్థా ఓదాతాలఙ్కారా. త్యస్సుదం భగవా అతిరోచతి వణ్ణేన చేవ యససా చ.

అథ ఖో పిఙ్గియానీ బ్రాహ్మణో ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “పటిభాతి మం, భగవా, పటిభాతి మం, సుగతా”తి. “పటిభాతు తం పిఙ్గియానీ”తి భగవా అవోచ. అథ ఖో పిఙ్గియానీ బ్రాహ్మణో భగవతో సమ్ముఖా సారుప్పాయ గాథాయ అభిత్థవి –

“పద్మం [పదుమం (క.) సం॰ ని॰ ౧.౧౨౩] యథా కోకనదం [కోకనుదం (స్యా॰ కం॰)] సుగన్ధం,
పాతో సియా ఫుల్లమవీతగన్ధం;
అఙ్గీరసం పస్స విరోచమానం,

తపన్తమాదిచ్చమివన్తలిక్ఖే”తి.

అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ పఞ్చహి ఉత్తరాసఙ్గసతేహి పిఙ్గియానిం బ్రాహ్మణం అచ్ఛాదేసుం. అథ ఖో పిఙ్గియానీ బ్రాహ్మణో తేహి పఞ్చహి ఉత్తరాసఙ్గసతేహి భగవన్తం అచ్ఛాదేసి .

అథ ఖో భగవా తే లిచ్ఛవీ ఏతదవోచ – “పఞ్చన్నం, లిచ్ఛవీ, రతనానం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం. కతమేసం పఞ్చన్నం? తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం. తథాగతప్పవేదితస్స ధమ్మవినయస్స దేసేతా పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం. తథాగతప్పవేదితస్స ధమ్మవినయస్స దేసితస్స విఞ్ఞాతా పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం. తథాగతప్పవేదితస్స ధమ్మవినయస్స దేసితస్స విఞ్ఞాతా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం. కతఞ్ఞూ కతవేదీ పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం. ఇమేసం ఖో, లిచ్ఛవీ, పఞ్చన్నం రతనానం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మి”న్తి [అ. ని. ౫.౧౪౩]. పఞ్చమం.

౬. మహాసుపినసుత్తం

౧౯౬. “తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో పఞ్చ మహాసుపినా పాతురహేసుం. కతమే పఞ్చ? తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో అయం మహాపథవీ మహాసయనం అహోసి, హిమవా పబ్బతరాజా బిబ్బోహనం [బిబ్బోహనం (సీ. స్యా. కం. పీ.), బిమ్బ + ఓహనం = ఇతి పదవిభాగో] అహోసి, పురత్థిమే సముద్దే వామో హత్థో ఓహితో అహోసి, పచ్ఛిమే సముద్దే దక్ఖిణో హత్థో ఓహితో అహోసి, దక్ఖిణే సముద్దే ఉభో పాదా ఓహితా అహేసుం. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో అయం పఠమో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో తిరియా నామ తిణజాతి నాభియా ఉగ్గన్త్వా నభం ఆహచ్చ ఠితా అహోసి. తథాగతస్స, భిక్ఖవే , అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో అయం దుతియో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో సేతా కిమీ కణ్హసీసా పాదేహి ఉస్సక్కిత్వా ( ) [(అగ్గనఖతో) కత్థచి దిస్సతి] యావ జాణుమణ్డలా పటిచ్ఛాదేసుం. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో అయం తతియో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో చత్తారో సకుణా నానావణ్ణా చతూహి దిసాహి ఆగన్త్వా పాదమూలే నిపతిత్వా సబ్బసేతా సమ్పజ్జింసు. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో అయం చతుత్థో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధో బోధిసత్తోవ సమానో మహతో మీళ్హపబ్బతస్స ఉపరూపరి చఙ్కమతి అలిప్పమానో మీళ్హేన. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో అయం పఞ్చమో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“యస్మిం , భిక్ఖవే, తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో అయం మహాపథవీ మహాసయనం అహోసి, హిమవా పబ్బతరాజా బిబ్బోహనం అహోసి, పురత్థిమే సముద్దే వామో హత్థో ఓహితో అహోసి, పచ్ఛిమే సముద్దే దక్ఖిణో హత్థో ఓహితో అహోసి, దక్ఖిణే సముద్దే ఉభో పాదా ఓహితా అహేసుం; తథాగతేన , భిక్ఖవే, అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన అనుత్తరా సమ్మాసమ్బోధి అభిసమ్బుద్ధా. తస్సా అభిసమ్బోధాయ అయం పఠమో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“యస్మిం , భిక్ఖవే, తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో తిరియా నామ తిణజాతి నాభియా ఉగ్గన్త్వా నభం ఆహచ్చ ఠితా అహోసి; తథాగతేన, భిక్ఖవే, అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితో. తస్స అభిసమ్బోధాయ అయం దుతియో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో సేతా కిమీ కణ్హసీసా పాదేహి ఉస్సక్కిత్వా యావ జాణుమణ్డలా పటిచ్ఛాదేసుం; బహూ, భిక్ఖవే, గిహీ ఓదాతవసనా తథాగతం పాణుపేతా [పాణుపేతం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] సరణం గతా. తస్స అభిసమ్బోధాయ అయం తతియో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో చత్తారో సకుణా నానావణ్ణా చతూహి దిసాహి ఆగన్త్వా పాదమూలే నిపతిత్వా సబ్బసేతా సమ్పజ్జింసు; చత్తారోమే, భిక్ఖవే, వణ్ణా ఖత్తియా బ్రాహ్మణా వేస్సా సుద్దా తే తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిత్వా అనుత్తరం విముత్తిం సచ్ఛికరోన్తి. తస్స అభిసమ్బోధాయ అయం చతుత్థో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధో బోధిసత్తోవ సమానో మహతో మీళ్హపబ్బతస్స ఉపరూపరి చఙ్కమతి అలిప్పమానో మీళ్హేన; లాభీ, భిక్ఖవే, తథాగతో చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం, తం [తత్థ చ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] తథాగతో అగధితో [అగథితో (స్యా॰ పీ॰ క॰)] అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో [అనజ్ఝాపన్నో (క॰) అనజ్ఝోపన్నో (సీ॰ స్యా॰)] ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి. తస్స అభిసమ్బోధాయ అయం పఞ్చమో మహాసుపినో పాతురహోసి.

“తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పుబ్బేవ సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో ఇమే పఞ్చ మహాసుపినా పాతురహేసు”న్తి. ఛట్ఠం.

౭. వస్ససుత్తం

౧౯౭. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, వస్సస్స అన్తరాయా, యం నేమిత్తా [నేమిత్తకా (కత్థచి)] న జానన్తి, యత్థ నేమిత్తానం చక్ఖు న కమతి. కతమే పఞ్చ? ఉపరి, భిక్ఖవే, ఆకాసే తేజోధాతు పకుప్పతి. తేన ఉప్పన్నా మేఘా పటివిగచ్ఛన్తి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో వస్సస్స అన్తరాయో, యం నేమిత్తా న జానన్తి, యత్థ నేమిత్తానం చక్ఖు న కమతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఉపరి ఆకాసే వాయోధాతు పకుప్పతి. తేన ఉప్పన్నా మేఘా పటివిగచ్ఛన్తి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో వస్సస్స అన్తరాయో, యం నేమిత్తా న జానన్తి, యత్థ నేమిత్తానం చక్ఖు న కమతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, రాహు అసురిన్దో పాణినా ఉదకం సమ్పటిచ్ఛిత్వా మహాసముద్దే ఛడ్డేతి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో వస్సస్స అన్తరాయో, యం నేమిత్తా న జానన్తి, యత్థ నేమిత్తానం చక్ఖు న కమతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, వస్సవలాహకా దేవా పమత్తా హోన్తి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో వస్సస్స అన్తరాయో, యం నేమిత్తా న జానన్తి, యత్థ నేమిత్తానం చక్ఖు న కమతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, మనుస్సా అధమ్మికా హోన్తి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో వస్సస్స అన్తరాయో, యం నేమిత్తా న జానన్తి, యత్థ నేమిత్తానం చక్ఖు న కమతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ వస్సస్స అన్తరాయా, యం నేమిత్తా న జానన్తి, యత్థ నేమిత్తానం చక్ఖు న కమతీ”తి. సత్తమం.

౮. వాచాసుత్తం

౧౯౮. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతా వాచా సుభాసితా హోతి, నో దుబ్భాసితా, అనవజ్జా చ అననువజ్జా చ విఞ్ఞూనం [అననువజ్జా విఞ్ఞూనం (స్యా. కం.)]. కతమేహి పఞ్చహి? కాలేన చ భాసితా హోతి, సచ్చా చ భాసితా హోతి, సణ్హా చ భాసితా హోతి, అత్థసంహితా చ భాసితా హోతి, మేత్తచిత్తేన చ భాసితా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతా వాచా సుభాసితా హోతి, నో దుబ్భాసితా, అనవజ్జా చ అననువజ్జా చ విఞ్ఞూన”న్తి. అట్ఠమం.

౯. కులసుత్తం

౧౯౯. “యం, భిక్ఖవే, సీలవన్తో పబ్బజితా కులం ఉపసఙ్కమన్తి, తత్థ మనుస్సా పఞ్చహి ఠానేహి బహుం పుఞ్ఞం పసవన్తి. కతమేహి పఞ్చహి? యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే సీలవన్తే పబ్బజితే కులం ఉపసఙ్కమన్తే మనుస్సా దిస్వా చిత్తాని పసాదేన్తి [పసీదన్తి (స్యా. కం. క.)], సగ్గసంవత్తనికం, భిక్ఖవే, తం కులం తస్మిం సమయే పటిపదం పటిపన్నం హోతి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే సీలవన్తే పబ్బజితే కులం ఉపసఙ్కమన్తే మనుస్సా పచ్చుట్ఠేన్తి అభివాదేన్తి ఆసనం దేన్తి, ఉచ్చాకులీనసంవత్తనికం, భిక్ఖవే, తం కులం తస్మిం సమయే పటిపదం పటిపన్నం హోతి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే సీలవన్తే పబ్బజితే కులం ఉపసఙ్కమన్తే మనుస్సా మచ్ఛేరమలం పటివినేన్తి [పటివినోదేన్తి (సీ. పీ.)], మహేసక్ఖసంవత్తనికం, భిక్ఖవే, తం కులం తస్మిం సమయే పటిపదం పటిపన్నం హోతి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే సీలవన్తే పబ్బజితే కులం ఉపసఙ్కమన్తే మనుస్సా యథాసత్తి యథాబలం సంవిభజన్తి, మహాభోగసంవత్తనికం , భిక్ఖవే, తం కులం తస్మిం సమయే పటిపదం పటిపన్నం హోతి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే సీలవన్తే పబ్బజితే కులం ఉపసఙ్కమన్తే మనుస్సా పరిపుచ్ఛన్తి పరిపఞ్హన్తి ధమ్మం సుణన్తి, మహాపఞ్ఞాసంవత్తనికం, భిక్ఖవే, తం కులం తస్మిం సమయే పటిపదం పటిపన్నం హోతి. యం , భిక్ఖవే, సీలవన్తో పబ్బజితా కులం ఉపసఙ్కమన్తి, తత్థ మనుస్సా ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి బహుం పుఞ్ఞం పసవన్తీ”తి. నవమం.

౧౦. నిస్సారణీయసుత్తం

౨౦౦. “పఞ్చిమా , భిక్ఖవే, నిస్సారణీయా [నిస్సరణీయా (పీ.), నిస్సరణియా (దీ. ని. ౩.౩౨౧)] ధాతుయో. కతమా పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కామం [కామే (స్యా. కం.) దీ. ని. ౩.౩౨౧] మనసికరోతో కామేసు చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. నేక్ఖమ్మం ఖో పనస్స మనసికరోతో నేక్ఖమ్మే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం [సుకతం (పీ. క.)] సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం సువిసంయుత్తం [విసంయుత్తం (కత్థచి, దీ. ని. ౩.౩౨౧)] కామేహి; యే చ కామపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతపరిళాహా, ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదియతి. ఇదమక్ఖాతం కామానం నిస్సరణం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో బ్యాపాదం మనసికరోతో బ్యాపాదే చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. అబ్యాపాదం ఖో పనస్స మనసికరోతో అబ్యాపాదే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం సువిసంయుత్తం బ్యాపాదేన; యే చ బ్యాపాదపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతపరిళాహా, ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదియతి. ఇదమక్ఖాతం బ్యాపాదస్స నిస్సరణం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో విహేసం మనసికరోతో విహేసాయ చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. అవిహేసం ఖో పనస్స మనసికరోతో అవిహేసాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం సువిసంయుత్తం విహేసాయ; యే చ విహేసాపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతపరిళాహా, ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదియతి. ఇదమక్ఖాతం విహేసాయ నిస్సరణం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో రూపం మనసికరోతో రూపే చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. అరూపం ఖో పనస్స మనసికరోతో అరూపే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం సువిసంయుత్తం రూపేహి; యే చ రూపపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతపరిళాహా, ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదియతి. ఇదమక్ఖాతం రూపానం నిస్సరణం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో సక్కాయం మనసికరోతో సక్కాయే చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. సక్కాయనిరోధం ఖో పనస్స మనసికరోతో సక్కాయనిరోధే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం సువిసంయుత్తం సక్కాయేన; యే చ సక్కాయపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతపరిళాహా, ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదియతి. ఇదమక్ఖాతం సక్కాయస్స నిస్సరణం.

“తస్స కామనన్దీపి నానుసేతి, బ్యాపాదనన్దీపి నానుసేతి, విహేసానన్దీపి నానుసేతి , రూపనన్దీపి నానుసేతి, సక్కాయనన్దీపి నానుసేతి (నో) [( ) కత్థచి నత్థి] కామనన్దియాపి అననుసయా, బ్యాపాదనన్దియాపి అననుసయా, విహేసానన్దియాపి అననుసయా, రూపనన్దియాపి అననుసయా, సక్కాయనన్దియాపి అననుసయా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిరనుసయో, అచ్ఛేచ్ఛి [అచ్ఛేజ్జి (స్యా॰ కం॰ క॰)] తణ్హం, వివత్తయి [వావత్తయి (సీ॰)] సంయోజనం, సమ్మా మానాభిసమయా అన్తమకాసి దుక్ఖస్స. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ నిస్సారణీయా ధాతుయో”తి. దసమం.

బ్రాహ్మణవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

సోణో దోణో సఙ్గారవో, కారణపాలీ చ పిఙ్గియానీ;
సుపినా చ వస్సా వాచా, కులం నిస్సారణీయేన చాతి.

చతుత్థపణ్ణాసకం సమత్తం.

౫. పఞ్చమపణ్ణాసకం

(౨౧) ౧. కిమిలవగ్గో

౧. కిమిలసుత్తం

౨౦౧. ఏకం సమయం భగవా కిమిలాయం [కిమ్బిలాయం (సీ. పీ.) అ. ని. ౬.౪౦; ౭.౫౯] విహరతి వేళువనే. అథ ఖో ఆయస్మా కిమిలో [కిమ్బిలో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా కిమిలో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన తథాగతే పరినిబ్బుతే సద్ధమ్మో న చిరట్ఠితికో హోతీ"తి? "ఇధ, కిమిల, తథాగతే పరినిబ్బుతే భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో సత్థరి అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, ధమ్మే అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, సఙ్ఘే అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, సిక్ఖాయ అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, అఞ్ఞమఞ్ఞం అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా. అయం ఖో, కిమిల, హేతు అయం పచ్చయో, యేన తథాగతే పరినిబ్బుతే సద్ధమ్మో న చిరట్ఠితికో హోతీ"తి.

"కో పన, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన తథాగతే పరినిబ్బుతే సద్ధమ్మో చిరట్ఠితికో హోతీ"తి? "ఇధ, కిమిల, తథాగతే పరినిబ్బుతే భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో సత్థరి సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, ధమ్మే సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, సఙ్ఘే సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, సిక్ఖాయ సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, అఞ్ఞమఞ్ఞం సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా. అయం ఖో, కిమిల, హేతు అయం పచ్చయో, యేన తథాగతే పరినిబ్బుతే సద్ధమ్మో చిరట్ఠితికో హోతీ"తి. పఠమం.

౨. ధమ్మస్సవనసుత్తం

౨౦౨. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆనిసంసా ధమ్మస్సవనే. కతమే పఞ్చ? అస్సుతం సుణాతి , సుతం పరియోదాపేతి, కఙ్ఖం వితరతి [విహనతి (స్యా. కం. పీ. క.)], దిట్ఠిం ఉజుం కరోతి, చిత్తమస్స పసీదతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా ధమ్మస్సవనే"తి. దుతియం.

౩. అస్సాజానీయసుత్తం

౨౦౩. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో [భద్దో (పీ.)] అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

"కతమేహి పఞ్చహి? అజ్జవేన, జవేన, మద్దవేన, ఖన్తియా, సోరచ్చేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. "ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స.

“కతమేహి పఞ్చహి? అజ్జవేన, జవేన, మద్దవేన, ఖన్తియా, సోరచ్చేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. తతియం.

౪. బలసుత్తం

౨౦౪. “పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, హిరిబలం, ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం, పఞ్ఞాబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ బలానీ”తి. చతుత్థం.

౫. చేతోఖిలసుత్తం

౨౦౫. [అ॰ ని॰ ౯.౭౧; మ॰ ని॰ ౧.౧౮౫; దీ॰ ని॰ ౩.౩౧౯] “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, చేతోఖిలా. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే , భిక్ఖు సత్థరి కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సత్థరి కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, అయం పఠమో చేతోఖిలో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మే కఙ్ఖతి…పే॰… సఙ్ఘే కఙ్ఖతి…పే॰… సిక్ఖాయ కఙ్ఖతి…పే॰… సబ్రహ్మచారీసు కుపితో హోతి అనత్తమనో ఆహతచిత్తో ఖిలజాతో. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీసు కుపితో హోతి అనత్తమనో ఆహతచిత్తో ఖిలజాతో, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, అయం పఞ్చమో చేతోఖిలో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ చేతోఖిలా”తి. పఞ్చమం.

౬. వినిబన్ధసుత్తం

౨౦౬. [అ॰ ని॰ ౯.౭౨; దీ॰ ని॰ ౩.౩౨౦] “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, చేతసోవినిబన్ధా [చేతోవినిబద్ధా (సారత్థదీపనీటీకాయం)]. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కామేసు అవీతరాగో [అవిగతరాగో (క॰)] హోతి అవిగతచ్ఛన్దో అవిగతపేమో అవిగతపిపాసో అవిగతపరిళాహో అవిగతతణ్హో. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కామేసు అవీతరాగో హోతి అవిగతచ్ఛన్దో అవిగతపేమో అవిగతపిపాసో అవిగతపరిళాహో అవిగతతణ్హో, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, అయం పఠమో చేతసోవినిబన్ధో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే అవీతరాగో హోతి…పే॰… రూపే అవీతరాగో హోతి…పే॰… యావదత్థం ఉదరావదేహకం భుఞ్జిత్వా సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో విహరతి…పే॰… అఞ్ఞతరం దేవనికాయం పణిధాయ బ్రహ్మచరియం చరతి – ‘ఇమినాహం సీలేన వా వతేన వా తపేన వా బ్రహ్మచరియేన వా దేవో వా భవిస్సామి దేవఞ్ఞతరో వా’తి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం దేవనికాయం పణిధాయ బ్రహ్మచరియం చరతి – ‘ఇమినాహం సీలేన వా వతేన వా తపేన వా బ్రహ్మచరియేన వా దేవో వా భవిస్సామి దేవఞ్ఞతరో వా’తి, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ

అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, అయం పఞ్చమో చేతసోవినిబన్ధో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ చేతసోవినిబన్ధా"తి. ఛట్ఠం.

౭. యాగుసుత్తం

౨౦౭. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆనిసంసా యాగుయా. కతమే పఞ్చ? ఖుద్దం [ఖుదం (సీ. పీ.) ఖుధాతి సక్కతానులోమం. మహావ. ౨౮౨] పటిహనతి, పిపాసం పటివినేతి, వాతం అనులోమేతి, వత్థిం సోధేతి, ఆమావసేసం పాచేతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా యాగుయా"తి. సత్తమం.

౮. దన్తకట్ఠసుత్తం

౨౦౮. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా దన్తకట్ఠస్స అఖాదనే. కతమే పఞ్చ? అచక్ఖుస్సం, ముఖం దుగ్గన్ధం హోతి, రసహరణియో న విసుజ్ఝన్తి, పిత్తం సేమ్హం భత్తం పరియోనన్ధతి [పరియోనద్ధన్తి (సీ. పీ.), పరియోనద్ధతి (స్యా. కం. క.) చూళవ. ౨౮౨ పస్సితబ్బం], భత్తమస్స నచ్ఛాదేతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా దన్తకట్ఠస్స అఖాదనే.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా దన్తకట్ఠస్స ఖాదనే. కతమే పఞ్చ? చక్ఖుస్సం, ముఖం న దుగ్గన్ధం హోతి, రసహరణియో విసుజ్ఝన్తి, పిత్తం సేమ్హం భత్తం న పరియోనన్ధతి, భత్తమస్స ఛాదేతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా దన్తకట్ఠస్స ఖాదనే"తి. అట్ఠమం.

౯. గీతస్సరసుత్తం

౨౦౯. [చూళవ. ౨౪౯] "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా ఆయతకేన గీతస్సరేన ధమ్మం భణన్తస్స. కతమే పఞ్చ? అత్తనాపి తస్మిం సరే సారజ్జతి, పరేపి తస్మిం సరే సారజ్జన్తి, గహపతికాపి ఉజ్ఝాయన్తి – 'యథేవ మయం గాయామ, ఏవమేవం ఖో సమణా సక్యపుత్తియా గాయన్తీ'తి, సరకుత్తిమ్పి నికామయమానస్స సమాధిస్స భఙ్గో హోతి, పచ్ఛిమా జనతా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా ఆయతకేన గీతస్సరేన ధమ్మం భణన్తస్సా"తి. నవమం.

౧౦. ముట్ఠస్సతిసుత్తం

౨౧౦. [మహావ. ౩౩౩] "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా ముట్ఠస్సతిస్స అసమ్పజానస్స నిద్దం ఓక్కమయతో . కతమే పఞ్చ? దుక్ఖం సుపతి, దుక్ఖం పటిబుజ్ఝతి, పాపకం సుపినం పస్సతి, దేవతా న రక్ఖన్తి, అసుచి ముచ్చతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా ముట్ఠస్సతిస్స అసమ్పజానస్స నిద్దం ఓక్కమయతో.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా ఉపట్ఠితస్సతిస్స సమ్పజానస్స నిద్దం ఓక్కమయతో. కతమే పఞ్చ? సుఖం సుపతి, సుఖం పటిబుజ్ఝతి, న పాపకం సుపినం పస్సతి , దేవతా రక్ఖన్తి, అసుచి న ముచ్చతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా ఉపట్ఠితస్సతిస్స సమ్పజానస్స నిద్దం ఓక్కమయతో"తి. దసమం.

కిమిలవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

> కిమిలో ధమ్మస్సవనం, ఆజానీయో బలం ఖిలం;
>
> వినిబన్ధం యాగు కట్ఠం, గీతం ముట్ఠస్సతినా చాతి.

(౨౨) ౨. అక్కోసకవగ్గో

౧. అక్కోసకసుత్తం

౨౧౧. “యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్కోసకపరిభాసకో అరియూపవాదీ సబ్రహ్మచారీనం, తస్స పఞ్చ ఆదీనవా పాటికఙ్ఖా. కతమే పఞ్చ? పారాజికో వా హోతి ఛిన్నపరిపన్థో [ఛిన్నపరిబన్ధో (క.)], అఞ్ఞతరం వా సంకిలిట్ఠం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, బాళ్హం వా రోగాతఙ్కం ఫుసతి, సమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్కోసకపరిభాసకో అరియూపవాదీ సబ్రహ్మచారీనం, తస్స ఇమే పఞ్చ ఆదీనవా పాటికఙ్ఖా”తి. పఠమం.

౨. భణ్డనకారకసుత్తం

౨౧౨. “యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు భణ్డనకారకో కలహకారకో వివాదకారకో భస్సకారకో సఙ్ఘే అధికరణకారకో, తస్స పఞ్చ ఆదీనవా పాటికఙ్ఖా. కతమే పఞ్చ? అనధిగతం నాధిగచ్ఛతి, అధిగతా [అధిగతం (సబ్బత్థ)] పరిహాయతి, పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి, సమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు భణ్డనకారకో కలహకారకో వివాదకారకో భస్సకారకో సఙ్ఘే అధికరణకారకో, తస్స ఇమే పఞ్చ ఆదీనవా పాటికఙ్ఖా”తి. దుతియం.

౩. సీలసుత్తం

౨౧౩. [మహావ. ౨౮౫; దీ. ని. ౩.౩౧౬] “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, దుస్సీలో సీలవిపన్నో పమాదాధికరణం మహతిం భోగజానిం నిగచ్ఛతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, దుస్సీలస్స సీలవిపన్నస్స పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, దుస్సీలో సీలవిపన్నో యఞ్ఞదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి – యది ఖత్తియపరిసం, యది బ్రాహ్మణపరిసం, యది గహపతిపరిసం, యది సమణపరిసం – అవిసారదో ఉపసఙ్కమతి మఙ్కుభూతో. అయం, భిక్ఖవే, తతియో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, దుస్సీలో సీలవిపన్నో సమ్మూళ్హో కాలం కరోతి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, దుస్సీలో సీలవిపన్నో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా దుస్సీలస్స

సీలవిపత్తియా.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా సీలవతో సీలసమ్పదాయ. కతమే పఞ్చ? ఇధ, భిక్ఖవే, సీలవా సీలసమ్పన్నో అప్పమాదాధికరణం మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అధిగచ్ఛతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సీలవతో సీలసమ్పన్నస్స కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సీలవా సీలసమ్పన్నో యఞ్ఞదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి – యది ఖత్తియపరిసం, యది బ్రాహ్మణపరిసం , యది గహపతిపరిసం, యది సమణపరిసం – విసారదో ఉపసఙ్కమతి అమఙ్కుభూతో. అయం భిక్ఖవే, తతియో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సీలవా సీలసమ్పన్నో అసమ్మూళ్హో కాలం కరోతి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సీలవా సీలసమ్పన్నో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా సీలవతో సీలసమ్పదాయా”తి. తతియం.

౪. బహుభాణిసుత్తం

౨౧౪. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా బహుభాణిస్మిం పుగ్గలే. కతమే పఞ్చ? ముసా భణతి, పిసుణం భణతి, ఫరుసం భణతి, సమ్ఫప్పలాపం భణతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా బహుభాణిస్మిం పుగ్గలే.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా మన్తభాణిస్మిం పుగ్గలే. కతమే పఞ్చ? న ముసా భణతి, న పిసుణం భణతి, న ఫరుసం భణతి, న సమ్ఫప్పలాపం భణతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా మన్తభాణిస్మిం పుగ్గలే”తి. చతుత్థం.

౫. పఠమఅక్ఖన్తిసుత్తం

౨౧౫. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా అక్ఖన్తియా. కతమే పఞ్చ? బహునో జనస్స అప్పియో హోతి అమనాపో, వేరబహులో చ హోతి, వజ్జబహులో చ, సమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా అక్ఖన్తియా.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా ఖన్తియా. కతమే పఞ్చ? బహునో జనస్స పియో హోతి మనాపో, న వేరబహులో హోతి, న వజ్జబహులో, అసమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా ఖన్తియా”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియఅక్ఖన్తిసుత్తం

౨౧౬. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా అక్ఖన్తియా. కతమే పఞ్చ? బహునో జనస్స అప్పియో హోతి అమనాపో, లుద్దో చ హోతి, విప్పటిసారీ చ, సమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా అక్ఖన్తియా.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా ఖన్తియా. కతమే పఞ్చ? బహునో జనస్స పియో హోతి మనాపో, అలుద్దో చ హోతి, అవిప్పటిసారీ చ, అసమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా ఖన్తియా"తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమఅపాసాదికసుత్తం

౨౧౭. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా అపాసాదికే. కతమే పఞ్చ? అత్తాపి అత్తానం ఉపవదతి, అనువిచ్చ విఞ్ఞూ గరహన్తి, పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి, సమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా అపాసాదికే.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా పాసాదికే . కతమే పఞ్చ? అత్తాపి అత్తానం న ఉపవదతి, అనువిచ్చ విఞ్ఞూ పసంసన్తి, కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి, అసమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా పాసాదికే"తి. సత్తమం.

౮. దుతియఅపాసాదికసుత్తం

౨౧౮. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా అపాసాదికే. కతమే పఞ్చ? అప్పసన్నా నప్పసీదన్తి, పసన్నానఞ్చ ఏకచ్చానం అఞ్ఞథత్తం హోతి, సత్థుసాసనం అకతం [న కతం (స్యా॰ కం॰ క॰)] హోతి, పచ్ఛిమా జనతా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి, చిత్తమస్స నప్పసీదతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా అపాసాదికే.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా పాసాదికే. కతమే పఞ్చ? అప్పసన్నా పసీదన్తి, పసన్నానఞ్చ భియ్యోభావో హోతి, సత్థుసాసనం కతం హోతి, పచ్ఛిమా జనతా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి, చిత్తమస్స పసీదతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా పాసాదికే"తి. అట్ఠమం.

౯. అగ్గిసుత్తం

౨౧౯. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా అగ్గిస్మిం. కతమే పఞ్చ? అచక్ఖుస్సో, దుబ్బణ్ణకరణో, దుబ్బలకరణో, సఙ్గణికాపవడ్ఢనో [సఙ్గణికాపవద్ధనో (సీ॰), సఙ్గణికారామబద్ధనో (క॰)], తిరచ్ఛానకథాపవత్తనికో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా అగ్గిస్మి"న్తి. నవమం.

౧౦. మధురాసుత్తం

౨౨౦. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా మధురాయం. కతమే పఞ్చ? విసమా, బహురజా, చణ్డసునఖా, వాళయక్ఖా, దుల్లభపిణ్డా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా మధురాయా”న్తి. దసమం.

అక్కోసకవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

అక్కోసభణ్డనసీలం , బహుభాణీ ద్వే అఖన్తియో;
అపాసాదికా ద్వే వుత్తా, అగ్గిస్మిం మధురేన చాతి.

(২৩) ३. దీఘచారికవగ్గో

౧. పఠమదీఘచారికసుత్తం

২২౧. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా దీఘచారికం అనవత్థచారికం అనుయుత్తస్స విహరతో. కతమే పఞ్చ? అస్సుతం న సుణాతి, సుతం న పరియోదాపేతి, సుతేనేకచ్చేన అవిసారదో హోతి, గాళ్హం [బాళ్హం (స్యా॰)] రోగాతఙ్కం ఫుసతి, న చ మిత్తవా హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా దీఘచారికం అనవత్థచారికం అనుయుత్తస్స విహరతో.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా సమవత్థచారే. కతమే పఞ్చ? అస్సుతం సుణాతి, సుతం పరియోదాపేతి, సుతేనేకచ్చేన విసారదో హోతి, న గాళ్హం రోగాతఙ్కం ఫుసతి, మిత్తవా చ హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా సమవత్థచారే"తి. పఠమం.

২. దుతియదీఘచారికసుత్తం

২২২. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా దీఘచారికం అనవత్థచారికం అనుయుత్తస్స విహరతో. కతమే పఞ్చ? అనధిగతం నాధిగచ్ఛతి, అధిగతా పరిహాయతి, అధిగతేనేకచ్చేన అవిసారదో హోతి, గాళ్హం రోగాతఙ్కం ఫుసతి, న చ మిత్తవా హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా దీఘచారికం అనవత్థచారికం అనుయుత్తస్స విహరతో.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా సమవత్థచారే. కతమే పఞ్చ? అనధిగతం అధిగచ్ఛతి, అధిగతా న పరిహాయతి, అధిగతేనేకచ్చేన విసారదో హోతి, న గాళ్హం రోగాతఙ్కం ఫుసతి, మిత్తవా చ హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా సమవత్థచారే"తి. దుతియం.

३. అతినివాససుత్తం

২২३. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా అతినివాసే. కతమే పఞ్చ? బహుభణ్డో హోతి బహుభణ్డసన్నిచయో, బహుభేసజ్జో హోతి బహుభేసజ్జసన్నిచయో, బహుకిచ్చో హోతి బహుకరణీయో బ్యత్తో కింకరణీయేసు, సంసట్ఠో విహరతి గహట్ఠపబ్బజితేహి అననులోమికేన గిహిసంసగ్గేన, తమ్హా చ ఆవాసా పక్కమన్తో సాపేక్ఖో పక్కమతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా అతినివాసే.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా సమవత్థవాసే. కతమే పఞ్చ? న బహుభణ్డో హోతి న బహుభణ్డసన్నిచయో, న బహుభేసజ్జో హోతి న బహుభేసజ్జసన్నిచయో, న బహుకిచ్చో హోతి న బహుకరణీయో న బ్యత్తో కింకరణీయేసు, అసంసట్ఠో విహరతి గహట్ఠపబ్బజితేహి అననులోమికేన గిహిసంసగ్గేన, తమ్హా చ ఆవాసా పక్కమన్తో అనపేక్ఖో పక్కమతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా సమవత్థవాసే"తి. తతియం.

४. మచ్ఛరీసుత్తం

౨౨౪. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా అతినివాసే. కతమే పఞ్చ? ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి, కులమచ్ఛరీ హోతి, లాభమచ్ఛరీ హోతి, వణ్ణమచ్ఛరీ హోతి, ధమ్మమచ్ఛరీ హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా అతినివాసే.

“పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆనిసంసా సమవత్థవాసే. కతమే పఞ్చ? న ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి, న కులమచ్ఛరీ హోతి, న లాభమచ్ఛరీ హోతి, న వణ్ణమచ్ఛరీ హోతి, న ధమ్మమచ్ఛరీ హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా సమవత్థవాసే”తి. చతుత్థం.

౫. పఠమకులూపకసుత్తం

౨౨౫. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా కులూపకే [కులుపకే (స్యా. పీ.), కులూపగే (సీ.)]. కతమే పఞ్చ? అనామన్తచారే ఆపజ్జతి, రహో నిసజ్జాయ ఆపజ్జతి, పటిచ్ఛన్నే ఆసనే ఆపజ్జతి, మాతుగామస్స ఉత్తరి ఛప్పఞ్చవాచాహి ధమ్మం దేసేన్తో ఆపజ్జతి, కామసఙ్కప్పబహులో విహరతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా కులూపకే”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియకులూపకసుత్తం

౨౨౬. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా కులూపకస్స భిక్ఖునో అతివేలం కులేసు సంసట్ఠస్స విహరతో. కతమే పఞ్చ? మాతుగామస్స అభిణ్హదస్సనం, దస్సనే సతి సంసగ్గో, సంసగ్గే సతి విస్సాసో, విస్సాసే సతి ఓతారో, ఓతిణ్ణచిత్తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – ‘అనభిరతో వా బ్రహ్మచరియం చరిస్సతి అఞ్ఞతరం వా సంకిలిట్ఠం ఆపత్తిం ఆపజ్జిస్సతి సిక్ఖం వా పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సతి’. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా కులూపకస్స భిక్ఖునో అతివేలం కులేసు సంసట్ఠస్స విహరతో”తి. ఛట్ఠం.

౭. భోగసుత్తం

౨౨౭. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా భోగేసు. కతమే పఞ్చ? అగ్గిసాధారణా భోగా, ఉదకసాధారణా భోగా, రాజసాధారణా భోగా, చోరసాధారణా భోగా, అప్పియేహి దాయాదేహి సాధారణా భోగా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా భోగేసు.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా భోగేసు. కతమే పఞ్చ? భోగే నిస్సాయ అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి, మాతాపితరో సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి, పుత్తదారదాసకమ్మకరపోరిసే సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి, మిత్తామచ్చే సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి, సమణబ్రాహ్మణేసు ఉద్ధగ్గికం దక్ఖిణం పతిట్ఠాపేతి సోవగ్గికం సుఖవిపాకం సగ్గసంవత్తనికం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా భోగేసూ”తి. సత్తమం.

౮. ఉస్సూరభత్తసుత్తం

౨౨౮. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా ఉస్సూరభత్తే కులే. కతమే పఞ్చ? యే తే అతిథీ పాహునా, తే న కాలేన పటిపూజేన్తి; యా తా బలిపటిగ్గాహికా దేవతా, తా న కాలేన పటిపూజేన్తి; యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏకభత్తికా రత్తూపరతా విరతా వికాలభోజనా, తే న కాలేన పటిపూజేన్తి; దాసకమ్మకరపోరిసా విముఖా కమ్మం కరోన్తి; తావతకంయేవ అసమయేన భుత్తం అనోజవన్తం హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా ఉస్సూరభత్తే కులే.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా సమయభత్తే కులే. కతమే పఞ్చ? యే తే అతిథీ పాహునా, తే కాలేన పటిపూజేన్తి; యా తా బలిపటిగ్గాహికా దేవతా, తా కాలేన పటిపూజేన్తి; యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏకభత్తికా రత్తూపరతా విరతా వికాలభోజనా, తే కాలేన పటిపూజేన్తి; దాసకమ్మకరపోరిసా అవిముఖా కమ్మం కరోన్తి; తావతకంయేవ సమయేన భుత్తం ఓజవన్తం హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా సమయభత్తే కులే”తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమకణ్హసప్పసుత్తం

౨౨౯. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా కణ్హసప్పే. కతమే పఞ్చ? అసుచి, దుగ్గన్ధో, సభీరు, సప్పటిభయో, మిత్తదుబ్భీ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే , పఞ్చ ఆదీనవా కణ్హసప్పే. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చిమే ఆదీనవా మాతుగామే. కతమే పఞ్చ? అసుచి, దుగ్గన్ధో, సభీరు, సప్పటిభయో, మిత్తదుబ్భీ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా మాతుగామే”తి. నవమం.

౧౦. దుతియకణ్హసప్పసుత్తం

౨౩౦. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా కణ్హసప్పే. కతమే పఞ్చ? కోధనో, ఉపనాహీ, ఘోరవిసో, దుజ్జివ్హో, మిత్తదుబ్భీ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా కణ్హసప్పే.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చిమే ఆదీనవా మాతుగామే. కతమే పఞ్చ? కోధనో, ఉపనాహీ, ఘోరవిసో, దుజ్జివ్హో, మిత్తదుబ్భీ. తత్రిదం, భిక్ఖవే, మాతుగామస్స ఘోరవిసతా – యేభుయ్యేన, భిక్ఖవే, మాతుగామో తిబ్బరాగో. తత్రిదం, భిక్ఖవే, మాతుగామస్స దుజ్జివ్హతా – యేభుయ్యేన, భిక్ఖవే, మాతుగామో పిసుణవాచో. తత్రిదం, భిక్ఖవే, మాతుగామస్స మిత్తదుబ్భితా – యేభుయ్యేన , భిక్ఖవే, మాతుగామో అతిచారినీ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా మాతుగామే”తి. దసమం.

దీఘచారికవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

దే్వ దీఘచారికా వుత్తా, అతినివాసమచ్ఛరీ;
దే్వ చ కులూపకా భోగా, భత్తం సప్పాపరే దువేతి.

(౨౪) ४. ఆవాసికవగ్గో

౧. ఆవాసికసుత్తం

౨౩౧. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు అభావనీయో హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? న ఆకప్పసమ్పన్నో హోతి న వత్తసమ్పన్నో; న బహుస్సుతో హోతి న సుతధరో; న పటిసల్లేఖితా [సల్లేఖితా (క. సీ.)] హోతి న పటిసల్లానారామో; న కల్యాణవాచో హోతి న కల్యాణవాక్కరణో; దుప్పఞ్ఞో హోతి జళో ఏళమూగో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు అభావనీయో హోతి.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు భావనీయో హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? ఆకప్పసమ్పన్నో హోతి వత్తసమ్పన్నో; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో; పటిసల్లేఖితా హోతి పటిసల్లానారామో; కల్యాణవాచో హోతి కల్యాణవాక్కరణో; పఞ్ఞవా హోతి అజళో అనేళమూగో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు భావనీయో హోతీ”తి. పఠమం.

౨. పియసుత్తం

౨౩౨. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చ.

“కతమేహి పఞ్చహి? సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా ; కల్యాణవాచో హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా; చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ; ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో చ హోతి మనాపో చ గరు చ భావనీయో చా”తి. దుతియం.

౩. సోభనసుత్తం

౨౩౩. “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు ఆవాసం సోభేతి. కతమేహి పఞ్చహి? సీలవా హోతి… పే… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి…పే… దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; కల్యాణవాచో హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా; పటిబలో హోతి ఉపసఙ్కమన్తే ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతుం సమాదపేతుం సముత్తేజేతుం సమ్పహంసేతుం; చతున్నం ఝానానం

ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు ఆవాసం సోభేతీ”తి. తతియం.

౪. బహూపకారసుత్తం

౨౩౪. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు ఆవాసస్స బహూపకారో హోతి. కతమేహి పఞ్చహి? సీలవా హోతి...పే.... సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు; బహుస్సుతో హోతి...పే.... దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; ఖణ్డఫుల్లం పటిసఙ్ఖరోతి; మహా ఖో పన భిక్ఖుసఙ్ఘో అభిక్కన్తో నానావేరజ్జకా భిక్ఖూ గిహీనం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆరోచేతి – ‘మహా ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖుసఙ్ఘో అభిక్కన్తో నానావేరజ్జకా భిక్ఖూ, కరోథ పుఞ్ఞాని, సమయో పుఞ్ఞాని కాతు’న్తి; చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు ఆవాసస్స బహూపకారో హోతీ”తి. చతుత్థం.

౫. అనుకమ్పసుత్తం

౨౩౫. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు గిహీనం [గిహిం (స్యా॰), గిహీ (కత్థచి)] అనుకమ్పతి. కతమేహి పఞ్చహి? అధిసీలే [అధిసీలేసు (స్యా॰)] సమాదపేతి; ధమ్మదస్సనే నివేసేతి; గిలానకే ఉపసఙ్కమిత్వా సతిం ఉప్పాదేతి – ‘అరహగ్గతం ఆయస్మన్తో సతిం ఉపట్ఠాపేథా’తి; మహా ఖో పన భిక్ఖుసఙ్ఘో అభిక్కన్తో నానావేరజ్జకా భిక్ఖూ గిహీనం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆరోచేతి – ‘మహా ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖుసఙ్ఘో అభిక్కన్తో నానావేరజ్జకా భిక్ఖూ, కరోథ పుఞ్ఞాని, సమయో పుఞ్ఞాని కాతు’న్తి; యం ఖో పనస్స భోజనం దేన్తి లూఖం వా పణీతం వా తం అత్తనా పరిభుఞ్జతి, సద్ధాదేయ్యం న వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు గిహీనం అనుకమ్పతీ”తి. పఞ్చమం.

౬. పఠమఅవణ్ణారహసుత్తం

౨౩౬. “పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి; అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి; అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసేతి; అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసేతి; సద్ధాదేయ్యం వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి; అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి; అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసేతి; అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసేతి; సద్ధాదేయ్యం న వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. ఛట్ఠం.

౭. దుతియఅవణ్ణారహసుత్తం

౨౩౭. ‘‘పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి; అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి; ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి ఆవాసపలిగేధీ; కులమచ్ఛరీ హోతి కులపలిగేధీ; సద్ధాదేయ్యం వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి; అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి; న ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి న ఆవాసపలిగేధీ; న కులమచ్ఛరీ హోతి న కులపలిగేధీ; సద్ధాదేయ్యం న వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే’’తి. సత్తమం.

౮. తతియఅవణ్ణారహసుత్తం

౨౩౮. ‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి; అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి; ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి; కులమచ్ఛరీ హోతి; లాభమచ్ఛరీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి; అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి ; న ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి; న కులమచ్ఛరీ హోతి ; న లాభమచ్ఛరీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే’’తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమమచ్ఛరియసుత్తం

౨౩౯. ‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి; కులమచ్ఛరీ హోతి; లాభమచ్ఛరీ హోతి; వణ్ణమచ్ఛరీ [ధమ్మమచ్ఛరీ (క.)] హోతి; సద్ధాదేయ్యం వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

‘‘పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? న ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి; న కులమచ్ఛరీ హోతి; న లాభమచ్ఛరీ హోతి; న వణ్ణమచ్ఛరీ హోతి; సద్ధాదేయ్యం న వినిపాతేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే’’తి. నవమం.

౧౦. దుతియమచ్ఛరియసుత్తం

౨౪౦. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి; కులమచ్ఛరీ హోతి; లాభమచ్ఛరీ హోతి; వణ్ణమచ్ఛరీ హోతి; ధమ్మమచ్ఛరీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

"పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? న ఆవాసమచ్ఛరీ హోతి; న కులమచ్ఛరీ హోతి; న లాభమచ్ఛరీ హోతి; న వణ్ణమచ్ఛరీ హోతి; న ధమ్మమచ్ఛరీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆవాసికో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే"తి. దసమం.

ఆవాసికవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

ఆవాసికో పియో చ సోభనో,
బహూపకారో అనుకమ్పకో చ;
తయో అవణ్ణారహా చేవ,
మచ్ఛరియా దువేపి చాతి [యథాభతం చాపి అవణ్ణగేధా, చతుక్కమచ్ఛేర పఞ్చమేన చాతి (సీ॰ స్యా॰) యథాభతం అవణ్ణఞ్చ, చతుకో మచ్ఛరియేన చాతి (క॰)].

(၃၁) ၁. దుచ్చరితవగ్గో

၁. పఠమదుచ్చరితసుత్తం

၃၀၁. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా దుచ్చరితే. కతమే పఞ్చ? అత్తాపి అత్తానం ఉపవదతి; అనువిచ్చ విఞ్ఞూ గరహన్తి; పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి; సమ్మూళ్హో కాలం కరోతి; కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా దుచ్చరితే.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా సుచరితే. కతమే పఞ్చ? అత్తాపి అత్తానం న ఉపవదతి; అనువిచ్చ విఞ్ఞూ పసంసన్తి; కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి; అసమ్మూళ్హో కాలం కరోతి; కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా సుచరితే"తి. పఠమం.

၂. పఠమకాయదుచ్చరితసుత్తం

၃၀၂. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా కాయదుచ్చరితే…పే॰… ఆనిసంసా కాయసుచరితే…పే॰…. దుతియం.

၃. పఠమవచీదుచ్చరితసుత్తం

၃၀၃. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా వచీదుచ్చరితే…పే॰… ఆనిసంసా వచీసుచరితే…పే॰…. తతియం.

၄. పఠమమనోదుచ్చరితసుత్తం

၃၀၄. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా మనోదుచ్చరితే…పే॰… ఆనిసంసా మనోసుచరితే . కతమే పఞ్చ? అత్తాపి అత్తానం న ఉపవదతి; అనువిచ్చ విఞ్ఞూ పసంసన్తి; కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి; అసమ్మూళ్హో కాలం కరోతి; కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా మనోసుచరితే"తి. చతుత్థం.

၅. దుతియదుచ్చరితసుత్తం

၃၀၅. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా దుచ్చరితే. కతమే పఞ్చ? అత్తాపి అత్తానం ఉపవదతి; అనువిచ్చ విఞ్ఞూ గరహన్తి; పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి; సద్ధమ్మా వుట్ఠాతి; అసద్ధమ్మే పతిట్ఠాతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా దుచ్చరితే.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా సుచరితే. కతమే పఞ్చ? అత్తాపి అత్తానం న ఉపవదతి; అనువిచ్చ విఞ్ఞూ పసంసన్తి; కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి; అసద్ధమ్మా వుట్ఠాతి; సద్ధమ్మే పతిట్ఠాతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా సుచరితే"తి. పఞ్చమం.

၆. దుతియకాయదుచ్చరితసుత్తం

౨౪౬. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా కాయదుచ్చరితే…పే॰… ఆనిసంసా కాయసుచరితే…పే॰…. ఛట్ఠం.

౭. దుతియవచీదుచ్చరితసుత్తం

౨౪౭. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా వచీదుచ్చరితే…పే॰… ఆనిసంసా వచీసుచరితే…పే॰…. సత్తమం.

౮. దుతియమనోదుచ్చరితసుత్తం

౨౪౮. "పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా మనోదుచ్చరితే…పే॰… ఆనిసంసా మనోసుచరితే. కతమే పఞ్చ? అత్తాపి అత్తానం న ఉపవదతి; అనువిచ్చ విఞ్ఞూ పసంసన్తి; కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి; అసద్ధమ్మా వుట్ఠాతి; సద్ధమ్మే పతిట్ఠాతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆనిసంసా మనోసుచరితే"తి. అట్ఠమం.

౯. సివథికసుత్తం

౨౪౯. "పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆదీనవా సివథికాయ [సీవథికాయ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. కతమే పఞ్చ? అసుచి, దుగ్గన్ధా, సప్పటిభయా, వాళానం అమనుస్సానం ఆవాసో, బహునో జనస్స ఆరోదనా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా సివథికాయ.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చిమే ఆదీనవా సివథికూపమే పుగ్గలే. కతమే పఞ్చ? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అసుచినా కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి; అసుచినా వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి; అసుచినా మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి. ఇదమస్స అసుచితాయ వదామి. సేయ్యథాపి సా, భిక్ఖవే, సివథికా అసుచి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

"తస్స అసుచినా కాయకమ్మేన సమన్నాగతస్స, అసుచినా వచీకమ్మేన సమన్నాగతస్స, అసుచినా మనోకమ్మేన సమన్నాగతస్స పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి. ఇదమస్స దుగ్గన్ధతాయ వదామి. సేయ్యథాపి సా, భిక్ఖవే, సివథికా దుగ్గన్ధా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

"తమేనం అసుచినా కాయకమ్మేన సమన్నాగతం, అసుచినా వచీకమ్మేన సమన్నాగతం, అసుచినా మనోకమ్మేన సమన్నాగతం పేసలా సబ్రహ్మచారీ ఆరకా పరివజ్జన్తి. ఇదమస్స సప్పటిభయస్మిం వదామి. సేయ్యథాపి సా, భిక్ఖవే, సివథికా సప్పటిభయా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

"సో అసుచినా కాయకమ్మేన సమన్నాగతో, అసుచినా వచీకమ్మేన సమన్నాగతో , అసుచినా మనోకమ్మేన సమన్నాగతో సభాగేహి పుగ్గలేహి సద్ధిం సంవసతి. ఇదమస్స వాళావాసస్మిం వదామి. సేయ్యథాపి సా , భిక్ఖవే, సివథికా వాళానం అమనుస్సానం ఆవాసో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

"తమేనం అసుచినా కాయకమ్మేన సమన్నాగతం, అసుచినా వచీకమ్మేన సమన్నాగతం, అసుచినా మనోకమ్మేన సమన్నాగతం పేసలా సబ్రహ్మచారీ దిస్వా ఖీయధమ్మం [ఖీయనధమ్మం (సీ॰)] ఆపజ్జన్తి – 'అహో వత నో దుక్ఖం యే

మయం ఏవరూపేహి పుగ్గలేహి సద్ధిం సంవసామా’తి! ఇదమస్స ఆరోదనాయ వదామి. సేయ్యథాపి సా, భిక్ఖవే, సివథికా బహునో జనస్స ఆరోదనా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా సివథికూపమే పుగ్గలే”తి. నవమం.

౧౦. పుగ్గలప్పసాదసుత్తం

౨౫౦. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ఆదీనవా పుగ్గలప్పసాదే. కతమే పఞ్చ? యస్మిం, భిక్ఖవే, పుగ్గలే పుగ్గలో అభిప్పసన్నో హోతి, సో తథారూపం ఆపత్తిం ఆపన్నో హోతి యథారూపాయ ఆపత్తియా సఙ్ఘో ఉక్ఖిపతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘యో ఖో మ్యాయం పుగ్గలో పియో మనాపో సో సఙ్ఘేన ఉక్ఖిత్తో’తి. భిక్ఖూసు అప్పసాదబహులో హోతి. భిక్ఖూసు అప్పసాదబహులో సమానో అఞ్ఞే భిక్ఖూ న భజతి. అఞ్ఞే భిక్ఖూ అభజన్తో సద్ధమ్మం న సుణాతి. సద్ధమ్మం అసుణన్తో సద్ధమ్మా పరిహాయతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ఆదీనవో పుగ్గలప్పసాదే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, యస్మిం పుగ్గలే పుగ్గలో అభిప్పసన్నో హోతి, సో తథారూపం ఆపత్తిం ఆపన్నో హోతి యథారూపాయ ఆపత్తియా సఙ్ఘో అన్తే నిసీదాపేతి . తస్స ఏవం హోతి – ‘యో ఖో మ్యాయం పుగ్గలో పియో మనాపో సో సఙ్ఘేన అన్తే నిసీదాపితో’తి. భిక్ఖూసు అప్పసాదబహులో హోతి. భిక్ఖూసు అప్పసాదబహులో సమానో అఞ్ఞే భిక్ఖూ న భజతి. అఞ్ఞే భిక్ఖూ అభజన్తో సద్ధమ్మం న సుణాతి. సద్ధమ్మం అసుణన్తో సద్ధమ్మా పరిహాయతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ఆదీనవో పుగ్గలప్పసాదే.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, యస్మిం పుగ్గలే పుగ్గలో అభిప్పసన్నో హోతి, సో దిసాపక్కన్తో హోతి…పే.… సో విబ్భన్తో హోతి…పే.… సో కాలఙ్కతో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘యో ఖో మ్యాయం పుగ్గలో పియో మనాపో సో కాలఙ్కతో’తి. అఞ్ఞే భిక్ఖూ న భజతి. అఞ్ఞే భిక్ఖూ అభజన్తో సద్ధమ్మం న సుణాతి. సద్ధమ్మం అసుణన్తో సద్ధమ్మా పరిహాయతి. అయం, భిక్ఖవే, పఞ్చమో ఆదీనవో పుగ్గలప్పసాదే. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ఆదీనవా పుగ్గలప్పసాదే”తి. దసమం.

దుచ్చరితవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

దుచ్చరితం కాయదుచ్చరితం, వచీదుచ్చరితం మనోదుచ్చరితం;
చతూహి పరే ద్వే సివథికా, పుగ్గలప్పసాదేన చాతి.

పఞ్చమపణ్ణాసకం సమత్తం.

(၃၆) ၆. ఉపసమ్పదావగ్గో

၁. ఉపసమ్పాదేతబ్బసుత్తం

၁၁၁. [మహావ. ౮౪] "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా ఉపసమ్పాదేతబ్బం. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసేఖేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి; అసేఖేన సమాధిక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి; అసేఖేన పఞ్ఞాక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి; అసేఖేన విముత్తిక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి; అసేఖేన విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా ఉపసమ్పాదేతబ్బ"న్తి. పఠమం.

၂. నిస్సయసుత్తం

၁၁၂. [మహావ. ౮౪] "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా నిస్సయో దాతబ్బో. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసేఖేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి...పే.... అసేఖేన విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి. ఇమేహి...పే.... నిస్సయో దాతబ్బో"తి. దుతియం.

၃. సామణేరసుత్తం

၁၁၃. [మహావ. ౮౪] "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బో. కతమేహి పఞ్చహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసేఖేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి; అసేఖేన సమాధిక్ఖన్ధేన... అసేఖేన పఞ్ఞాక్ఖన్ధేన... అసేఖేన విముత్తిక్ఖన్ధేన... అసేఖేన విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బో"తి. తతియం.

၄. పఞ్చమచ్ఛరియసుత్తం

၁၁၄. "పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, మచ్ఛరియాని. కతమాని పఞ్చ? ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, ధమ్మమచ్ఛరియం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ మచ్ఛరియాని. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం మచ్ఛరియానం ఏతం పటికుట్ఠం [పతికిట్ఠం (సీ. పీ.), పటిక్కిట్ఠం (స్యా. కం.), పటికిట్ఠం (క.)], యదిదం ధమ్మమచ్ఛరియ"న్తి. చతుత్థం.

၅. మచ్ఛరియప్పహానసుత్తం

၁၁၅. "పఞ్చన్నం , భిక్ఖవే, మచ్ఛరియానం పహానాయ సముచ్ఛేదాయ బ్రహ్మచరియం వుస్సతి. కతమేసం పఞ్చన్నం? ఆవాసమచ్ఛరియస్స పహానాయ సముచ్ఛేదాయ బ్రహ్మచరియం వుస్సతి; కులమచ్ఛరియస్స...పే.... లాభమచ్ఛరియస్స... వణ్ణమచ్ఛరియస్స... ధమ్మమచ్ఛరియస్స పహానాయ సముచ్ఛేదాయ బ్రహ్మచరియం వుస్సతి. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం మచ్ఛరియానం పహానాయ సముచ్ఛేదాయ బ్రహ్మచరియం వుస్సతీ"తి. పఞ్చమం.

౬. పఠమఝానసుత్తం

౨౩౬. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమే పఞ్చ? ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, ధమ్మమచ్ఛరియం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమే పఞ్చ? ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, ధమ్మమచ్ఛరియం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మే పహాయ భబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితు”న్తి. ఛట్ఠం.

౭-౧౩. దుతియఝానసుత్తాదిసత్తకం

౨౩౭-౨౪౩. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో దుతియం ఝానం...పే.... అభబ్బో తతియం ఝానం... అభబ్బో చతుత్థం ఝానం... అభబ్బో సోతాపత్తిఫలం... అభబ్బో సకదాగామిఫలం... అభబ్బో అనాగామిఫలం... అభబ్బో అరహత్తం [అరహత్తఫలం (సీ.)] సచ్ఛికాతుం. కతమే పఞ్చ? ఆవాసమచ్ఛరియం , కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, ధమ్మమచ్ఛరియం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో దుతియం ఝానం...పే.... భబ్బో తతియం ఝానం... భబ్బో చతుత్థం ఝానం... భబ్బో సోతాపత్తిఫలం... భబ్బో సకదాగామిఫలం... భబ్బో అనాగామిఫలం... భబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమే పఞ్చ? ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, ధమ్మమచ్ఛరియం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతు”న్తి. తేరసమం.

౧౪. అపరపఠమఝానసుత్తం

౨౪౪. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమే పఞ్చ? ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, అకతఞ్ఞుతం అకతవేదితం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం.

“పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమే పఞ్చ? ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, అకతఞ్ఞుతం అకతవేదితం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మే పహాయ భబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితు”న్తి. చుద్దసమం.

౧౫-౨౧. అపరదుతియఝానసుత్తాదిసత్తకం

౨౪౫-౨౫౧. “పఞ్చిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో దుతియం ఝానం...పే.... తతియం ఝానం... చతుత్థం ఝానం... సోతాపత్తిఫలం... సకదాగామిఫలం... అనాగామిఫలం... అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమే పఞ్చ?

ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, అకతఞ్ఞుతం అకతవేదితం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం.

"పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో దుతియం ఝానం...పే.... తతియం ఝానం... చతుత్థం ఝానం... సోతాపత్తిఫలం... సకదాగామిఫలం... అనాగామిఫలం... అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమే పఞ్చ? ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, అకతఞ్ఞుతం అకతవేదితం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతు"న్తి. ఏకవీసతిమం.

ఉపసమ్పదావగ్గో ఛట్ఠో.

၁. సమ్ముతిపేయ్యాలం

၁. భత్తుద్దేసకసుత్తం

౨౭౨. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో న సమ్మన్నితబ్బో [న సమ్మనితబ్బో (క.) చూళవ. ౩౨౮ పస్సితబ్బం]. కతమేహి పఞ్చహి? ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, దోసాగతిం గచ్ఛతి, మోహాగతిం గచ్ఛతి, భయాగతిం గచ్ఛతి, ఉద్దిట్ఠానుద్దిట్ఠం న జానాతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో న సమ్మన్నితబ్బో.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో సమ్మన్నితబ్బో. కతమేహి పఞ్చహి? న ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, న దోసాగతిం గచ్ఛతి, న మోహాగతిం గచ్ఛతి, న భయాగతిం గచ్ఛతి, ఉద్దిట్ఠానుద్దిట్ఠం జానాతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో సమ్మన్నితబ్బోతి.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో సమ్మతో [సమ్మతోపి (సీ.)] న పేసేతబ్బో...పే.... సమ్మతో పేసేతబ్బో... బాలో వేదితబ్బో... పణ్డితో వేదితబ్బో... ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి... అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి... యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే... యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? న ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, న దోసాగతిం గచ్ఛతి, న మోహాగతిం గచ్ఛతి, న భయాగతిం గచ్ఛతి, ఉద్దిట్ఠానుద్దిట్ఠం జానాతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే"తి. పఠమం.

౨-၁౪. సేనాసనపఞ్ఞాపకసుత్తాదితేరసకం

౨౭౩-౨౮౫. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సేనాసనపఞ్ఞాపకో న సమ్మన్నితబ్బో...పే.... పఞ్ఞత్తాపఞ్ఞత్తం న జానాతి...పే.... సేనాసనపఞ్ఞాపకో సమ్మన్నితబ్బో...పే.... పఞ్ఞత్తాపఞ్ఞత్తం జానాతి...పే.....

సేనాసనగాహాపకో న సమ్మన్నితబ్బో...పే.... గహితాగహితం [పఞ్ఞత్తాపఞ్ఞత్తం (సీ. స్యా. కం.)] న జానాతి...పే.... సేనాసనగాహాపకో సమ్మన్నితబ్బో...పే.... గహితాగహితం [పఞ్ఞత్తాపఞ్ఞత్తం (సీ. స్యా. కం.)] జానాతి...పే.....

భణ్డాగారికో న సమ్మన్నితబ్బో...పే.... గుత్తాగుత్తం న జానాతి... భణ్డాగారికో సమ్మన్నితబ్బో...పే.... గుత్తాగుత్తం జానాతి...పే.....

చీవరపటిగ్గాహకో న సమ్మన్నితబ్బో...పే.... గహితాగహితం న జానాతి... చీవరపటిగ్గాహకో సమ్మన్నితబ్బో ...పే.... గహితాగహితం జానాతి...పే.....

చీవరభాజకో న సమ్మన్నితబ్బో...పే.... భాజితాభాజితం న జానాతి... చీవరభాజకో సమ్మన్నితబ్బో...పే.... భాజితాభాజితం జానాతి...పే.....

యాగుభాజకో న సమ్మన్నితబ్బో…పే… యాగుభాజకో సమ్మన్నితబ్బో…పే….

ఫలభాజకో న సమ్మన్నితబ్బో…పే… ఫలభాజకో సమ్మన్నితబ్బో…పే….

ఖజ్జకభాజకో న సమ్మన్నితబ్బో…పే… భాజితాభాజితం న జానాతి… ఖజ్జకభాజకో సమ్మన్నితబ్బో…పే… భాజితాభాజితం జానాతి…పే….

అప్పమత్తకవిస్సజ్జకో న సమ్మన్నితబ్బో…పే… విస్సజ్జితావిస్సజ్జితం న జానాతి… అప్పమత్తకవిస్సజ్జకో సమ్మన్నితబ్బో…పే… విస్సజ్జితావిస్సజ్జితం జానాతి….

సాటియగ్గాహాపకో న సమ్మన్నితబ్బో…పే… గహితాగహితం న జానాతి … సాటియగ్గాహాపకో సమ్మన్నితబ్బో…పే… గహితాగహితం జానాతి….

పత్తగ్గాహాపకో న సమ్మన్నితబ్బో…పే… గహితాగహితం న జానాతి… పత్తగ్గాహాపకో సమ్మన్నితబ్బో…పే… గహితాగహితం జానాతి….

ఆరామికపేసకో న సమ్మన్నితబ్బో…పే… ఆరామికపేసకో సమ్మన్నితబ్బో…పే….

సామణేరపేసకో న సమ్మన్నితబ్బో…పే… సామణేరపేసకో సమ్మన్నితబ్బో…పే….

సమ్మతో న పేసేతబ్బో…పే… సమ్మతో పేసేతబ్బో…పే….

సామణేరపేసకో బాలో వేదితబ్బో…పే… పణ్డితో వేదితబ్బో… ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి… అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి… యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే… యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? న ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, న దోసాగతిం గచ్ఛతి, న మోహాగతిం గచ్ఛతి, న భయాగతిం గచ్ఛతి, పేసితాపేసితం జానాతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సామణేరపేసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. చుద్దసమం.

సమ్ముతిపేయ్యాలం నిట్ఠితం.

౨. సిక్ఖాపదపేయ్యాలం

౧. భిక్ఖుసుత్తం

౨౮౬. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, అబ్రహ్మచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి ? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, అబ్రహ్మచరియా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే"తి. పఠమం.

౨-౭. భిక్ఖునీసుత్తాదిఛక్కం

౨౮౭-౨౯౨. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా భిక్ఖునీ...పే.... సిక్ఖమానా... సామణేరో... సామణేరీ... ఉపాసకో... ఉపాసికా యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతినీ హోతి, అదిన్నాదాయినీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారినీ హోతి, ముసావాదినీ హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయినీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం నిరయే.

"పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతా పటివిరతా హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతా హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా హోతి, ముసావాదా పటివిరతా హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఉపాసికా యథాభతం నిక్ఖిత్తా ఏవం సగ్గే"తి. సత్తమం.

౮. ఆజీవకసుత్తం

౨౯౩. "పఞ్చహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆజీవకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, అబ్రహ్మచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఆజీవకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే"తి. అట్ఠమం.

౯-౧౭. నిగణ్ఠసుత్తాదినవకం

౨౯౪-౩౦౨. "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో నిగణ్ఠో...పే.... ముణ్డసావకో... జటిలకో... పరిబ్బాజకో... మాగణ్డికో... తేదణ్డికో... ఆరుద్ధకో... గోతమకో... దేవధమ్మికో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి పఞ్చహి?

పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి…పే.… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో దేవధమ్మికో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే”తి. సత్తరసమం.

సిక్ఖాపదపేయ్యాలం నిట్ఠితం.

౩. రాగపేయ్యాలం

౩౦౩. “రాగస్స , భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే పఞ్చ? అసుభసఞ్ఞా, మరణసఞ్ఞా, ఆదీనవసఞ్ఞా, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞా, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి] – రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

౩౦౪. “రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే పఞ్చ? అనిచ్చసఞ్ఞా, అనత్తసఞ్ఞా, మరణసఞ్ఞా, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞా, సబ్బలోకే అనభిరతసఞ్ఞా – రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

౩౦౫. “రాగస్స , భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే పఞ్చ? అనిచ్చసఞ్ఞా, అనిచ్చే దుక్ఖసఞ్ఞా, దుక్ఖే అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా – రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

౩౦౬. “రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే పఞ్చ? సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం – రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

౩౦౭. “రాగస్స , భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే పఞ్చ? సద్ధాబలం, వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం – రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

౩౦౮-౧౧౫౧. “రాగస్స, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞాయ… పరిక్ఖయాయ… పహానాయ… ఖయాయ… వయాయ… విరాగాయ… నిరోధాయ… చాగాయ… పటినిస్సగ్గాయ పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా. దోసస్స… మోహస్స… కోధస్స… ఉపనాహస్స… మక్ఖస్స… పళాసస్స… ఇస్సాయ… మచ్ఛరియస్స… మాయాయ… సాఠేయ్యస్స… థమ్భస్స… సారమ్భస్స… మానస్స… అతిమానస్స … మదస్స… పమాదస్స అభిఞ్ఞాయ… పరిఞ్ఞాయ… పరిక్ఖయాయ… పహానాయ… ఖయాయ… వయాయ… విరాగాయ… నిరోధాయ… చాగాయ… పటినిస్సగ్గాయ పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా.

“కతమే పఞ్చ? సద్ధాబలం, వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం – పమాదస్స, భిక్ఖవే, పటినిస్సగ్గాయ ఇమే పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

రాగపేయ్యాలం నిట్ఠితం.

తస్సుద్దానం –

అభిఞ్ఞాయ పరిఞ్ఞాయ పరిక్ఖయాయ,
పహానాయ ఖయాయ వయేన చ;
విరాగనిరోధా చాగఞ్చ,
పటినిస్సగ్గో ఇమే దసాతి.

పఞ్చకనిపాతో నిట్ఠితో.

తత్రిదం వగ్గుద్దానం –

> సేఖబలం బలఞ్చేవ, పఞ్చఙ్గికఞ్చ సుమనం;
> ముణ్డనీవరణఞ్చ సఞ్ఞఞ్చ, యోధాజీవఞ్చ అట్ఠమం;
> థేరం కకుధఫాసుఞ్చ, అన్ధకవిన్దద్వాదసం;
> గిలానరాజతికణ్డం, సద్ధమ్మాఘాతుపాసకం;
> అరఞ్ఞబ్రాహ్మణఞ్చేవ, కిమిలక్కోసకం తథా;
> దీఘాచారావాసికఞ్చ, దుచ్చరితూపసమ్పదన్తి.

పఞ్చకనిపాతపాళి నిట్ఠితా.